

ХРИСТО КАЛЧЕВ
БЕЛИЯ ДЯВОЛ

СИНОВЕ

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ХРИСТО КАЛЧЕВ
БЕЛИЯ ДЯВОЛ
СИНОВЕ

chitanka.info

1

Мъртва тишина тегнеше над Скендера. Княгиня София Авалова — албанката — лежеше в дървения си стол-люлка, загледана в кротките юнски води на морето. На десетина крачки под плачущата върба, до стълбите към езерния кей белееше каменен кръст, а поддържаният гроб беше единственото цветно петно в зеления триумф на пролетта. Там, на два метра в земята, в палисандров ковчег беше погребан скелетът на мъжа ѝ, княз Вангел Авалов, широко известен под прозвището Белия дявол.

След обяд, когато къщата стихваше, София подвикваше на грохналия беззъб вълкодав, излизаше под сянката на единствения дъб в това царство на клена и сядаше на стола, който брат ѝ Лазар собственоръчна беше сковал за нея.

Княгиня София прекарваше дълги часове в размисъл и неми разговори със скъпия покойник, с единствения мъж на живота ѝ. „Вангели, пирате, на кого ме остави, скъпи?“ — беззвучно мълвеше тя. Отговор не очакваше, макар вече двадесет и пета година отчаянието ѝ задаваше все този въпрос. Сур, грохналият от старост вълкодав, лежеше в краката ѝ. Единственото усилие, на което все още беше годен, бе веднъж на ден да извърви разстоянието от кръглия двор на къщата до тук и вечер с кашляне, пъшкане и залитане обратно. Горкият Сур и той скоро щеше да я изостави. Все по-самотен ставаше светът ѝ и все по-кървава раната, която смъртта на Вангел отвори в гърдите ѝ. Константин и жена му живееха в Яш, Лазар в Килия, Сокон и Бриджит край Татарбунари, Менон във Венеция. Единствен Влаха и семейството му останаха около Скендера. София му разреши да построи къщата си на северния бряг на езерото и децата му бяха единствените същества, които можеха да я извадят от вцепенението ѝ. Имаше собствен внук Вангел, но майка му мразеше имението и го държеше в Яш. София я разбираше, навремето и тя беше мразила тази къща, но след смъртта на Вангел никъде другаде не долавяше духа му, въпреки че и никъде другаде не се чувствуваше по-сама. Понякога я

посещаваше Константин, понякога княз Абруд, но снаха ѝ Алика и малкият Вангел не бяха стъпвали тук шеста година. За къщата се грижеха ратаи, в кухнята се въртеше престаряла готвачка румънка, а едно дебело момиче от Исмаил на име Ната служеше и за компаньонка, и за слугиня, и за душеприказчик. Вечер, когато Скендера потъваше в мрак, Ната палеше камината, завиваше княгинята с одеяло и сядаше до Сур, в краката ѝ. София пускаше издрезгавелия си от мълчание глас и с часове преживяваше миналото. Ната слушаше от скука, но и от алчност. Съзнаваща, че обременява чужди мозъци с горчилката си, княгиня Авалова се отплащаше щедро и Ната до късно през нощта броеше пари, скътани в една кутия за шапки. Понякога София заповядваше да впрегнат ландото и отиваше ту при Сокон, ту при Стефан Котленеца (при брат си Лазар не беше стъпвала до ден-днешен), но дори при тях, най-близките сътрудници на мъжа ѝ, със скъпи подаръци и злато изтръгваше отново и отново спомените им за Вангел Аваля дон де мар, или Белия дявол, както го наричаха османлиите в Янина... там долу на югозапад, срещу родния ѝ остров Киркира.

В Европа бушуваше Тридесетгодишната война. Молдова беше пълна с бежанци от Чехия, Силезия, германските княжества, а големият ѝ син, княз Константин Авалов, пътуваше ту при Валенщайн, ту при Густав Адолф Шведски с надеждата да ги спечели за съюзници срещу султана. Пълководците обаче бяха твърде заети с пороците си, за да водят дисрепутационни разговори с незначителния, никому неизвестен княз.

Белия дявол беше оставил живи врагове, София не. Всеки, който беше дръзнал да се опълчи срещу пиратската власт на мъжа ѝ и беше надживял янинския фантом, намери смъртта си от нейната ръка, включително кардинал Валерий, миропомазания брат на негово височество княз Батори. И това не задоволи духа ѝ. Константин и Филип не последваха заветите на баща си. Големият вегетираше до полата на жена си, малкият рееше някъде по света, ако беше жив още, играеше комар, преследваше жени и в паническо бягство напускаше страната, преследван от цялото ѝ войнство. За последен път чу за него преди седем години. След бягството от Лондон следите му се губеха на единбургското пристанище. Константин предполагаше, че е успял да се добере до датския бряг. Малкото приятели, които Авалови все още

имаха на острова, не откриха трупа му нито сред привържениците на Чарлс I Стюард, нито сред враговете му. София не беше престанала да го чака. „Като грохне от умора, като се отвори от пошлост, като се задави от кръв, като вълк единак ще потърси път към бърлогата“... Един ден Филип щеше да се върне, макар сега да очакваше друг Филип, византиец. Ткон Македонец беше писал, че идва да присъства на четвъртвековната панихида на Белия дявол.

— Ната — провикна се княгинята. — Горчиво кафе и един сухар. Един-единствен!

Двадесет и пет безконечни години албанката пиеше кафе и ядеше сухари, както някога правеше мъжът ѝ... Съобщението за смъртта на Вангел я настигна в Лондон, в градския дом на Дърмъндови. София повери децата си на сър Джон и тръгна обратно. Повече от месец ѝ трябваше да пропътува Европа от Канала до Понт, макар че не жалеше злато за коне и че спеше в ландото. Бяха погребали еничаря, месото му беше започнало да капе от костите, но от Вангел все още нямаше помен. Когато суетнята свърши и София остана сама, Сур захапа полата ѝ със зъби и я заведе на морския бряг. Заплува яростно, с лай, обръщаше се да види дали го чака на брега и продължаваше. На стотина метра отново спря, вдигна глава, проточи шия и зави високо, пресипнало, гневно... Така беше вил на гроба на баща ѝ Лячи Шкодер, на гроба на брат ѝ Дако. София разбра, там, на дъното, лежеше нейният мъж, пирата.

Децата растяха, завършиха лондонския колеж „Имануел“ и постъпиха във Виенския хусарски лицей. Веднъж в годината се връщаха и животът в Скендера се променяше. Цвилеха коне, лаеха кучета, вечер до късно гласовете им кънтяха край многобройните кахлени камини в патиото на кръглата къща. После идваше есента и икономът започваше да подготвя имението за зимуване. София поддържаше кейовете на езерото и в морето, редовно калафатеше „Белия дявол“... По завещание флагманският кораб на пирата се падаше на Константин, но първородният ѝ син бързо разбра, че не е роден за море, камо ли за морски бури, и го изостави на нейните грижи. Ливадите се косяха всяка пролет, всяка есен Котленеца преобоядисваше огради, обори, пренареждаше керемиди, подменяше изпочупените плочници в двора... „Кого чакаш, мамо? — питаше

Константин. — Той лежи в гроба!“ „Духът му е тук!“ — упорито отговаряше София.

За яшкия дом „Галан“ се грижеше Игнат, българин от Браила.

— Страшна жена е княгиня Алика, господарке! — страхливо мълвеше той. — Гневът ѝ като огън руши всичко, красотата ѝ като чума, магия драконова...

София не надаваше ухо на приказките му. Тя беше живяла с Белия дявол и през ум не ѝ минаваше да се стряска от злия нрав на онова момиченце, снаха ѝ, макар че все повече се дразнеше от упоритото ѝ пренебрежение към Скендера.

— Връщай се в „Галан“, Игнате, и пази Вангел! Случи ли се нещо с детето, теб ще държа отговорен! Не дай боже, с кремък ще ти одера кожата!

Иван Калудов, или Влаха, както го наричаше Вангел, се грижеше за бившите чокояти Кобадин и Неводари, това беше официалната му роля, неофициалната — продължаваше зърнения трансфер... Бог затри до корен родовете Кобадин и Неводари... с жени, с деца, с внуци... Имотите опустяха и княгиня Авалова ги изкупи на безценица от земското попечителство при двореца на Сигизмунд.

София затри чокоите, бог да опрости греховете им и не само тях. Затри ги в чужди ръце, но със златото на Белия дявол. „Мъртви са враговете ти, Вангели — шепнеше тя, коленичила до гроба му. — В кръв ги удавих, скъпи, за упокой на душата ти... а приятелите ти — живи и здрави. И Сокон Лаза, и Влаха, и брат ми Лазар с оная кучка Мана слугинята, и копелето ти Марс, и Джон, и Аурел, и потомствата им... И синовете ни са живи и здрави, пирате, но поеха, по свой път вървят. И за зърното не бери грижа, Бели дяволе. Сокон и Влаха водят керваните по Дунава, от Виена ги поема Аарон Асса на път за германските княжества, та чак до царството на шведите оттатък Студено море...“

Сур вдигна глава. Гуреливите му очи се взряха в лицето ѝ, ноздрите му се разшириха.

— Какво има, Сур? — София прекара суха длан по козината му. — Почивай, старче.

Вълкодавът напрегна мускули, изправи се, обърна глава към къщата и зави. Албанката се заслуша в гласа му и го разбра.

— Челеби, Науме, Ната — викна тя. — Пригответе банята! Синът ми Филип се връща!

* * *

Конникът приближаваше ходом. Сух, стриган късо, със силен кестенов загар, Филип се полюшваше лениво на седлото. Яздеше Атаман, араби от разплода на Лазар, който Сокон му беше закарал чак във Виена. Изглеждаше възмъжал, дори остарял, а едва беше навършил тридесет и първата си година, лицето му се беше издължило, тялото напълнило с желязо, но очите бяха потъмнели, добили мътен, като че ли кален цвят. Избистряха се само в похот и агресия, но тогава ставаха очите на баща му, макар че и по цвят, и по форма бяха нейните.

— Откъде идваш, сине?

— Европа — Филип целуна ръка на майка си, хвърли поводите на Наум Белиот и я поведе към къщата. — Как си, мамо?

— Добре, Филипе, благодаря на бога, все още имам сили да изпълнявам заветите на баща ви.

Филип оглеждаше Скендера през главата ѝ.

— Които ние с Константин пренебрегнахме?

— Да, които синовете на великия дон не изпълниха!

— Къде е брат ми?

— В Яш... С жена си и сина им.

— Това можеше да се очаква... — Филип не изглеждаше учуден.
— Колко годишно е момчето?

— Близо шестнадесет.

— Вангел?

София кимна.

— Става прекрасно момче, но Алика не го пуска тук...

— Алика? Що за име?

— Румънско. Мрази Скендера. И Константин идва рядко. От есента не е идвал.

— Сега ще дойде — Филип пусна майчините си рамене. — Искам да ям, да се изкъпя и да спя. Три дни никой да не ме безпокои... Нали?

— Да, сине.

Филип погледна с погнуса разклатената походка на Сур.

— Махни тази мърша! Видя ли го пак, ще го застрелям!

София понечи да възрази, но Филип ѝ обърна гръб и с широки крачки тръгна към вътрешността на къщата.

— Не искам никой да знае, че съм се върнал... Дори Константин!

Когато остана сама, София извика Челеби и го прати при Влаха. „Събери капитаните!“ — беше заповедта, която бошнакът трябваше да предаде на северния бряг на езерото. На третия ден по обяд в Скендера щяха да се съберат Сокон Мехия, брат ѝ Лазар, Стефан Котленеца и Константин княз Авалов, първородният ѝ син.

* * *

Един ден Белия дявол все пак изплува от дъното на Понт. На петата година, в началото на зимата задуха от Карпатите, вълците виеха цяла нощ, кленът стенеше, комините свиреха като разгонени пуяци. На сутринта замириса на сярра и Сур полудя. София мислеше, че иска да се сдрави с вълците, и забрани да го пускат, но после реши, че сярата го души, и разлости портата. Вълкодавът хукна към морето, но няколко секунди по-късно с бесен лай летеше обратно.

— Вълци ни обсаждат — изпъшка Ната. — Като турците царския град!

Не бяха вълци. Сур захапа полата на княгинята и за втори път я поведе там, където беше изчезнал господарят му. На брега белееше гол скелет, чист, запазен, с мощна кост и обеми на мъж, рядкост и за времето, и за географската ширина. София клекна над мъртвеца и внимателно го обърна. На лопатката на лявото рамо все още личеше струпан калос и пукнатина от тежък, раздробяващ удар. Там го беше настигнал черкезки куршум в двора на албанската им къща в Янина. Морето ѝ връщаше Белия дявол, но само Сур беше разпознал миризмата му...

* * *

Княжество Молдова все пак започна процес срещу Белия дявол. Повече от година събираха материал и свидетели, потвърждаващи идентичността на княза с Белия дявол, с пиратския капитан Вангел Аваля дон де мар, но накрая ги събраха. Воеводите Карей и Залеу положиха извънредни усилия да извървят мислено пътя на зловещия фантом (все още никой не беше сигурен, че князът е покойник), изпратиха емисари в Житомир, Виница, Ровно, но не постигнаха нищо. Търговците зърнопроизводители не бяха чували нито едно от прозвищата на Белия дявол, още по-малко бяха влизали в личен контакт с някой, който да отговаря на неговото описание. Опитаха и шантаж над банка „Братя Бернщайн“. Всички знаеха, че яшкият клон на банката държи жалка част от капиталите на княза, а да се докопа до сейфовете във Виена алчната ръка на зърнените крале беше безсилна. Усилията на север и на запад не дадоха резултат, но югът им се притече на помощ. Чрез Дивана великият везир Кюпрюлю паша изпрати подробно досие на морския разбойник, адресирано до любимия васал княз Сигизмунд Батори. С чисто азиатско коварство пашата завършваше фермана си: „Мъжете Авалови да понесат ударите на закона, жените, бодливите цветя на порока, да тънат в ужаса на самотата!“

Дворецът започна процес със свидетели от Истанбул, Янина, Корча, но най-страшното свидетелство дойде от Венеция. Срещу всесилния си роднина свидетелствуваше шурейт му Менон Шкодер (прекръстен Скодели), търговец в западащата, но все още величествена венецианска република. Менон обвиняваше в пиратство, в убийства и подриване на истанбулския трон и сътрудниците на Белия дявол Сокон Мехия и собствения си брат, Лазар Шкодер едноръкия.

Сокон взе жена си, опъна ветрилата, излезе от делтата на Дунава и през Проливите тръгна за Франция, но Лазар отказа да се крие и се яви в съда. Председателстващият кардинал Валерий изправи албанеца пред банката.

— Свидетелю — попита той, — пират ли беше княз Вангел Авалов?

— Какво значи пират?

— Разбойник, човек, който присвоява чуждо имущество за своя изгода?

— Кой на божия свят с възможности да присвои чуждото не го прави? — с въпрос на въпроса отговори Лазар. — Светата църква опитва да присвои моите имоти край Килия.

В залата се чу сподавен кикот, но лицето на кардинала пламна с цвета на апоплексията.

— Богохулствате, Лазар Шкодер! — извика той.

— Не, Ваше светейшество, обяснявам по чужда принуда похвати, които вие и без това знаете.

— По чия принуда? — Елементарната логика беше силно оръжие, обученият софист от опит го знаеше, но дързостта на незначителния чокой го подведе.

— На съда — беше отговорът.

— Принудиха ли ви да се явите тук?

Лазар подпря единствената си ръка на банката.

— Не, Ваше светейшество, но ако не бях се явил, съдът щеше да изтълкува отсъствието ми като самопризнание във вина и да разпореди конфискация на имота ми в полза на Светата църква.

— Значи все пак нещо ви е принудило?

— Не аз го казах, Ваше светейшество — кротко отговори Лазар.

Избухна смях. Валерий стана и слезе при банката.

— Разкажете ми за Вангел Аваля, Белия дявол, Шкодер!

— Княз Авалов! Него ли наричате Белия дявол?

Валерий се усмихна.

— Така го нарича вашият брат Менон.

— Тогава той трябваше да заеме моето място.

Кардиналът започна да губи търпение.

— Шкодер, вие сте свидетел, но до подсъдим разстоянието е твърде късо!

— Като свидетел, Ваше светейшество, мога да ви кажа, че княз Авалов е велик моряк, честен мъж, добър баща, великодушен господар... Като подсъдим ще ви кажа същото, но с други думи!

Валерий едва сдържаше беса си.

— Как щяхте да се изразите като подсъдим, Шкодер?

Лазар отговори без миг на обмисляне:

— Щях да моля на колене почитаемия съд на негово височество княз Батори да не утежнява съдбата ми само защото княз Авалов е голям моряк, господар, баща и останалото, Ваше светейшество!

— И няма да добавите нищо друго?

— О, Ваше светейшество, с дни мога да ви говоря за великодушието на княза!

Побеснял, Валерий изкрещя:

— Махнете този кретен! Да не съм го видял в съда!

— Какво значи кретен, Ваше светейшество? — невъзмутимо попита Лазар Шкодер.

— Круцификс! — кардиналът напусна залата, а Лазар яхна кобилата си и се върна в чифлика.

Пред съда излязоха Карей, Залеу, Мойчан, Бирлад и Сигстул — петимата зърнени крале. Документираха количеството на реколтата, изкупена в Украйна, загубите си от пиратската акция на Белия дявол и поискаха от съда да присъди компенсация. Като главни свидетели зърнените крале посочиха съседите на княза, воеводите Кобадин и Неводари. Тогава от публиката се надигна пълномощникът на Авалови, виенският адвокат Аарон Асса.

— Клетвата на евреин не се счита свещена от християнския съд! — каза Валерий.

— Нямам намерение да се кълна, господин кардинал — ехидно каза Асса. — Явявам се в ролята на защитник. Ако князът е жив и се върна в Ящ, ще се закълне от свое име, че всичко, което ще кажа тук, е истина.

— Твоята истина, евреино! — Валерий излъчваше светото презрение, но това видимо не смуцаваше адвоката.

— Не, господине, истината на княз Авалов.

— Този пират не е княз!

— Може би не е бил някога — усмихна се Асса. — И вие не сте се родили кардинал?

— Кардинал не, но княз да, жид! — изрева духовникът. — Аз съм Батори!

— Вярно е, господин кардинал, но някъде в миналото един Батори е заслужил тази титла. Случаят с княз Авалов е същият.

— Така ли, за какви заслуги е удостоен с княжеска титла?

— Днес не сме се събрали да коментираме заслугите на княза, а вините му, господине.

Валерий млъкна объркан.

— Да приемем обясненията ви за титлата, тя е без значение, но ще искам да обясните пиратската му дейност!

Лицето на Асса прие смирения вид на притиснат до стената.

— Защо наричате дейността му пиратска, господин кардинал?

— Вие как я наричате?

— Военна, бунтарска, християнска... всякаква, само не пиратска. Княз Авалов е воювал по море с Отомания и ако султанът, главата на световното мюсюлманство, го нарича пират, християните, неговите едновременци, не бива да използват този термин.

— Поучавах ли ме, евреино?

— Разяснявам едно деяние, видяно през погледа на две антагонистични религии.

— Господи! — Валерий се задушаваше. — Говорител на коя от двете религии сте вие?

— Както благоволихте да забележите, господин кардинал, аз съм евреин, но тук говоря като адвокат на един воин срещу тираничната власт на султана.

— Княз, воин на християнството... Не жалите похвалите за един разбойник, евреино! Седнете! Ще взимате думата само по конкретни обвинения!

Секретарят на съда прочете писмото на Менон. Трети път се наслаждаваха на този пасквил. Кръв, кръв и кръв! „Защо пожали това куче, Вангели?“ — мълвеше София. Менон беше дал воля на омразата, на страха, на унижението си. Тонът беше задъхан от гняв, портретът на Белия дявол изглеждаше чудовищен, дейността му пиратска поради любов към насието и от сатанинска жажда за кръв. София стана от мястото си и без да иска разрешение, застана пред съда.

— Съдите мъжа ми, позовавайки се на писмото на брат ми, добре, нека аз, съпруга на единия и сестра на другия, ви кажа какво мисля, какво знам и как преценявам всичко това. Не забравяйте, че съм родила двама сина на княз Авалов и ако той наистина е такъв звяр, то бог не може да не е вдъхнал животинското и у наследниците му. Вангел Авалов беше моряк, за да бъде враг на Отомания, войната му продължи и на сушата. Ако князът има грехове, те не са пред вас, вашето княжество и светия кръст. Аз, неговата жена, а може би вдовица, ви забранявам на вас, християнския кардинал, да наричате мъжа ми разбойник само защото треперите от страх пред султана,

защото сте васали и угодници мохамедови. Съдете го за зърното, докажете вината му и аз, София Авалова, ще се издължа на зърнените чокои, но ако не докажете вината му, не чернете името му, защото, ей богу, отмъщението ми ще бъде страшно!

Албанката седна, залата се смълча, смълча се и Валерий.

— Знаете ли, княгиньо — все пак каза той. — Заплахите и от жена, а особено срещу служител на Светата църква се тълкуват като престъпление срещу авторитета на държавата!

— Държава! — София се изсмя в лицето на княжеския брат. — Аз познавам света, Светлейши, и знам как изглеждат и държавата, и нейните служители. Няма държава, особено с основание гордееща се с името си, която би предизвикала процес срещу един мъртвец за угода и от страх пред могъщите си съседи. Мъртвите, кардинал Валерий, се явяват на съд единствено пред бога.

София излезе от залата, но думите ѝ унищожиха процеса. Дори Валерий не посмя да съди вместо бога християнски и разпореди отлагане на делото до явяването на подсъдимия.

Албанката се върна в Скендера. Синовете ѝ бяха в безопасност, далече, и под опеката на Джон Дърмънд. Имотът и капитаните също, поне до явяването на Вангел. София обаче не беше се примирила със смъртта на Великия дон. Един ден той щеше да се върне и тогава този срамен процес щеше да пламне отново.

— Влах — каза София. — Пригответи корвета. Заминавам за Солун.

Мразеше морето, страхуваше се от бури и изпитваше ужас при спомена за плаването от Киркира до Молдова, но нещастieto и мъката я принуждаваха да предприеме това пътуване. Отиваше да търси приятеля на мъжа си Филип Ткон Македонец, единствения човек, който можеше да ѝ даде съвет, и единствения мъж, пред когото би изплакала болката си.

* * *

Великият везир Мехмед Кюпрюлю паша беше умрял от циреи, а синът му Ахмед все още не беше стъпил здраво на стремето на

държавната власт. Отомания си отдъхвате в междуцарствието и бреговете ѝ гъмжаха от пирати и контрабандисти.

Влаха настани княгинята в генуезкия хан „Свети Франциск Бедния“ и се отправи към манастира „Памакаристор“, чийто игумен беше архонтът Филип Ткон от династията Македонец, бившият претендент за диадемата на василевса. На края на втория месец Филип влезе в хана. Беше облечен като венециански капитан, потънал в зелено кадифе, с барета от черен филц, но с ками и пищови, скрити из многобройните гънки на широките европейски дрехи.

По обратния път на борда се качиха петима мъже, тихи, като че ли занесени, но познавачи на морето и въпреки свирепия си вид, годни да се подчиняват. Бяха врагове на Османска Турция, до един със смъртни присъди и с години търсени от Високата порта. С изключение на негъра Йоан, който София подари за личен страж на снаха си Алика, другите четирима бяха по някакъв особен начин свързани с Великия дон. Бащата на Марин капитан беше участвувал в битката при Лепанто, Наум Белиот беше родом от Битоля, родния град на Белия дявол, а Игнат, макар и от Браила, беше влах, далечен роднина на Иван Калудов Влаха и помнеше Вангел Аваля, когато на първия си набег из България беше отседнал в бащината му къща. Тогава Игнат беше носил вино на масата, както го правеше и до днес на трапезата на първородния му син. Миро Челеби беше бошняк, под давлением на Филип беше приел християнството, престорено и неискрено, разбира се.

— Господарке — каза той. — Познавам лично Вангел дон де мар, но в Богородица те кълна, не питай... Един ден сам ще ти кажа!

Когато акостираха в Скендера, София укри наемниците в имението, облече ги като унгарски пъдари и един по един ги прехвърли в „Галан“. Йоан замина за чифлика на Стефан Котленеца. В ония години негри по християнските земи не се срещаха и вероятността суданецът да остане незабелязан в Яш беше нищожна. Набитото око на албанката бързо разбра, че от Игнат убиец не става. Беше тромав, мек, плах, но Марин капитан, Белиот и Челеби бяха диви като шиптари и идеалните люде за работата, която предстоеше да се свърши в Буджак, новото име на Молдова, натрапено от Високата порта за непоносимо унижение на суетния, но страхлив Сигизмунд.

Пръв мина под ножа вода Карей. В понеделник сутринта, след неделната отпуска прислугата завари истинска касапница. Карей, жена му, двете им дъщери и четирите ловни брака бяха заклани и подредени един до друг в салона на зърнения крал. София отиде на погребението. Яш ръмжеше настръхнал. Убийството беше по османски жестоко, извършено с бързината на пиратски абордаж, но княгинята, горда и строга в своя траур, беше твърде слаба жена за подобна касапница, а мъже около нея вече от години нямаше. Въпреки това вода Сикстул не се въздържа.

— Княгиньо — попита той. — Намериха ли тялото на покойния ви съпруг?

София се усмихна.

— Страхът ви е смешен, вода Мариан, князът не затриваше родове. Това по-скоро прилича на женско отмъщение.

Сикстул се взря в тъмните ѝ безстрастни очи.

— Коя жена може да мрази така горкия Карей?

— Не зная, вода. Представа нямам. Вода Карей имаше славата на сладострастник.

Над Молдова се трупаха тъмни облаци. От запад се задаваха пълчищата на татарския хан Герей, разездите им стигаха до левия бряг ма Днестър, от север полските панове грабеха добитък и въпреки че начело на полско-литовското кралство стоеше Стефан Батори, племенник на Сигизмунд, единствената надежда за защита беше устното обещание за помощ от великия везир Ахмед Кюпрюлю паша. Нещастieto на семейство Карей бързо потъна в тревожната неизвестност, София обаче събра наемниците в зимната градина на „Галан“.

— Кучета! — викна албанката. — Ако не уважавате живота, пред смъртта наведете очи, песове крастави! Кого ви пратих да убиете, зверове!

— Ако бяхме пожалили жените, господарке — обади се Марин капитан, — княз Батори щеше да знае, че българи са ударили воеводата.

— Добре, жените сте изклали по принуда, но защо и кучетата?

— Това са гончета, княгиньо. Щяха да доведат потеря в „Галан“.

София мълча дълго. Много кръв щеше да пролее, много още и все чрез ръцете на тия трима наемника.

— Бог да ви убие, вълци! — примирително каза тя. — Това са триста жълтици, поделете ги и чакайте... И ей богу, ще убивате този, за когото ви пратя, иначе дяволите ще ви вземат и тримата!

Десетина дни по-късно вода Николае Кобадин излезе на кон да обходи земите си. Буджак ставаше размирнен район, всеки момент чакаха нашествието на татарите. Все по-трудно ставаше набирането на ратаи и сезонни работници и все по-скъпо. Ако успееше да прибере реколтата, а тя обещавахе да бъде урожай, вода Николае щеше да обяви чокоята за продан и да се изсели във Виена, под мощното католическо крило на Хабсбургите. Полско-молдовската титла „воевода“ отговаряше на немското баронство, а с известен рушвет и с помощта на виенското еврейство можеха да се купят земи било в маджарската пуста, било в словашкото поречие на Дунава. Увлечен в размисли, вода Кобадин не забеляза тримата конника, които излязоха от кленовата гора пред Прут, а когато все пак ги видя, вече беше късно. Докато Марин капитан и Челеби подпираха пищовите си в гърдите му, Белиот счупи воеводския врат с един удар на черкезката си сабя...

И вода Кобадин беше погребан в Яш, но смъртта му не направи впечатление. Горите гъмжаха от вълци, а не един подплашен кон бе пребивал господаря си.

Кримското хаганство удари Полша. Синовете на Герей преплуваха Днестър северно от Йедисан и Молдова си отдъхна. Смъртните ѝ врагове се хванаха гуша за гуша. На запад още бушуваше Тридесетгодишната война, Османия воюваше с Венеция за господство в Крит и Средиземно море, така че Яш, макар и временно се почувствува в безопасност. Отново започнаха балове и приеми, възстанови се ловната традиция на княжеството. Една сутрин в Скендера спря затворен фургон с герба на Батори. Князът връщаше окуцелия Диомед със заповед първите десет приплода на персиана да бъдат изпратени в неговите конюшни.

София повика Лазар и Стефан Котленеца. За три от арабските кобили на Белия дявол се грижеше Стефан, четвъртата Вангел беше подарил на брат ѝ. Обградиха Диомед с грижи. Гордостта на жребеца страдаше от разклатената му походка. Стефан уби кафява мечка, отдели маста ѝ, започна да го налага с лапи. До зимата дворецът получи първите кончета. Жребните родиха две кобили и един жребец. Чрез Аурел Абруд София изпрати писмо в двореца. „Жребецът е

унижен. Дългът си към Негово височество ще уредя за три-четири години!“

Пролетта мина спокойно. Дворецът чрез наместничеството обяви Кобадин за продан и София го купи. Нивите на бившия чокоят буренясваха и княгинята заповяда на Влаха.

— Заеми се с говедовъдство. Кобадин ще бъде пасбище.

В началото на юни Сокон и Бриджит се върнаха от Франция. Лазът беше побелял, надебелял, изглеждаше неузнаваем. София му подари къщата в Кобадин и изпрати Влаха в Яш. Наемниците трябваше да се прехвърлят в Скендера. Беше ред да се удари Неводари.

През август кръстиха сина на Сокон и Бриджит в яшката католическа катедрала „Света Магдалена Темишварска“. Когато камбаните забиха и княгиня Авалова потопа малкия Горам в купола със светена вода, в имението Неводари нахлуха Марин капитан, Челеби и Белиот. Челеби застреля ратаите на чокоята, а Марин капитан влезе с коня си в просторната къща. Вода Неводари отсъствуваше, но престарялата, почти стогодишна господарка на имението въпреки горещините се грееше пред камината, увита с одеяло. Марин капитан направи клуп от поводите, удуши я и разхвърля пламтящите борини из украсения с дърво и кожи салон. В засада зад стопанските сгради Белиот издебна и посече слугинята и градинаря. Воеводата обаче все не се появяваше. Нахвърлиха труповете в огъня и яхнали конете, нагазиха в тръстиките зад имението. Пламъците се вдигнаха до небесата. В разгара на кладата от юг се появи разезд на граничния гарнизон. Късно беше за помощ. Покривът пропадна, стените рухнаха... тогава долетя на кон обезумелият воевода.

— Господи! — крещеше той. — За какви грехове ме наказваш, господи!

Белиот измъкна мускета, прицели се и пръсна тила на чокоя.

Лейтенант Влад Маринеску води преследването до пълен мрак. Наемниците поеха на североизток, прекосиха Буджак и се хвърлиха във водите на Днестър. Лейтенантът заповяда стрелба и я отмени едва когато видя силуетите на ездачите на левия бряг на реката. Щом се върна в Исмаил, Маринеску седна да пише доклад до своя върховен повелител княз Сигизмунд Батори. „На територията на княжеството — съобщаваше лейтенантът — започнаха да проникват татари за набези, грабеж и убийства!“

* * *

— Опасна игра играеш, сестро — каза Лазар. Седяха на верандата към стопанския двор и гледаха вихрения бяг на новото диомедово потомство. Жребчето виеше шия, риеше земята, цвилеше радостно и политаше в сръндашки бяг из просторния квадратен двор. София гледаше ту него, ту брат си. „Остарял е — мислеше тя. — Горкият Лазар нищо хубаво не видя в живота си!“

— Всеки, който се е опълчил срещу Вангел, ще легне в пръстта — разсеяно, мислейки за друго, отговори София. — Как живеете... с Мана, Лазаре?

— Живеем! — Албанските му очи, мътни и мрачни, сега изглеждаха жестоки. — Изгони тия диви зверове. Когато чуждата кръв свърши, жаждата им ще се обърне срещу теб и рода ти!

— Не бой се, брат. Свършат ли работата си, те ще бъдат богати хора. Богатият убива само за златото си.

— Стига кръв, Софийо! Не се ли задави?

Княгинята поклати глава:

— Моят род има девет душмана в Молдова. Трима загинаха от огън и куршуми, но докато другите са живи, аз нямам право да изложа синовете си на отмъщението им. Затова държа момчетата на запад.

Лазар вече знаеше, че този разговор е безсмислен, но въпреки това продължи.

— Послушай ме веднъж. Аз служех при мъжа ти, по-добре от теб знам как действаше. Щом не можеш без убийци, поне ги сложи под ръката на Сокон. Лазът е единственият човек в Молдова, годен да се справи с това дяволско семе.

София отново поклати глава.

— Не, брат! Синът на Сокон е тук, моите далече и в безопасност. Какво да правим с жребчето? Виж какъв ангел става!

— Имаш дълг към двореца.

— По дяволите двореца! Изпрати жребчето във Виена, на Аарон Асса. Подарявам го на малкия си син. Рожденият му ден приближава... Да го нарича Атаман. Кажи на Сокон, че искам той да свърши тази работа!

Падна тежка зима, снежна и мразовита. И Прут, и Дунава замръзнаха. Вълците се превърнаха в бедствие. Лазар прибра добитъка в оборите, Стефан и ратаите му биеха по двадесетина самци на седмица. Навръх Никулден Яш осъмна с нова трагедия. Слугите на вода Сикстул намериха господаря си удушен в леглото. Прозорецът бил изрязан с елмаз и снегът подвивал под вратата на спалнята му чак в салона.

Прислугата разбила вратата. Заварили зърнения крал изцъклен, изплезен, с подпухнал език, потънал в предсмъртните фекалии на агонията.

„Кой убива чокоите?“ — този въпрос не можеше да не изникне и в двореца, и в салоните и отговорът не можеше да не води към зловещия фантом Белия дявол.

Аурел Абруд пристигна в Скендера. Водеше младата си жена и едва проходил си син. София засипа с подаръци княгиня Магдалена, предимно смарагди, хармониращи с прекрасните сини очи на младата красавица.

— Оженил си се за ангел, Аурел — каза албанката. — Господ да ви дава дълъг живот, деца и мир!

— Благодаря, София — Абруд целуна ръка на тази страшна жена, от мъжа си по-вероломна. — Как са младите князе? Пишат ли?

— Възмъжават, слава богу. Константин завърши лицеза, но с Филип става нещо. Воюва срещу Кромуел. Скита със Стюардите из шотландските планини. Клирът го е осъдил на смърт.

— Тогава Лондон е опасен и за Константин?

— Дърмънд го крие в имението си, търси безопасен начин да го прехвърли на континента... Пораснаха момчетата, Аурел, и поведоха своите войни. От синовете на Вангел не става орачи и пастири.

— С чии ръце избиваш враговете си, София? — попита Аурел. Беше късно през нощта, тихо, само вълчийт вой проникваше през дебелите зидове и старческото похъркване на Сур, легнал на мечата кожа пред камината.

— С чужди, Аурел. Аз съм слаба жена... и не избивам свои врагове. Врагове имаше Вангел дон, а докато те са живи, синовете му са в опасност.

— Князете са далеч, София!

— Един ден ще се върнат.

— Кръвта ще ги научи да се бранят.

— Брани ги златото на баща им, Аурел, и майка им.

— Знаеш защо съм тук, княгиньо. В Яш няма съмнение, че ти стоиш зад тази касапница. Мълвата отива още по-далеч... Съмняват се в смъртта на Вангел.

— Мъртъв е мъжа ми, Аурел. Мир на праха му, но духът му няма да намери покой, докато враговете му тъпчат земята.

— Спри, София... За бога, княгиньо! И Залеу, и Бирлад, и Мойчан спят с охрана и с пищови под възглавниците. Ако някой от твоите наемници падне в ръцете им, и с теб, и със синовете ти е свършено!

„Важна новина ми съобщаваш, княже Абруд — мислеше София, загледана в огъня. — Щом зърнените крале треперят за живота си, значи е ред на кардинал Валерий!“

Братът на Сигизмунд, негово светейшество кардиналът, живееше в семейния замък на князете Батори на тридесет левги от Яш, на запад, в подножието на Карпатите. Цяла Молдова говореше, че високомерният, отмъстителен йезуит прекарва времето си в компанията на три, вече пет години несменяеми държанки, че спалните на двореца кънтят от пиянски смехове и похот, но братът на владетеля се ползваше от неприкосновеност, в двора му спираха каретите само на малцина избраници, а и самият Сигизмунд често почиваше от преумората на държавните дела в бащините си покои. Валерий имаше два неизменни навика — в нощта на събота срещу неделя той се оттегляше в параклиса за молитва и разкаяние и всеки понеделник сутрин канеше държанките на гореща хвойнова баня, която слугите му подготвяха от ранните нощни часове в каменния басейн, изграден специално за него в подземията на замъка. В осем часа кардиналът влизаше в благовонната вода и излизаше за обяд, който по традиция траеше целия ден, до пълно изтощение и на домакина, и на гостите му.

Зимата ставаше все по-зла, снежни виелици бяха откъснали градовете един от друг, пътищата затрупани и неоткриваеми, къщите навети в преспи до покривите. Завити в кожи, Марин капитан, Белиот и Челеби пътуваха в руска шейна към двореца „Нямц“. Силните коне затъваха в снега, напъваха жили и подплашени от камшика на Белиот, измъкваха корпуса на шейната и теглеха плазовете ѝ на запад.

Заобикаляха селата, избягваха дори овчарските колиби. Влаха ги беше снабдил и с храна, и с вино, и с кожи. Преминаха леда на река Серет и потърсиха място за нощуване. Челеби разби колибата на салджията, запалиха огън и преспаха, сгушени между конете. Цяла нощ вълци виха наоколо, риха основите на колибата, дращеха по вратата, но съсипани от пътя, и жребци, и убийци спяха непробудно. Потеглиха по обяд. До „Нямц“ имаше десетина левги. В околностите на двореца трябваше да се появят след залез-слънце. Беше събота в деня на свети Йосиф.

Когато кардинал Валерий влезе в параклиса, убийците му вече бяха вътре. Марин капитан лежеше зад хармониума, Челеби зад амвона, Белиот стоеше прав, с пищов в ръка зад сърмената завеса на олтара. Валерий видя пищова и разбра, че е мъртъв.

— Белия дявол ли ви праща? — прегракнало попита той.

— Жена му, София, твоє светейшество — смирено, дори набожно отговори Марин капитан. — По нейна заповед убиваме.

— И вашия ред ще дойде, изчадия адови! На колене! Молете за милост бога и сина му Исус Страдалеца! — Почувствал объркването на Марин капитан и Белиот, кардиналът вдигна ръка и изкрещя: — На колене, уроди! Анатема за този, чиито ръце монашеска кръв пролеят!

Миро Челеби, бошнак и бивш мюсюлманин, не се безпокоеше от християнската анатема, пристъпи и закла брата на владетеля. Замъкнаха трупа в олтара, завиха го с оранжевото му расо и започнаха оттеглянето. Оседланите коне ги чакаха вързани в кленовата кория, курбан за вълци и рисове, но късметът и този път не ги изостави. Впрегнаха конете и излязоха на река Серет. Заваля сняг и укри следи и от копита, и от плазове. Потеглиха на юг по леда на руслото. Денят ги завари в околностите на Галац, а до вечерта стигнаха и до бреговете на Дунава. Жребците имаха нужда от отдих. Челеби намери рибарска хижа, стъкми огън, поднесе храна и за хора, и за животни. Марин капитан и Белиот мълчаха втори ден. Анатемата беше смутила коравите им души.

— От ада ли се изплашихте? — смееше им се Челеби с пълна уста. — Адът е тук, на земята.

Думите му не ги успокоиха. „Ще се покая!“ — мислеше Марин капитан. „Ще запаля свещ на свети Наум!“ — кълнеше се Белиот,

считащ древния си съименник длъжен да го закриля и опрощава греховете му.

Смъртта на Валерий съвпадна с пневмонията на Сигизмунд. Владетелят се топеше, сварен в телесната си температура, бълнуваше, губеше съзнание и беше толкова уплашен за собствения си живот, че едва реагира на братовата си смърт.

— Погребете го като Батори! — беше всичко, което каза владетелят.

С настъпването на пролетта полско-татарската война се прехвърли на територията на Трансилвания и Молдова изтръпна. Следваше нейният ред. Възстановяващият се Батори обяви мобилизация на цивилното население. Сокон Лаза отново беше хванал широкия свят, но Влаха и Стефан яхнаха конете и потеглиха за Яш. Единственият мъж, който остана около Скендера, беше едноръкият Лазар. София купи униформи на наемниците, даде им най-бързите си коне и ги изпрати в армията, но не за война с татарите. В княжеската гвардия, командвана от маршал Еужен Абруд, щяха да служат воеводите Мойчан, Бирлад и Залеу. Беше време и те да потеглят по дългия път към небитието.

До война не се стигна. Валенщайн изпрати два конни корпуса, от унгарските равнини се стекоха леки кавалеристи и с общи усилия изтласкаха татарите на североизток, зад Днестър, но войската на Батори все пак даде жертви. Няколко мародера бяха обесени, други загинаха в пиянски свади, без инциденти не можеше и тези трупове не направиха впечатление на маршала, напротив, в доклада си до Негово височество Еужен Абруд премълчаваше загубите на жива сила, но не можеше да не му признае, че воеводите Залеу и Бирлад са намерени мъртви, обезкървени, с пищови в ръцете и рани в гърдите. Дуел? Кога беше се породила тази вражда? Никой не беше в състояние да даде задоволителен отговор, както никой не можеше да каже къде беше изчезнал ковчежникът на войската вода Мойчан. Дезертърство? Еужен Абруд не се наемаше да хвърли такова обвинение на финансовия министър.

Дезертърство, разбира се, имаше. Когато стана ясно, че заплахата е отминала, армията се саморазпусна, селяните отидоха да работят земята, да пасат стадата си. Дезертираха и убийците на княгиня Авалова. Месеци по-късно рибарите намериха край село

Водица подпухнал труп, заклещен в тръстиките на Прут. По униформата личеше, че удавникът е велможа, а въпреки подпухванията и раните от речни раци и паяци в Яш лесно разпознаха вода Мойчан, най-богатия зърнен крал на Молдова.

* * *

Филип не спа три дни. Не спа дори и едно цяло денонощие. София дояждаше доматената си супа, когато синът ѝ излезе от стаята си. Беше облечен в същите дрехи. Едва сега майчиното око видя, че рейтузите се разпадат на краката му.

— Наспа ли се, сине?

— Гладен съм.

— Ната ще ти сервира глиган. Влаха го изпрати специално за тебе.

Филип се смръщи.

— Кой му е казал, че съм тук?

— Аз. И не само на него.

— Казах ти да мълчиш!

— В тази къща аз командвам, Филипе! — София му посочи стол и се наведе над супата. — От кого бягаш, сине?

— От никого, но и никого не искам да виждам. Никого! Разбираш ли?

— Не — София отново вдигна глава. — Тези дни ще бъде панихидата на баща ти. Двадесет и пет години. От Солун ще дойде Филип Ткон, от Яш Аурел Абруд, от Лондон Джон Дърмънд...

— Дърмънд няма да дойде. Оли го посече в Тауър.

— Защо? — извика София. Сърцето ѝ се сви, зави ѝ се свят. Смъртта на родния си брат би понесла по-леко.

— Преврат. Кромуел изби старата аристокрация. Сега Британия се управлява от селяни и попове.

— А Шон, Кърк, сър Кърнилиъс?

— Всички минаха под брадвата — беше отговорът. — Вече нямаме приятели на островите.

2

„Не съществува бог, но дяволът е навсякъде!“ — мислеше Филип, загледан в лицата пред себе си. Докладът на майка му беше страшен. Реки кръв бяха изтекли по заповед на грохналата албанка, но и с това не привършваха сметките на фамилията. Играейки си с едрият солитер на колието, княгиня София каза:

— Във Венеция е брат ми Менон. Дойде и неговият ред, после родът ще потърси нова земя и нов монарх покровител. В Буджак достигна султанската власт.

— Стига кръв, Софийо — дрезгаво се обади Лазар. — И скитане стига! Османецът не мъсти на деца и старци.

Старата не му обърна внимание. Бяха насядали в кръглият двор. Денят беше мек, слънцето преваляше, от езерото долитаха крясъците на чапли, от кея виковете на децата. В салона с остъклената веранда към морето пиеха кафе снаха му Алика, Бриджит Мехия... (каква дама беше станала бившата му гувернантка) жената на Влаха Раиса и... Мана. Филип се усмихва вътрешно. Бившата слугиня на баща му се беше превърнала в негова леля. Това ли имаха предвид, употребявайки израза „Ирония на съдбата“?

— Синът ѝ прилича на нашия род — промълви той. — Здрав мъж и остър...

— Каза ли нещо, Филипче? — попита София.

— Не.

Филип върна погледа си на гостите, на „военния съвет“ на София. Смутен от майчините си еринии, брат му Константин стоеше с наведена глава. „Остарял е!“ — помисли той, прехвърляйки погледа си на Филип Ткон Македонец, единствения човек, оказал някакво влияние на покойния му баща. „Аз нося неговото име?“ Слабата, поизгърбена фигура на памакаристкия игумен средоточено слушаше тихите, припрени слова на Сокон Мехия.

— Къде криеш наемниците? — попита Константин. Облечен в маренго, силен, строен, но като че ли изнурен, брат му беше

заприличал на човек, болен от агорофобия. Повече от час седяха наредени около ниската маса, а веднъж не беше вдигнал глава, неспокойният му поглед рееше по белите камъни на двора, ръката му не посягаше към виното.

— Държа ги под ключ в чифлика на Котленеца — Влаха отговори вместо майка му. — Ако желаш да ги видиш, ще изпратя да ги викнат?

— Не, не... — гнусливо отвърна Константин. — В никакъв случай!

— Те са кучета — каза София, — нападат, когато ги насъскаш, и като всички кучета верни на този, който ги храни.

— До едно време, сестро — отново се обади едноръкият.

— Аз имам грижа за тях — Влаха отново се притече на помощ на господарката си, но над всички се извиси гласът на византиеца.

— Самадхи! Така индусите наричат просветлението, висшето осъзнаване, че живееш... Тогава твоите кучета, княгиньо, ще опознаят себе си и ще поискат своето.

— Влах — обади се Филип. — Утре сутрин да бъдат тук! Аз слагам ръка на тях!

Влаха кимна.

— Срещу кого ще ги насъскаш, Филипе? — започна Сококон Мехия, но младият син на Белия дявол го прекъсна грубо.

— Княз Филип! — натърти той. Настана тягостна тишина. Грузинецът пламна, лицето му изрази и учудване, и гняв, но положи усилия да възстанови спокойствието си и промълви тихо:

— Извинете, княз.

Филип стана и излезе от патиото. Прииждаха облаци. Щеше да вали. Дългите години на скитане, безкрайните нощувания на открито го бяха научили да познава времето по дребни неща: по листата на клена, по чашката на минзухара, по цвета на водната лилия, по крясъците на чапли и врани, по полета на сойката. Природата му вдъхваше субтилно суеверие, единствено тя. Филип княз Авалов не изпитваше уважение към който и да било смъртен, макар че в Скендера го върна бавно съзрял интерес към покойния му баща и смътно, неясно чувство към София... Разбира се, и смъртните присъди на Острова, и в стана на Валенщайн... Филип беше израснал, беше се превърнал в мислещ и действащ човек в Британия, сред найти и

бардове, и ако побягна панически през Брайтън бийч в открито море, това не беше от дромомания. Всички бяха мъртви. И Дърмънд, и Хоукинс, и Мърдок, и другите... Днешната английска аристокрация беше сбирщина от шотландски, френски и датски рицари, подкрепили Кромвел за злато. За Филип вече нямаше място на Албион, а като че ли и никъде другаде по света. Дори да не беше смъртната присъда, която Валенщайн му беше издал за неизпълнение на заповед и дезертъорство, стана му, а и този на Густав Адолф навяваха скука, дворовете им приличаха повече на кабаретни салони, отколкото на рицарски биваци... На североизток Стефан Батори водеше война с диваците от Кримското хаганство... Кой знае за какво, като че ли за земите на Украйна. Оставаше Франция, но той започваше да забравя езика ѝ, а и нямаше смисъл да влиза в Париж, преди да е сложил ръка на наследството си... И още нещо. Трябваше да прозре бащината си война с Отомания и война ли беше това, или пиратски набези? „Белия дявол спечели и съкровищата си, и славата си, а и титлата си за сметка на Османовите велможи!“ — каза Кърк Хоукинс в нощта преди Чарлс да атакува Кромвел при Стробери плейнс. Дърмънд беше поклатил глава: „Вангел воюваше за гордостта на своя народ!“ и думите му още кънтяха в главата на Филип.

Малкият Вангел изглеждаше красив като майка си и мощен като баща си. Сравнен с момчетата на Сокон и Влаха, той приличаше на войнствен лебед в обкръжението на гъсоци. Чувствената, капризна уста на майка му и дългият, строен скелет на Авалови правеха от детето потомствен аристократ, а затвореният характер на баща му и олимпиадската суета на майка му го превръщаха в митичен образ на подрастващ владетел.

— Вангел — провикна се Филип. — Знаеш ли кой съм?

— Зная, княз.

— Когато ти остане време, ела да се запознаем!

Филип понечи да продължи, но гласът на момчето го спря.

— Да дойда ли веднага... — и след къса пауза — чичо Филип?

Извървяха мълчаливо къдравия есенен бряг и се изкачиха на насипа над морето. „Да, времето се разваля!“ От степта пълзяха гъсти, черни облаци, миришеше на озон, перата на чаплите бяха настръхнали.

На кея се полюшваше старият корвет. „И с това корито Вангел Авалов стана Белия дявол?“

— Корветът на дядо — обади се малкият. Филип кимна. — Плувал е по океаните, чак до островите на Филип Втори Испански. И до Нова Франция е стигал. Къде ли не е бил. Бил е пътешественик.

„Или пират? — Филип се усмихна вътрешно. — Пират, племеннико“.

— Знам имената на мачти, ветрила... Знам как се казва всяка част на кораба, но мама не обича да говоря за това.

— Защо?

— Аз съм княз — каза той така, както би казал „Обичам кучета“. Или „Аз живея в Яш“. — Майка ми смята, че морето е призвание за авантюристи и пирати.

— И дядо ти Вангел беше княз.

— Има разлика. Той е придобил титлата, аз съм благородник по рождение.

Филип повлече тесните си ботфорти към морския кей. Вангел го последва. Ботушите бяха нови, испански и притискаха прасците му като скобите на инквизитор. Една от страничните причини за отвратителното му настроение бяха именно те.

— Ти си трета генерация на князете Авалови — каза той, — но ако не беше дядо ти, щеше да бъдеш нищо... Рая, овчар или да разнасяш гюмове с боза някъде из албанските планини.

— Излишно е да ми го казвате, княз — остро каза момчето. — Аз нося неговото име. Дядо е моят кумир!

Филип или Спидер (Бързия), както го наричаха англичаните, взря мътните си очи в племенника, в единственото продължение на рода си.

— Достоеен отговор, княз Вангел. Ще го запомня.

Седнаха на гнилите пънове на буната. Вятърът все още беше слаб, но с всеки миг щеше да се изостря. И полетът на чайките го доказваше. В леко време планираха по въздушните течения, в силно — летяха вихрено срещу фуриите, като че ли решени на всяка цена да ги спрат.

— Баща ми казва, че вие сте най-добрият ездач в света? — по-скоро като констатация, отколкото като въпрос каза Вангел. — Чувал съм го да твърди, че бързината ви е като на летящите катерици.

— Има ли такова животно?

— О, горите са пълни с тях, само че нападат нощем.

„Друго е искал да каже баща ти — разсеяно помисли Филип. — Искал е да каже, че и аз нападам в мрака!“ — но на глас произнесе:

— Някой свири на клавесин, на друг му се отдават чуждите езици... Аз се случих бърз. Въпрос на природа.

— Излишна скромност, чичо. Колкото един мъж е по-силен и по-бърз, толкова е по-страшен за враговете си.

— Ти имаш ли врагове?

— Враговете на Авалови са и мои врагове.

— Останаха ли такива?

— Вода Мехия ми е разказвал за нашия род — Вангел направи пауза — и за враговете му!

„Вода Мехия?“ — Филип не очакваше това, но не се и изненада. В Молдова златото купуваше всичко.

— Мъжете, Вангеле, имат и по-страшни оръжия от силата и бързината. Например коварството, подлостта, подкупа, отровата... В нашия свят бързината става все по-безпомощно средство. Един ден сам ще го разбереш... Плувал ли си с „Белия дявол“?

— Баща ми не обича морето. Сега корветът е ваш.

— И ти, и аз сме Авалови?

Вангел мисли дълго, преди да намери отговор.

— Вие, чичо, сте Авалов на силата, аз — на бъдещето.

* * *

„Къщата се нуждае от боядисване — мислеше Филип. — Тъмно бордо, цвета на засъхналата кръв... Ще разгоня всички плесенявали капитани на Белия дявол. При Спидър ще служат убийците на старата!“ Филип се отпусна на вътрешен смях, външен рядко си позволяваше, а и когато му се случваше да отприщи вратите на веселието, ефектът у околните беше по-шокиращ от внезапен, непредизвикан изблик на гняв. Смахът му звучеше ехидно, заплашително и докарваше случайните му партньори до ужас.

— Чичо?

— Да — Филип беше забравил племенника си. — Попита ли нещо?

— По-скоро мислех... Вие с баща ми... се обичате, нали?

— Защо задаваш такъв въпрос? Имаш ли причини да се съмняваш?

— Не, но за вас говорят рядко.

— Отсъствах дълго. Редно е да ме поздравят.

— Сега, когато сте тук, ще се виждаме често, нали?

— Разбира се.

Вангел мислеше. Очите му бяха сериозни, устата високомерна и капризна.

— Приличате ли на дядо?

— Външно баща ти прилича повече. Дядо ти беше рус... Приличам на баба ти София, макар че в ръст и тяло взех нещо и от него.

— Той е бил страшен човек, нали?

— Бях много малък, когато загина... но и аз съм чувал да го наричат... да кажем, „страшен човек“.

— В „Галан“ избягват да говорят пред мен...

„Имат право... — помисли Спидер. — Константин видя достатъчно кръв, макар и да не натопи ръцете си в нея...“

Когато брат му заминаваше от Виенския лицей за Яш, Филип се готвеше да пришпори Атаман към стана на Густав Адолф. Сядаха върху конете и се чудеха какво да си кажат. Между тях имаше жена, вражда, насилие, спряло на прага на братоубийството...

— Връщам се в Яш — беше казал Константин. Ще живея уседнало. Белия дявол ни осигури лек живот. Ако решиш да се върнеш, не ми припомняй нито Лондон, нито Виена и никога не искай от мен да те чувствам брат. Ако един ден имам син и той се окаже с вашия нрав... твоя и на Белия дявол, с фрустрация ще го откажа от кръв... Дори ако трябва да го кастрирам!

„Фрустрация?“ — Филип беше чувал този термин, употребяван само в монашеския му смисъл, а там той означаваше насилствено отказване от секс.

Тръгнаха към Скендера. Вървяха рамо до рамо, чичо и племенник. Вода Мехия товареше семейството си в пищна, по румънски, дори по цигански шарена карета. Филип не държеше да присъства на раздялата.

— Ще ида да видя коня си — каза той, обърна гръб на малкия и закричи към стопанския двор.

Прекараха вечерта в тесен семеен кръг. Вангел беше легнал, Ната разтреби масата и сервира вино около камината в патиото. Над главите им беснееше бурята, но все още дъждът не беше стигнал Скендера. Чуваха го да трещи навътре в морето. Алика отиде да погледне сина си и се бави дълго. Филип чувстваше очите ѝ цялата вечер, чувстваше обаче и напрежението на брат си. През главата на вечно мрачната им майка двамата братя разменяха насилено учтиви погледи, всъщност пълни с разбиране, а затова и с неприязън, Филип се мъчеше да задържи очите си на Сур. Беше познал вълкодава, чувстваше острата му старческа миризма и търсеше думи, с които да оправдае смъртта му. „Древните са посичали и коня, и кучето на воина над гроба му...“ Каква глупост, но той щеше да заколи тази мърша на гроба на баща си.

— Имаш чудесен син — каза Филип, отпивайки от чашата. — За разлика от теб, едното му око е в морето.

— Влече го дядо му — учтиво, но остро отговори Константин. — На неговата възраст личността на Белия дявол изглежда обаятелна.

— За жалост само за него! — подхвърли София. — Баща ви заслужаваше обожанието и на синовете си!

— Мамо! — гласът на Константин звучеше и уморено, и примирително.

„Кой знае колко пъти е чувал този упрек? — разсеяно помисли Филип. — Къде, по дяволите, се дяна Алика?“

— Така е, синко, нито един от вас няма да достигне величието на баща си!

— В Англия казват, че гениите се раждат през поколение — подхвърли Спидер.

— Дай боже! — София се прекръсти. — Чул те господ, Филипе... Ако двореца „Галан“ не лакира сабята му?

— Няма такава опасност — продължи Спидер, поглеждайки брат си. „Запомни, че не друг, а аз ти се притичам на помощ!“ — Момчето расте силно, буйно, чувствено. Такива трудно затъват в салонното бласто.

Алика излезе на верандата „преплува“ опаса на къщата и развяла червените си коси на вятъра, се спусна по стълбите, влезе в патиото и се отпусна в креслото до мъжа си.

— Ще вали — със силен, звучен акцент каза тя. — По-добре да влезем в салона?

— За мен е време да лягам — каза София.

— И за нас. — Гласът на Константин звучеше неуверено, но затова пък високо и с имитация на императив. — В зори се връщаме в Яш.

— Но аз не искам да лягам! — възрази Алика. — Нощта е моето време.

— Днес ще легнеш, когато аз кажа!

Филип допи чашата си и се изправи. Беше видял и чул всичко, което искаше да види и чуе.

— Ако се разминем сутринта, добър път... Лека нощ, мамо.

— Чакай! — албанката вдигна ръка, но остави уморения си поглед на огъня. — Реших да ви разделя. „Галан“ на Константин, Скендера на Филип, имота наполовина, корвета за този, който положи клетва да удари вуйчо си Менон?

Лицето на Константин отново изрази смесица от отвращение и високомерие.

— Един ден ще се удавиш в собствената си ярост! — каза той.

— Ти, Филипе? — попита албанката.

— Кой ще разпознае Менон след толкова години?

— Влаха, но ударът трябва да нанесе Авалов!

— Добре! — кимна малкият брат, когото англичаните наричаха Спидер, но брат му беше изкривил прозвището на „Спайдер“ (Паяка), в който влагаше цялото си отношение. Филип не можеше да отрече и финес в играта на думи, и здрав разум.

— Ще възразиш ли, Константине? — попита албанката.

— Такава е волята на баща ни...

— Не! — София вдигна и глас, и поглед. — Такава е моята воля! Лека нощ, Филипе. Утре наемниците ще ти се представят... Ще ти служат и за роби, и за кучета!

Ливна дъжд. Светлините на къщата загаснаха, шумовете ѝ стихнаха. Подпрян на решетъчния прозорец, Филип вдишваше прохлада и чакаше да отmine потопа, за да приключи със стария вълкодав. Вместо да утихват, пороите се усилваха, бурята, която доскоро ревеше над морето, сега виеше кленовете като тръстики и вдигаше вълни дори в затвореното ръкавесто езеро, „Тази мърша ще доживее до утре!“ — с досада помисли той, седна на леглото и се зае да измъкне тесните лачени ботуши. „Собственик на Скендера? — с

пълно безразличие мислеше той. — Срещу поход във Венеция!“ Откакто инквизицията беше прогонена от пределите на Републиката, градът-държава се беше превърнал в най-веселото селище в света. „Преди да премахна албанеца, ще видя какво е годен да ми предложи!“ Мисълта му се върна на Алика. Заслужаваше ли си отново да предизвиква този пуритан Константин? „Как би постъпил Белия дявол на мое място? И защо трябва да убивам Менон, когато Константин ми пречи значително повече? Да, Сур се отърва тази нощ.“

Филип легна, кръстоса ръце под главата и се загледа в бурята. В такъв потоп отърва кожата си на Острова, в такава нощ от Спидер стана Спайдер... Затвори очи и се унесе в спомени. „Ако сега бях в Сейнт Джеймс вместо в тази забравена от бога дупка, вратата щеше да проскърца предателски и при мен да дойде Алика. Да ида при слугинята? Как ѝ беше името?“ Филип си представи тлъстото тяло на Ната и потръпна гнусливо... „Ще се наложи аз да избира прислугата!“ — помисли той, преди да се отпусне в съня.

Беше тъмно, студено, ленените чаршафи бяха влажни... Тогава почувствува топлина. В просъница разбра, Алика беше дошла.

— Мълчи — каза румънката.

Дланите ѝ галеха гърдите му, зъбите ѝ се забиваха в брадата му, острите ѝ колене предизвикваха болки в слабините му. Филип се събуди. Дъждът беше спрял, всеки момент денят щеше да се подаде от морето. Това беше онзи миг от денонощието, когато, объркана между ден и нощ, природата се смълчаваше. Филип обърна снаха си по гръб, вплете пръсти в косите ѝ и вдигна пешовете на копринената нощница.

— Спайдер? — изплака румънката.

— Спидер — механично каза той, прониквайки в нея. Алика изпъшка сладно и плувна в сокове. Филип я облада с целия бяс на принудителното си въздържание, обърна я по корем, впи възлестите си пръсти в настръхналите ѝ гърди, заблъска главата ѝ в таблата на леглото.

— Тихо, Спайдер, боли, господи...

Филип беше и глух, и сляп, но малко по малко похотта му се превърна в ликуване, актът в някакво злорадство... и свърши. Отпусна се на гръб. Тялото му гореше, но мозъкът му се избистряше, просветляваше, започваше да действа... Алика успокои дъха си, стана и залитайки, се измъкна от стаята. Спидер остана сам. Миг по-късно

започна денят. Слабините му лепнеха, гърдите му светеха, оросени от капки пот. Алика беше дошла и си беше отишла като видение. Единствено секретите им, и неговата, и нейната, бяха доказателство, че е била тук.

Надигна се. Беше студено, свежо, обаждаха се петли, гълъби... Отвори вратата. В патиото нямаше никой. Гол, разчорлен, но освободен и като че ли пречистен, Спидер отключи тежката кована врата и излезе на езерния кей. Водата беше по-топла от въздуха. Отпусна се в прозрачните ѝ прегръдки и заплува... Плуваше бързо, мощно, с широки махове на ръцете. Плуваше в моряшко-левантинския стил на Сокон лаза... На вода Сокон Мехия, по дяволите! Плъзна се по коридорите от камъш и тръстика и бързо загуби къщата от поглед.

Утрото наложи волята си, слънцето се вдигна над морето, щуката се разигра, пернатият свят закръжи над главата му. Спидер плуваше, тялото му ликуваше, но колкото по-стройно подреждаше мислите си, толкова по-объркан се чувствуваше. „Ще се наложи да стисна брат си за гушата? Ще мисля после.“

Филип стигна северния бряг. Пред него се полюшваха рибарски лодки, горе на високия бряг сивееше разградената къща на Влаха, лаеха кучета, по моравата играеха коне. Спидер се гмурна и заплува обратно. Когато се изправи на кея в Скендера, каретата на брат му напускате двора на път за Яш. Беше гол. Ако имаше поне един парцал около бедрата, кой знае какво щеше да направи... Филип плю и тръгна към стаята си. До обяд лежа по гръб, заслушан в шумовете на къщата. Наближаваше пладне, когато чу чаткането на копита. Влаха водеше наемниците. Изглеждаха добре, сурови, силни типове, лениви и бавни на вид, но с онази характерна отпуснатост на взривните натури, която различаваше сериозните мъже от истеричните дворцови рицари.

— Благодаря, Влах — каза Спидер. — Свободен си.

— Княз. — Влаха свали шапката си, но остана на седлото. — Обещах на майка ти да ги върна при Котленеца.

— Остават тук! Довиждане! — Спидер се огледа. — Прислуга! — викна той. Появи се Ната. Да, така я наричаше майка му. — Храна за моите гости... и вино. Сервирай в кръглия двор! Конете да се изтимарат и да им се намерят боксове!

От вратата на спалнята си се обади старата. Говореше на френски.

— Започнал си да заповядваш, Филипе? Така трябва, княже! Време ми е да си почина. Дръж тези вълци изкъсо. Аз ги направих богати, ти трябва да ги направиш истински врагове на султана!

Спидер трудно потисна раздражението си. „Ще трябва да й покажа мястото! Когато аз говоря на робите си, никой няма да ме прекъсва!“

— Добре, мамо — на френски отговори той. — Остави ме да се запозная с тези мъже. От днес Ната е твоя лична слугиня. Аз ще потърся прислуга за къщата...

Наемниците стояха почтително, но без онова угодничество в очите, което така лесно придобиваше зависимият човек. Наум Белиот и Марин капитан бяха жилести мъже с ръста на Константин, но дори Миро Челеби, нисък и набит, имаше пъргави крака и мощен врат, в който беше стаена животинска сила.

— Кой се грижи за корвета? — попита Спидер.

— Аз, княз — отговори Марин капитан.

— В какво състояние е... „Белия дявол“? — Филип се засмя дрезгаво, безпричинно, но това не се отрази по лицата на събеседниците му.

— Годен е да плава, но за война, камо ли за абордаж е старо корито. Днес строят тесни и дълги фрегати.

— Така е — кимна Спидер. — Но за да купим нов кораб или за да го вземем с пристъп, това корито трябва да ни отведе в Средиземно море... А може би и по-далече, Анверс, Ротердам или нагоре до градовете на Ханзата.

— Корветът е готов да тръгне утре — беше краткият отговор на Марин капитан и Спидер го хареса.

— В Османия ви чака въже, нали?

— Или брадва — обади се Белиот. — По-вероятно брадва.

— Тогава ние с вас се връщаме заедно от Англия. Нашата война свърши, върнахме се за уседнал живот.

— Къде е Англия? — попита Челеби.

— Ще ви кажа, като му дойде времето.

Ната внесе пъдпъдъци и вино.

— Подкрепете се, момчета — каза Филип. — Ще служите при мен. Наздраве! Довечера ви чакам за разговор!

Спидер намери майка си на гроба на Белия дявол. Спеше в плетения стол-люлка, отпуснала сухата си ръка върху главата на вълкодава. Сур го усети, ушите му щръкнаха, изправи се с пъшкане, озъби се, направи крачка напред и падна мъртъв. Албанката не почувства смъртта. Спидер се вгледа в спокойното ѝ, отпуснато лице. „Била е красива?“ Да, той помнеше ярката, пресолена красота на майка си...

Филип влезе в стаята си, съблече се, легна и заспа непробудно. Тялото му бавно изпускаше натрупаната в бягствата умора, но я изпускаше и се възраждаше за изстъпленията, на които го подлагаше бесният нрав на Спайдер... Къде, по дяволите, щеше да плете паяжините си, самият той не знаеше.

* * *

Забил два мускета в калъфите на седлото, поставил трети на коленете, Филип отиваше на лов, но когато София го попита:

— Къде си тръгнал?

Той отговори:

— Отивам да мисля.

Почувствал разходката, Атаман се разигра още в конюшната, а вън от двора едва го задържаше. Наемниците копаеха гроб на вълкодава, княгинята ги надзираше с онази част от вниманието си, която не беше заета във вечен разговор с Белия дявол. Спидер отпусна поводите и позволи на жребеца да избере и темпото, и посоката. Летяха известно време покрай брега, после Атаман напипа отъпкан път и заобикаляйки езерото от изток и север, изравни галопа и продължи да препуска за свое удоволствие. „Къде отивам?“ — разсеяно помисли Филип. Беше все едно къде, стига да е далече и да е сам. Скендера го потискаше, но и връщайки се вкъщи, той не беше очаквал друго. Мрачните, квиетични монолози на майка си, греховна връзка с жената на брат си, съмнително преследване на бащината повеля... И каква беше тя? Някъде на юг, зад Дунава, бащиното му племе гинеше под османски бич. Какво общо имаше с това той, Спидер? Животът минаваше толкова бързо, че на човек не му оставаше

време да разчисти своите сметки, камо ли тия, които един пират е бил годен да натрупа през дивото си, макар и кратко съществуване.

Атаман нахлу в гората и Спидер измъкна мускета. Не стреля нито веднъж, макар в храсталаците да гъмжеше от дивеч. Стрелбата по невъоръжена цел никога не беше му доставяла удоволствие. Съвсем друго чувство изпитваше срещу вдигнати цеви и с друга тръпка посягаше към оръжието. Жребецът препускаше повече от два часа и още „не беше си начесал крастата“. Клони и храсти шибаха Спидер в лицето, забиваха се в дрехите му, но без да бъде средоточен или разсеян, не ги усещаше. Прелетяха край цигански катун и ниски, зловни кучетата дълго ги преследваха. Слънцето преваляше на запад. Щеше да залезе кротко, в прекършено меко сияние, но от морето отново се задаваха облаци. „Трябва да бягам от дъжда“ — помисли Филип, но нито промени посоката, нито ускори галоп на жребеца. Излязоха от гората. Пътят продължаваше по объл хълм, а вляво долу, на брега на някаква река се гушеше Татарбунари.

Пазарището приличаше и на катун, и на площаден театър. Между сергиите се разхождаха цигани мечкадари, турци, препасали криви ятагани на широки пояси, руски и полски панове с паунови пера на калпаците, казаци, татари, ромъни, власи, може би дори българи.

— Откъде се връщаш, княз? — попита вода Сокон Мехия. Из къщата се чуваха гласовете на Бриджит и слугите, навън трещеше буря, мълнии се гонеха над морето и осветяваха широката остъклена тераса, на която им сервираха червено френско питие, по-гъсто от вино и по-слабо от ликьор.

— От война — отговори Филип.

— Навремето баща ти казваше „от път“. — Сокон беше остарял, лицето му беше сбръчкано като пехотински ботуши, но зъбите и косата светеха ослепително бели. — Особено когато не искаше да продължи разговора.

„Излишно настройвам грузинеца срещу себе си!“ — помисли Спидер.

— Воювах на страната на Чарлс. Избрах губещата страна, но с нея бяха свързани контактите на баща ми.

Сокон кимна.

— Не забравяй, че участвах в битката за Гибралтар!

— Не забравям за миг — прекъсна го Филип. — Лордовете Мърдок и Хоукинс те наричаха най-веселия капитан на Белия дявол.

— Да, весели времена бяха... Ще ми отговориш ли на един въпрос?

— Не знам, лаз. Не съм научен да откровенича.

— Защо се смразихте с брат ти?

Спидер го погледна за миг и побърза да отмести очите си на бурята.

— Не употребяваш ли силен израз?

— Дано — меко каза пиратът. Филип чу дори мекушави, сенилни интонации, а той имаше трениран, остър слух, свикнал да търси заплахата на думите.

— Имаше жени... Първо в Лондон, а после и във Виена. Когато бягах от Валенщайн, взех любовницата му със себе си. Константин ни настигна в Телч. Щяхме да леем кръв за една унгарка... Беше отдавана изтече много вода.

— Какво стана с унгарката?

— Убих я. По-добре беше да умре тя, от колко някой от нас... Докато той я погребваше, аз се смесих с войските на Густав Адолф и продължих на север.

— Константин не е злопамятен — каза грузинецът след дълго взирание в огъня. — Ще прости...

— Баща ми би ли простил, лаз?

— Да. Във Вангел имаше великодушие. Това беше една от чертите му, които най-често са ме поразявали.

— Искам истината за него, Соконе. Пиратската истина и целта му. От всичко, което знам за него, най-съмнителна ми изглежда целта.

Сокон дълго обмисляше отговора си, а когато проговори, Филип чу всичко, само не това, което искаше да знае.

* * *

Спидер излезе на тържището преди разсъмване. Земята беше влажна и дъхава, листата по дърветата лъщяха като лакирани, но кестените бяха извадили фалшиви цветове, а това значеше, че идва тежка зима. „Колкото по-рано сковат студовете, толкова по-добре.

Имам нужда от време, от много време! Зимата ми трябва за сън и размисъл!“

Цялото му същество го теглеше в Лондон. Дори кошмарите му бяха английски, макар че вече години бродеше из континента. Къщата на Джамейка Роуд все още беше негова, но ако се върнеше там, веднага щяха да го положат на дръвника. Британия беше забравила не само бащините му заслуги при Гибралтар, но клерикалите подложиха на изстребление дори главните виновници форт „Провидънс“, бивша испанска Суета, днес да бъде ярък бисер в короната за ужас на католиците от Средиземноморието. Южният бряг на Гибралтар беше едно от най-значителните британски владения, но паметта на преподобния Оли беше къса, великите нации не познаваха благодарността. Хоукинс, Мърдок, Бруукс и другите бяха обявени за пирати и избесени във вътрешния двор на Тауър, загина дори потомственият аристократ Джон Дърмънд, а той беше замислил и ръководил тази война. Кромуел не посмя да го обеси като разбойник, но не се посвени да го отрови, и него, и жена му лейди Даяна, кръвно свързана с властващата династия... И въпреки това Лондон беше градът на мъжете. Европа употребяваше твърде много коприна, лак, парфюми, за да му изглежда достойно място за живеене. Може би Париж или Истанбул, но откакто в паническото си бягство заряза целия си наличен капитал на Джамейка Роуд, не можеше да иде където и да е, преди да уреди наследството си и да влезе в пълното му владение.

На разсъмване селяните започнаха да карат слугинчета с каруци и тържището се оживи. Филип прекара много време в оглеждане на момичетата, докато избра две, но те отговаряха на всичките му представи за жената и щяха да бъдат украшението на Скендера. Предстояха дълги, еднообразни зимни дни и нощи, а нищо не го потискаше повече от еднообразието.

* * *

— Княз — започна Марин капитан, — господарката се дразни, като се шляеме без работа из имението, а цял ден на затворено, ей богу, и куче би побесняло.

— Постройте си къщи, момчета. Буджак има много земя и двама царе. Няма по-безстопанствена земя от онази, над която се разпореждат двама господари. Напролет ще дойде ред да свършим някоя работа.

— Ние не сме строители... — вироглаво поде Наум Белиот, но срещна мътните очи на княза и побърза да млъкне.

— И убиецът има нужда от покрив — усмихнат каза Спидер. — Побързайте, чака ни дълга зима.

3

Княз Константин Авалов спа нервно и се надигна преди разсъмване. Византиецът вече четеше на свещ в зимната градина. Алика спеше, разсипала червената си коса по възглавницата. Щеше да спи до обяд, макар истинското ѝ пробуждане да започваше едва на свечеряване. Днес щеше да се събуди в ярост. Австрийският император Рудолф II почина мирно в ложето си и кронпринц Фердинанд беше обявил траур. Това значеше, че балът у посола на Свещената източна империя се отменя. Светският живот в Яш традиционно започваше с този октомврийски бал, за да продължи до началото на юлските горещини. Сега календарът се объркваше за неопределено време, а това вещаеше, че в близките седмици жена му ще бъде непоносима. „Горките слуги“ — помисли Константин, колебаейки се да влезе ли при Филип Ткон, или да прегледа сметките, струпани на камара в кабинета му. „Догодина ще подновя житния трансфер!“ Бръкнал дълбоко в джобовете на копринения си халат, Константин седеше в сянката на портала, все още незнаещ накъде да тръгне...

— Влез, княз?

Константин пристъпи усмихнат. „Филип Ткон е бил пират. Не току-така има очи на гърба си!“

— Добро утро, ваше блаженство — поздрави той. — Безсъние ли ви мъчи?

— Не — Ткон остави книгата. — На моята възраст тялото има нужда от малко сън. Грижи ли те будят посред нощ, сине?

Константин почувства топлината на обръщението, седна пъргаво и дръпна звънеца за прислугата. Появи се Йоан негъра, личният слуга на жена му, подла маймуна, която би удушил със собствените си ръце, ако не знаеше какво ще последва.

— Донеси плодове и събуди кухнята! Кафе и закуска за нашия гост!

Негърът се поклони угоднически и изчезна.

— Грижите никога не свършват, ваше блаженство — започна Константин, но потомъкът на династия Македонец го спря ласкаво:

— Остави куртоазията за салоните, Константине. Или ако държиш да ме титулуваш, наричай ме архонт.

„Този мъж е бил близък на баща ми. Върнал го е в Европа, променил му е смисълът на войната, направил го е враг на султана... Ние му дължим съществуването си... Та нали той е завел Белия дявол на онзи остров Киркира, където е срещнал майка ни...“

— Как те наричаше баща ми? — широко усмихнат попита младият княз.

— Архонт. Наричай ме и ти така. Къде е нашата прелестна домакиня?

— Спи. — Константин побърза да смени темата. Йоан внесе грозде и ябълки, след него се зададе количката на прислугата. Когато отново останаха сами и тишината се смеси с изгрева, попита: — Харесва ли ти Молдова, архонт?

Византиецът вдигна избелелите си зелени очи, спокойни, както само примирението и въздържанието можеха да смирят погледа на бившия воин, на пират, на високомерен претендент за диадемата на василевсите.

— Молдова вече не съществува, Константине — тихо отговори той. — Буджак до Днестър се подчинява на Високата порта, а крал Стефан Батори Полски и трансилванският княз Георг Ракоци са решени да си поделят княжеството на Сигизмунд.

Константин почувства сърцебиене в гърлото.

— Сигурен ли си, архонт?

Византиецът кимна.

— Пречеше им император Рудолф. След неговата смърт подялбата е въпрос на дни.

— Но това ще усили властта на султана? Вдовицата на Белия дявол ще се окаже поданица на Отомания? — Ткон продължи да кима. — А Яш? В чии ръце ще падне столицата?

— На изток от река Серет ще управляват панове, на запад наследниците на Габор Бетлем Трансилвански.

— Откъде знаеш такива подробности, архонт?

Византиецът се усмихна тъжно.

— С годините и ти ще се научиш да разгадаваш домогванията на владетелите — отговори той, избягвайки прекия отговор. Мълчаха дълго.

— Защо ми казваш всичко това, архонт? Когато конницата на шляхтите се разположи под прозорците ми, аз така или иначе ще го науча. Предупреждаваш ли ме? Или ме съветваш?

Отново ги затисна мълчание. Вангел се събуди. Чуха го да крещи от прозореца. Всяка сутрин така разговаряше със сина на съседите. Ратаите поведоха конете на водопой, Йоан пееше една от безбройните си диви песни, блъскайки в унес дъното на някоя медна посуда.

— Не знам, княз. Бих искал да кажа: „Отведи семействата си в безопасност“, но не знам такова кътче на земята. Британия беше островът на Надеждата... Беше. Полско-литовското кралство воюва с татари и казаци, Валенщайн с Густав Адолф, Лудвиг XIV с фламандци и австрийци, италианските кралства воюват помежду си повече от двадесет години, а нито в Испания, нито в Отоманската империя вашето фамилно име може да разчита на гостоприемство.

— Да, така е. — От устата на Ткон Македонец течеше самата истина. Наистина, къде? Киркира, родният остров на майка му. Но и той беше отоманско владение, макар че Високата порта вече десета година със сетни сили устояваше на претенциите на... Константин вдигна глава и срещна погледа на архонта.

— Сети ли се, княз?

— Венеция?

— Републиката е единственото убежище за вашия род!

— Но там е вуйчо ми Менон... Майка ми го е осъдила на смърт?

— Ти и Филип ще отмените тази присъда. Във властта ви е. Щом Белия дявол го пожали навремето, синовете му могат да постъпят по същия начин!

„Белия дявол?“ От години Константин се опитваше да нарисова верен портрет на баща си. Името му предизвикваше най-различни чувства, у едни страхопочитание, стигащо до обожанието, при други презрение, примесено със страх, завист, любопитство... какво ли не, само не и безразличие. Вангел дон де мар беше успял да респектира всеки, до който се беше докосвал. Ако съдеше по разкази и спомени, образът беше твърде противоречив, за да му се довери безрезервно. Склонността на Белия дявол към нападение, бесният му гняв,

отмъстителността създаваха от покойния пират така наречения холерик, тип опасен и, общо взето, рядко срещан. Константин би нарекъл холерик единствено брат си Филип... Но това беше само част от образа на Великия дон. Ако можеше да се вярва на майка им, а все пак тя беше живяла с него, беше му родила двама синове и бракът им беше безупречен, породен от любов и протекъл в хармония, тогава Белия дявол ставаше внимателен, търпелив, недоверчив, хитър, властен, а това беше типично за меланхолика, беше в пълен разрез, дори в нетърпимост с холеризма и създаваше напълно недостоволен образ. Самият той изявен меланхолик, по природа склонен към анализ, търсещ истината, дори болезнената, не можеше да приеме на доверие толкова противоречиви описания.

— Архонт, баща ми прости ли на Менон?

— Да, макар албанецът да посягаше към врата му.

— Ако му простя аз, Филип ще го разкъса!

— Ще говоря и с него, и със София. На север от Дунава предстоят преломни събития, но султанът е зает с войни из моретата. Воюва с персите за Египет, с Русия за Армения и кюрдските планини, с Венеция за Крит, Кипър, Киркира, с Британия си съперничат подмолно за някои африкански пристанища... В Буджак ще управлява бейлербей Кенан паша Румелийски. И сега станът му е на брега на Дунава. Той е страхлив, подлостта му е широко известна и ще ви затрие по карагьозчийски с фермани, дунаими и маанета и ще получи награда от клана Кюпрюлю, който вече петдесет години управлява Империята. Венеция е принудена да воюва с Високата порта, ако не иска да бъде удушена в собствените си стени, вашият род е осъден на вечна война с исляма, затова и мястото ви е там, сред доновете на Републиката.

„Има нещо вярно!“ — мислеше Константин, заслушан в думите му, но заедно с това виждаше и една непреодолима пречка. Републиката не признаваше аристократичните титли, а никой, и господ бог не би убедил Алика да се откаже доброволно от единствената си истинска любов — дворцовата принадлежност. Дъщеря на земевладелец от Търговище, познала охолството от пелените, Алика нямаше отношение към богатството, ламтежът за злато ѝ беше чужд, но титлите я замайваха. Константин все по-често мислеше, че именно те бяха истинската причина за техния брак, създаваха ѝ чувство за

значимост и превъзходство и тя по-скоро би рискувала бедност, дори опасност от затриване на целия род, отколкото нова незначителност на името си.

— Не знам, архонт. Такава стъпка трябва да се обмисли внимателно. Родовите интереси са преплетени с твърде много лица, фирми, банки, за да мога с един замах да ги откъсна и пренеса другаде!

— Затова съм тук, княз, за да ти помогна. Мисли, съветвай се... След десет дни ще се върна за отговора ти.

— Къде отиваш? — изненадан попита Константин.

— При брат ти Филип.

— Но ти ни гостуваш едва една нощ? Алика ще се почувства оскърбена?

Ткон сложи длан на ръката му.

— И разочарованията, и радостта минават бързо, сине. Като славата.

Веднага след обяда Константин изпрати каретата за Скендера и влезе в кабинета си. Бюрото му беше отрупано със сметки, с доклади, с приходо-разходни ордери на банка „Братя Бернщайн“. Алика все още спеше. Малкият яхна коня и придружен от негъра, тръгна да съпроводи най-близкия приятел на дядо си до река Прут.

— Ще изчакам сала да се отдели от брега и ще се върна — каза Вангел.

Константин не възрази, макар че пътят беше тежък и едва ли щеше да се върне преди здрач.

Цареше дълбока, мъртвешка тишина. Къщата на площад „Галан“, или дворецът „Галан“, както го наричаше Алика, кънтеше като празна делва, а в ранния следобед и самият Яш изглеждаше мъртъв. Щеше да възкръсне надвечер за сделки и балове. Една държава не може да живее така, поне не само така, дявол да я вземе!

Константин отдели второстепенните дела и се зае с неотложните. Трябваше да погаси сметките на жена си, дали някой ден Алика ще се заинтересува (поне от учтивост) на каква сума възлизат личните ѝ разходи... И какви глупости купува, по дяволите! Дванадесет позлатени канделабри? Къде ли мисли да ги разполага? Сто ярда манчестърско сукно, десет самурени кожи, десет норки, десет чинчила... „Господи!“ Константин подписа сметките и ги пхна в

плика за банката. Следваше подробен доклад върху зърнената конюнктура на изток от Днестър. Ордите на Кримското хаганство бяха унищожили посевите и тазгодишната реколта можеше да бъде считана за компрометирана, а това значеше, че на следващия есенен пазар и търсенето, и цената щяха да се покачат двойно. Вода Сокоп Мехия съобщаваше, че киевският княз и крал Стефан Батори са подписали договор за съвместна отбрана от май до август и са разположили специална конна охрана по пътя от Ровно, през Виница, до Исмаил на дунавската делта, откъдето тръгваха зърнените кервани за Пеща, Виена и германските княжества. „Може би заслужава да се опита?“ Фамилията имаше силози и във Виница, и в Исмаил, а на кея в Кобадин все още се полюшваха шхуните на Белия дявол, царство за плъховете, разбира се, и корветът, който сега принадлежеше на Спайдер... С какво ли ще се занимава този негодник? С лов, с жени, с пиянство? Ще удари Менон? Малко вероятно. По-скоро вуйчо и племенник ще се сдушат за ужас на майка му. Белия дявол ще се обърне в гроба, духът му ще витае из Буджак като... върколак... Все пак и корветът, и Скендера са негови? А ако му предложи участие? Майка ни избяга зърнените крале, така че практически сега тази дейност е в ръцете на незначителни влашки сдружения, които предпочитат да купуват зърно от дунавските крепости Русчук, Никопол и Видин... Изтокът е в ръцете ни, достатъчно е да се протегнем... По Ткон Македонец можех да пратя писмо за Спайдер? Или да прехвърля тази грижа на старата?

Тя е единственият човек, който може би има някакво влияние над него...

Константин мина на банковите операции. Годишите ставаха все по-неспокойни, затова избягваше да държи големи суми в яшкия клон на банката, но прехвърлянето на златото му отнемаше минимум един ден в седмицата и Константин сериозно беше започнал да мисли за наемане на юридически съветник и в Яш. Виенският адвокат Аарон Асса се разпореждаше безупречно с капиталите им, но след процеса срещу княз Вангел Авалов, Сигизмунд беше забранил на „мръсния евреин“ да прекрачва границите на княжеството му. Властващият княз беше тежко болен, от години прикован на легло, но някой престараващ се царедворец можеше да си спомни заповедта му и да вкара в затвора

почтения, умен и най-важното предан Асса. „Става все по-трудно наемането на верни хора!“

Князът се изправи, разкърши снага и застана на прозореца в момента, когато Алика се измъкваше от къщата. Това беше именно измъкване. „Може би не иска да ме безпокои?“ Толкова деликатност не ѝ беше присъща. И къде ли отива в тоя... мъртъв час? Високопоставените ѝ приятелки щяха да спят най-малко до свечеряване... А и без карета? Константин подписа всички сметки, разходите отново надхвърляха приходите, прибра по-заплетените дела в секретера, заключи го и излезе от кабинета. Кафе „Сибиу“ беше единственото място, където можеше да отиде. В солидната двуетажна постройка се събираше аристокрацията и новобогаташите на молдовската столица. Заведението служеше като кафене, борса, мъжки клуб със стаи за развлечение и като място за размяна на политически новини, светски клюки, като арбитражна на спорове и свади, като съд (присъдите бяха невалидни), но последствията понякога разоряващи. Два пъти в годината тук се провеждаха маскен балове, посрещаха се празници, включително християнските, зад стените му, в буренясалия двор се уреждаха дуели денем, любовни срещи по всяко време на денонощието. Тук се продаваше единственият вестник на княжеството „Страхом Божий“. Кафе „Сибиу“ служеше за аптека, зъболекарна, козметичен салон за мъже. Предприемчивата му съдържателка домнула Лиза строеше хотел, долепен до старата сграда, който дискретно наричаше офицерска приемна... Кой знае, може би вече беше завършила строителството?

Константин извървя площад „Галан“, заобиколи градината на двореца и влезе в „Сибиу“. Нямаше никой, беше рано, но Лиза излезе да го посрещне.

— Добре дошъл, княз Авалов? Не съм ви виждала отдавна.

— Бях в Буджак, Лиза. Разпореди да ми сварят черно кафе?

— Разпоредих — усмихната каза съдържателката. — Видях ви отдалече. Как е благородната ви майка?

— Добре, Диза, благодаря. Старее, но се държи.

— Няма ли да се върне в Яш.

— Селският живот ѝ допада. На тази възраст жените търсят усамотение в спомените.

Разгърдено и предизвикателно момиче внесе кафето, на подноса имаше две чаши... „Лиза ще ми прави компания? Какво ли иска да научи?“ Съдържателката се отпусна в креслото срещу него и отвори кутия с пури.

— Все още нямате пороци, княз?

— Все още... — колко ли годишна беше Лиза. Добре изглеждаше, кожата на гърдите ѝ беше млечнобяла, по врата, лицето и ръцете все още нямаше бръчки, но погледът я издаваше. Най-бързо остаряваха очите на жената.

— Чухте ли новината, княз? Негово височество заминал за Францбад? — Лиза изглеждаше възбудена, като че ли уплашена, но Константин беше разсеян и забравил пророчествата на Ткон Македонец.

— Сигизмунд е болен, Лиза. Виждате ли нещо странно?

— Взел е цялата си свита... Включително унгарската конница.

— Така ли? И как се тълкува това в салоните?

Лиза се огледа. От вътрешните стаи се подаваха лицата на нейните дами, очите им го опипваха, като че ли очакваха съдбовен отговор.

— Говори се за нашествие от север и от юг. Конницата на султана преминала Дунава. Татарите се спускали по Днестър на салове.

— Глупости — каза Константин. — Буджак е спокоен. Та нали онзи ден бях в бащиния си чокоят?

— Момичета — извика Лиза, — княз Авалов отрече! Нищо не ни заплашва в „Сибиу“!

„Девиците на удоволствието“ излязоха от дискретното си убежище и нахлуха в салона.

— А крал Стефан Полски? Вярно ли е, че нахлул в Седмо градското княжество? Кой ще ни защити от турците? Вярно ли е, че харемите им са пълни с християнски момичета?

Константин взе кафето си и ги изчака да млъкнат.

— Любезни госпожици — все пак каза той, — уповавайте се на вашите защитници. Тук, в сърцето на Молдова, вие сте в пълна безопасност.

— Сигурен ли сте, княз? — недоверчиво попита Лиза. Константин кимна.

— Могъщите християнски владетели няма да допуснат султана на север от Дунава... Благодаря за кафето, Лиза.

— Тръгвате ли, княз? Защо не вземете сиестата си при нас? Момичетата ще бъдат поласкани?

— Друг път, Лиза, чакат ме неотложни дела!

Княз Авалов извървя обратния път. Яш спеше, дори просяците му дремеха в сенките на пожълтелите кестени, но дворците „Енеос“, „Мойчан“, „Марко Северни“ бяха затворени, прозорците запердени, вратите залостени... „Нима е започнало бягство?“ Дворецът изглеждаше напуснат, съседните имения „Върбас“, „Маринеу“, „Сеге Урану“ също... Единствено „Галан“ приличаше на обитаема къща. Константин подмина дома си, прекоси реката, изкачи хълма и застана над Гвардейския на негово височество Сигизмунд конен полк. Още по пътя тишината взе да го тревожи, но от билото на рида картината му се стори тягостна. Полкът беше отпътувал, може би ескортираше княза, но по пътя за Клуж се точеше безкрайна колона от карети, каруци, ездачи, дори пеши бежанци с покъщнината на гръб пълзяха на запад. „Бягство?“ Първата му мисъл беше да изпрати близките си във Виена, но нито Вангел, нито жена му бяха в „Галан“, а и ако опасността беше толкова непосредствена, Ткон Македонец щеше да се върне.

Константин влезе в къщата и седна да чака. Свечеряваше се, но нито Вангел, нито Алика се връщаха. По залез се появи Аурел Абруд. Беше яхнал алената си ханOVERSKA кобила, изглеждаше запъхтян, възбуден, черните му очи святкаха гневно.

— Турците ли чакаш, Константине? — пресипнало викна той. — Няма да закъснеят! Снощи са минали Дунава между Прут и Серет. Наближават Яш.

Княз Авалов скочи.

— Вангел изпраща византиеца към реката!

— Бързо... Коня!

Константин оседла жребеца, яхна го като насън, заби шпорите и препусна към Прут. Аурел яздеше до него. Отминаха влашките села и започнаха да изкачват Буковина. Ставаше все по-тъмно, захладня, луната все още не беше изгряла. „Всеки момент ще видим реката!“ — паниката му нарастваше. Вече знаеше, че няма да срещне Вангел по обратния му път. Надеждата му беше, че е успял да премине Прут и заедно с Ткон Македонец язди към Скендера... Заслепи ги огън. По

протежението на реката, докъдето стигаше поглед и на север, и на юг, горяха клади. Турците бяха разположили биваците си на десния бряг и протяжният лай на зурните им трепереше във въздуха.

— Господи! — промълви Константин. — Господи, смили се над сина ми!

— Да се връщаме, княз? Сега всичко е в ръцете на бога!

Константин беше онемял, оглушал, вираше се безсмислено в огъня като нощна пеперуда в свещ, по гърба му шуртеше пот, зъбите му тракаха като на престарял вълк, изоставен от глутницата.

— Константине?

— Върви, Аурел... Магдалена те чака... Трябва да намеря Вангел!

— Ако са го заловили, ще го откупиш! Върни се в „Галан“ и чакай известие.

— Вангел е там, долу, Аурел... Отивам да го търся... — князът смушка коня. — Върви, Аурел... Бог да те пази!

* * *

Княз Константин Авалов се бореше с треперенето и чакаше да го въведат, при османския предводител. Входната тента на шатрата беше вдигната и през кривящия образите огън виждаше двама мъже, седнали на дебели възглавници, да бъркат с ръце в тава, пълна с нещо бяло, може би ориз. Кенан паша и неговият гост вечеряха. От Карпатите духна леден вятър, замириса на сняг. Конете бяха наметнати с чулове, конниците лежаха около огньовете. Само той и двамата му пазачи подлагаха гръб на северняка. Тревога, студ и нетърпение... „Докога това куче ще ме държи прав?“ Константин се опитваше да търси сина си с поглед, но ако турците държаха пленници, то едва ли беше тук, в близост до шатрата на пашата? „Не се ли набутах сам в капана? Може би сега Вангел е на десетки версти оттук, в пълна безопасност? Ако не дай боже нещо се случи с мен, Аурел ще предупреди брат ми. В живота се мразехме, но в смъртта ще останем братя... Смъртта примирява и най-страшните врагове!“

Гостът на пашата се изправи, излезе пред шатрата и каза нещо. Охраната го подкара с върховете на ятаганите. Константин се извърна

вбесен, но гласът на велможата го закова на място.

— Господине — тембърът беше висок, писклив тенор, езикът френски. — При неподчинение охраната има заповед да убива!

Константин Авалов преглътна обидата, наведе се и прекрачи входа на шатрата.

— Вие ли се представихте като княз Авалов? — попита пашата, без да промени позата си.

— Да, паша... — Константин понечи да приближи огъня, но тежката ръка на придружителя падна на рамото му.

— Кажете всичките си имена, княз! — заповяда пашата.

Авалов механично изрече цялата си фирма. В шатрата гореше огън, вятър не го мъчеше, а като че ли и тревогите му намаляха. Той беше сред мъже, с които можеше да разговаря.

— И търсите сина си?

— Да, паша.

— Кажете и неговото име?

— Княз Вангел Авалов.

Османлиите се спогледаха. Весели, като че ли ласкави пламъци блеснаха в очите на бейлербея.

— Навремето негово височество великият везир Мехмед Кюпрюлю паша беше оценил главата на един разбойник със същото име!

Константин почувства нарастваща паника.

— Много вода изтече оттогава, паша. Синът ми няма шестнадесет години. Бива ли едно дете да отговаря за деянията на дядо си?

— Аллах, не! — Кенан протегна ръка и му посочи възглавница. — Седнете, княз. Ернест паша ще се разпореда да потърсят момчето сред пленниците.

Другият велможа имаше сини очи, остър малък нос, руси коси, подаващи се под чалма, опасана с лисича кожа.

— Аз съм германец, княз, но правоверен мюсюлманин! — Ернест паша предвиди въпроса, изпревари го, поклони се по турски и излезе от шатрата.

— И така, княз, вие сте син на Белия дявол?

— Да, паша. Бях по-малък от моя син, когато баща ми загина.

— Велик враг! — Кенан се поклони ниско. — Преписката по издирването му е от Светото писание по-дебела... Какви потомци остави Белия дявол, княз?

— Двама синове и внук... вашия пленник, паша. Със сина ми пътуваше един елински калугер, възрастен човек, беззащитен...

Бейлербейт запали къса лула и се излегна на възглавниците.

— Говорете, княз!

— За духовника ми е думата... Беше мой гост.

— Не се ли казва Филип Ткон този божи служител? — попита пашата.

Константин изтръпна. Имаше чувството, че лети в пропаст.

— Да, ваше превъзходителство. Откъде знаете това име?

— Империята ни е велика, княз. Агенти бол, ядат пилафа ни. Елинът воюваше при Лепанто под командата на Белия дявол, нали? И той има дял в срама на адмирал Али паша, да опустее името му!

Най-накрая Константин позна истинската интонация на пашата. Това, което беше взел за кротост, беше притворство, добронамереността — лукава ехидност, разговорът — разпит... „Да, сам паднах в трапа, но повлякох и други... Повлякох близките си!“

— Къде е брат ви Филип, княз?

— Добре сте осведомен, паша!

— Великата империя трябва да познава враговете си.

— Брат ми и аз никога не сме вдигали ръка срещу султана!

— Все още... — пашата се усмихна учтиво, дори дружелюбно.

— Та къде казахте, че се намира княз Филип?

— Не знам, паша. Писмата идваха от Британия, но вече втора година мълчи.

— Моите сведения са други, княз. Съгледвачите на Падишаха, да се роят дните му, докладваха в Илдъза, че княз Филип е на територията на княжеството?

Константин окончателно се поддаде на отчаянието си.

— Какво искате от моя дом, паша? Ако е злато — ще се откупим. Ако е властта ни — нямаме власт... Ако дължим прощение за милост — по корем ще се влача в краката на султана, но за бога не посягайте на невръстни деца! Белия дявол е мъртъв, а ние, синовете му, живеем в мир с Империята.

— Засега, княз — Кенан плесна с ръце. В шатрата влетяха вардианите. — Конят на княза. Да си върви в мир — обърна се към Авалов. — Ако синът ви падне в наш плен, ще пратим човек за преговори и злато!

Кенан скочи пъргаво, изтласка го от шатрата и пусна тентата зад гърба му. Когато възсядаше коня, Ернест паша се появи от мрака.

— Височайшият ви син не е сред пленниците, княз. Най-вероятно ви чака вкъщи.

Константин пришпори жребеца и се понесе като луд. Не чувстваше нито студ, нито клоните, които го биеха през лицето. Когато скочи пред „Галан“, целият град тънеше в мрак. Обходи всички стаи. Нямаше никой, нито Вангел, нито Алика, нито слугите... „Къде ли е жена ми, по дяволите!“ На бегом прекоси площада и хлътна в Абруд. Къщата беше пуста, вратите и прозорците заковани. Заковани и напуснати бяха и „Върбас“, и „Сеге Урану“, и „Мойчан“, и „Марко Северни“...

Обезумял, Константин връхлетя в „Сибиу“... И тук нямаше никой. В целия Яш беше останал само той, княз Константин Авалов, злощастният потомък на Белия дявол.

През нощта плъзнаха мародери. Княз Авалов зареди мускетите, запали светлините и седна да чака. Цигани разбиваха дворците, грабеха, пееха и танцуваха. Напалиха огромен огън на площад „Галан“ и започнаха да делят плячката с кръсъци, пиянски крамоли, сбивания с ножове. Тук-там пламнаха пожари, скоро половината Яш потъна в огън. Нощта се озари като ден, но османските орди все още не влизаха в града.

На разсъмване се появи Йоан. Дрехите му бяха разкъсани, златните обеци изтръгнати от ушите му, сега те висяха като кървави парцали.

— Къде е Вангел? — Князът му помогна да седне, поднесе му чаша вода, изчака го да си поеме дъх.

— В плен, господарю... Заловиха сала. И младият княз, и архонта с вериги на краката пътуват на юг.

— А ти... Ти защо си тук, мръсен роб!

— Аз съм слуга, господарю... За слугите откуп не дават. Като падна нощта, минах през стана им, никой не ме спря и ето ме тук?

„Значи все пак Вангел е в ръцете на мюсюлманските кучета?“ — Константин взе всичкото злато, което имаше в наличност, облече самурения си кожух и отново препусна към реката.

— Няма да мърдаш оттук, Йоане! Ако нападнат „Галан“, стреляй с всички мускети! Ако не опазиш къщата, жив ще те одера... Къде е княгиня Алика?

— Не знам, господарю. Когато тръгнах към Прут, нейно благородие спеше още?

„Така беше!“ Константин го видя с очите си и въпреки това не му повярва. Мръсният негър беше единственият, който знаеше всичко за Алика.

Константин прелетя през цигански катуни, стреля напосоки на опитите им да го спрат, излезе от града и се понесе към реката. И помен нямаше от турците. Ако биваците им не тлееха още, никой не би познал, че тук е минал нашественик... Но когато тръгна на юг, пред очите му се откри истинска трагедия. Селата бяха изгорени, в пепелищата се валяха изгорени тела на жени, деца, старци. „Къде ли са отвели мъжете?“ И църквата беше осквернена, но най-тежко впечатление му направи екзекуцията на архонта. Прикован на кръст от рендосани бели дъски, Филип Ткон Македонец беше ослепен, скопен, а после и заклан от ухо до ухо. Главата му се вееше на вятъра като глава на плашило.

Князът падна от коня и рева дълго, отчаяно, безпомощно... „Вангеле, сине, какво ли са направили с младия ти живот? Кучетааа, синът на Белия дявол е жив? Отмъщението му ще бъде страшно!“

Когато кризата поразмина и в кръвта му остана единствено ярост, Константин продължи пътя си. Яздеше ходом, вглеждайки се във всеки труп, но никой от погиналите не беше Вангел. Спахиите бяха опожарили и разграбили земята между Серет и Прут, една овца не бяха оставили, една колиба не беше пожалена от огън, един жив свидетел не беше оставен да разказва... и така до Галац, на брега на Дунава, на стотина версти от столицата, на самата граница с Влашкото княжество. Беше нощ, когато стигна Дунава. Оттатък реката, на десния бряг горяха огньовете на биваците, виеха зурни, гърмяха тъпани. Победителите празнуваха славната си победа! „Хора ли са това, господи? Веднъж наситен, дори звярът знае милост!“

Прав на гърба на жребеца, взрял очи на юг, давещ се от жлъчката на омразата, княз Константин Авалов разбра баща си, великия дон де мар, пирата, първия княз Авалов...

* * *

Йоан изми архонта, облякоха го в бяло, прибраха го в ковчега и потеглиха за Скендера. „Ще го погребва до баща ми — мислеше съсипаният от умора Константин. — Заедно воюваха с рязаните, и двамата Османови жертви станаха... Нека в смъртта останат заедно!“

4

— Как си обясняваш тези набези? — попита Филип.

Седяха около масата в салона. Погребението на византиеца беше завършило, през прозореца виждаха майка си, Лазар и жена му Мана да подреждат гроба, на масата към езерния кей чакаха наемниците. По пътя за Яш се появи братовчед им Марс Шкодер, синът на Лазар и Мана, но не влезе в къщата. „Станал е мъж — мислеше Константин. — Рус? И албанецът, и румънката бяха тъмни хора.“

Между братята седяха Сокон, Бриджит и синът им Горам, от дясната страна на Константин свиреха болните гърди на Влаха, в кухнята се клатеше като патица огромната му жена Раиса. „Само Стефан Котленеца не уважи поканата ни!“ — мислеше той, докато търсеше отговор за Спайдер.

— Алика изчезна — внезапно каза Константин. — Да се е появявала в Скендера?

— Не — и Филип беше вперил поглед в прозореца, на който всеки момент щеше да се появи братовчед им Марс. — Османлиите сплашват дунавските князе. Ако се готвеха за война, щяха да струпат истинска войска в Буджак.

— Не ме интересуват намеренията на султана! — нервно отговори Константин. — Аз трябва да намеря сина си.

— Тези неща са свързани, княже — обади се Сокон. — Ако султанът воюва, младият Вангел е военнопленник и има цена — ако не... — Сокон млъкна и отпусна тежката си побеляла глава на гърдите.

— Ако не, какво? — остро попита Константин.

— Не знам... Тогава нищо не може да се предвиди. Кенан знае чий внук държи в ръцете си. Значи някой му е заповядал да заложит капаните!

— Кой? — Константин едва потискаше нервното си напрежение. „И къде, по дяволите, се дяна жена ми? По-добре, че я няма... В този момент не бих могъл да понеса истерията й!“

— Ахмед Кюпрюлю.

— Кой е той?

— Великият везир. Четвъртият Кюпрюлю на този пост. Навремето Вангел дон се гавреше с баща му...

— Господи! — Константин изтръпна. — Искаш да кажеш, че те ще прехвърлят отмъщението от пирата на малолетния му внук?

Сокон не отговори, вместо него Филип взе думата.

— Наемниците тръгват да търсят Вангел. Ако се върнат с празни ръце, ще опитаме с откуп.

Константин мразеше убийците на майка си, отвращаваше го лекотата, с която лееха кръв, но в този момент те бяха единствената му надежда.

— Вода Мехия? — Константин се наведе над масата. — На мое място ти би ли им доверил живота на сина си?

— Не знам, княже — Сокон изглеждаше дълбоко покрусен и от касапското убийство на архонта, и от отвличането на младия Вангел. — Майка ти им има доверие... Досега не са я подвеждали?

— Дано! — Константин се прекръсти и стана. — Къде е Котленеца?

— Княгинята го прати след обоза — отговори Влаха. — Той ще покаже на наемниците къде да търсят младия княз.

Константин стана с олюляване, прекоси салона, влезе в стаята си, отпусна се на леглото и припадна. Пето денонощие не беше свалил ботушите си.

* * *

Без да мръдне от мястото си, Филип изгледа трескавата дейност на майка си. София отказа да зарови византиеца до мъжа си, но му намери място срещу западната фасада на къщата и изпрати Лазар в манастира „Памакаристор“ да съобщи на монасите за смъртта на игумена им, насъска Марин капитан, Наум Белиот и Миро Челеби по следите на Вангел, отпрати Мана в Килия и едва тогава, следвана от племенника си Марс Шкодер, влезе в къщата. За първи път Филип щеше да застане лице в лице с братовчед си. „Здрава кост — мислеше той. — Остро око, гъвкаво тяло... Прилича на датчанин... и на

Константин, но по-висок, по-рус, като че ли по-бърз и, ей богу, много по-див!“

— Филипе, това е братовчед ти Марс. Чувал ли си за него? Когато той се раждаше, вие пътувахте за Лондон.

„Седем години по-млад от мен!“ — пресметна Филип и попита:

— Знаеш ли чие име носиш?

— На Марс дон де мар, Французина — отговори нисък, глух бас, лишен и от топлина, и от почтителност.

— Кой ти е говорил за Французина?

— Лазар Шкодер.

— Лазар Шкодер? Защо не кажеш баща ми?

— Казах Лазар Шкодер! — с отворена неприязън отговори братовчедът.

„Ще трябва да го науча да говори с мен!“ — разсеяно помисли Спайдер и обърна на френски:

— Алика е изчезнала. Щом не е тук, къде може да бъде?

— При баща си в Търговище! — София се отпусна на масата, обви глава със старческите си пръсти и замря, загледана в една точка. — Кучетата, Филипе, живуркат и гаснат като кучета!

— Какво искаш да кажеш?

— Че мъжете не живеят като кучета — обади се басът на Марс.

Спидер не скри учудването си.

— Ти говориш френски?

— Аз съм кръстен на Жан Марс — неопределено отговори той.

— Марс е твой брат, Филипе — продължи София, без да променя позата си. — Син на баща ти и на Мана слугинята.

„Да, сега е ясно всичко!“ — помисли Спидер, развеселен от пошлата тайна на баща си.

— Тогава, брат, защо се зъбиш като куче?

— Защото е куче, Филипе! — София не вложи чувства в гласа си. — За да стане Авалов, той е готов да мине през всички кучешки унижения!

— Авалов? Княжеската титла ли те блазни?

— Аз съм княз — все така глухо отговори Марс. — Баща ми е княз Авалов.

Спидер се вгледа в острите сини очи на новия си брат.

— Лазар знае ли?

София вдигна глава.

— Лазар му е казал чий плод е.

— И какво сега... Щом е Авалов, да бъде Авалов! За злато ли ламтиш, Марс?

— Аз съм достатъчно богат, Филипе — гордо отговори русото куче. — Искам да нося името на баща си!

Спидер стана.

— Добре, княз — каза той. — Заедно ли ще живеем?

— За последен път прекрачва прага на тази къща — уморено каза София. — Ще получиш и името, и титлата, и злато, ако нямаш свое, но Скендера е дома на княгиня Авалова и нейните синове... Ясно ли ти е, куче?

Марс кимна с непроницаемо лице.

— Върви си сега! Ще пиша на моя адвокат, че признавам третия син на мъжа си... И не ми се мяркай пред очите, че, ей богу, с радост ще затрия грешното семе на Великия дон!

Марс се обърна, но преди да излезе от къщата, отново срещна погледа на Спидер.

— Кажи на майка си, че лично аз не съм ѝ причинил нито болка, нито унижения!

После русата му глава се мярна под прозореца и конят му излезе ходом от двора на Скендера. „Княз Марс Авалов? — развеселен мислеше Спидер. — Константин ще се поболее...“

— Готви се за път, Филипе! — обади се грохналият глас на майка му.

— Търговище?

— Венеция.

— Менон?

София кимна.

— Щом Ахмед Кюпрюлю паша държи Вангел на пранга, моите убийци са безсилни... Беззъби кучета. Ако се върнат с празни ръце, единствената ни надежда ще остане брат ми Менон. — Спидер знаеше, че ще продължи, и не се излъга. — Менон Скодели е гражданин на Републиката, а Венеция има посланик при Високата порта... Ние живеем във васални княжества, а вуйчо ти може да поиска да откупи племенника си и Великият дож ще подкрепи иска на своя поданик.

— Кога трябва да тръгна? — разсеяно попита Филип.

— Веднага щом се върнат убийците... И нито дума на брат ти!
Филип се изправи.
Къде отиваш? — попита майка му.
— Не знам...

* * *

Спидер яхна Атаман и напусна Скендера. Обходи имението от изток, заобиколи езерото, мина северно от чокоята на Сокон Мехия и препусна към Търговище. Предстоеше повече от цял ден път, а все още не знаеше защо предприема тази авантюра и как ще постъпи, ако наистина намери Алика в бащиния ѝ дом. Атаман охотно поддържаше мощния си кариер и бездействието го подтикна към мислене. Не беше забравил снаха си нито за миг... Когато вечер влизаше в спартанската си стая, острият глад за жена се превръщаше в глад за Алика. Между Константин и него не за първи път заставаше сянката на жената. Когато Оливер Кромуел протягаше ръка към престола, Константин живееше в лондонския дом на Белинда, дъщеря на ескуайър Дендридж, рицар, приближен на краля, изпратен от Сент Джеймс да моли Людовик XIII за помощ в пари и швейцарски наемници.

— Ако Чарлс запази трона, ще се ожения за Белинда — каза Константин, докато яздеха по тесните каменни улици към дома ѝ.

— Кралят ще загуби — възрази Спидер.

— Тогава ще се върна на континента и ще се оженим в Яш — беше отговорът на брат му.

Белинда ги посрещна в компанията на педерастичния си брат Чарлс, тенденциозно доказателство за предаността на ескуайъра, и Спидер бързо разбра, че ако вместо Константин той влезе в покоите на младата дама, ще го посрещнат с отворени обятия... и не само обятия. Щом вечерята свърши и слугите оставиха лоена свещ в стаята им, Спидер каза:

— Време е... Белинда те чака.

— Ти си луд! — възмутен кресна брат му. — Ще посегна на девствения ѝ пояс, след като я заведа пред олтара!

— Не аз, ти си луд! — Филип лежеше напреко на леглото, пиан, възбуден и все по-безогледен към вечните скрупули на брат си. — Ако

ти не отидеш, аз ще ида!

— Нищожество! — Константин се поддаде на благородния си гняв. — Почукаш ли на вратата ѝ, дори аз, годеникът, няма да мога да опазя тази къща отворена за теб!

— Така ли мислиш?

— Не се намираш в бардаците край Темза!

— Може би, но Белинда е толкова девственица, колкото баща ни е потомствен княз... Както го представяш.

Константин скочи и го грабна за сюртука. Стърчаха прави, наежени един срещу друг, готови да се хванат за шиите.

— Кого обвиняваш? — попита Филип. — Мен, Белинда или Белия дявол?

Константин го пусна.

— Добре, върви, но когато Белинда викне стражите, не идвай тук за помощ!

Спидер тръгна към вратата...

— А ако все пак Белинда не викне стражите?

— Тогава ще призная публично, че съм глупак и че нищо не разбирам от жени! — гласеше самоувереният отговор на Константин.

Белинда не само че нямаше намерение да го гони, напротив, залости вратата и го пое в такъв вихър, че когато следобед на другия ден се сети за брат си, него отдавна го нямаше... Нямаше го и в Лондон. Унизеният Константин плуваше през Канала за континенталния бряг, проклинайки безогледния, вълчи нрав на брат си... Това беше първият им конфликт за жена, но не и последният...

Надвечер на следващия ден Спидер наближи Търговище. Започваше да ръми, застудяваше, прехвърчаше сняг... „Отсъствието ми е направило впечатление — мислеше той, яздейки ходом през града. — Константин ще попита за мен... Старата ще се сети, че съм се интересувал за Алика... В този момент брат ми препуска към Търговище!“

Филип грешеше. Стефан Котленеца се беше добрал до Скендера. Подгонен от потеря, той беше преплувал Дунава на гърба на коня, в лявото му рамо беше заседнало оловото на турски куршум, на главата му кървяха рани от ятаган... Младият Вангел заедно с още стотина момчета на неговата възраст пътуваха на юг с румелийския управител бейлербей Кенан паша. Преоблечен като цинцарин, Стефан се беше

промъкнал в стана на османския велможа, ползвайки безпогрешния си турски, беше попитал:

— На разврат ли е обрекъл аллах тези момчета?

Отговорът беше:

— На ятагана! Султан Мурад IV Ахмедага ги е свикал еничари да бъдат за слава на царщината!

Най-малко такава заплаха беше очаквала София.

— Вангел воюваше със султан Селим — замислено беше каза тя. — Оттогава се смениха синът му Мурад, внукът Мохамед, синовете на Мохамеда — Ахмед, Мустафа и Осман, — та чак седмият султан Османоглу посегна с унижение да мъсти на Белия дявол.

Константин беше загубил и слух, и съобразителност.

— Къде са наемниците, Котленец?

— Потеглиха след стана, господарю, но, ей богу, да съм на тебе, малка вяра бих имал. Еничарски корпуси удариха през реката, сам Кенан е еничар и пак еничари пазят бъдещите еничари!

София го прекъсна.

— Млъкни, Котленец! Не вдъхвай кураж на сатаната!... А тебе къде те драха джагалите?

— На реката, княгиньо... Взели са да вардят границата като очите си!

Старата се вдигна и донесе шише с билки.

— Изпий това, Константине, и върви да спиш! Утре, с бога напред, нов ден идва.

Князът изпълни заповедта машинално. Видяха го да залита по трите стъпала към стаята си... По-късно Ната се надвеси над господарката си.

— Княз Константин плаче...

— Нека... — каза София. — Ако е мъж, сълзите ще го втвърдят отвътре, ако не — да се сърди на себе си!

* * *

Когато Филип наближи дома на търговеца Бердяно, църковните камбани забиха като ударени от божата ръка. След дълго залежаване княз Сигизмунд Батори бе предал богу дух. Тълпата започна да се

стича на централната улица, процесии тръгнаха към трите църкви. В тези напрегнати времена на нашествия, на татарски набези, на претенции за жалката територия на княжеството и от север, и от запад, в дните на възшествието на младия, амбициозен и коварен султан Мурад IV, бездетният, безхарактерен старец Сигизмунд остави княжеския кораб да се рее по вълните без кормчия и без изглед да стигне спасителния бряг. От нашествието на фанариотите и след византизацията на църквата папата беше вдигнал ръце от княжеството, а след смъртта и на император Рудолф II и последният покровител на дома Батори на юг от Висла беше минал в небитието. Кончината на Сигизмунд беше очаквана и желана. С благословията на новия австрийски император Фердинанд на трона в Яш щеше да се качи четиридесетгодишният княз Василий Лупус^[1], католик, водил дълги войни е кримското хаганство и лично с Герей хан. Презиращ Сигизмунд Батори, допуснал византийската ерес на север от Дунава, Василий Лупус тепърва щеше да оправдае името си на гърба на православните общности, но щеше да преустанови преследването на бившите врагове на княжеството, а това облагодетелствуваше Авалови и зависещите от тях фамилии.

Търсейки Алика в тълпата, Спидер нито знаеше какви промени предстоят в Молдова, нито, ако ги чуеше обяснени, те щяха да го заинтригуват. Движен от сляпа страст, той разблъскваше тълпата в трета църква, взираше се в лицата на стотици жени, но нито една от тях не беше Алика. Спидер щеше да срещне снаха си случайно, на улицата...

* * *

Омаян от маковата отвара на майка си, Константин спа две денонощия непробудно, но се събуди още по-смазан от умора и с още по-тревожна душа. Валеше мек, пухкав сняг, пълно безветрие правеше Скендера закътан и уютен, но нито той, нито София имаха очи за природата.

— Ще се появят вълци — каза старата, когато седна срещу нея с чаша чай в ръце.

— Има ли някакви известия?

— Наемниците се бавят, Лазар също...

— Къде е Филип?

— Никога не съм знаела къде може да бъде брат ти!

Константин замислено отпи от чая. Изглеждаше средоточен в проблемите си, всъщност главата му беше празна.

— Алика е в Търговище... Прати някой да я доведе... Все още не знае съдбата на сина си!

— Нямам нищо против жена ти, сине — каза София, — но вече съм стара, нервите ми не издържат... Не търпя никакви истерии!

Константин се изправи.

— Аз заминавам за Търговище. Ще взема Алика и ще се върна в Яш. Ако получиш някакви сведения, изпрати ги на площад „Галан“.

* * *

Легнал по гръб в ментата край шкодеровия чокоят, Марс едва владееше разтрепераното си тяло. „Аз съм син на Белия дявол, нося името на великия Жан Марс! Ако баща ми беше жив, жена му нямаше да ме нарича куче! И все пак аз съм копеле и син на слугиня. Марс Авалов! Княз! Не искам да бъда княз, искам да бъда син на Белия дявол и враговете му да го знаят! Авалови признаха правото ми да нося неговата фамилия! Княгиня София — от високомерие, но Филип защо? Нито той, нито брат му са истински синове на Великия дон. Аз, Марс, синът на слугинята Мана, нося и сърцето, и духа на пирата. Константин и Филип са князе, аз убиец! Аз ще бъда ужас и проклетие за Отомания! Законните синове ще използват златото си за дворцов разкош, аз, копелето, ще превърна парите на неговия роб Лазар Шкодер в оръжие срещу агите за вечна слава на името му!“

Марс беше осемнадесетгодишен, когато Лазар Шкодер му каза чий син е, а само преди един месец, през август, беше станал на двадесет и четири, без за миг, денем или нощем, да забрави това. Трите версти, които дяляха Скендера от Килия, бяха жалко разстояние за един син, стремящ се да проникне в битата на баща си. Марс ставаше сутрин и на бегом, бързо и леко като елен пробягваше разстоянието, лягаше в тревата и започваше да наблюдава къщата. Първото признание, че е истински син на Вангел дон де мар, Марс получи от

вълкодава. Сур го откри още при първото му появяване, помириша го и отпусна глава в скута му. По-късно вълкодавът щеше да залинее, да загуби и слух, и обоняние, но тогава все още нямаше карпатски вълк, годен да се измъкне от смъртната му хватка, и Марс по цели дни скиташе с него из горите. Лежейки като лъв в тревата (преди да знае чий син е), той беше видял сватбата на Константин, раждането на Вангел, пак той откри да се белее в плитчините скелетът на княз Вангел Авалов, той измъкна тленните му останки на пясъка. Докато Сур водеше княгинята на брега, Марс премери своя ръст с неговия. На двадесет и една година той беше постигнал боя на Великия дон, оставаше да постигне величието му. Когато София погребва мъжа си и покани капитаните му в Скендера, Марс се съблече и с гмуркане в зимното море започна да търси коня на княза. Не го намери нито тогава, нито дори седмица по-късно, но продължи да се гмурка. Един ден откри белите му озъбени челюсти сред тревните пасища... Тогава хукна през кленовите гори на Буджак и се прибра в Килия... Той, който не беше виждал живия си баща, беше намерил скелета му и беше единственият виновник днес Вангел дон де мар, наречен Белия дявол, да има свой гроб.

Марс не преболедува шокиращата тайна на произхода си. Когато Лазар му каза чий плод е, той почувства облекчение. Докато живееше с мисълта, че е Лазаров син, Марс го презираше от дъното на душата си, научил истината, започна да отваря друго око за него. Малко по малко се научи да го разбира и ако не го обикна, поне престана да го мрази. Сега, на двадесет и четири години, той можеше да си представи какви унижения е изтърпял мрачният, еднорък Лазар и какво сърце носи, за да го отгледа въпреки всичко. Майка му беше нищо, влагалище. Години наред беше гледал как ратаите на Лазар дебнат късите отсъствия на господаря си, за да вдигнат полата ѝ. Мана вдигаше крака, навеждаше се или седнаше според ратайските капризи с непроменяемо лице и недокоснати чувства и продължаваше безцелното си шляене из къщата. Докато мислеше, че е син на Лазар, Марс боледуваше тези изневери, когато научи истината, престана да им обръща внимание. Той беше син на Великия дон и похотта на една слугиня не го засягаше.

Лазар не поддържаше връзки с никого, но Марс потърси и намери начин да се сближи и със Сокон, и със Стефан Котленеца, и с

Влаха. Те бяха капитаните на баща му и ако някой можеше да му разкаже истината, бяха пак те. Най-лесно и най-бързо започна дружбата му с Котленеца. Марс никога не научи, че приживе Белия дявол беше изпратил майка му бременна с него за жена на коняря си, но и да го узнаеше, това нямаше да се отрази на отношенията им. За него Мана нямаше цената и на най-неугледната кобила от Шкодеровите конюшни. Котленеца беше малословен мъж, лишен от фантазия, но затова пък поднасяше голите факти без украса, а Марс имаше нужда именно от това. Белия дявол беше получил прякора си в Янина, колейки велможите на Аян паша, а Стефан беше счупил оковите му и беше единственият, който знаеше как е изчезнал от градския зандан фантомът на йонийското крайбрежие. Научи го и Марс.

Незаконороденият започна да търси принципите, които бяха направили от баща му толкова страшен и толкова велик мъж.

— Баща ти не вярваше в бога — каза веднъж извънредно религиозният Сокон. — Той смяташе, че ние сме част от едно безкрайно и безначално всичко, което наричаше Ум.

Марс не разбра нищо, но когато, грохнал от умора, лягаше в тревата, невидим ни за зверове, ни за хора, мисълта му отново се връщаше на Соконовите думи: „Всичко е Ум!“ Вярно, светът изглежда смислено построен, всяко нещо имаше своя функция, но ако не съществуваше бог, прераждане и тленността беше всевластна, тогава какъв беше смисълът на Всемирния ум?

Безделието го превърна в мислител, в съзерцател и той малко по малко напусна богословските канони. „Всичко е Ум, значи Всичко е нещо, което няма умствено измерение... Всичко е земята, звездите, слънцето... и повече от това, тоест Всичко! Тогава кое е онова, което от Всичкото прави нещо? Небето, вълкът, камъкът... болката?“ Марс все още нямаше отговор на този въпрос, но чувстваше непреодолим стремеж да го открие.

— Когато Вангел дон се качи на борда на „Емир“, още нямаше брада, гласът му се клатеше, но вече беше опитал вкуса на кръвта — разказваше Сокон, зареян някъде в пространството, лишен от сетива за възбудата на младия си събеседник. Марс гореше в треска и алчно поглъщаше думите му. „Значи и за мен е време да накървя ръцете си!“

От най-ранно детство, скитайки по брега на морето, очите му търсеха и събираха обли камъни, годни да се поберат в дланта му. По-късно се появи въпросът „Защо ги събирам?“ и отговорът „Те са моите оръжия!“ На шестнадесет години Марс беше в състояние да уцели заек от петдесет крачки в която част на тялото поиска, а когато смени камъните с нож, успяваше да свали дива патица независимо дали лети срещу него, или острието трябва да я застига. За да „накърви ръцете си“, трябваше да пропътува двадесет версти на юг, да мине Дунава и да потърси в бащиното си отечество онзи мъж, чиято пролята кръв би го поставила в смъртна опасност. Марс наточи дузина двуостри ками, оседла Олга, арабска кобила, която Лазар му беше подарил на десетия му рожден ден, промъкна се в Скендера, свирна на Сур и тръгна на юг. Марс не говореше нито български, нито турски, но откри, че съществуват чужди езици, едва когато преплува Дунава и тръгна да скита из Империята. Правейки се на ням, избягващ населените места, той убиваше, за да яде, и се криеше, за да оцелее, но когато застана на възвишенията над Шумен и в краката му се бялнаха калета и казарми, Марс разбра, че е стигнал най-южната точка на пътя си.

Години по-късно той отново щеше да мине по тези краища и възстановявайки миналото в главата си, да открие, че първата му жертва е бил вождът на капукулу, „въоръжените роби на султана“, както сами се наричаха еничарите от пехотинските джамаати. Единственият ездач сред тях беше техният вожд „ага“ и именно в неговото сърце Марс заби ножа си. Направи го посред бял ден пред казармата и следван от Сур, пришпори кобилата покрай ракитаците на Върбишката река. Повече от месец потерите бяха навсякъде. Преследваха го пешаци, конници, населението на турските села, през които минаваше пътят му. Марс скоро разбра, че ако се отърве от кобилата, шансовете му да се измъкне ще нараснат. Намери подходяща клисура, закла Олга, затрупа я с камъни, нахвърли върше над тях и следван от вълкодава, започна да се промъква на север. Не чувстваше нито страх, нито глад, нито умора... Беше дошъл да убие и сега, след като беше свършил работата си, беше напълно в реда на нещата да го сполети дивото отмъщение на еничарите. Беше лято, когато преплува Дунава на път за Империята. На връщане по талвега вече плуваха ледени късове...

* * *

Тържествени камбани посрещнаха Константин в Търговище. Градът честваше възкачването на Василий Лупус на молдовския княжески престол, а през Карпатите маршируваха егерите на император Фердинанд Австрийски, изпратени да укрепят трона на новия владетел. Докато пътуваше към Търговище, Константин беше видял завръщането на керваните бежанци, които Кенан паша беше прогонил към Трансилвания. Два дни му трябваша, за да пресече Прут, и още цяло денонощие, за да пробие тълпите, които настъпваха срещу него... Когато все пак стигна в дома на тъст си, Алика вече я нямаше.

— Брат ти Филип дойде да я вземе, княз — каза Йон Бердяно. — Жена ти тръгна с него.

„Сигурно я е откарал в «Галан»? — помисли той с нарастващо безпокойство. — Ако бяха тръгнали за Скендера, щях да ги срещна по пътя!“

Константин преспа у тъст си, премълча отвличането на Вангел (и Спайдер се беше въздържал от приказки), а на сутринта препусна към Яш. Още цяло денонощие път го делиаха от столицата на Василий Лупус. Влезе в града заедно с австрийските планински стрелци. Яш ликуваше, на площад „Галан“ беше запален огромен огън, но освен негъра в къщата нямаше никой.

— Не съм виждал господарката, княз — с угоднически поклони каза Йоан, — нито вашия благороден брат... Никой не ни е посещавал след вашето заминаване.

Константин се изкъпа, спа един час, хапна и отново заби шпорите. Бяха минали девет дена, откакто беше напуснал Скендера, когато отново скочи на плочника в бащината си къща. Завари майка си сама. Нито от наемниците, нито от Лазар, нито от Алика и Спайдер имаше някакво известие.

[1] Лупус (лат.) — вълк. ↑

Когато пристигнаха във Виена, Алика изгаряше от треска, бълнуваше, изпадеше в безсъзнание... Гаснеше пред очите му. „Умира!“ — с яд мислеше Спидер. Лицето ѝ се топеше, — скулите изпъкнаха, очите потънаха в ябълките си, дишането ѝ беше поучестено от галоп на коне или съвсем замираще.

Според плана на града на „Остринг гасе“ се намираше зданието на банка „Братя Бернщайн“. Филип я откри лесно, скочи от каретата и нахлу в халето ѝ.

— Търся господин Бернщайн — на английски извика той, но като видя неразбиране в очите на чиновниците, повтори въпроса на френски. — Кажете на господаря си, че княз Авалов иска да го види незабавно!

Спидер очакваше да се появи дългобрад евреин с боне, когато от офиса излезе елегантен мъж, малко по-възрастен от него, дребен, приветлив и усмихнат.

— Княз Авалов?

— Господин Бернщайн, жена ми умира в каретата! Имам нужда от хотел и от най-добрите лекари на Виена. За колко време можете да ми доставите тази услуга?

— Веднага — променил изражението си, добил сериозна и делова маска, отговори Мориц Бернщайн. — Останете в моя дом, княз, а аз ще изпратя хората си да свикат най-авторитетен консилиум?

— Благодаря! — Филип почувства и облекчение, и симпатия към този бързоумен мъж.

— Тогава да тръгваме? — Мориц повика заместника си, даде му нарежданията си и поведе гостите си. Къщата му беше на гърба на банката, слугите му пренесоха Алика в спалнята, определена за тях. Сара Бернщайн, господарката на дома, се зае с разсъбличането и с ония процедури, които всички жени знаят и към които най-суровите мъже пристъпват плахо.

Прав, с чаша чай в ръце, Спидер гледаше през филистрините на широки прозорци Мориц да настанява Атаман в своята конюшня, да се разплаща с влашките кочияши... Професорите започнаха да пристигат един след друг. Светилата на виенската медицина прекараха повече от час при Алика. Десетина минути след началото на прегледа в салона влезе мъж над петдесетте години, целуна Мориц по двете бузи и почтително застана пред него.

— Екселенц, аз съм Аарон Асса, адвокатът на вашия дом.

Филип му подаде ръка. Идвайки от дивата Молдова, той изведнъж си припомни колко удобен и лесен за живеене може да бъде цивилизованият свят.

— Радвам се да се запозная с вас, господин Асса... Моля, поемете преговорите с професорите. Не съм в състояние да чуя фатална вест!

Четири денонощия по-късно Алика започна да оздравява. Спидер не беше сигурен дали професорите с огромните си хонорари върнаха здравето ѝ, или Сара Бернщайн, която увиваше голото ѝ тяло със студени чаршафи, наkisнати в оцет, и ги сменяше горещи и сухи като слама. Когато Алика поиска да яде, Спидер сам ѝ поднесе бульона от говеждо месо. Снаха му лежеше подпряна на възглавници, слаба, жълта и, по дяволите — грозна. Спидер потисна надигащото се отвращение и целуна напуканите ѝ, все още горещи устни.

— Ще живееш, Али — каза той, употребявайки прозвището, което беше чул от баща ѝ. — Смъртта те отмина, макар и неохотно.

— Господ ме наказва! — с ужасени очи промълви Алика, но яде с апетит, поиска още, спа непробудно целия ден, вечеря с апетит, а на сутринта Филип едва се въздържа да не се вмъкне под юргана ѝ. „И в лицето, и в тялото ѝ има някакво сатанинско изкушение!“ — мислеше той, слизайки в гостната, където го чакаха банкерът и адвокатът за делови разговор.

Откакто я отвлече, докато треската я събори, Спидер не слизаше от снаха си. Любеше я в каретата, по влашки и маджарски ханове, докато накрая я простуди до смърт. Сега, заслепен от еротичен бяс, той довършваше първия си акт с полуздравата Алика. Свикнал да „взима“ жената в истинския смисъл на думата, да упражнява волята си над нея, дори силата си, Спидер за първи път разбираше дълбокия смисъл на израза „Тя ми се отдава!“ и с ненаситна алчност приемаше щедростта

на тялото ѝ. Алика беше тънка, белокожа и едрогърда жена с алени зърна, които растяха под ласките му като гъби, клокочещи слабини, сякаш прокълнати никога да не познаят пълното задоволяване. Жените, с които беше спал, имаха ерогенни зони по телата си, Алика нямаше неерогенна, те трябваше да бъдат настройвани за любов, извън бяса на любовта Алика беше неприветлива, разстроена, мрачна, дори зла.

— Какво обяснение даде на евреина? — попита тя, когато дишането ѝ се нормализира.

— Казах му, че си моя жена.

— Но той ще разбере истината? Асса познава Константин?

— За него е важно да остана техен клиент — разсеяно отговори Спидер. След дълго мълчание Алика попита:

— Знаят ли, че Вангел е отвлечен?

— Не стана дума за него.

— Но нали те трябва да приведат парите за откупа?

— Не е задължително, но и да го направят, това ще бъде само една банкова операция.

— Не разбирам?

— Златото ще мине от техните ръце в султанската хазна. Не е нужно да знаят, че то ще послужи за откуп.

— Кой ще го направи?

— Или Константин, или свекърва ти.

— И аз никога няма да видя сина си?

Спидер не отговори. Разговорът му с евреите беше на съвсем друга тема. Те бяха обсъждали банковия трансфер на независимия клиент на банка „Братя Бернщайн“ княз Филип Авалов, завинаги отделен от фамилията си. „Едва ли ще ми задават въпроси?“ — мислеше Спидер, готвещ се да им довери тайната си.

— Заминавам за Венеция... Може би ще остана там. Вие ще бъдете мои доверени лица. Не искам никой, дори княгиня Авалова да научи новия ми адрес?

Мориц Бернщайн кимна. Адвокатът вече му беше обяснил какви принуди заставят младия княз да вземе мерки за своето инкогнито.

— Фил?

— Кажу, Али?

— Ненавиждам брат ти... Когато ме пипне, имам чувството, че ме лаят голи охлюви!

— Той е мой брат — разсеяно поднесе апострофа си Филип. Алика не продължи веднага, но все пак продължи.

— По годежа майка ти ме заведе под дъба... Знаеш къде седи? — Спидер кимна. — Тогава ми говори за вас двамата. Каза — Константин е благородник, Филип — княз... Не разбрах разликата. Княгинята помисли, че се преструвам, но все пак даде някакво обяснение. „Константин е рицар, чувствителен, добър, честен. Той ще бъде верен съпруг, любящ баща, великодушен господар... Това са половината от чертите на баща му. Другата половина притежава Филип — потаен, коварен, жесток, егоист в обема на монарха, еротоман и мистик...“

Филип плъзна ръката си по гърдите ѝ. Разговорът му беше и безинтересен, и го намираше безсмислен. Ако той трябваше да описва характера на брат си, би употребил други думи, за себе си също, но в очите на Алика имаше настоятелна молба за отговор.

— Знаеш ли какво научих? — започна той. — Ние имаме трети брат... Отраснал като син на едноръкия...

— Константин знае отдавна. Мъчеше се да го крие от майка ти?

— Тя от него... — Спидер се усмихна. — Да, те наистина са благородници.

Алика свали ръката му от гърдите си, нахлузи нощница, зави се до брадата.

— Марс яде сурово месо — с откровена погнуса каза тя. — Реже главите на костенурките и пие кръвта им! — Гласът ѝ се разклати и секна.

Филип затвори очи и видя Марс — копелето, кучето, което говори френски и иска да бъде княз... „Той е повече мой брат от Константин!“ — с изненада помисли той.

— Да повикам ли Марс във Венеция? Кой знае, един ден може да ни потрябва?

— Фил?

— Да.

— Какво значи Спайдър?

— Паяк.

— Константин те нарича Спайдър?

— Знам.

— А Спидер?

— Може да означава много неща... В смисъла, който влага Константин — човек, който нанася коварни удари.

— Кой ти прикачи този прякор?

— Един английски войник... Константин би казал: „Един британски рицар!“

Очите на Алика посърнаха. Някаква мрачна сянка мина през тях.

— Ние нямаме бъдеще...

— Навикнах — мислещ за брат си Марс, говорещ за брат си Константин, каза Спидер. — От десет години живея всеки ден като последен.

— Аз не мога така!

— Ще се научиш, Али, или трябваше да останеш при мъжа си!

— Гавриш ли се с мен?

— Мисля на глас... Заминаваме за Венеция.

Изненадата изсветли очите ѝ.

— Какво ще правим във... Венеция?

— Ще живеем.

— Ти си богат, нали? — сигурна в отговора и затова без особен интерес попита тя. — Ще купим къща... Мразя да строя. Венеция е република, не признават аристократичните гербове?

Филип очакваше това възражение и беше готов с отговора.

— Ние няма да ставаме поданици на Републиката.

— Да, може би това е изход? А Вангел... Какво ще стане със сина ми?

Спидер се надигна и започна да се облича.

— Али — каза той. — За Вангел мислят много хора, богати и могъщи. Когато имам какво да ти кажа, ще ти го кажа сам!

Филип надяна ботфортите, наметна английския си сюртук и излезе от спалнята на евреите.

* * *

Подозрението, че Спайдер е отвлякъл Алика, скоро се превърна в убеждение, но ако нещо истински торможеше Константин, беше мисълта, че това е станало с нейно съгласие. „Спайдер е мъртъв!“ — хладно мислеше той, докато чакаше платените агенти да му известят

убежището на брат му. „Какво да правя с Алика? Да превърна Вангел в сирак? Но как да ѝ поверя възпитанието му, щом е годна да извърши най-гнусното престъпление, кръвосмешението!“

Константин не живееше, той чакаше. Марин капитан, Миро Челеби и Наум Белиот следваха табиите на Кенан паша и дебнеха възможност да отвлекат младия княз. Лазар се върна от „Памакаристок“ с писмо от вселенския патриарх Висарион. Главата на православната църква предлагаше намесата си пред Високата порта, ако семейството на княз Авалов е в състояние да му изпрати сигурни гаранции, че неговият наследник се намира на точно място, пазен от точно упоменат велможа и предлага за освобождението му точна сума в злато. В момента, освен със златото Константин не разполагаше с друго. Платените му агенти пишеха от Браила, Констанца, Търговище, Краков, Виена... Спайдер беше потънал вдън земя. На запитването в банката Мориц Бернщайн беше отговорил: „Вашият брат, негово благородие княз Филип Авалов, изтегли крупна сума в злато и заяви, че до една година ще съобщи на какъв адрес нашата банка ще оперира с негово благородие.“ Една година? Константин не можеше да чака толкова! Не можеше да чака и един ден! „Дали не е минал Ламанша?“ Годен ли беше Спайдер на такава дързост! Лондон беше единственият град, в който Константин нямаше да го преследва. Това щяха да направят палачите на Кромуел.

Беше разпратил агенти в Лайпциг, Прага, Карлсбад, Дрезден, Белград, Пеща, но второ известие все още нямаше. Майка му беше притихнала в злокобно очакване. Не беше ясно как ще постъпи, ако господ развърже ръцете и. Отмъстителността ѝ беше патологична. Гледайки я да седи в стола-люлка до гроба на Белия дявол, Константин потръпваше, представяйки си какви бесове бушуват в главата ѝ. „Отче наш, да бъде волята ти, да дойде царството ти...“ — механично започна молитва, но не стигна края ѝ. Отчаянието отново отвлече мисълта му. „Чия карма тежи на плещите ми? Чии грехове плащам? За чие изкупление ще иде мърцина младият живот на сина ми?“ И отговорите се появяваха сами, като нашепнати от Фортуна. „Баща ти Вангел пирата плуваше в кръв, майка ти София не прие смирението, надигна глава срещу съдбата и се превърна в кърваво възмездие за ужас и погнуса божия, брат ти Филип извърши страшни и безсмислени грехове, превърна се в истински син на дявола, за да увенчае

престъпния си венец с най-гнусния цвят — кръвосмешението!... Господи — мислеше отчаян. — Грешниците попадат в ада след смъртта си, аз се родих в него...!“

Константин се прибра в стаята си и се отпусна в леглото. „Как ще постъпя, ако дойде вест: «Брат ти се крие там и там, жена ти живее с него в престъпен конкубинат...» Ще го застрелям из засада? Ще платя отравянето му... Господи, и аз се готвя да действам като син на дявола!“

— Пирате, бъди проклет навеки! — извика той. — Ти ми отне всички шансове да живея като човек, а ме лиши от демонична сила, вдъхвайки ми съвест и скрупули!

„Държа се като истеричка?“ — Константин стана и отвори вратата. Майка му продължаваше немите си диалози с Белия дявол, прислугата беше или в кухнята, или в своите пристройки назад по брега на езерото. Константин влезе в салона, наля чаша унгарско вино и бавно излезе при гроба на баща си.

— Не те свърта, Константине — каза София. Това не беше въпрос, не беше само констатация, може би имаше укор в гласа ѝ?

— На мое място ти какво би направила?

Албанката го погледна в очите.

— Това, което правя. Чакам.

— И аз чакам... по принуда. Неведението ме подлудява.

— За какво неведение говориш, Константине? Враговете на твоя дом отвлякоха Вангел, брат ти Филип — жена ти... Или те глождат някакви съмнения?

Константин изпита дива ненавист към майка си.

— И какво ще дочакаш, мамо? Разкажанието на бейлербея? Или на малкия ти син... или може би смирението му? Той е твой син... и на Белия дявол!

София се прекръсти вяло и отново втренчи избелелите си очи в него.

— Когато баща ти беше жив, аз живеях по божиите закони. Когато загина в морето и името му остана без защита, аз поех кръста на покойника и избих враговете му... Твоят син е дете, агнец божий, невинен и беззащитен, затова баба му София ще се съюзи със сатаната, но ще го изтръгне от ръцете на султана! Но ти и брат ти Филип сте пълнолетни мъже и аз няма да се бъркам в делата ви, ако ще и гърлата

да си прегризете. За добро или за зло, семето на Белия дявол покълна встрани от отмъщението. Ако един ден моята кръв се затрие, неговата ще остане... А сега иди си пий виното другаде! Не понасям нито упреци, нито мъжка истерия!

Константин повлече крака към къщата, допи чашата, хвърли я в храстите, прибра се в стаята си, просна се по корем в леглото и рева от унижение, от болка, от самота, от самосъжаление и безпомощност... Събудиха го възбудени гласове. Беше нощ, когато влезе в хола. Завари майка си с наемниците. Вангел беше в Одрин. Султанът беше обявил девширме, набиране на еничари сред християнското население. Момчетата се пазеха от софти и капукулу и щяха да се появят на бял свят едва на пълнолетието си и след като положат „чакма“, еничарската бойна клетва. Джамаатът или казармата в Одрин беше под личната заповед на султана, охраняваха я ичоглани, избраните еничари, които не се подчиняваха нито на бейлербея, нито на великия род Кюпрюлю... Смазани от път, глад и безсъние, убийците на София бяха освободени и се оттеглиха. Останаха сами.

— А сега, мамо? — злорадо попита Константин. — Как ще спасиш внука си, агнеца божий, Вангел Авалов Втори?

— Ще разменя живота му срещу твоя! — каза София и безшумно излезе от салона.

* * *

В началото на декември, чрез посредничеството на банка „Братя Бернщайн“ Марс получи новите си документи като княз Авалов, писмо от Аарон Асса, адвоката на фамилията, който му предлагаше да поеме делата му като постоянен защитник на интересите по всяка точка на земното кълбо, и покана от Виенския хусарски лицей, който уверяваше, че е достатъчно да ги осведоми за раждането на наследника си, за да запазят мястото сред послушниците си до навършване на необходимата възраст. София Авалова, която го беше нарекла куче и му беше забранила да прекрачва прага на къщата ѝ, беше стигнала толкова далече в щедростта си, че беше приписала на копелето на мъжа си една пета от златото, което притежаваше като

лична собственост. Асса го уверяваше, че капиталът му се съхранява във фамилната банка и е на негово разположение.

Марс отиде в Килия, подстрига се, купи си три ката нови дрехи, бельо, ботфорти, преспа у Стефан Котленеца, избра най-мощния тригодишен жребец, който препускаше из ливадите, нарече го Ром (така наричаше коня си покойният дон), оседла го и се върна в имението.

— Лазаре — започна той. — Говорих със сестра ти. Казах й всичко, Нарече ме куче, но ме призна за син на княз Авалов. Как мислиш, защо го направи?

Албанецът изпадна в дълбоко мълчание, но все пак отговори:

— София чувства проклятие върху рода си, а кармата до тебе не стига.

— Сега аз съм княз Марс Авалов... или мислиш, че нямам право да нося това име?

Едноръкият се взря в бившия си син, който днес заставаше пред него в качеството си на високопоставен племенник.

— Ти искаш да се превърнеш в Белия дявол? — мрачно попита той.

— Дал ли съм поводи да го мислиш?

— Външно от бебе, но отвътре си кух... Вангел Аваля беше враг на Империята. За да воюва с нея, той се съюзи с англичаните, с Марс французина, беше емир, дон де мар, княз... стига превъплъщенията да го криеха от преследване... Неговата война не беше нито моя, нито на грузинеца, ние вървахме с него за плячка, но той беше пират, защото златото му позволяваше да бъде Белия дявол!

От Лазар за първи път чуваше тези думи, но Сокон Мехия многократно му беше казал същото, по друг начин, разбира се, и Марс, незаконороденият, отдавна беше свикнал да гледа на бащините си подвизи като на трагична битка на гном с гиганти.

— Какво трябва да направя, за да бъда негов син?

— Да уважаваш майка си... Вангел дон беше човек на семейството.

— Ти уважаваш ли я, Лазаре?

Едноръкият отмести поглед и не отговори.

— Заминаваш ли, момче?

— Ще се заселя в Битоля.

— Откъде знаеш това име?

— От Бриджит Мехия.

— Битоля е отомански град?

— Не, градът на Белия дявол.

Лазар кимна.

— Така е... Ще кажеш ли на майка си?

— Тя е тиня, а тинята не познава вълненията... Един ден ще разбере, че съм заминал, и ще ме забрави.

— Жесток си... Белия дявол не беше жесток, въпреки че затри повече свят от космите на главата ти... Запомни го, може да ти е от полза.

Марс пропусна тези думи покрай ушите си. „Родих се копеле и двадесет и четири години се домогвах до баща си! Сега, когато съм син на великия пират, съзнателно ще се превърна в сирак и завинаги ще напусна тези, които знаят, че съм заченат от похот и в престъпление.“

— Не заминавай, Марс... В империята още помнят името на баща ти. Там те чака смърт, момче!

— Не мога да остана, Лазаре. Докато бях твой син, имах семейство. Княгиня Авалова беше моя леля, синовете ѝ — братовчеди. Сега съм Авалов. Бившата ми леля вече не ми е никаква и ме нарича куче, имам братя, но те са князе и винаги ще изпитват отвращение към греха на баща си... Ти, Лазаре, и ти вече не си ми никакъв, а жена ти... Сам виждаш, че не мога да остана?

— Да — едноръкият стана тежко. — Сгреших, че ти казах чий син си.

— Възможно е, но ми каза и аз поемам по пътя си!

— Ела! — Лазар сложи единствената си ръка на рамото му. — Част от златото е твое, чака те.

— Не, Лазаре... Сестра ти ме направи богат с парите на баща ми. Не искам твое злато.

— Няма мое злато, Марс — гласът на албанеца трепереше. — Всичко е негово... Ако Белия дявол не беше живял, и аз, и Сокон, и Влаха... до един щяхме да бъдем просяци.

Лазар тръгна към къщата, Марс се поколеба, но все пак го последва. Когато се изравниха и го погледна, по изпитото, състарено лице на бившия му баща се стичаха едри сълзи.

* * *

Навръх Коледа Константин получи известие, че Спайдер и Алика са във Венеция. Информацията му беше доста по-обширна. Споменаваше се улицата, на която бяха наели къща, описваше се подробно частният дворец на Менон Скодели, вуйчо им, с когото Спайдер поддържаше тесни отношения.

— Какво ще кажеш на това? — Константин хвърли писмото в скута на майка си.

София препрочете известието и отпусна ръце. „Безпомощно!“ — помисли той, но като се взря в изражението ѝ, побърза да се коригира. От известно време старата беше започнала да става вяла, разсеяна, все по-трудно се средоточаваше и все по-често забравяше мисълта си.

— Филип е при брат ти Менон във Венеция? И жена ми е с него! Старата кимна.

— Аз му казах да иде там. Менон е поданик на Републиката, а тя има посланик при Високата порта.

— Защо не си ми казала досега? — обнадежден възкликна той.

— Бях забравила... Заповядах му да започне постъпки за откупуване на Вангел... но не и да отвлича жена ти!

— Но те са заедно, защото той се опитва да... освободи сина ѝ!

— Не бъди наивен! — сухо каза София. — Алика се промъкна в стаята му още тук... под носа ти!

— Откъде знаеш? — с отчаянието на удавник попита той.

— Винаги знам какво става в тази къща! — София му подаде писмото. — Имаш ли някакви планове!

Константин се отпусна срещу нея. Тялото му вреше в кисела пот, виеше му се свят, устата му беше толкова суха, че въздухът режеше гърлото му като нож.

— Нямам избор — каза той след дълго мълчание. — Трябва да ги убия... и да освободя сина си от Одринското кале!

— Думи на мъж — сериозно произнесе майка му, но до слуха му достигнаха и нотки на ирония. — Как смяташ да действаш?

— Ще пратя твоите убийци във Венеция... а аз ще замина при Висарион в „Памакаристос“... с корвета.

— Филип познава наемниците.

— Ще нападат нощем... Искам доказателства, че и двамата са мъртви!

— Може и да ги получиш... кой знае. Не забравяй чий син е брат ти?

— Никога не съм го забравял — отчаяно се провикна той. — Излишно е да ми напомняш! Знам какъв грях поемам на съвестта си!

София го погледна с празен поглед.

— Не говоря за грехове... Добре, по-нататък?

— Ще помоля Висарион да се застъпи за Вангел... Ще дам всичко, което имам, но ще изтръгна сина си от ръцете на исляма!

— И ще пътуваш по море? С корвета?

— Това е решението ми!

— Добре, прати някого да доведе Влаха и кажи на наемниците, че ги викам... Веднага!

* * *

Петмачтовият престарял и пресъхнал корвет отблъсна от скендерския кей и заплава на юг под порива на мелтема. Мъчен от суха, раздираща кашлица, Влаха въртеше румпела с треперещи ръце и вираше в хоризонта трескавите си очи. Той нямаше да се върне от този рейс. Легнал в капитанската каюта на баща си, Константин се мъчеше да чете френското издание на Евангелието, но очите му рееха по редовете, мислите му бяха другаде... „Господи — мълвеше той, — от такава принуда ли започва животът на пирата?“

6

Марс Авалов не бързаше. Яхнал мощния гръб на Ром, той можеше да скита из Империята колкото иска, където иска, да отсяда, където замръкне, да потегля отново, когато жребецът с цвилене му подсказеше, че е време да продължат.

Когато пресече Дунава при Тутракан, зимата все още беше в силата си. Марс преседя няколко дни в Русчук и тръгна по римския път през Търново и Шумен за Варна. Спираше навсякъде, искаше всичко да види, опитваше всичко да разбере, макар че не говореше нито турски, нито български, езици, които отсега нататък щяха да му трябва като хляба и водата. В кожените чанти, висящи на хълбоците на Ром, имаше няколко чифта долни дрехи, злато и легитимацията на името на Марс Шкодер, но в кожуха му беше защита и другата самоличност, която щеше да осъди на живот, когато му дойдеше времето.

С инстинкта си на котка Марс избягваше да сее смърт, въпреки че изкушението беше огромно, възможностите много и вероятността да събуди подозрение нищожна. Пътят му минаваше през градове и села, покрай казармите на османския аскер, но ако на първия му набег из България целта му беше да убие, сега беше време да разбере защо се е налагало да убива и най-вече защо баща му, великият дон, беше посветил живота си на кървава война с Империята.

Колкото повече се отдалечаваше от Буджак, толкова по-силно работеше паметта му. В съзнанието му се връщаха подробности, изплуваха цели разговори и той започна да разгадава смисъла им. Подложил гръб на мартенското слънце, загледан в кротките води на Варненския залив, Марс чакаше свечеряването, за да извърши първото адресирано убийство в живота си, но мисълта му беше при Бриджит Мехия, в ливадите край Татарбунари, и гласът ѝ звучеше в главата му:

— Не посягай на чуждия живот, ако искаш да угаснеш в леглото си!

Марс Авалов познаваше малко хора, по-голямата част от тях му навяваха скука, някои — като синовете на София — тръпчива болка в гърдите и, кой знае защо — вина, други презираше с високомерието на скален орел, на трети гледаше като на патериците на Белия дявол в дългия му поход срещу Империята, но мислеше... за Бриджит.

Беше шестнадесетгодишен, когато французойката го откри заспал във високата трева край Кобадин. Сепнатият ѝ вик го събуди и когато скочи на крака, с ръка върху ножа, побърза да я успокои.

— Не бойте се, госпожа Мехия — извика той. — Аз съм синът на Лазар Шкодер.

Лицето на Бриджит бавно възвърна цвета си, но очите ѝ светеха и Марс виждаше в тях всичко друго, само не страх.

— Майка ти е Мана, нали? — Марс кимна. — Значи си на шестнадесет години? — Бриджит не задаваше въпрос и той не сметна за нужно да отговаря. — Как се казваш, Шкодер?

— Марс, госпожо.

— Дебнеш ли някого... — Бриджит се озърна. — Тук?

— Спях.

— При нас ли идваш, Марс?

— Скитам.

— Пеша?

— Отивам си, госпожо.

— Не, Марс. Ще бъдеш мой гост. Познаваш ли вода Мехия?

— Знам кой е — Марс изпита желание да бяга, но беше късно.

Бриджит нагази в тревата и го взе за ръка.

— Ела, Марс... Сокон ще се радва да те види.

Това беше първата им среща. Грузинецът го задържа за обяд и, кой знае защо, започна да говори за Белия дявол. Този ден Марс чу как баща му се е появил на борда на шхуната „Емир“, как е станал Ибн Мобарак и как с помощта на английските корсари се е измъкнал от Южния Атлантис на път за родните брегове. Когато тръгна обратно към Килия, детският му мозък беше пълен с възбудено въображение и с един въпрос:

— Какво накара вода Мехия да ми разкаже всичко това?

Марс свикна да ходи в Кобадин. Разстоянието беше малко повече от двучасов конски пробег, но той минаваше през блатата и с равномерен бяг го взимаше за приблизително същото време.

— Остани да спиш тук, Марс — каза Бриджит една нощ. Валеше проливно и по всичко личеше, че ще вали цялата нощ. — Обаждай се на Лазар, когато тръгваш насам. Така няма да се безпокои, ако нощуваш в Кобадин.

Марс обаче пое обратния път. Валеше студен дъжд, излезе вятър, а на десетина минути от чокоята го настигна и магнитна буря. Стана невъзможно да се тича. Трябваше да върви цялата нощ. Марс се колеба известно време, после реши да се върне. Вратите на чокоята бяха заключени, но за него не беше преграда никакъв зид, още повече че кучетата на Мехия го познаваха. Прехвърли се в двора, но завари залостена и портата. Къщата изглеждаше тиха и тъмна. Единственият светъл прозорец беше на втория етаж на източната фасада. За да не буди слугите, Марс се изкачи до светлото петно, но когато погледна вътре, шокът беше такъв, че едва се задържа на гладкия, мокър корниз. Сокон любеше жена си, блъскаше я, скачаше върху корема ѝ, мачкаше гърдите ѝ. Бриджит стенеше със затворени очи, пръстите ѝ конвулсивно стискаха металните пръчки на леглото, нозете ѝ, оставени без опора, панически се мятаха из въздуха. Марс беше виждал слугите на Лазар да обладават майка му, но онези тайни и престъпни актове по нищо не приличаха на този. Бриджит беше или в агония, или в екстаз, а за него беше от огромно значение да разбере с какви чувства приема изстъпленията на чокоя. „Ще разбия прозореца и ще му прережа гърлото!“ — беше първата му мисъл, Бриджит обаче протегна ръце, обви ги около врата на Сокон и потърси устните му...

Марс скочи долу, мина през зида и повлече тежки, разтреперани крака към Килия. „Всички жени са мръсници! — крещеше отчаянието му. — Всички! И Бриджит е курва като Мана!“

* * *

Часовникът на пристанището удари десет пъти. Градът беше потънал в мрак, макар че тук, на брега морето като че ли разкъсваше нощта и лъчеше сребристо. „Време е!“ Марс стана, загърна се в кожуха и тръгна към града. Отиваше да убие градоначалника Хюсеин паша не защото това убийство щеше да донесе нещо на бащиния му народ, а защото вече не можеше да понася това безбурно пътуване из

Империята. Марс беше виждал пашата един-единствен път, в петък, на излизане от джамията, а днес, неделя, беше определил за ден на екзекуцията му. „Ще осея пътя си с трупове — мислеше спокойно, крачейки към Варна. — Откъдето мина, ще всявам ужас и неведение... Докато един ден рязаният им султан обяви възкресението на Белия дявол!“

Марс не разполагаше с план за нападение, нямаше такъв и когато в Шумен закла агата на еничарите. Щеше да действа според обстановката и пак според нея да търси начин да се добере до коня си. Близо месец скиташе из Империята, а никой не беше го попитал кой е. Това започваше да го нервира. Ако под името Шкодер лежеше в тревата и дебнеше света, сега, въоръжен и с кърваво име, и с титла, не можеше да понася нито анонимността си, нито овчето доверие на резаните.

Марс прескочи остатъците от крепостни стени и влезе в града. Из дрехите му се спотайваха една дузина ножове за хвърляне, два пицова с вдигнати чакмаци и оловно топче на верига, с което можеше да пръсне мъжки череп от десетина метра при пълна тишина. Пътят го изведе на градския площад или мегдан, както му викаха турците. Пред конака дремеха две заптии, пред хана се суетяха няколко боси ратаи, мъчейки се да впрегнат един подплашен кон в каруца. Зад гърба му долиташе звукът на зурна и веселият, похотлив смях на жени. Високо зад оградата на солидна къща светеше резбована решетка на харем. Марс се метна на каменния зид, почака да лавнат кучета, но гончетата на велможата вечеряха и нямаха ни обоняние, ни слух. Марс пропъзля по оградата, впи пръсти в решетката и на мускули вдигна очите си до прозореца на харема. Беше сгрешил. Вместо градоначалника на копринените миндери се валяше стар шопар с очи, потънали в тлъстини, и корем, нагънат като гуша на дойна крава. Марс се отхвърли от стената, скочи на калдъръма и продължи обхода по сараите. Тази нощ закла четири кучета, предизвика две преследвания по варненските сокаци, но не успя да открие жертвата си... Когато яхна Ром и препусна на юг, гневът му кипеше като вулкан, но тялото му беше сковано в лед и с истински усилия движеше мускулите на лицето си. „Търсейки пашата, трябваше да избия помощниците му! — крещеше яростната му природа. — Каквото на върха, това и в подножието му, каквото в недрата, това и на повърхността!“ Ром

настървено гълташе пространствата, изкачваше се по скатове, спускаше се в падини, но спазваше посоката и Марс го остави да излива енергията си. „Мъдростта, Марс — беше казала Бриджит, — не ламти за светлина, не крещи и не привлича погледи. Мъдростта е толкова тиха, че изглежда няма. Не се блазни от княжеско велелепие. Хермес учителят е казал «Каквото горе, това и долу, каквото долу, това и горе!»“ Тогава, взрян в слабините ѝ, Марс не разбра нищо, но сега думите ѝ пищяха в ушите му. Пред него се изпречваше планина, висока и снежна. Събрал поводите, стиснал шенкела, той задържаше жребеца на объл зелен хълм и търсеше с поглед проход в гигантския верижен масив, който изплуваше от морето и летеше на запад като татарска стрела. Проход нямаше. Долу беше пролетта, горе дивата планинска зима, но Хермес беше казал: „Каквото горе, това и долу...“ и Марс отпусна поводите. Беше дошло време да разгадае смисъла на тази мъдрост.

* * *

Мъжете на Венеция редееха в двестагодишната война с Отомания, но жените ѝ... „Господи, жените ѝ... Къде на този грешен свят има толкова изкушения, събрани на едно място!“

Зад кадифеното перде на верандата, през дългия светъл салон, постлан с копринени килими, зад огромната дъбова врата в очакване на освобождението си лежеше Алика, плувнала в пот, разплута като източна одалиска. Въпреки уличната глъч и скитащия по съседните балкони поглед Спидер чуваше суетнята около снаха си и едва потискаше досадата. Долу течаха сините води на канале Векио на път за канале Гранде и по-надолу през площада с катедралата към залива, ширнал тихите си води до самите крепостни стени на Републиката. Достатъчно беше да се изправи и да погледне на изток, за да види гората от голи мачти на стотиците галери, полюшващи се върху ленивите води на Адриатика. Наближаваше есента, скоро времето щеше да се обърне, да задухат остри, северни ветрове и от недрата на морето да се чуе Нептуновата въздишка. За тази година бяха свършили и войни, и търговски плавания. Венеция се прибираще зад стените си, за да се отдаде на дворцови сплетни, балове и разврат. Великият дож

Корадо Орлани щеше да поведе флотата си срещу Турция чак през последното десетдневие на април, а дотогава, както се изразяваше Менон Скодели, щеше да цари женско време. Отрязала костеливата ръка на Инквизицията, изхвърлила йезуитите зад стените си, Републиката живееше в особена хармония на католицизъм и свободомислие, жените се молеха в собствени параклиси, изповядваха се всяка неделя, но това не им пречеше да изкарат на показ гърдите си, нито да афишират любовните си авантюри като част от престижния атрибут на всяка истинска дама. Притихнал като вълк около кошара, Спидер близо година тракаше зъби и с нервни тикове обръщаше гръб на изкушенията... а те го преследваха навсякъде, изникваха на всяка крачка, та дори и в къщата, която Менон му отстъпи и която беше на път да купи. Гледайки бременната, пристегнатата с корсети и колани Алика, Филип с нарастващ гняв се прибираше нощем в стаята си, вместо да се вмъкне при едно от двете момичета, които се грижеха за домакинството му и, ей богу, изглеждаха годни да задоволят и най-перфидните развратници, които вечер с факли в ръце се събираха на площада „Сан Марко“. Докато учеше езика, Филип Авалов избягваше тяхната компания, макар че венецианците уважаваха единствено личното богатство, а неговото беше повече от достатъчно, за да му осигури добър прием сред гражданите на Републиката. После, когато общуването престана да бъде проблем, циничното откровение и скудоумието на венецианската демократична аристокрация го отегчи така, че започна да се пита: „Къде съм попаднал? Сред жени в обществена баня или сред ято папагали?“ Спидер беше свикнал да напада жената, но не и да коментира контакта си с нея... Отношенията му се ограничиха до заклетия враг на дома му, вуйчо му Менон.

Когато застана очи в очи с него, Спидер видя прошарен мъж с поддържано лице и умен поглед.

— Аз съм Филип Авалов, син на сестра ти София — сухо се представи той.

— И на Вангел Белия дявол?

— Малкият им син. Константин е две години по-стар от мен.

Стояха на входа на двореца „Скодели“ и се гледаха в очите.

— Колко си годишен, Филипе?

— Тридесет и една.

Менон присви очи, за да скрие изненадата си, но после ги разтегли в приветлива усмивка.

— Аз приближавам шестдесетте... Белия дявол е мъртъв вече двадесетина години?

— Двадесет и пет.

— Даа — провлече Менон. — А София, брат ми Лазар, грузинецът?

— Живи са — отговори Спидер.

— И ме мразят като смъртта си?

— Не говорят за теб.

— И това е нещо. Какво те води във Венеция?

— Любопитство.

— Или мъст?

— Не.

— Чувах, че София ме е осъдила на смърт? Не идваш ли за главата ми?

— Можех да взема главата ти и без да ти се представям.

Менон кимна.

— Да, това е вярно... Приличаш на София, макар че си висок като баща си.

— Чувал съм да го казват.

Вуйчо и племенник мълчаха няколко секунди, после Менон продължи, атакуван от любопитството си.

— Твоя ли е каретата?

— Да.

— Сам ли си?

— Вътре ме чака една жена.

— Отвлече ли я?

— Откраднах я от мъжа й... С нейно съгласие.

— И той те преследва по целия свят?

— Едва ли. В каретата е жената на брат ми.

Менон го погледна втрещен, после на лицето му се настани смесица от ирония и веселие.

— Това е черта на нашия род. Баща ти не би посегнал на братовата си съпруга.

— И това съм чувал — сухо каза Спидер.

Менон му протегна ръка.

— Добре дошъл, Филипе! За помощ ли ме търсиш?

— Искан да те видя... Сега си отивам.

— Къде?

— В хотел... Ще купя къща, тогава ще те потърся отново. Трябва ми съдействието на властите. Плащам в злато.

— Белия дявол ви направи князе, нали?

— Да.

— И богаташи?

— Не сме бедни, Менон Шкодер, но и ти не си, така че ни аз ламтя за твоето състояние, ни ти за моето.

Менон пусна ръката му и разтвори вратата.

— Добре, племеннико, нека тази нощ хотел ти бъде моят дом. Имам няколко къщи из града. Ако някоя от тях ти хареса, нанеси се там с бремето си. Постъпи, както гордостта ти диктува. Стани мой наемател, купи къщата или я приеми подарък... Както искаш, така ще стане.

— Благодаря — Спидер очакваше такъв прием, но вътрешното му лукавство диктуваше да не прекалява с благодарностите. — Имам нужда от коняр и прислуга за... княгиня Авалова?

Менон се усмихна приветливо.

— Добре, сине на Белия дявол. Тази вечер ще ползваш моите слуги, а утре ще ти наема такъв щаб, какъвто княжеското ти достолепие изисква!

Когато тръгна към каретата, Спидер си даде сметка, че този разговор беше проведен на лингва франка, езика на Белия дявол.

Менон живееше разточително, търгуваше с цветя със Севера и с килими от Персия, имаше девет търговски платнохода, свой флаг и име на почтен търговец в западащата, но все още богата и силна Венеция. Живееше сам, но беше се женил два пъти и имаше две дъщери от двата брака, които живееха отделно, макар и изцяло на негова издръжка.

Обитаваше масивен дворец, някога резиденция на савойските посланици, поддържаше голяма прислуга, конюшня с високи алени коне, собствен док и няколко пристанищни склада, чието съдържание инвентаризираше лично. Беше престанал да плава, да воюва, ламтежът му за плячка с годините се беше притъпил, но това не му пречеше да следи зорко интересите си и да нанася смъртоносни удари, когато някой се опита да ги накърни.

Вечерта прекараха в общи приказки, но когато Алика се оттегли, Менон тръгна с бавни крачки из салона и попита.

— Какво смяташ да правиш?

— Нямам навик да мисля за бъдещето.

— Във Венеция се налага. Градът изглежда весел и гостоприемен, всъщност е алчен и коварен.

— Живял съм в Лондон, във Виена, пътувал съм с Валенщайн, с Густав Адолф. Коварството търси лековерието, алчността — щедрост. Аз не притежавам нито едното, нито другото!

— Зле ме разбра, племеннико. Не искам да кажа „Живей като вълк!“, напротив. Утре Алика ще роди дете, ще живее тук, ще общува с децата на твоите съседи, а те са видни граждани на Републиката. Да оставим настрана, че самият аз имам две семейства, а те са ваши близки роднини?

— Ако остана във Венеция, ще мисля — мрачно отговори Спидер.

— В другите полиси е още по-зле — разпалено, като че ли целящ да го убеди, продължи Менон. — Познавам Флоренция, Савоя, Падуа... Там и ти, и състоянието ти зависят от капризите на кронпринца. Венеция е единственият град в Италия, в който още действа правосъдието на древните римляни.

Филип не знаеше нищо или почти нищо от историята на Рим, не уважаваше законността, не живееше по канони, не зачиташе чуждите интереси, а щом беше изживял половината от живота си така, защо да не изживее останалите си дни по същия начин.

— Ще видим, Меноне, бъдещето ще покаже. Как ти, пирата, се превърна в проповедник на законността?

Тези думи не направиха впечатление на вуйчо му.

— Ако баща ти беше жив, щеше да ти каже, че на пиратския борд действат по-сурови закони, отколкото в който и да било град.

— Тогава как успя да го предадеш три пъти?

— Искаш ли да знаеш? — спокойно попита бившият пират.

— Ще чуя истината?

— Не цялата... Ще ти кажа главното. Способен съм да понеса всичко, освен среща с богоравния. Винаги съм ламтял за злато, но ако се наложи, ще се разделя с него, без да загубя смисъла на живота. Обичах властта, но сам се отказах от нея и заживях по онзи скромнен

начин, който само богатият може да си позволи. Имах пороци и ги задоволявах, но когато ме налегна умората, създадох едно след друго две семейства. Жените искаха злато, власт, пороците на богатството, затова се оттеглих тук на спокойствие. Чакам да грохнат от разврат и болести. Тогава, ако съм жив, ще се върнат, но ще доведат и дъщерите ми, а на този свят единствено техният живот не ми е безразличен.

— Ти говориш за себе си, Меноне!

— Не можеш да разбереш баща си, ако не опознаеш предателя му... Белият дявол не искаше злато, но го имаше, не се бореше за власт, но който го познаваше, му се подчиняваше. Нямаше пороци, но нямаше и жена, която да го отмине с безразличие. Не го предаваха, не го напускаха... Той беше страшен враг, велик властник, а заедно с това носеше някакво вродено великодушие, неприсъщо на простосмъртния... Трудно беше да живееш до него, без да боледуваш собственото си нищожество... Не можех да го премахна, не можех да го забравя, не можех да си внуша, че не съществува... Нямах кураж да стрелям в гърдите му, затова използвах засадата и предателството... Ясно ли се изразявам? — Спидер кимна. — Не го казвам нито като оправдание, нито като молба за прошка. Искам синът му да разбере как се чувстваха гордите мъже в негово присъствие!

— Какво ще кажеш за Филип Ткон, за Сокон лаза, за брат си Лазар... Те бяха пирати, а това е синоним на горди мъже!

— Не, Филипе, от гордост боледувахме Исак Погонат и аз, затова протягахме ръце към врата му!

— Погонат... Жив ли е още?

— Ожени се за една робиня на баща ти, прие исляма, стана халиф на Сидра... Ако е жив, приближава седемдесетте години.

Спидер вдигна бокала с тосканско вино, поднесе го до устните си, но не пи... „Да, сега знам какво искам!“

— Намери ми кораб, Меноне!

Лицето на Скодели не изрази изненада, но не скри разочарованието си.

— Не имитирай баща си, княз. Той беше моряк и пират по принуда!

— Аз няма да бъда нито едното, нито другото. Искам най-добрия кораб, който Републиката е годна да построи, най-добрия скипер, който

работи за злато, и двадесетина главорези... Искам да знам как е живял Белия дявол! Роди ли Алика, тръгвам веднага!

Взел решение, Спидер жадно изпи виното и скочи.

— Ще слеза до Агадир, ще потърся Погонат в Сидра, ще разгледам Янина и Киркира... Ще ми помогнеш ли да избира кораб?

Менон кимна.

— Кой ще дочака отговора на султана?

— Ти! — Спидер положи длани върху раменете му. — Ти имаш грехове към Белия дявол. Откупвайки внука му, сметките ви са чисти!

Скодели се освободи от ръцете на „младия скот“, както го наричаше наум, и побърза да седне.

— Може би имаш право. Ще ти потърся кораб, Филипе, ще се погрижа за младия княз, но ако пристигне във Венеция, ще го препратя на баща му в Яш!

— Не, на майка ми в Буджак! Запомни това име! Напиши „Връщайки внука ти Вангел княз Авалов, аз, брат ти Менон, моля за милост и опрощение!“ Защото, ей богу, още не вярвам, че си жив! Сестра ти храни трима убийци, които всеки момент ще дойдат за главата ти!

Две седмици по-късно Алика роди урод от мъжки пол. Детето беше недоносено и вместо ръце, за раменете му висяха закачени някакви израстъци, подобни на делфинови перки. Когато влезе в спалнята, Алика лежеше в несвяст, но прислугата все още се суетеше около „плода на смъртния грях“. Спидер разпови сина си, отвратен огледа „божието възмездие“, заби ножа в гърдите му и излезе на терасата. „Господи — мълвеше той. — Аз съм син на Белия дявол! Плюя и на светите ти заповеди, и на отмъщението ти! Стовари гнева си върху мен, но не зацапвай света с уроди!“

Спидер се върна в стаята, грабна трупа, уви го в чаршафите, стегна го на възел, изнесе вързопа и го хвърли в канале Векио.

— Връщам ти сина си, господи! — извика той срещу ведрото небе на Венеция. — Погрижи се за душата му!

Алика остана на легло. Събори я някаква болест, която медицинските светила на града нито успяха да разпознаят, нито знаеха как да лекуват. Спидер влизаше в стаята, стоеше безмълвен и безчувствен до леглото ѝ, после се връщаше на пристана, където наетият от Менон капитан стъкмяваше петмачтовия холандски флойт

за плаване и събираше екипаж из крайбрежните кръчми. Отплаването беше насрочено за единадесети ноември в деня на свети Мартин от Туре. Два дни преди тази дата слугите му съобщиха, че на портата чака пътник. „От него вали прах, от коня му — пяна... — каза слугата. — Изглежда опасен мъж, господарю!“ „Това е някой от убийците на майка ми!“ — помисли Спидер. Конникът беше Наум Белиот. Стиснал ръкохватката на пицова, Филип излезе от тъмния вход и застана под железния люцерн, хвърлящ бялата си светлина в лицето на наемника.

— Ти беше Наум Белиот?

— Същият, княз. Господарката ме изпрати да ти служа.

— Къде са другите двама?

— Марин капитан замина при брат ти Константин в Солун, Миро Челеби при копелето в Битоля.

— Кого наричаш копеле?

— Марс... този, дето беше син на Шкодер едноръкия.

Спидер вдигна пицова и го насочи в гърдите му.

— Не идваш ли за главата ми, Науме?

— Виждал ли си убиец под фенер, княз? — спокойно отговори Белиот.

Филип се усмихна, така мислеше, всъщност се озъби, така изглеждаше.

— Добре, Науме, ако ми служиш вярно, ще те направя богат човек...

— Ще ти бъда очи и уши, княз... Господарката пита: „Венеция ще освободи ли от плен внука й княз Вангел Авалов?“ Каза: „Ако брат ми Менон спаси детето, да мре в леглото си, ако не, твоята ръка да му бъде съдбата!“, и още каза: „Вангел да бъде син на брат ти Константин и само на него...!“

Наум премълча останалото, но нямаше нужда от повече.

— Слизай от коня, Науме. Давам ти два дни за сън, на третия тръгваме по моретата!

* * *

— Заминавам, Алика! — Облечен в кожени бричове, вдигнал рейтузите до чатала, Спидер влезе в спалнята на снаха си, но остана до

вратата.

— Нищо ли не може да те спре?

— Не.

— Когато се върнеш, няма да ме намериш във Венеция!

— Ще те намеря — каза Спидер.

— Проклет да си! — Алика се надигна в леглото. — И ти, и брат ти, и целият ви род!

— Проклинаш сина си — каза Спидер и излезе от стаята.

* * *

Спидер започваше пътуването си, Константин беше пред неговия край. Още един ден път на кон през планината и щеше да стигне под стените на „Памакаристор“. Поне така го уверяваше водачът, с когото нямаха общ език и общуването беше истинска мъка.

Когато Марин капитан го посрещна на солунския кей, Константин разбра, че майка му не е посегнала на Спидер, напротив, беше изпратила телохранител и на него, а и на Марс, сина — грях на баща им. „Така да бъде! — примирително мислеше той. — Това, което ми отказва сатаната, ще го поискам от господ! Аз съм единственият Авалов, който ще застане с чисти ръце пред него в деня на Страшния съд!“

Влаха тръгна болен. Мъчеше го остра, суха кашлица, потеше се, след това се вкочаняваше и трепереше с часове. Когато корветът отмина делтата на Дунава, Влаха легна на легло, а все още се виждаха циглите на Варна, когато издъхна.

— Отивам си, княже — с примирени очи каза той. — Изпълних дълга си към Вангел дон, щом умирам в служба на сина му.

— Ще отmine треската, Влах — съзнавайки, че сам не си вярва, противоречеше Константин. — Ще навлезем в топлите морета и отново ще застанеш на кварталдека.

— Не, княз, никога! Отдавна умирам, Раиса знае. Тя няма да ви посрещне в Скендера.

— Не ме оставяй, Влах!

— Обучих момчетата да плават, княз. До Солун ще стигнете, но за обратния път да наемеш капитан грък!

— Ще наема, Влах. Ти ще му бъдеш надзирател... Почивай, по-късно ще дойда да те видя...

Влаха не издържа до следващия разговор. Почина със затворени очи и равен дъх. Погребах го в саван и продължиха да плават. На румпела стоеше брадат разбойник от кримските брегове, но владееше корвета и Константин се прибра в каютата за размисъл и молитва.

Колкото повече време минаваше, толкова злобата и унижението му прегаряха, започваше да забравя Алика, омразното лице на Спайдер, но невинният образ на „агнеца божий“ Вангел му се появяваше всяка нощ и той се будеше потен и нещастен, излизаше на палубата и дочакваше изгрева, зареян на юг, където дивите ислямити държах в плен сина му. „Идвам, Вангели! Скоро баща ти ще те вземе в обятията си!“

Врълетя ги буря и ги клати три денонощия. После корветът обърна гръб на Понт и влезе в Босфора. Болен, повръщащ, раздиран от диария, Константин падна в койката и проспа и Проливите, и Мармара. Събуди се в Егейско море. Повърхността беше мирна, тиха, от Африка духаше топъл вятър, кошмарите на Черно море изглеждаха недействителни, въпреки това Константин гледаше с недоверие вулканичната водна шир и продължавайки разговора си с бога, кълнеше се никога повече да не предприема морско пътуване... освен ако е крайно наложително. На пристана в Солун побърза да се заплати и да отпрати хохлите, остави Марин капитан на корвета със заповед да го продаде на първия купувач, нае водач и потегли на кон към манастира „Памакаристок“, седалището на вселенския патриарх Висарион. В багажа му беше кръстът и воценицата на архонта Филип Ткон Македонец, доказателства, че той, княз Авалов, е спуснал в земята тленното тяло на игумена.

* * *

Висарион беше огромен, мек старец с увиснали бузи и детски сини очи. Наближаваше деветдесетте, но младостта си беше прекарал, враждувайки с исляма, беше бягал от занданите на Халеп и Бруса и под мирското му име го грозеше въже въпреки преклонната възраст. Патриархът помнеше славата на Белия дявол, беше чувал историята му

от устата на брат Филип и изглеждаше готов да упражни цялото влияние на християнската църква за освобождаването на внука на покойния пират.

— Ваше блаженство — започна Константин, когато вощеницата на Филип Ткон беше опята и погребана. — Отчаянието ме води при вас! Приемете за Светата обител дарението на моя род, повярвайте в смирената ни любов към бога и протегнете ръка за помощ.

— Къде е синът ви, княз? — попита патриархът.

— В Одрин, ваше блаженство. Джагалите го наричат Едрине. Учат го за еничар в Джамаат кале, държат го затворен като роб, докато не положи чакмата. Така наричат клетвата пред султана, аллах и Мохамед лъжепророка.

— Еничар?

— Еничар, ваше блаженство! — отчаян проплака Константин.

Висарион потъна в мълчание, после вдигна синия си поглед.

— След вечерната молитва тръгваме за Цариград. Молете бог да просветли душата на Кюпрюлю паша!

— Амин! — с празна глава и едва потискана паника промълви Константин.

Марс се роди и порасна в огъня на Тридесетгодишната война. Европа лееше потоци безсмислена кръв. Короните и васалните рицари заставаха ту на едната, ту на другата полоса, докато накрая забравиха кой с кого воюва и го удариха на откровено мародерство. Марс беше малко момче и не помнеше европейската война, но беше свидетел на татарските нашествия в обезкървената източна част на християнските земи. Мрачното му въображение едва изчакваше времето, когато сабята ще престане да бъде непосилна тежест за ръката му, за да поведе мъжете на Килия срещу смрадливите ислямски орди на хан Герей. Навикът му да лежи притихнал в тревата, да минава през блата и кози пътеки беше продиктуван от съзнанието, че татарите дебнат в Буджак и всеки момент може да попадне на засадата им. Не само Марс, цялата околност живееше притихнала, нащрек, с напрежението на сръндака, чувстващ вълчата воня зад гърба си. Сватбите и кръщенетата бяха станали неми, не звъняха църковните камбани, секнаха жетварските песни... После като че ли татарите изчезнаха, но напрежението остана. Свъсенният еднорък Лазар му беше наел учител по френски и ромъно-молдовския език, който се говореше в Буджак, и Марс с мълчаливо отвращение прекарваше сутрините си с гуреливия лаком преподавател, който неведнъж беше посягал да го удари, но срещайки хладния му поглед, винаги се беше отказвал.

— Господин Лазаре — казваше Георге Дуро на редките обеда, на които Шкодер го канеше. — Погледне ли ме синът ти, сякаш влиза в главата ми!

Дуро беше първият мъж, когото завари с майка си. Лазар беше отишъл да продава коне в Яш, чокоятът беше стихнал в следобеден сън, когато Марс чу учестено дишане, хихикане и ръмжене, долитащи от столовата-пристройка, където лятно време се хранеха ратаите. Без да бърза и без да се крие, Марс влезе в помещението. Стъпила на земята, проснала торса си на масата, майка му стенеше под ритмичните напори на правия, затворил очи Дуро. Трябваше му доста

време, за да разбере какво вършат, но когато все пак проумя, взе метлата, подпряна до входа, свали китката, грабна сапа и замахна. Ударът се стовари между голия задник на Мана и мекия, отпуснат корем на учителя...

Лазар никога не попита къде изчезна Георге Дуро. Задоволи се да регистрира липсата му и потърси друг, но Мана, когато случайно срещнеше сина си из къщата, прихваше в смях и закачливо му се заканваше с пръст.

Новият учител беше сух, възрастен мъж с железни ръце и късогледни кафяви очи, които взираше в лицето му, преди да започне фантастичните си разкази за рицари и красавици, за кръстоносни походи, за възходи и падения на величия. Седнал мирно, дори почтително, Марс можеше да го слуша с часове и после с дни да преживява омайната картина, която учителят рисуваше в главата му. „Светът е еднакъв, Марс — пресипнало казваше Клод Ньобур. — Хората живеят по един и същ начин, но човек не го вярва, докато не го види с очите си. Трябва да се научиш да пътуваш астрално, тогава целият свят е твой, тогава и в най-мрачното робство ще бъдеш волен като циганин. И великото име на принцовете Валоа, и жалката съдба на кучето свършват в пръстта, но в прераждането Валоа може да се преобрази в куче, ако чрез издигане и самоусъвършенстване не заслужи друга участ. Когато се движиш, гледай в земята, спреш ли — вдигни взор към необятното. Така повелява Хермес учителят и в тази заповед е вложена цялата мъдрост на битието.“

— Що за глупост? — противоречеше Марс. — Как можеш да наречеш тази идиотщина мъдрост?

Ньобур търпеливо го изчакваше да утихне и продължаваше:

— Загледай се в проходящия и в умирающите. Единствено те спазват този закон и знаеш ли защо? Първите идват от прераждането и все още инстинктът им е подчинен на логоса на Цялото, другите чувстват края на временната си тленност и се възвръщат към първоначалния закон на хармонията.

Марс предпочиташе да слуша историите на домовете Орсини, Радзивил, Уилиърс, Гиз, отколкото абстрактни разсъждения за света и Ньобур не настояваше ученикът му да проникне в същността на темата, щом веднъж е почувствал, че губи вниманието му. Тогава

отново пред вътрешните очи на Марс потичаха героичните и кървави съдби на великите европейски фамилии.

— Разкажи ми историята на княз Авалов? — помоли той един ден.

Ньобур го изгледа притеснено. Уморените очи рядко издаваха състоянието му, но въпросът го свари неподготвен и най-важното без инструкции. Княз Вангел се превръщаше в митична фигура. За него се шепнеше с озъртане, в смъртта му не вярваше никой или почти никой и за един чужденец не беше безопасно да утвърждава легендаризираната личност на пирата.

— Утре — каза французинът. — Не се чувствам добре.

Но на другия ден Марс го притисна от вратата.

— Обеща да ми разкажеш всичко за рода Авалови!

— Рода? — Ньобур се изкашля без нужда. — Пресилено е да се говори за род, но личността на княза буди интерес с някои свои деяния.

— Започни от началото — каза Марс, готов да слуша с часове.

— Истината е, че почти нищо не знам. Никога не съм виждал княза... Мадам Мехия е била гувернантка на децата му. Познаваш я, няма да откаже да научиш това, което... е безопасно да знаеш.

„Безопасно? Те са луди! Та нали князът е мъртъв от години? Каква заплаха може да бъде един мъртвец?“

Интересът му към пирата го направи мъж и посади първата отрова в съзнанието му — ревността.

— Можеш ли да се изкачиш по тази стена, Марс — попита Бриджит един ден. Беше в средата на лятото. Вода Мехия пътуваше със зърнените кервани на Авалови и беше взел сина им Горам „да почувства мъката на богатството.“

Марс завари Бриджит да закусва на бамбуковата маса в двора срещу източната фасада. Лицето ѝ беше бледо, посърнало, изглеждаше недоспала, дори плакала... Марс проследи ръката ѝ и разбра въпроса. Бриджит знаеше, че младият скитник накърнява дискретността на съпружеското ѝ ложе.

— Да — глухо каза той.

Бриджит се извърна към стената.

— Как го правиш? И котката не може да пълзи по гладка стена?

— Гущерът може — продължи да гъгне момчето.

— Но ти не си гущер, Марс. Искам да знам как става.

— Просто е — каза той след дълго мълчание. — Залепваш за стената и пълзиш. Пръстите и коленете трябва да са на една линия и... тялото да не излиза зад лактите.

— На думи изглежда лесно — Бриджит свали ленената салфетка и стана. — Отивам горе. Искам да влезеш през прозореца!

— Не! — плувнал в пот, каза Марс. — Това не!

— О, да! — очите на Бриджит светнаха ядно. — Щом можеш да го правиш през нощта, значи можеш и денем... Ако след пет минути не си горе, ще накарам слугите да те бият с камшици!

Бриджит тичешком влезе в къщата и затвори с трясък тежката кована врата. Марс остана сам. Никакви слуги не се виждаха, а дори да бяха наоколо, не от тях щеше да се страхува той. В Буджак нямаше нито пешак, нито конник, годен да го настигне, а и да го настигнеше, в пояса му имаше достатъчно ножове за хвърляне, с които беше в състояние да избие цяла дузина преследвачи. Марс машинално взе порцелановата кана от масата, изпи жадно млякото, облиза изпръхналите си устни и тръгна към стената. По всяко друго време това изкачване би било дребно усилие за него, но не и днес. Коленете му играеха, пръстите му бяха меки като рахат локума, с който Лазар си пиеше кафето. Няколко пъти щеше да се сгромоляса долу и с върховни напрежения на волята, може би на ината, продължаваше да върви нагоре. Когато застана на перваза, Бриджит вече беше в стаята. Вместо бялата блуза сега носеше дълъг черен пеньоар с волан от кървавочервени рози.

— Влез — каза Бриджит. — Нали това искаш?

— Не — неопределено, затова все по-притеснено и глухо отговори той.

— Влез, Марс. В къщата няма никой... Слугите са с конете, ще се върнат довечера.

— Ще сляза по стената — Марс погледна надолу. Много нощи беше прекарвал на този перваз, но едва сега виждаше, че едно падане би могло да бъде фатално.

— Марс! — гласът ѝ издрънча в стъклата и той върна погледа си в спалнята. Бриджит беше гола, прескочила черния пояс на пеньоара.

— Влез!

Свикнал да гледа голото ѝ тяло с цената на престъплението, сега, разсъблечено за него, то му се стори и достъпно, и непривлекателно. Марс се подчини и влезе в спалнята.

Босите ѝ нозе го поведоха по стълбите, минаха през черния вход и влязоха в руската баня, изградена върху горещия извор, с каквито околността беше пълна. Бриджит залости вратата, накара го да се съблече и го въведе в голямото зидано корито, където хлорната вода се смесваше с един от притоците на Прут. Марс се отпусна в горещата вода и се остави на капризите ѝ. Бриджит го изкъпа с хума, изрязана ноктите му, излъска зъбите с пепел от дървени въглища, хвана го за ръка и отново го върна в спалнята.

— Аз искам да... — Марс млъкна. Седеше гол, унил и тъжен над голото ѝ тяло и не знаеше какво да прави. От него се очакваше да бъде мъж. Беше виждал как става това, а инстинктите му подсказваха, че е време да опита забранения плод.

— Марс — Бриджит протегна босото си стъпало и пръстите ѝ се вплетоха в окосмените му слабини. — Мъжът е тук, между краката ти!

— Дойдох да ми говориш за Белия дявол? — Марс вече не можеше да крие възбудата, а и пръстите ѝ ставаха все по-брутални... Бриджит беше истеричка, но влагалището ѝ беше халтаво, лесно се протриваше, пресъхваше и докато в началото, когато Марс все още беше студен, виеше от страст, по-късно, когато огънят обземаше и него, Бриджит стенеше от болка и го молеше да свършва...

— Защо? — попита Марс. — Сега как ще гледам вода Мехия?

— Няма да го гледаш — безгрижно отговаряше тя. — Ще гледаш мен.

— Той е бил капитан на Белия дявол?

— Но аз негова... любима — играейки си с ухото му, продължаваше Бриджит. — Той правеше деца на други жени, но обичаше мен!

— Лъжеш!

— Чуваш самата истина, Марс!

„Под мен се разкрива любимата на великия дон?“ — вместо гордост, Марс почувства омерзяване на великата памет, но не се противи, когато Бриджит го яхна и пое любовната инициатива... От този ден Марс започна да изучава жената, Белия дявол и „Кабалионът“ на Хермес учителя. Жената беше Бриджит, Белия дявол — нейните

представи за пирата, алхимизмът на „Кабалионът“ — женската представа за света на мъжете.

За няколко месеца Марс порасна с години. „Всичко е Ум — казваше Хермес. — Вселената е умствена и единна, а единството е умственото всичко на Цялото.“ Десетки нощи заспиваше и осъмваше с тази мисъл, без да е успял да я разгадае. Щяха да минат месеци, докато женственият алхимизъм на французойката стане понятен и за него. „Духът е вечен, тялото тленно, момче — щеше да каже Ньобур. — Духът сменя тялото си, както ти сменяш остарелите си дрехи... с една разлика. Според закона за вибрациите прераждането може да приеме образа на дявола в едната крайност или да се превърне в ангелска смиреност в другата. От настоящия ти тленен живот зависи какви дрехи ще облечеш в бъдещия, защото над, под и зад вселената на време, пространство и промени лежи и се намира вечно основната реалност или Основната истина за Цялото, която е единствено за Всичко и Всички!“

— Да! — щеше да извика Марс. — Сега знам как да живея, за да срещна Белия дявол!

Сокон Мехия отсъствуваше дълго, но все пак се връщаше и заемаше полагаемото му се място в леглото на Бриджит. Загубила всичките си шансове да живее в любов, тя беше издигнала любенето в култ и се беше превърнала в ненаситната му жрица. Лазът остаряваше и започваше да се плаши от слабините на жена си, така, че когато Бриджит поиска да си разделят спалните, Сокон разигра драматична сцена на обида, но с облекчение премести тоалетния си леген в съседната стая. Беше краят на май. Бриджит и Марс лежаха голи на десния бряг на Серет. В храстите, които отделяха „тяхната поляна“ от поглед към реката, пръхтяха двата коня, неговият и нейният, а долу по талвега се разминаваха лодки, чуваха гласовете на гребците, ругатни, песни. Новата страст на Бриджит, ездата, беше станала широко известна и Сокон с великодушна усмивка виждаше жена си да възсяда кобилата на бедро и да се отдалечава в галоп по пътя за Татарбунари. Това, което не знаеше, е, че след като се отдалечи достатъчно от имението, Бриджит обръщаше поводите първо на изток към морето, а после възсядаше животното по мъжки и в кариер се понасяше на юг до онова място на реката, където, притихнал в храстите, я чакаше Марс. Когато страстта стихваше, той затваряше книгата на жената и

отваряше другите две, живота на пирата и словото на Хермес Триединния.

— Добре, Бриджит — питаше Марс. — Щом княз Вангел Авалов е познал чрез опита си мъдростта на света, значи е открил принципа на полярността. Щом всяко нещо има своята противоположност, щом във всяко действие се съдържа неговото полярно отрицание, тогава какъв е смисълът на демоничната му дейност? Какво казваше той за това?

— Нищо не можеше да каже един осъден никога да не надрасне принципа на ритъма. Вангел не искаше да разбере, че всичко тече навън и навътре, че всяко нещо има своите приливи и отливи и че и най-достойната война е безсмислена, защото ритъмът ѝ има естествена тенденция към затихване... Но, моля те, Марс, голата жена трябва да бъде разкъсвана, не разпитвана!

Марс отново разтваряше краката ѝ, но главата му все по-трудно се съсредоточаваше в прелюбодеянието и все по-настойчиво преповтаряше постулатите на едно учение, което щеше да изпадне в страшен конфликт с живота му, така както някога е било несъвместимо с Белия дявол...

Един ден обаче Лазар му каза истината и Марс прие Бриджит, мита за баща си и войната с Хермес като законни съставки на унаследена карма.

* * *

„Който е опознал жената, неминуемо е пил от отровната чаша на ревността!“ — казваше Лазар Шкодер. Тази болест не отмина и Марс. Преди да почувства ревността, той не знаеше какво изпитва към Бриджит. После откри, че е готов да убива за нея и че всъщност тя е започнала да го убива с някакъв душевен тормоз, който с кървяща душа определи като унижение. Бриджит бързо се насити на дивия си любовник, но на Марс липсваше опит, за да разбере това. Не че имаше нещо против да му се отдава, когато наоколо няма друго изкушение, но имаше ли, русият дивак се превръщаше в по-голяма пречка от мъжа ѝ.

— Марс! — започна Бриджит една вечер. Седяха на масата пред входа за гости. Лазът Сокон Мехия играеше табла с новоназначения началник на гарнизона в Татарбунари, ротмистъра от конната гвардия

на Сигизмунд Петро Дръган. Синът им Горам, слабоват и хилав хлапак с късогледни очи, който мразеше до смърт мъжките занимания, отдавна се беше прибрал в стаята си с някой от рицарските романи, които майка му поръчваше от Севиля, Толедо и Мадрид, та дори от онзи град на Атлантическия океан, който се изписваше Лисбоа, но всички наричаха Лисабон. — Трябва да ме разбереш, скъпи. Аз не съм жена за един мъж, който и да е той, дори самия Бял дявол!

— Не искам да говоря... — ръмжеше Марс, загледан в широкия, отпуснат гръб на грузинеца.

— Напротив, трябва да говорим! Ти ме ревнуваш от ротмистър Дръган!

— Не, но ще го убия!

— Защо?

— Защото те гледа...

Бриджит се отпусна в стола. Лицето ѝ изразяваше неприкрит яд, макар че вода Мехия и ротмистърът бяха твърде близо, за да ги разреши волен израз на чувствата.

— Марс, погледни ме в очите. Коя съм аз? Аз съм господарката на чокоята Кобадин! А ти кой си? Ти си един от моите гости, който мога да изпъдя, когато поискам! Така ли е?

— Да.

— Тогава запомни добре, видиш ли жребеца на ротмистъра на коневръза, ти нямаш работа тук! И не само за него се отнася това... Ще направим така, видиш ли на моя прозорец саксия с гардения, значи те чакам... Няма ли го цветето, не се мяркай пред очите ми... А сега иди да кажеш довиждане и си върви! Веднага, Марс, това е заповед!

Марс се подчини и пое обратния път по-объркан от всякога. „Защо се отнася с мен като с куче? Нали искаше да ходя всеки ден? Нали ме обича? Или само си говори... Не!“ — Марс тръсна глава вироглаво. „Няма да стъпя в Кобадин, докато не изпрати да ме търсят!“

Занизаха се два безкрайни летни месеца. На два пъти Сокон идва при едноръкия, но се затваряха в подземията на пиене и приказки (нито веднъж не го повикаха), а на тръгване Сокон се задоволяваше да му се усмихне за поздрав, преди да смушка аления си германски кон на север по татарбунарския път. „Бриджит няма да ме повика!“ — откри Марс в началото на септември. Тогава той тръгна. Извървя разстоянието бавно. Нещо го спираше, задържаше, разтягаше крачката

му, избираше му по-дългите пътеки, но беше тръгнал и стигна. Господарите ги нямаше, Горам рисуваше къщата през стволите на кленовете и ударен от скуката, с удоволствие би прекарал няколко часа с него.

— Няма ги — каза той. — Баща ми пътува из Украйна, а Бриджит излезе на кон. Още бях в леглото.

Марс изтръпна. Той единствен знаеше, че майка му мрази конете, че се бои от тях и че единствено похотта е в състояние да я сближи временно с арабската кобила, която Сокоп купи за нея от Лазар.

Когато успя да се откопчи от словоохотливия Горам, Марс влезе в леса, избра най-високия клен, качи се на върха му и огледа околността. Тук-там някой пастир пасеше говеда, във върбалака край реката се беше настанил цигански катун, но конник никъде не се виждаше. Марс се настани удобно и зачака. Едва по обяд Бриджит се появи на гърба на кобилата. Излязоха от сянката на речните дървета, прегазиха угарта, издраскаха на пътя и имитирайки, че се връщат от града, тръгнаха към Кобадин. На другата сутрин, гладен и недоспал, Марс седеше скрит в короната на единствения дъб, растящ край реката. Бриджит се зададе около втора закуска, отби се от пътя и тръгна към реката. Кобилата мина под него, уверено намери брод в реката, а когато излезе на левия бряг, Бриджит прехвърли крака си, седна по мъжки и на кариер се понесе към морето... Марс тръгна по следите ѝ. Не бързаше. Беше сигурен, че ще я открие, но вътрешното му чувство се страхуваше от тази среща и като че ли се стремеше всячески да я отложи. Два-три часа по-късно отново чу чаткане на копита и едва успя да се укрие в тревата. Бриджит прелетя покрай него и се загуби сред дърветата. На третата сутрин Марс знаеше къде да я чака. Първи на срещата дойде Петро Дръган. Марс го видя отдалече да галопира по пясъчната ивица на морето и вече знаеше всичко. „Няма да остана!“ — трескаво мислеше той, но колкото повече приближаваше ротмистърът, толкова по-сигурен беше, че ще изгледа всичко, което предстои да се случи между него и французойката. Дръган върза конят си, свали от седлото походно одеяло, широко и дебело като кече, съблече се гол и отиде да се изкъпе в морето...

Тогава се появи и Бриджит...

* * *

През зимата Полския сейм започна война с ордите на хан Герей и Сигизмунд за втори път прати войската си на помощ на могъщия си племенник Стефан Батори и на неговия съюзник руския цар Михаил I Романов. Войната беше победоносна за христовото войнство, но в нея загина ротмистър Дръган и двадесетина гвардейци от Татарбунарския гарнизон. Марс отиде на погребението, сигурен, че ще срещне Бриджит, но освен попа и гробарите той беше единственият, който изпрати ротмистъра до вечното му убежище. Беше краят на февруари, сухо, студено, но слънчево. Марс яхна Ром и го пришпори по пъртината към Кобадин. Нямаше намерение да се отбива при французойката, просто единственото шосе, по което жребецът можеше да развие скорост и да го стопли, беше пътят към нея... Когато се появяха керемидите на чокоята, Марс щеше да отбие на югоизток, да пресече Буджак и да се върне в Килия.

— Шкодер? — Сокон Мехия беше подал бялата си глава от каретата и сияйната му усмивка грееше по-весело от бледото зимно слънце. — Къде си тръгнал, момко? При нас, нали?

— Не, вода... — Марс неволно смъкна калпака си. — Пътувам за Килия.

— Така не може, момче! Синът на моя брат Лазар Шкодер се готви да мине покрай имението ми, без да се отбие при стария Сокон? Имаш ли представа какво вино прием в Кобадин? Слизай от коня! Днес си мой гост!

„Съдба! — помисли Марс, потискайки възбудата си. Хермес ми помага да използвам по-висшия принцип на гостоприемството пред нисшия претекст на порока!“

Марс слезе от Ром и влезе в каретата. Когато пристигнаха в Кобадин, още нямаше пладне, но успя да остане насаме с домакинята едва надвечер, когато вода Мехия се извини, че чувства виното, и отиде да си легне.

— Отдавна не си идвал, Марс? — с укор каза французойката. — Знаеш какво искам да кажа!

— Бях в Татарбунари... Случих се на погребението на Петро Дръган.

— Да, чух... Горкият! Ти защо не беше с войската?

— Княз Батори няма доверие на чужденци — Марс се усмихна презрително. — Представяш ли си, на полско-молдавската войска са й трябвали три месеца, за да намери пътя за Бахчисарай... Когато все пак го открили, градът бил в пламъци. Жертвите са паднали по обратния път.

— Мародерство? — разсеяно попита тя.

— По-скоро кръчмарски свади — Марс облече кожуха си и се върна пред камината. — Обещала си ми „Кабалионът“!

— Тази книга може да бъде пагубна за тебе!

— Не — Марс я погледна. Беше надживял страстта си към нея, а това правеше очите му кротки и хладни. — Аз няма да търся философския камък, трябва да намеря отговорите на някои въпроси.

— Какви въпроси?

— Мои! — гласът му издрънча метално. — Мъжки въпроси.

Французойката изведнъж се изправи и подпря гръб на горещите кахлени тухли.

— За къде бързаш, Марс? Ела в банята. Сокон ще спи до разсъмване.

Марс поклати глава.

— Не, Бриджит, много е мерзко, за да бъде достатъчно удовлетворяващо!

Бриджит зяпна втрещена.

— Започнал си да говориш като... Белия дявол?

— Откога знаеш, че съм негов син?

Трябваше й много време, преди да събере сили за отговор.

— Винаги съм го знаела, Марс... Аз знаех всичко за него.

* * *

Тази година пролетта дойде късно, но беше първата спокойна пролет от много години. Кромюел беше обезглавил Чарлс и управляваше с църковни декрети. Континентална Европа, изтощена от Тридесетгодишната война, прибра войските си зад крепостните стени, селяните се вдигнаха, избиха мародерските шайки и се заеха да обработват земята, а на изток, край Понт, изведнъж се почувства

вакуумът на междуцарствието. Отомания воюваше за Крит на „синьо дъно“, за Босна с Хабсбургите, за Арарат с арменците, за лазкия бряг с Грузия. Русия и полското кралство се хванаха гуша за гуша за сечта, а Швеция и германските княжества взираха уплашени очи на юг. В Тюйлери властвуваше суетният, богат и могъщ Людвик XIV, който не криеше желанието си да се превърне в хегемон на Европа и да обеси самозабравилния се еретик от Острова, който беше дръзнал да детронира и декапитира братовчед му Чарлс I Стюард. В Париж се събираше оцелялата английска аристокрация, въръжаваше се под флага на Чарлс II, и всеки момент щеше да потегли или по море към острова, или по суша към Германия, Швеция или бог знае къде. Там някъде сред британското войнство беше и малкият син на Вангел и София, княз Филип Авалов, а големият син Константин беше довел в Скендера жена си Алика и малкия им син Вангел... „Колко различна може да бъде съдбата на двама братя? — мислеше Марс, потънал в папратите край Скендера. — И Фортуна е курва!“ Веднъж, възхитен от красотата на Алика, той би искал да бъде на мястото на Константин, друг път, отегчен от мъртвешката тишина на Скендера, бурният живот на Филип му се струваше непостижим... „Аз нямам мнение!“ — укоряваше се той, но с появяването на Клод Ньобур тези колебания му станаха понятни. „Всяко нещо е двойно — казваше Хермес в принципа на полярността. — Всяко нещо има два полюса и своята противоположност.“ Мечтите също!

Когато Марс ѝ обърна гръб, Бриджит полудя. Ако преди година беше склонна да прекърши страха си от коня, за да го види, днес беше готова да лети. Осъзнал личността си и заживял с нейната значимост, незаконороденият син на Белия дявол беше готов да изстрада вечно подлутения си нагон, вместо да преглътне обидите, които тази жена му нанесе. „Марс Шкодер би могъл да прости, княз Марс Авалов — никога!“ Бриджит започна да го дебне в храстите, да го причаква по пътя между Килия и Кобадин, да изниква зад скалите на носа Свети Спас, където Марс се гмуркаше да търси костите на баща си.

— Марс? — провикна се Бриджит една сутрин, когато се убеди, че младият скитник ще я подмине. — Исус е простил дори на Мария Магдалена?

— Той е бил син на бога — глухо отговори копелето, — аз — на Белия дявол!

* * *

Битоля? В тази дупка ли се беше родил Великия дон де мар? И в нея ли беше отраснал? Седнал пред хана под сянката на тънка смокиня, Марс отпиваше горчиво кафе, изплакваше устата си със студена вода и гледаше зелените склонове на Пелистера, под която се виеше онзи път през Охрид за Солун, извел преди половин век Белия дявол на брега на Егейско море, а оттам и към великата му съдба. Когато Ром отдъхнеше от дългия преход до Битоля, Марс щеше да продължи по следите на баща си. Никой и нищо не можеше да го задържи в този град на абаджии и млекари, на турски хареми и на евреи лихвари, с мирис на халва и тор, задрямал под сенките на хилядите си тополи, строени като гвардейци по прашните, криволичещи улички, пълзящи надолу към реката, зад която зеленееха дървените постройки на еничарския джамаат. „Една река, която мога да прескоча без засилване, дели смълчания, ужасен град от дивия, весел и непредизвикан гняв на дъонметата, които лежат голи по брега и чакат разрешението на агата да бастисат бездушната рая, чиято единствена вина беше съществуването й!“ От възвишението, на което беше построен Пелистер хан, Марс виждаше и тревогата на Битоля, и кръвожадното нетърпение, с което „пазителите й“ се готвеха да я унищожат. „Каква ирония, по дяволите — мислеше той. — Един ден внукът на Белия дявол ще всява същия ужас на жени, деца и старци... Ще бъде чакал вместо лъв, лайно вместо легенда и един ден ще умре от проказа вместо от нож, в смърдящо легло вместо на полето на славата!“

— Не, това не бива да се допуска! — Марс не чу гласа си, но когато ханджията го попита:

— Казахте ли нещо, ефендилер? — разбра, че е започнал да си говори сам, като лудия Йон от Килия.

— Не, благодаря, ханджи...

Марс скиташе вече близо година из Империята и ако говореше с грешки български и турски, отдавна ги разбираше достатъчно, та никой да не може да му представи една мисъл за друга.

— Господин княз — ханджията сниши гласа си. — Един човек моли да седне на софрата ти?

— Кой е той?

— Българин... от едно село в планината. Цапари се казва селото.

— Какво иска?

— Не знам, княз ефенди... Лошан воевода говори малко.

Марс се огледа, но никой, който би могъл да бъде хайдушки главатар, не се виждаше наоколо.

— Да заповяда... И дай козя пастърма! Ако воеводата пие вино, и вино!

Лошан воевода беше нисък, червендалест мъж с арнаутски фес и с очи, които шареха навсякъде. Марс го видя да излиза от тъмната паст на хана, но докато не седна при него, не повярва, че именно за неговата глава валията Юмер бей е обявил сто лири награда. Лошан се отпусна до него, намести допотопните си пищови да не го бодат в корема и обърна малките си свински очи към небето.

— Помози бог, княз ефенди. Благодаря за поканата. Манол ханджията казва, че разбираш езика ни?

— Да — Марс видя, че от хана излизат още мъже, че се пръсват на ветрило, но ги дочака да се изпокрият, преди да продължи: — Ще пиеш ли чаша вино, войвода?

Хайдутинът кимна и свали феса.

— Ти видя моите момчета, княже. Не че ти нямам вяра, такъв ми е адетът!

Марс кимна, наля чашите, отхапа парче пастърма и се приготви да слуша.

— Битоля е малък град, княже... Има-няма, пет хиляди къщи. Дойде ли нов човек, до вечерта всички знаят, а княз? От Самуилово време по тези земи княз не е минавал!

— Пътувам за Солун, войвода. Утре изгрева ще ме завари на седлото.

Лошан не обърна внимание на тези думи.

— Едно наше момче е писар при валията... Когато ти донесли тескерето в конака, нашият прочел името на княз Марс Авалов... Греша ли?

— Не — Марс чувстваше обсадата на Лошан като испанска скоба около главата си. Инстинктът му диктуваше да пререже гърлото на войводата и да се хвърли в тревата, любопитството — да остане и да отговаря на въпросите му.

— Не искам да ти надничам в душата, княже — продължи Лошан. — В душата се гледа през рана.

Войводата се облегна на стола и кимна уж незабележимо, но Марс, прекарал живота си в дебнене, видя и чу „отпускането“ на неговите хора в храстите. Той обаче беше много далеч от отпускането, напротив, беше стегнат като хусарски колан и възбуден като глухар по любовно време. „За първи път някой търсеше Авалов в него, а какво друго беше очаквал, ако не това?“

— Княже — продължи Лошан, — там, у нивите, лежат моите хора. Те са там не да нападнат тебе, а да пазят войводата си!

Напрягащ се да разбере всяка дума, съсредоточен и намръщен, Марс изглеждаше надменен и недостъпен като планински козел, но нямаше представа нито от вида си, нито какъв смут поражда в бедната глава на хайдутина.

— Някога, княже, по тия места шеташе един мъж. Вангел Аваля му викаха. Отдавна беше, аз бях момче голишар, а той Белия дявол. Тъй му викаха рязаните, да им опустее семето... Та си мисля, княже, той Аваля, ти — Авалов... Той тръгна от Битоля, ти в Битоля идваш... Има пръст божий в тази работа?

— Да, войвода — глухо произнесе Марс. — Аз съм третият син на Вангел Аваля!

Лошан изсвири с пръсти и на масата се струпаха бабаитите му. Марс обаче гледаше очите му, а в тях имаше сълзи, възторг, нещо, напомнящо религиозния транс, и знаеше, че в този миг и сред тези хора е в пълна безопасност.

— Той е, керата! — Лошан грабна ръката му, целуна я, опря я у потното си чело. — Хайде, чоджум, поклонете се на княз Авалов... Негова милост е най-младият син на Белия дявол.

8

Срещайки Алика, Константин разбра, че е срещнал съдбата. От няколко месеца беше в меланхолия и вече беше престанал да вярва, че ще излезе от това състояние. Местеше се от „Галан“ в Скендера и обратно, седеше с часове, загледан в една точка, по цял ден ходеше сънлив, а в леглото сън не го ловеше.

В Скендера опитваше да раздвижи тялото си с езда и лов, но след като застреля гончето на Влаха, закачи мускета в оръжейната и повече не излезе на полето. Пълните с укор очи на майка му го следяха в гръб из двора и стаите на къщата, но те само задълбочаваха бездната на пълното му безразличие. Годините в Лондон бяха започнали да му изглеждат случили се с друго лице, или като разказ, изслушан разсеяно, затова и излинял в съзнанието... Та там нямаше никой, дори Спайдер беше доплувал до Континента. Преподобният Оли избяга Чарлс и рицарите му и сега на острова царяха суровите лютерански закони. Англия беше престанала да съществува, поне тази, която познаваше.

Преди да попадне под ударите на апатия, Константин беше решил да поеме в свои ръце делата на фамилията. Изчете преписките между Авалов и банка „Братя Бернщайн“, говори последователно със Сокон Мехия, Лазар, Влаха, дори със Стефан Котленеца, отиде да инспектира лично силовите в Исмаил, Галац, прегледа ремонта на корвета и кейовете, пребоядиса „Галан“, построи тухлени навеси за каретите, конюшня и допълнителна пристройка за прислугата, но после започна зимата и нещо се скъса в него. Падна дълбок сняг, пътищата изчезнаха и той остана в Яш. Ставаше сутрин, ходеше из стаите, обядваше сам, лягаше да спи, после четеше до вечерта, когато отново сядаше сам на масата и започваше да се рови в спомените си, после се домъкваше до леглото и потъваше в нервен, пълен с видения сън... И това ден след ден, седмици, месеци... Сънят ставаше все по-истеричен, апетитът намаляваше, докато съвсем изчезна, отвращението от книгите се засили дотолкова, че като видеше написани думи, получаваше позиви за повръщане. „Аз се разболявам!“

Тялото му обаче беше здраво, ръцете силни, краката сухи и издръжливи. Започна да излиза на дълги разходки до посиняване от студ, до пълно вкочаняване, но когато, застанал пред дъбовия огън в салона, чувстваше студа да излиза с кучешки тръпки, меланхолията отново го затискаше с безобидното си отчаяние. „Аз съм болен!“

Константин слабееше, лицето му доби цвета на пепел, започна да чувства сърцето си, стомахът поемаше все по-малко храна и беше все по-склонен да я изхвърли несмляна. „Трябва да се върна в Скендера?“ — разсеяно мислеше Константин, взрял поглед в огъня, загърнат в одеяло от мечи кожи, затъмнил салона, разпуснал слугите. „Стопят ли се снеговете, тръгвам веднага!“ Беше краят на януари, а жестоките карпатски студове бяха сковали и земята, и реките още в началото на ноември. В околностите върлуваха вълци. Всеки ден слугите разказваха страхотии за налети върху кеврани, кошари и села. Чуваха се слухове, че нощем проникват в града, а една неделна сутрин, на връщане от църква, кочияшът му показва стъпките им, оставили ясни следи в пресния сняг. Когато положението стана наистина бедствено, Сигизмунд обяви кръстоносен поход срещу „напастта божия“, но не го поканиха да вземе участие в хайките, въпреки че призоваха всички мъже, годни да носят мускет.

Пролетта се забави толкова, че го свари едва ли не на смъртно легло. Една нощ духна от юг, изви буря, но когато на разсъмване стихна, Константин чу капчуците. Стана от леглото и тътрейки крака, слезе в големия салон, отвори прозорци, капаци и завит в мечо одеяло, дочака сутринта. Беше втори април и петмесечният сняг наистина беше започнал да се топи. Константин излезе на верандата, седна в бамбуковите столове, донесени кой знае откъде, и изчака смъртта на снега. До обяд слънцето стопи половината преспи, до вечерта земята се превърна в кална магма и започнаха наводненията. Константин изгледа отстъплението на зимата, но противно на очакванията, нито апетитът му се повиши, нито сънят му се изчисти от кошмари. Влачеше се като пребит от стая в стая в очакване да спаднат нивата на реките, които трябваше да прекоси на път за Скендера... и тогава видя Алика. Константин седеше на верандата и въртеше пасианса „Кронщайн“, когато каретата на Бердяно счупи ос на площад „Галан“. Това беше по-скоро файтон или каруца, беше правена от местен майстор, открита, рисувана пищно с ярките цветове на Карпатите,

постлана с кожи и отрупана с копринени възглавници. На капрата, до кочияша седеше най-красивото момиче, което някога беше виждал, или болният му мозък му играеше поредната си лоша шега. Константин скочи, изпрати слугите да поканят чокоя в „Галан“ и хукна да се преоблече и обръсне. Прескачайки по три стъпала, той се добра до спалнята си, насапуниса лицето, наведе се над легена и започна бързо и сръчно да изтегля бръснача по бузите... Тогава се сети, че стъпалата не са го задъхали и че сплинът е отстъпил мястото си на истинско юношеско вълнение. Когато облечен официално се върна в салона, завари чокоя Бердяно с кафе в ръцете, дъщеря му над чиния с разрязан нар. Когато тя вдигна очи, Константин разбра, че с английската меланхолия е свършено. Алика беше слабо, стройно момиче с надменни тъмносини, дори виолетови очи, с тънък нос, плътни капризни устни и чувствена трапчинка в брадичката. Над очите ѝ и от средата на хлътнолите бузи до раменете се спускаха тъмночервени коси, тежки и богати, през които минаваше светлина и ги превръщаше в пламък.

— Екселенц? — Бердяно стана пъргаво и го изчака да застане пред него. — Благодаря за поканата.

— Ще ви дам карета, господине. Когато слугите поправят вашата кола, ще ви я докарат... където посочите. А сега бъдете мои гости за обяд?

Погледът му попадна на внимателните, като че ли изпитателни очи на момичето. В тях нямаше нито благодарност, нито емоции. Може би единствените ѝ чувства бяха недоверие и любопитство.

— Купихте ли княжеската титла, екселенц? — попита Алика.

Константин се усмихна.

— Не, госпожице, получих я в наследство.

Лицето ѝ посърна, но любопитството ѝ не намалю.

— Признават ли родовия ви герб във Виена, в... Краков? — паметта ѝ не намери достатъчно престижен град, но баща ѝ побърза да ѝ помогне.

— Разбира се, Алика. Когато човек е аристократ, той е аристократ навсякъде.

„Алика?“ — това име погали слуха му и очите му направиха всичко възможно, за да ѝ покажат, че я харесва. Нещо повече, че е луд

за нея, че е готов да бъде неин роб, че титлата е най-малкото, което би й дал, стига да благоволи да я поиска.

Алика Бердяно не се колеба дълго. Константин ги посети в Търговище и когато поиска ръката ѝ, тя прекъсна зачервения от направената му чест тъст и без следа от свян отговори:

— Да, княз, ще стана ваша жена. Щом искате, ще бъда княгиня Авалова!

* * *

За първородния си син София вдигна най-пищната сватба, която Молдова беше виждала. Когато навремето владетелят Сигизмунд се беше женил за унгарката, край Яш бяха заклани сто вола и петстотин овце, из града бяха извадени хиляда бъчви с вино. Албанката заповяда воловете да са триста, овцете хиляда, бъчвите пет хиляди и никой, под никакъв претекст да не бъде пъден от софрата. За сватбата на княз Авалов бяха поканени руските князе Туйски, Володарски и Орлов, литовските велможи Радзивил, полските князе Тишкевич и Поремба, австрийските принцове Кобург и Хорвиц и всички мъже със значение, живущи между четирите колоса: Източната империя, Полско-литовското кралство, Рус и Отомания. Враговете на Белия дявол бяха избити, делото заведено против него отдавна събираше праха на княжеската канцелария, а самият Сигизмунд, подгонен от тежка хипохондрия, лекуваше няколко от безбройните си болести в Карлсбад и ничия воля не можеше да попречи на албанката да уреди кралска сватба на сина си.

Излекуван от сплин, забравил и мрачните години в Лондон и Спайдер, Константин вдяна брачната халка на Алика, наметна я с пелерина, украсена с хералдическия знак на Авалови, но когато я положи по гръб на ложето и проникна в нея, ужасен откри, че не е първият.

— Но ти не си девствена? — със сърце в гърлото попита той.

— Не — отговори Алика, без да губи нито самообладание, нито прословутата си сериозност.

— И не ми каза?

— Не си ме питал.

— Но това се подразбира, Али! аз бях сигурен... Господи! Кой е той?

Алика се протегна лениво.

— Богдан, коняра на баща ми... Не ставай дете, Константине! Девствеността не означава нищо! Обичам те, какво искаш повече?

„Да, наистина, какво друго мога да искам?“ — помисли тогава той, приласкан от ненаситната чувственост на жена си, но когато отидоха да карат медения си месец в Скендера, не издържа и влезе в спалнята на майка си. Завари я да се моли пред иконата на Христа Спасителя, но на другата стена висеше масивен, маслен портрет на баща му, значително по-обемен от иконата и като че ли по-култовия идол от нея.

— Какво има, сине? Защо не си при жена си?

— Разхождах се...

— Забраних ти да влизаш в тази стая!

— Сега знам защо! — Константин не късаше взор от тежкия поглед на баща си.

— Грижи ли имаш?

— Не... По-скоро искам да те питам...

— Казвай и си върви! — София се изправи. — И никога не влизай тук!

Много усилия му струваше да зададе въпроса си.

— Майко, беше ли... девствена... когато се отдаде на баща ми?

София го стрелна с поглед.

— Кой е той? Името?

— Не те разбирам?

— Кой е любовникът на жена ти? Знаеш ли му името?

— Богдан... — с пърхащо сърце отговори той конярят на Бердяно.

Княгинята му обърна гръб и застана на прозореца.

— Добре, върви си! — но когато го чу да отваря вратата, гласът ѝ издрънча в стъклата. — Константине!... Нито преди да срещна баща ти, нито след смъртта му до майка ти се е докосвал друг мъж!

* * *

Десетина дни по-късно Константин и София чакаха Алика да слезе за обяд. Младата княгиня се бавеше, но когато все пак се появи, Константин разбра по лицето ѝ, че нещо се е случило.

— Какво има, Али? — попита той.

— Нищо — троснато отговори тя, седна и се приготви да мънка молитвата, която по традиция четеше Константин.

— И все пак нещо се е случило? — попита той, когато започнаха да се хранят. Алика вдигна глава.

— Да, случи се! Някой е убил коняра на баща ми! Отрязал му е члена и тестисите... Умрял е от загуба на кръв!

Константин неволно погледна майка си, но по нейното лице беше трудно да се съди какво чувства и той отдавна беше престанал да гадае.

— Чу ли, майко, убит е Богдан, коняра на Бердяно?

— Кой го е убил? — разсеяно попита тя.

— Вашите слуги! — гневно викна Алика. — Влаха е бил в Търговище!

— Влаха? — София погледна снаха си. — Че той какво общо може да има с конярите на баща ти?

— И аз това се питам? — Алика нямаше намерение да се предава, но срещу високомерието на майка му имаше слаби шансове и Константин знаеше, че разговорът е приключен. Така и стана.

— Когато разбереш, кажи и на мен — София дояде обяда си, кимна вяло и се прибра в стаята си.

Алика продължаваше да трепери.

— Влаха го е убил по нейна заповед... А ти, ти си ѝ казал, че Богдан е мой любовник!

Тогава Константин нанесе един от малкото си аристократични удари.

— Държете се като слугиня, княгиня Авалова! — каза той, стана от масата и излезе от салона.

Алика никога повече не отвори дума за злополучния коняр, изглеждаше забравила за него, но изпитваше страх от майка му и направи всичко възможно да гостуват в Скендера колкото се може по-рядко, а когато се роди Вангел и се почувства господарката, родила наследник на князете Авалови, започна да отказва брутално.

— Скендера? Не, там са онези убийци, майка ти и Влаха! В Скендера всички са убийци!

Константин престана да настоява за среща между майка си и жена си, София също не изпитваше кой знае какви чувства към снаха си, но искаше да участва в отглеждането на Вангел и той знаеше, че един ден ще сложи ръка на сина му. Това, което не знаеше, беше кога, как и с цената на чия кръв! „Алика не е в безопасност!“ — мислеше Константин, загледан в студеното, започнало да съхне лице на майка си... Тогава все още обичаше лудо теменугооката си съпруга, но сега, в нощта преди аудиенцията си с великия везир Ахмед Кюпрюлю паша, когато мозъкът му прехвърляше спомени в хаотичен безпорядък, той започваше да разбира старата си майка и това, което някога наричаше „жажда за кърваво отмъщение“, сега, загледан в тихите води на Мармара, започваше да му изглежда като титанична война за спасение на рода, за защита на неопетненото му име, за заздравяване на корена, заплашен от изтръгване след смъртта на баща му. Константин беше видял зло от близки хора... от брат си, от жена си, но никога от старата си, своенравна и горда майка.

Надвесен над морето, старият византийски балкон на хана му позволяваше да види и Долма Бахче, двореца на султана, и по-нататък в мрака очертанията на Кюпрюлю къшк, в сянката на Румели Хисар, където първият велможа на Империята щеше да го приеме утре. „И аз ще му кажа, майко, ти си велик мъж, бъди великодушен с едно дете, чиято единствена вина е, че се е родил внук на враг на Империята... А империите, паша, с деца не воюват!“

* * *

„Колкото по-невзрачен е един мъж на властта, толкова по-великолепни са салтанатите му!“ — казваше София. Застанал до престарелия патриарх, Константин се мъчеше да сметне през колко портала минаха, колко чифта криви алебарди се разтвориха пред тях, колко разноцветни салона прекосиха, за да стигнат до изумруденозеления сарай, който служеше за канцелария на втория мъж в Отоманската империя. Всичко в този дворец имаше една-единствена, макар и прозрачна цел — да унижи с великолепието си, да смаже под

товара на богатството си и просители, и чужди владетели, дръзнали да посягат към тлъстата шия на Ахмед Падишах ин Аллах. Отсреща на миндера седеше третият Кюпрюлю, мъж на неговите години, с огромна глава и дребно, крехко тяло, което избягваше да показва в цял ръст дори на царедворците си. Везирът беше сменил на поста „велик везир“ болнавия си баща, докато Висарион водеше кервана от Солун до Истанбул. „Това е боже знамение!“ — помисли Константин, когато новината стигна до тях, но сега, застанал срещу миндера на великите везири, сърцето му се изпълни с лоши предчувствия. „Великата душа може да се крие само във велико тяло! На какъв жест е способна тръстиката и може ли тя да отмени заповедта на дъба?“

— Папас ефенди — обади се слаб, треперещ, звучащ горчиво глас. — Щом на вашата възраст сте били път до престолния град, сигурно голяма мъка тежи на сърцето ви?

Мустафа Кюпрюлю не ги покани да седнат, не им направи знак да приближат, не стана да ги посрещне. Застанал зад господаря си, Марин капитан тихо и бързо превеждаше. Висарион се поклони, непочтително според представите на турското раболепие, вдигна бялата си глава и заговори.

— Ваше превъзходителство, нека ми бъде позволено от цялата християнска общност в Империята и от мое име, като глава на църквата ѝ, да ви пожелая дълъг живот, мъдри решения и вечна слава на везирския диван за ваша гордост и за гордост на славния род Кюпрюлю!

— Благодаря, папас ефенди — сухо отговори велможата, загледан в Константин с малките си зеленикави очи. — Кой е младият господин?

— Българин, ваше превъзходителство, от Буджак. Мъката му е голяма. Синът му е взет в ортите на ичогланите. Дошъл е да моли с кръв на сърце и чело на земята да пуснете момчето. Готов е да плати със злато и с клетва за вярност към Ахмед султан, господ да рои дните му.

— Ичоглан? Това е голяма чест, папас ефенди? Знаеш, ичогланите ги избират сред най-достоините еничари за лична охрана на Падишаха.

— Така е, ваше превъзходителство, но момчето е едно на майка и баща. В него е надеждата на рода му!

Мустафа наведе очи.

— И вашият Иса Разпнатия беше сам на майка... — Великият везир вдигна очи и ги взря в Константин. — Но Богът, неговият баща, го обрече на вас, папас, на кръстопоклонниците!

— Истина е, ваше превъзходителство — продължи Висарион. — Добре познавате нашата вяра, но ние сме дребни хора, не можем да се сравняваме с боговете. Майката на момчето линее, легнала е да мре горката, а баща му, княз Авалов, е готов да плати за откупа му, каквато цена поискате...

— Княз Авалов? — Мустафа паша се облегна на възглавниците. — С това трябваше да започнете, папас! Знам момчето, видях го лично. Кажете на баща му, негово благородие княз Авалов, че Буджак е подчинен на Империята!

Константин почувства, че е дошъл неговият ред.

— Ваше превъзходителство, везир паша — започна той достатъчно бавно, за да даде възможност на Марин капитан да превежда. — Някога, много отдавна моят покоен баща е бил враг на Империята, но знаете, времената се менят. Днес той е само спомен, а аз и моето семейство живеем в мир...

— Княз — прекъсна го великият везир. — Вие сте богат човек, нали?

— Да, ваше превъзходителство.

— Богатство имате по наследство от вашия покоен баща Вангел Аваля, или както го помнят още воините на аллаха, Белия дявол от Янинския санджак?

— Да, ваше превъзходителство.

— Вашият баща, княз, спечели богатството си на гърба на Империята. Всяка жълтица, която харчите вие, е ограбена от нас, напоена с правоверната кръв, измита със сълзите на нашите майки... Как мислите, велика империя като отоманската може ли да остави ненаказани кървавите дела на един разбойник?

Константин беше пред припадък, потни порои се спускаха по тялото му, краката му трепереха, мозъкът му все по-трудно намираше думи, устата все по-трудно ги изричаше.

— Моят син е дете, ваше превъзходителство — гласът му беше пълен със сълзи, но зеленикавите, свински очи на везира не само не се трогваха от мъката му, напротив, ставаха все по-високомерни и все по-

хладни. — Ако ще отмъщавате за делата на баща ми, аз съм готов да понеса и най-суровата съдба... За бога, Мустафа паша, помилвайте сина ми?

— Синът ви не е наказан, княз.

— Но е пленник!

— Не! — везирът го прекъсна остро. — Той е еничар-ичоглан, а това е висша чест за всеки гяур, княз! Бъдете горд, че момчето е избрано да служи на Падишаха!

Залитайки, Константин инстинктивно се хвана за расото на патриарха.

— Защо деца, ваше превъзходителство? Та какво по-невинно от децата, господи? — сълзите потекоха по лицето му, но Константин не направи усилие да ги скрие. — Защо не сина, защо внука, везир паша?

Мустафа наведе глава. Гавазинът сложи ръка на рамото на Константин, знак, че трябва да мълчи. Мустафа не бързаше с отговора, въпреки че той видимо не го затрудняваше.

— Искате да чуете истината, княз? Ще я чуете. Величието се ражда през поколение. Великият баща изяжда енергията на децата си, но у внуците величието се възражда с нов блясък. Империи не са дребнави, княз, дори най-незначителните. За кървавите дела на Вангел Авалю ние кръв не искаме, но ако неговият внук разплаче толкова християнски майки, колкото дядо му Белия дявол — ислямски, горе на небето аллах ще закрие сметката! Това е княз!

Великият везир направи знак да ги изпратят, но когато пазвантите се скупчиха около тях и ги поведоха към изхода, гласът на Мустафа паша го накара да се обърне.

— Княз, кой е Марс Авалов?

По-неочакван въпрос от този не можеше да му бъде зададен, но Константин вървеше и говореше като насън и сетивата му бяха престанали да действат.

— Син на баща ми... Незаконен... Майка ми му позволи да носи нашето име...

Везирът се усмихна.

— Това не е грях у гяурите, щом и богът им е копеле... — Мустафа се пресегна, взе фурма от позлатена тава, отхапа половината. — Казвате, че живеете в мир с Империята? Вие, Авалови. Лъжа, княз! Брат ви Марс Авалов е подпалил Битолския санджак, но аллах, да не

ми е името Мустафа Кюпрюлю, ако не изпратя осолената му глава в Буджак!

Мустафа махна с ръка и аудиенцията приключи.

* * *

От този ден до напускането му на престолния град Константин беше под непрекъснато наблюдение. Висарион замина през Босфора и Малазия за източните християнски вилаети, а оттам през Кавказ щеше да излезе на великата река Волга, по която щеше да плува на север при православния цар Михаил Романов. След него по различни пътища за Москва се отправяха монасите от последната твърдина на Византия, манастира „Памакаристор“, пренасящи в столицата на единствения свободен православен народ историята на Източната империя в ръкописи, в тайни договори и дворцови манипулации, пергаменти от сътворението до разгрома на Константинопол. В багажа си Висарион носеше диадемата, скиптъра и глобуса на василевсите, които щеше да връчи на цар Михаил заедно с божията заръка да опази православния свят от изчадията адови, прииждащи със стотици хиляди от горещата паст на Арабия. Висарион щеше да ръкоположи московския митрополит за патриарх на Киевската, Московската и Новгородската църква и да се оттегли завинаги за пост и подготовка за среща с господа бога в суздалския манастир „Сострахом божий“.

Първородният син на княз Авалов седеше на свещ в килията си в цариградската патриаршия и пишеше писмо на София.

„Бродейки из кварталите на Великия град, аз чувствам с цялата тежест, която пределното отчаяние може да струпа на слабите човешки рамене, пълната гибел на една цивилизация, която по своята хуманност, дълбини и изящност няма равна на себе си. Сравнена с гинеща Византия, Европа все още е варварска провинция. Под дивия ислямски ботуш обаче днес загива последната оцеляла институция на хилядолетната империя, църквата ѝ, а това е своеобразен край на християнския свят, на елино-римската традиция, край на белия човек, ако искаш. И Лондон, и Виена не могат да бъдат повече от бедни квартали на този космополис, залян от османи, селджуци, араби, судански и либийски негри и цялата останала човешка смет, която

Изтокът бълва от адската си утроба. Пред очите на европейския свят свирепите Мохамедови последователи изстребват до корен цели народи, унищожават величието на Атина, Рим, Египет, за да го заместят със смрадливите си хареми, с варварския си шериат и с безподобната си умствена леност. Коварството обаче им е стигнало до висша перфидност, превърнало се в държавно мислене, в официална политика и се счита както за достойнство, така и за най-доброто оръжие на ума. Бившите спахии сега са паши, уседнали, богати, разплути в собственото си велелепие. Големите родове се израждат. Зад най-гръмките имена се крият хилави, недорасли, с тела на деца и с глави на сепия князе. И тогава в сила влизат законите на Зенд Авеста, а там е писано, че когато Творецът оскърби творението с негодна материя, когато по рождение цу отнеме лъва, дарява го със змия и лисица, коварство и подлост, най-мерзките оръжия на Сатаната.“

„Дълбоко убедени, че роденият велик изяжда и тези, от които произхожда, и тези, които създава, отоманите смятат нас, синовете на Белия дявол, за малокръвни, лишени от кураж креатури на чужд демонизъм, но вярващи в наследствеността, те очакват Великия дон да се прероди в невръстния си внук княз Вангел Авалов, за чието отвличане, откъсване от рода и вярата предприеха поход, който трябваше да заблуди Хабсбургите, че Високата порта ги предупреждава да не посягат на васалните ѝ княжества Молдова, Трансилвания и Влашко. Но както и най-съвършената теория се пропуква пред лицето на голите факти, така и велможите Кюпрюлю не можаха да предвидят, че освен синове на развращаващото злато, Белия дявол е създал и син на греха, израснал далеч от могъщата му сянка, затова и незалянял в удобната ѝ прохлада. Марс, синът на Мана слугинята, е вдигнал оръжие срещу Империята и води някаква своя война в западните покрайнини на Отомания. Ще кажеш, че имитира великия си баща? Вероятно, но той е последниятт ми шанс да изтръгна със сила сина си оттам, където златото на Белия дявол не действа. Ще живея, докато живее тази надежда! Утре тръгвам да търся брат си Марс. Ако животът ти свърши, преди да чуеш нещо за нас, кажи на Белия дявол, че макар тежък за моите плещи, аз се опитвам да нося с достойнство кръста, който той ми завеща.“

„Посланикът на Републиката при Високата порта е направил постъпки за откупването на младия княз Вангел Авалов — започваше писмото на Менон. — Предложил е теглото му в злато. Отговорът е бил: «Пророкът е завещал на правоверните смирение, въздържание и бедност!», а това е отрицателен отговор. Известих София да търси други начини за освобождаването на племенника ти. Чувствам се задължен да ти кажа, че княгиня Алика се премести в една къща на площад «Санти иноченти», настоя да я купи, нае слуги и поведе свой личен живот, до който аз нямам достъп. В двореца на дожите се говори, че предприемаш пиратски нападения под венециански флаг. Ако това е истина, въздържай се да ангажираш Републиката в личните си дела, ако е слух, постарай се опровержението му да получи широка известност. Не знам дали това има някакво отношение към теб, но брат ти Марс е повел война срещу Високата порта. Четите му действат между Томор и Пелистера, главата му, подобно на бащината ти, е оценена, а от Солун срещу бунтовника е изпратен редовен аскер.“

Менон Скодели

„П. П. Днес научих нещо тревожно. Начело на смесената войска от конни спахии и еничари е прочутият моаджирски ага Хасан Али паша, който като глава на еничарския секбам в Сараево потопи в кръв въстанието на Босна, същият, който издави в плитчините на Блет корпуса на дон Корадо Орлани.“

Филип не завари живия Погонат, но жена му Дарма разтвори дома си в Сидра за него и екипажа му.

Исак Погонат, претендентът за диадемата на василевсите, потомъкът на десетки императори, творили славната история на Византия, беше завършил живота си под името Исмаил и с почетната титла „халиф на Сидра“, която беше получил лично от Мехмед Султан, бащата на властващия Падишах, и златен медал „Осман“ за мъдро и справедливо управление на халифата. Останал без потомство, сега властта беше минала в ръцете на началника на крепостта, бимбашията Юмер, но Дарма, ползваща престижа на покойния архонт, все още беше най-могъщата личност на южния бряг на Средно море.

Спидер настани екипажа в просторната прохладна резиденция на халифа, но още на първата сутрин се принуди да ги върне на борда. За една нощ и зимната градина, и салоните замирисаха на палуба, а това значеше на повръщано, пот и урина. Пиратите бяха изпочупили китайски вази, откъснали и откраднали копринените завеси, но когато предложи да заплати щетите, Дарма махна с ръка.

— Не се безпокойте, княз — каза побелялата, но още красива мавританка. — Моят народ заравя жената в гроба на съпруга ѝ. Жива, представете си! За мен всеки нов ден е кражба от съдбата.

Слугите бяха почистили помещенията и благовонията бяха изтласкали миризмата на много мъже, която от ранно утро се опитваше да обърне червата му. „Интересно защо не я чувствам на борда“ — мислеше той, загледан във финото лице на черната дама.

— Срецали ли сте баща ми, госпожо? — попита Спидер, сигурен в положителния отговор, но това, което чу, надхвърли очакванията му.

— Вангел ме преотстъпи на Исак, княз... — След като му бях омръзнала.

„Заслужаваше си да преплувам морето! — развеселен помисли той. — Най-последно ще чуя истината!“ — но Дарма като че ли беше казала всичко. Лицето ѝ изглеждаше любезно и приветливо, прекрасните ѝ, непоразени от възрастта ръце лежаха спокойно в скута ѝ, мощната ѝ бяла коса, видимо изправяна с огън, се спускаше на раменете ѝ като снегопад, правеше лицето ѝ да изглежда рисувано с масло.

— Баща ми е бил близък с вас?

Дарма отмести поглед и зарея в хилавата портокалова гора, която съхнеше в просторния ѝ, заграден с масивен зид двор.

— Вангел уби Шабан сводника и ме задържа при себе си. Още беше момче. После ме окова във вериги и накрая ме подари на Исак, но преди това стана емир на Мобарак, свърза се с англичаните и се върна в Средиземно море.

— Къде се намира Мобарак?

— В пустинята. Оазис на изток от Агадир, княз. Баща ви беше законният му владетел.

Спидер не можеше да се отърве от чувството, че слуша приказка. Никой никога не беше му говорил нито за Африка, нито за Мобарак. Единственото, което знаеше от Сокон, бе, че Погонат се заселил с жена си в либийска Сидра.

— Познавате ли Сокон Мехия, госпожо?

— Лазът? — подредените ѝ като перли зъби блеснаха в усмивка. — Вярното куче на Вангел! Жив ли е още? — Спидер кимна. — Кръвожадно куче! Някой ден вашият бог ще му представи страшна сметка за изплащане!

— Защо, госпожо? Той е бил на борда на баща ми, сметката им е обща.

— Сокон обичаше да убива!

— А Белия дявол?

Дарма внимателно обмисли отговора си.

— Той беше принуден да убива, княз. Като момче, да се увери, че в този кървав свят има място за него, като почувства любовта да я запази... По-късно откри народността си и се превърна в Белия дявол... Когато баща ви откри, че Отомания избива неговия народ, той престана да бъде емир, пират, престана да се рее по моретата и слезе на брега. Дори Исак, който не го обичаше, каза: „Аз не разбирах този мъж!“

Мавританката не довърши, но и Спидер вече мислеше за друго.

— Целта им е била възкресяване на Византия? Филип Ткон наричаше баща ми Велизарий на злочастния кръст!

— Филип беше лунатик, княз.

— Същото може да се каже за Погонат... Извинете, госпожо, но при Лепанто Белия дявол е водил византийската флота, която архонтите са въоръжили с имперското злато! Това не е ли

доказателство, че и Исак Погонат е вярвал във възраждането на Византия?

Дарма поклати глава, по тъмното ѝ лице мина тъжна усмивка.

— Не, моето момче — Дарма чу обръщението, неволно излязло от устата ѝ, погледна го, затвори очи и продължи. — Исак страдаше от накърнената си гордост. Той беше потомък на велик род и схващаше упадъка му като лична обида, но разбра, че няма сили за борба, оттегли се тук и завърши живота си като халиф и васал на султана. Ткон гледаше на Отомания като на проклетие свише, той разговаряше с бога, но не познаваше хората, и ако Вангел не го пазеше, Исак щеше да го убие още в Киркира. Наричаше го „людия самозванец“ и го мразеше повече, отколкото мразеше Османовия род, отнел личното му величие. Те бяха благородници, архонти, наследници на Константиновия престол, но враг на Отомания беше баща ти и само той заслужи величие в тази битка, макар че днес и тримата са мъртви...

Дарма отвори очи.

— Уморих се, княз... Слугите са на твое разположение — мавританката се вдигна пъргаво. — Ще заповядам да доведат жени. Забавлявай се и почивай, животът е толкова кратък!

„София трябваше да чуе това — злорадо мислеше той, загледан след бившата любовница на баща си. — Дарма? Никой не беше споменавал това име!“ Сега той знаеше повече от майка си, знаеше, че някога Дарма е била изключително красива, че Белия дявол е започнал да убива заради нея... Знаеше също, че това, което майка му наричаше християнски морал, е невалидно в дома на мавританката... И слава богу!

Спидер чу шум и извърна глава. От дъното на портокаловата градина се зададоха четири момичета, водени от снажен негър, облечен като сарацин с бял бурнуз, бяло боне и сандали... „С Дарма говорехме лингва франка, а с тях?“ Филип изгледа алчно появяването на жените, но погледът му веднага различи една от тях. Това бе Зоя...

* * *

Не беше минала седмица, откакто излезе на синьо дъно, и Спидер разбра, че е предприел най-безсмислената авантюра в живота

си и най-скупната. На борда пиеха двадесет и двама главореза в очакване на плячка. Разбираше ги, но все още не разбираше какво очаква самият той от това плаване. Когато излязоха от Венецианския залив и флойта литна по водите на Адрианово море, капитан Неарос вдигна знамето на Републиката и изнесе бурета с ром на палубата.

— Капитане, кого попитайте да дадете пиене на тази сган?

— Опитът, княз — без сянка на раболепие отговори гъркът. — Такива мъже се управляват трудно, повярвайте ми!

— Веднага спрете пиянството! — безстрастно и сухо заповяда Спидер.

— Вие го спрете — Неарос се поклони и излезе от каютата.

Тогав гневът го връхлетя като епидемия и той излезе на палубата.

— Капитан Неарос! — извика Спидер. — Заповядах ви да спрете рома! Искам да видя как ще изпълните нарежданията ми!

Гъркът се появи на кварталдека.

— Казах ви, княз, налудничави заповеди не изпълнявам...

Преди да довърши фразата, Спидер измъкна пищова и стреля. Оловото попадна в гърлото на капитана и прекърши живота му в кървава агония. Пиратите се спогледаха, лицата им изразяваха по-скоро учудване, отколкото гняв, ярост или нещо свързано с чувства.

— Изхвърлете трупа в морето! — заповяда Спидер. — Изберете капитан! Чакам го в каютата!

Филип седна на масата си и зачака. След половин час на вратата почука Зигфрид Нери, рус швейцарец със стъклено сини очи и врат на бик от долината на Рейн.

— Екселенц, аз съм капитан, ако нямате други решения!

— Нямам, Нери, седни! — Швейцарецът обаче остана до вратата. — Застрелях Неарос, защото така исках! Разбираш ли? — кимна. — Ще застрелям всеки, който ме попита защо! — Спидер стана. — Ние сме каперски кораб, но нападаме само враговете на Венеция. Кой са те в Средно море и малките морета до Проливите?

— Отоманската империя... Или не?

— Да, Нери. Ние ще нападаме фелуци и кочерми. Прибери рома! Ще го вадиш само с мое разрешение! Върви!

Когато остана сам, Спидер си каза, че е клоун, че малко го е еня за дисциплината на борда, че никой по-малко от него не се интересува

пияни или трезви са ония свини на палубата...

На свечеряване налетяха първия турски кораб. Беше търговски съд и плуваше от Измир за Мароко. Зигфрид хвърли куките и без бой се качи на борда му. Плячката беше жалка, но все отнякъде трябваше да се започне. Спидер издави турците, остави жив единствено един готвач арменец, който трябваше да храни сбирщината на флойта и пряко да се подчинява на Наум Белиот. Повече от месец се рееха из морето, а още не беше преодолял нито морската болест, нито ужаса на сухоземния човек от вода без бряг. „Ще свикна!“ — мислеше Спидер и стискаше очи в каютата си. Виеше му се свят, повръщаше му се, раздираше го диария... На разсъмване ги подгониха два военни фелука, но флойтът беше с класи по-добрия кораб и без да пуска допълнителни платна, бързо се откъсна по вятъра. Спидер обаче не обичаше да бяга, макар че цял живот му се налагаше да обръща гръб на полесражението. Когато флаговете с полумесеца изчезнаха под хоризонта, той удари камбаната и събра екипажа на фалшборда.

— Капитан Нери — провикна се Филип. — Опънете ветрилата. Ще ударим втория кораб. Това е заповед!

Маневрата им отне близо шест часа и не донесе нищо. Атакуваха срещу слънцето. Заслепените артилеристи стреляха лошо, на борда им попаднаха три гюлета и когато отново го удариха на бягство, екипажът беше намалал наполовина. С него и Белиот сега на борда имаше общо единадесет души. До вечерта още двама умряха от раните си.

На следващия ден унищожиха с артилерията си един търговски платноход, който плуваше тромаво като гемия и едва когато морето блесна оранжево от хилядите плуващи портокали, Спидер си даде сметка, че се държи като луд. Питейната вода беше на свършване, екипажът жалък, гюлетата преполовени. Безсмислено беше да се шляе на синьо дъно. Трябваше да потърси пристанище, да възкреси силата на флойта и отново да опита късмета си.

— Неапол — каза Зигфрид. — В Италия няма по-удобно пристанище за кораб като нашия.

— С какъв флаг ще влезем в залива?

— Няма значение, стига да не е отоманският.

Неапол беше кралство, но повече приличаше на казан за расо смешение. По хълмовете му блестяха ослепителни дворци, но из пристанищните кръчми беше сбрана изметта на света и Белиот с

лекота подбра петнадесетина наемни моряци. Десетина дни по-късно отново бяха в Източното Средиземноморие. Започваше майската смяна на времето. Заваляха дъждове, излезе вълна, а когато духна от Африка и започнаха бурите, Зигфрид Нери нагази в Егейско море и потърси завет между островите. Докато времето се стабилизира, флойтът се въртеше из южните Додеканези, но когато излязоха в открито море, малшансът ги затисна отново. Зигфрид хвърли куките на един тумбест кочерм, но в сутрешната мъгла нито той, нито Спидер бяха забелязали военния му ескорт. Отрязаха абордажните куки и побягнаха панически, но екипажът наброяваше шест души по-малко. Три дни по-късно Фортуна отново наклони везните в полза на Отомания. Поддал се на суетата си, Спидер свали Зигфрид от кварталдека и сам пое командването. „Щом Белия дявол е могъл да бъде пиратски капитан, значи пиратът в мен е наследствен!“

Освен добра наследственост обаче в морето се искаше и нещо друго, което, изглежда, никой не притежаваше на този борд. Спидер нападна една гемия край сирийския бряг, но срещна такава съпротива, че след третия опит за абордаж и след като загуби още петима моряци, обърна носа към либийска Сидра. Зигфрид Нери отново пое командването, а Филип Авалов легна в каютата си болен и от ярост, и от нарастващото като лавина чувство за малоценност. Нещо ставаше с него. Би се на страната на Чарлс Стюард, но Кромуюел принуди всички, които искаха да запазят главите си, да търсят спасение на Континента. При Валенщайн съдбата му беше същата. Преди да се влее в конните му корпуси, старият авантюрист беше завладял половината Европа, беше спечелил стотици битки, беше преминал през стените на десетки, считани за непревземаеми градове. С появата на Спидер започна и залезът на принца. Густав Адолф го разби при Кил, преследва го до стените на Прага, където Спидер смъкна хералдическия му знак и побягна при шведите... Сега завършваше с бягство четвъртата си война... „Не! — скърцаше вътрешният му глас. — Когато екипажът забрави неудачите и раните заздравеят, отново ще вдигна ръка срещу султана!“

Застанал на кварталдека, загледан в приближаващия се африкански бряг, княз Филип Авалов намери начин да оправдае налудничавото си поведение из затворените морета. „Аз воювам с Отомания!“ — произнесе гласно той. Обърна се бързо. Никой не беше

чул тази глупост, дори Наум Белиот, който, застанал на няколко крачки от него, пикаеше през левия борд в древното море на елините.

* * *

Зоя беше двадесетгодишна хърватка и вече втора година робиня в дома на халифа. Беше руса, синеока, бяла като англичанка, но за разлика от островните блондинки тенът ѝ не напомняше парче лед, напротив, в него имаше някакъв особен мат, който го омекотяваше. Имаше го и в очите ѝ, които никога не ставаха сиви като на англичанките, каквато и светлина да паднеше в тях, нито добиваха теменужения нюанс на Алика, цвят толкова ненаситен и бездънен, колкото ненаситни и бездънни бяха слабините на снаха му.

Спидер се изправи и посрещна Зоя. Безцеремонният му нрав не го задължаваше да крие възхищението си, напротив, когато застана очи в очи с нея и протегна ръка за ръката ѝ, с другата даде знак на сарацина да отведе останалите, Зоя го гледаше спокойно, дишането ѝ беше равно и кротко, макар че лицето му се жареше от горещ дъх, примесен с аромат на мента.

— Аз съм Зоя, княз — без следа от смущение каза тя. — Изпраща ме господарката Дарма.

Спидер престана да слуша напевната ѝ лингва франка, прехвърли пръстите си на лакътя ѝ и я поведе към спалнята. Зоя успяваше да следва широката му крачка, без да подтичва и без да се задъхва по стълбите. Под широкия бял хитон се подаваха красиви, малки стъпала с дълги, боядисани в синьо нокти, пазвата ѝ се люлееше бавно като суроган след тежко вълнение.

— Зоя?

— Да, господарю.

— Колко мъже си имала?

— Княз...

— Колко! — гласът, му скърцаше като разсъхната врата, над очите му се стелеше потна пелена, мозъкът се спускаше по гръбнака като по водопровод и се събираше в слабините.

Зоя го погледна кротко и отговори:

— Колкото съм била принудена да имам, господарю!

Спидер затвори вратата, с длан тръшна резето, грабна хърватката и я хвърли върху коприната. Хитонът литна и отдолу се показа тяло с цвят на слонова кост, извито с напрежението на лъка и, по дяволите, обезкосмено и гладко като мраморния лъв, посрещаш гостите на халифа върху фронтоната на стълбището. Това, което му предложи Зоя, не приличаше на нищо преживяно досега. Спидер получи букет от наслади, поднесени деликатно, с кротост, но и с вътрешен жар. Тялото ѝ беше съвършен инструмент, но единствено ласкавият допир можеше да го принуди да зазвучи. Алика го изкушаваше да ѝ причинява болка, да гледа на отдаването ѝ като на еротично изстъпление. Спидер едва се сдържаше да не я разкъса с голи ръце. Зоя обаче беше единствената жена, която изпитваше желание да целува, след като я е любил, държеше я с часове в прегръдките си, шепнеше ѝ ласки на ромъно-молдовски, език, който тя не разбираше, но чувстваше интонацията и изглеждаше благодарна.

Спидер забрави и флейта, и екипа си, и войната с Отомания. Шест дни, на седмия Зоя го върна на земята. Събуди се и не я завари до себе си. Скочи, без паниката на предчувствана загуба, по-скоро движеше го нетърпението да я види. Бос и гол, Филип изтича по стълбите в подземията, но Зоя не беше в басейна от розов мрамор, който Дарма ѝ беше позволила да ползва едва като негова любовница. „Къде ли е?“ Спидер се върна в спалнята, облече се, слезе в салона и зачака. Все някой щеше да се появи. Ако не Зоя, поне нейната господарка. На сребърната табла, поставена в патиото срещу портокаловата гора, имаше сушени фурми, няколко полугнили банана и все още дигащо пара кафе, което значеше, че някой го е сервирал току-що. Спидер се настани на възглавниците, изяде един банан и взе филджана с кафето... Тогава се зададе Дарма.

— Добро утро, княз — приветливо поздрави мавританката.

— Къде е Зоя, госпожо?

Дарма се приближи, но не седна, въпреки че Спидер ѝ намести възглавниците.

— Времето се обърна, княз — Дарма го гледаше в очите. Погледът ѝ носеше смирението на бившата робиня, но и хищната спотаеност на пантерата. — Време е да вдигате котва?

— Пъдите ли ме, госпожо?

— Пази боже, не, княз, но след няколко дни ще започнат пясъчните бури. Сахара ще ви задържи в залива до края на септември.

Спидер мислеше за хърватката и предупрежденията ѝ не стигаха до ушите му.

— Къде е Зоя, госпожо? Пратете слугите да я викнат... Ще ви платя престоя си в злато... Аз съм княз Авалов, дявол да ви вземе! Веднага Зоя!

— Зоя няма да дойде, княз! Тя направи за вас всичко, което можеше. Позволих ѝ да се оттегли за почивка.

Филип скочи.

— Искам тази жена, госпожо, веднага! Зоя ще замине с мен!

Дарма поклати глава, учтиво, но категорично.

— Не, княз! Саад ще ви придружи до пристанището!

Мавританката се обърна и излезе. Преди Спидер да намери думи за молба и заплаха, от сенките на портокаловите дървета изплуваха белите бурнузи на Саад и двама сарацини, запасали криви ятагани в червените си пояси.

— Княз — обади се Саад на лингва франка, а това можеше да значи само едно „Саад беше пират?“ — Това писмо е за вас!

— Къде е Зоя? — Спидер пристъпи и сложи ръце на раменете му. Сред английските рицари този жест означаваше, че говорещият няма намерение да напада, но сарацините го изтълкуваха превратно и подпряха лезвиетата в слабините му. — Саад, искам Зоя! Къде е? Аз ще се оженя за тази жена... По дяволите, защо ме наказва госпожата? С какво се провиних пред нея?

— Добре ли чух, княз Авалов? — зад пердетата звучеше гласът на Дарма. — Ще вземете ли Зоя за съпруга?

— Да! — отчаяно извика Спидер. — Да, да, да... И ще ви платя откуп за нея! За бога, госпожо, с какво наруших законите на гостоприемството?

Дарма се подаде между тежките копринени завеси, но отново не приближи софрата.

— Обмислихте ли думите си, княз?

— Ще направя Зоя моя съпруга, госпожо! Тя ще ражда внуците на Вангел дон... Полудявам, госпожо, не мога да живея без нея!

— Имате писмо от Менон, княз. Прочетете го, преспете с мисълта за брак. Ако утре със същата сила желаете тази жена, пишете

на майка си. — Дарма затвори очи и млъкна отново. — Намеря ли писмото ви на тази маса, Зоя ще бъде ваша съпруга. Слезте в градината. При портата ще ви чака кон и придружител. Далече отук, на изток живеят християни негри. В манастира им ще положите брачната клетва пред вашия бог... Това е!

Дарма понечи да тръгне.

— Госпожо?

— Отказвате ли се, княз Авалов?

— За бога, не, госпожо... На борда е моят слуга. Наричат го Наум Белиот...

— И той ще бъде в кервана ви, княз — каза Дарма и излезе.

Филип мълча онемял, докато гласът на сарацина не го върна на земята.

— Писмото, княз — Саад му подаваше посланието на Менон.

* * *

Късно през нощта Спидер написа няколко реда на майка си. Съобщаваше ѝ, че е намерил жената на живота си, че се казва Зоя и че е хърватка. В писмото нямаше ред за Алика, за Менон Шкодер или някакво обяснение за внезапното си заминаване. Две сведения обаче се чувстваше длъжен да ѝ даде, още повече че в този момент това не му струваше нищо. Спидер събщи за отказа на Високата порта да обсъжда откупа на Вангел и че Марс копелето мъти имперската вода някъде из западните планини на Империята. После се качи в стаята си, облече се за път, обу ботфортите и легна до гръб. Откакто беше стъпил на африканския бряг, живееше като пушач на хашиш. Дни и нощи се сливаха, разделяха ги плувналото в пот ложе и прохладните води на басейна... И отново в транс, и отново в нирвана, и обратно в транс... Зоя! Ако можеше да я има само с цената на брака, щеше да заплати тази цена. Трябваше да я има, ако не искаше да полудее. Амок? Да, Зоя беше амок. Както болните от треска се нуждаеха от хининовите зърна, както малокръвните се поддържаха с говежди черен дроб, така той се нуждаеше от нея и щеше да си я достави на всяка цена... А ако един ден му омръзне... Спидер не за пръв път обръщаше гръб на това, което майка му наричаше „свещен дълг на мъжа“.

* * *

Шестнадесет денонощия конете си пробиваха път от оазис на оазис. Слънцето изгряваше в очите и залязваше в тила им. През деня плуваха в пот, нощем камилските бурнузи бяха слаба защита срещу хапливия студ на пустинята. На дванадесетия ден Саад съобщи, че са отминали Египет и навлизат в Судан, страната на черните хора. На шестнадесетия ден застанаха под стените на св. Йосиф и Мария Боготворци. На сутринта на седемнадесетия ден вратата на килията се отвори и Спидер видя Дарма. Не халюцинираше. Самата мавританка беше пред него, а в ръцете ѝ бяха дрехите, които трябваше да облече за церемонията. Оказа се, че има и по-лек път до Судан. По море до Луксор и после нагоре по Нил с папирусовите лодки на египтяните, но Дарма му беше дала възможност в ужасното изпитание на пустинята да провери желанието си да се ожени за робинята ѝ.

— Добре дошъл, княз — приветливо каза тя. — Изкъпете се, облечете тези дрехи и чакайте знак!

— Къде е Зоя?

— Ще се срещнете пред олтара — отговори неумолимата мавританка.

Обратният път беше приказен. Саад и керванът тръгнаха през пустинята. Филип, жена му Зоя и Наум Белиот бяха поканени в ескорта на Дарма. Плуваха по течението на свещения Нил, минаха покрай свят, за чието описание дори Библията не беше намерила достойни думи. После се качиха в тримачтов шебек и плувайки покрай африканския бряг, обърнаха гръб на изгрева. Филип и Зоя получиха каюта и се затвориха в нея, Наум Белиот увеличаваше златото си, играейки табла с мавританката.

Когато шебекът влезе в залива на Сидра, флойтът го нямаше вече. Никой не знаеше кога се е измъкнал в открито море. Спидер остана без пари и с млада жена на врата. Никога не беше чувствал нужда от злато, още по-малко ужаса на липсата му.

— Госпожо — започна той. — Аз съм един от най-богатите мъже във Венеция. Много по-богат от Менон Шкодер... Помогнете ми да се добера до Републиката?

Дарма поклати глава.

— Не, княз! На Вангел дължа Исак и живота си. Чрез вас аз плащам този дълг. Главата ви е на раменете, Зоя е до вас. Не искайте повече от мен!

Мавританката даде знак и ескортът потегли към разлюляния от маранята град.

Филип остана със Зоя и Наум Белиот. Мълчаха. Погледна жена си. От очите ѝ шуртяха тихо отчаяни сълзи. „Върни ме в християнския свят, Филип — беше молила тя в първата им брачна нощ. — Там, където няма зима, белият човек не е пригоден да живее.“

— Ще потърся кораб, княз! — каза Белиот и бързо се отдалечи по пристанището.

10

Марс излезе на чардака на хана и се взря в огньовете на еничарите. Гаснещите кладни приличаха на очи на многоглава хидра. Оттатък, през реката, в сянката на буковината беше станът на дьонметата, които отдавна се валяха в безгрижния сън на скота, лишен и от своя воля, и от съвест, и от отговорността на кървавото си ежедневие. Без да ги е броил, Марс на око отчиташе хиляда и двеста, хиляда и петстотин ятагана, които трябваше да избие до крак с четите на воеводите Лошан и Петро Дундар. Двеста лошо въоръжени, зле обучени, недохранени и недоспали мъже срещу султанските арслани? Пастири и орачи срещу елитната османска пехота? Имаше нещо налудничаво в самата идея, а как ли трябваше да бъде наричан този, който се заемеше с изпълнението ѝ...

Марс дръзна да посегне на султановите преторианци и ги изпече до крак в буковите предпланини на Пелистера. Десет дни хората на Лошан и Петро Дундар ръсеха барут и мажеха дърветата със земно масло. Облечени в овчарски аби, те не събудиха подозрението на еничарите, допускаха простодушно изколването на стадата си, обслужваха всичките претенции на завоевателите си, дори онези, които православната църква наричаше смъртен грях на срама, но превърнаха гората във факла и когато Марс увлече еничарите в дебрите ѝ, запалиха я от четири страни и останаха в засада по периферията. Лумна адски огън и стопи сланината на османските ичоглани. Повечето измряха от огън и задушаване в самия лес, а който успяваше да се добере до въздух, загиваше от куршумите на пусията. Един-единствен ислямит успя да се измъкне от пламтящия казан и това беше конният ага на ичогланите. Легнал в храстите, Марс видя бягството му, но Ром беше вързан далече и все още не знаеше колко от резаните са мъртви, затова се отказа да преследва агата.

Три денонощия бесня кладата, вятърът, горещ и объркан, я накланяше ту към смълчания град, ту към склоновете на Пелистера. Дивечът слезе в полето, в небето се биеха на орляци осиротели,

объркани птици, писъците им се сливаха с пращането на огъня и с молитвите на битолчани, които знаеха, че възмездието е само отложено, че ще се стовари на робските им плещи с удесеторен гняв. През нощта на четвъртия ден гъсти облаци слязоха от север, небето се захлупи, димът легна над града, подлютяваше очите, раздираше гърлата, но на разсъмване ливна дъжд и населението си отдъхна. Господ беше решил да спаси и многострадалния град, и планината, поминъкът на пастирска Битоля. Когато кладата престана да пуши и земята подсъхна, Марс прати войводите да изкарат хората. Следите от пожара трябваше да бъдат заличени, корените извадени, земята разорана и засята. За десетина дни картината се преобрази, трупове на овъглените ичоглани бяха погребани, дърветата и корените разпределени по къщите, земята засята с мак и лютиче. Една сутрин в хана дойдоха Лошан и Петро Дундар. Изглеждаха недоспали, унили, дори тъжни.

— Тръгваш ли, княз? — попита Лошан, забил свинските си очички в юза с крушовата ракия.

— Не — Марс имаше предчувствието, че над този град надвисва страшно бедствие и дни наред, ни денем, ни в прохладните битолски нощи можеше да се отърве от него. Сутрин възсядаше Ром, препускаше по арнаутския път, пълзеше по склоновете на Пелистера, докато се изкачеше над шосето за Охрид, и в далечината блясваха сините води на езерото, после тръгваше на изток по билото на планината, надвесваше се над главния път за Мелник, Одрин, Стамбул и едва тогава, гладен като вълк, пришпорваше плувналия в пяна Ром и се връщаше в хана. Околността беше спокойна или поне така изглеждаше. Раята виеше гръб над нивите, никъде не се виждаше движение на войски и въпреки това безпокойството му се засилваше. Лошан прати хората си по всички пътища до Корча, Охрид, Неврокоп, на север до Ниш и Перник, но и те се върнаха успокоени. Никъде не се говореше за кладата в битолската буковина, никой никъде не беше чувал за смъртта на ичогланите. Марс обаче знаеше какво бедствие е бягството на еничарския ага и какво възмездие ще струпа то над смълчания град. „Капан!“ Единствено тази дума се въртеше из главата му и докато чакаше признаци за наличие на войски, всъщност избираше мястото на капана... И го намери. Успоредно с реката течаха още два планински потока. Извираха високо в планината, промъкваха

се през затворена от три страни клисура, слизаха през отвора ѝ в равнината, съединяваха се с реката и заедно се вливаха в Охридското езеро.

— Тази тишина не е на добро, войводи! Изпуснахме офицера, а той някой ден ще доведе наказателен корпус. Оседлайте конете. Трябва да пипаме бързо, иначе, ей богу, еничарите ще бастисат Битоля. Реки кръв ще потекат, ако не нанесем първия удар!

Прекарал детството си край Скендерското езеро, наблюдавал строителството на бобрите, Марс беше замислил сложен капан, но друго спасение за града не виждаше...

Войводите изкараха населението. Трябваше да се построи бент, да се прегради пътят на потоците и в клисурата да се събере достатъчно вода, годна да издави аскерите, отприщи ли се срещу колоните им. Работата вървеше бавно, мудро. Въпреки волята на населението бентът се извиси на ръст и потоците бързо вдигаха водите си. Занизаха се седмици на тягостно очакване. Няколко пъти водите преливаха бента и се налагаше да ги източват. Марс продължаваше да излиза на обхода си и да се вира в лепкавата тъмнина на задушните южни нощи. На двадесет и втория ден хората на Петро Дундар дотърчаха панически. От Неврокоп за Битоля вървяха две еничарски табии, а това значеше два пъти повече ятагани, отколкото изгориха в буковината. Жените писнаха, намери се глупак да удари камбаната. Населението беше готово да се втурне в бягство. Марс изпрати Лошан да спре истерията, отдели десетина конника за налет върху табиите и разпредели мъжете по бента. Останалото беше в ръцете на Бога, Хермес Триединния и Зенд Авеста...

Когато Битоля стихна, камбаната отзвуча и населението се изпокри зад каменните зидове, Марс смушка Ром и поведе отряда си срещу еничарите. Два пътя водеха към капана, единият от юг, по течението на реката, другият — заобикаляйки Пелистера от югоизток, при разклона за Битоля на запад и Охридското езеро на юг. Ако успееше да подлъже ичогланите да обърнат гръб на града и да обходят планината, Битоля щеше да избегне кървавото отмъщение. Марс избра място на пусията и зачака табиите. Зурните им се чуваха втори ден, но ниските хълмове ги криеха, а чакането докарваше до лудост и животински анкор мъжете, които беше избрал по ръст от двете чети и с които разчиташе да вкара рязаните в капана.

На третия ден слънцето изплува над пращен облак, а час-два по-късно на хоризонта се изрязаха силуетите на пешаците. Три коня предвождаха колоните. По един ага командир на орта и един билюкбашия за върховен предводител. Тогава Марс държа първата реч в живота си.

— Господа, папрата е непобедим, защото се изправя и след кавалерийска атака. Нищо на този свят не е в покой, всяко нещо вибрира, всяко чувство има своето полярно отрицание, дори страха. Животът е безсмислен, защото от първия миг върви към смърт. Това означава обаче, че и смъртта извървява своя път към живота. Циклите се подменят във времето и кръгът се затваря. Заслушайте се в гласа на страха. Колкото по-силно владее душите ви, толкова по-активно проявява желанието си да ви напусне. Според принципа на ритъма всяка вибрация има тенденция към затихване. Страхът не прави изключение. Дайте му простор, разтворете излазите на сърцата си и той, подобно на философския камък, ще се превърне в по-висше състояние, годно да се изправи лице в лице с опасността, годно да защити достойнството на тленния! — Марс отпусна поводите на жребеца, хвърли разсеян поглед върху обърканите, неразбиращи лица и продължи тихо, с глас, който като че ли някой друг цедеше от него. — Колко е просто всичко, господа! Покорството ражда покорство, отмъщението мъст, достойнството гордост, мъдростта отчаяние... но всичко затихва във великата тишина на необхватната, умствена вселена. Който разбира този принцип, той е направил първата крачка към своята победа над жалкия, унижаващ, животински страх. Погрешно е да се смята, че куражът е полярното състояние на страха. Велика грешка. Куражът е невежество. Смелостта е приоритет на нисшия духом, на червея, който до такава степен не познава света, че е склонен да счита себе си за безсмъртния създател на всичко. Гордостта обаче е естественият победител над страха и според принципа на половете, който се проявява във всички астрални полета, дори най-нисшите, именно той е мъжкото начало в тленното пребиваване на този свят. Нисшият ум е склонен към горделивост, но това няма нищо общо с гордостта. Горд може да бъде само този, който е осъзнал величието на всичко, който познава висшия ред и се е научил да гледа на смъртта като на част от живота. Както човекът подменя старите си дрехи, така духът сменя тленното си тяло. Вярно е,

че всичко е във Всичкото, но така също е вярно, че всичкото съдържа всичко. Тогава смъртта не съществува и който е разбрал това, знае, че страхът, животинският стремеж да се съхрани животът е толкова безсмислен, колкото е безсмислено да унижиш със страх Вечния дух, за да спасиш жалката, смърдяща, тленна дрипа, наречена човешко тяло!

Марс млъкна, пое въздух и смушка Ром. Жребецът изпръхтя весело и се вдигна на лек, вълнист галоп. Когато влязоха в сянката на планината, Марс извърна глава и погледна назад. Мъжете на Битоля го следваха със спокойни, като че ли разведрени лица, но в далечината от града на кариер приближаваше конник. Незаконороденият спря и го изчака.

— Мен ли търсиш, Челеби? — попита той, когато конете се изравниха.

— Да, княз... Изпраща ме господарката София. Каза: „Иди да служиш при княз Марс Авалов!“ Трети месец те търся.

— Добре е, че си тук, точно сега... — Марс смушка Ром към пусията. — Лошо е обаче, че си успял да ме намериш! Това значи, че и други могат да го направят!

Марс никога не разбра кой от хората на войводите съобщи името му на турците, но все някой го направи. Ако беше опитал да открие предателя, щеше да внуши на харамииите, че се бои от преследване, а в този момент не можеше да си го позволи.

Еничарите влязоха в капана, попаднаха под водопад от камъни и трупи. Водата ги давеше, ножове и куршуми ги доубиваха. Освирепели като белки, битолчани налитаха върху недоубитите си врагове и с екстаз, близък до транса, режеха гърлата им, замечтано загледани в агонията им — господи боже, Дево Марио, светецо велики Илия Чудотворецо, турците били смъртни, кръвта им червена, фекалиите смърдящи, душите им летливи като на гергьовски агнета. Усетили силата си, селяните се превърнаха в демони. Хвърляха се в недооттеклите води, не се бояха нито от падащи камъни, нито от гърмящия водопад на капана. Велика, вековна мъст движеше робите, велик, всеобхватен страх ги превръщаше във вълци, ликуващи над трупа на тигъра. Яхнал Ром, следван от Миро Челеби, Марс въртеше концентрични кръгове около калния гроб на еничарите. „Никой не

бива да се измъкне жив! — трескаво мислеше той. — Иначе всички усилия са залудо.“

Захапал поводите на коня, Миро стреляше с две ръце, пълнеше пищовите в галоп и подновяваше стрелбата.

Марс видя бягството на агите. Водопадът изтъня, слънцето блесна през него, появи се дъга и когато пороите оттекоха, и той, и Миро Челеби видяха тримата конни капукулу, опрели конете в скалата, заслонени и дори сухи. Напряко, през водния капан разстоянието до тях беше около левга, а по завоя на масовия гроб най-малко три. Когато водната завеса прекъсна, агите смушкаха конете и се понесоха в галоп с голи ятагани в ръце. Харамииите се разбягаха, освободиха им пътя и се задоволиха безучастно да изгледат отстъплението. Марс се опита с вик да предизвика конна потеря, но грохотът все още беше твърде силен, за да чуят гласа му на източния бряг на капана.

— Челеби — вледенен от яд изсъска той. — Ще ги преследваме до ада!

Миро поклати глава.

— Остави им вярата, че са се измъкнали, княз. Ще тръгнем на здрач с отморени коне. Ще ги сдавим на разсъмване, в първия хан, в първия град по изгрева!

* * *

На свечеряване княз Авалов и Миро Челеби тръгнаха на юг. Пътуваха дълго. Заобиколиха Пирин, надвесиха се над Бяло море и едва тогава тръгнаха срещу изгрева. Челеби се грижеше за всичко. Марс започна да скучае, а по-късно и да се дразни. Хората на Лошан и Петро Дундар заобикаляха планината от север. Щяха да се срещнат там, където Рила и Пирин се разделяха, да ударят гарнизоните в Махомия, Юндола и по на изток и да създадат впечатление за движещ се отряд.

Челеби напипа следите на еничарските аги и със страстта на гонче започна преследването им. За няколко часа ги изпуснаха на южния бряг на Охридското езеро, но в хана на Лариса пристигнаха навреме. Градът гъмжеше от войска. В Солун се струпваше флота, която трябваше да извози спахиите на моаджирските брегове, където,

подстрекаван от Венеция, кипеше нов бунт. Редовният гарнизон, който държеше санджака от Неврокоп до Кукуш, беше получил пет хиляди ятагана подкрепление и заповед да затрие княз Авалов и да усмири района от Бяло море до Скепетария.

Когато Марс и Челеби намериха хана, биликбашият Хасан Али паша вече беше отпътувал. Едни казваха, че е слязъл на кон към Солун, други, че ще превали ниските планини към Галиполи.

Марс огледа хана. Детска игра беше изкачването на чардака, но Челеби, разгадал намерението му, побърза да се намеси.

— Излишен риск, княз. Пусни коня към Мехомия, до сутринта ще те настигна.

Марс потегли в нощта с чувството, че някой е започнал да иззема и дейността му, и отговорностите. Опеката на бошнака го дразнеше, макар че всъщност беше удобна... „Ще го поставя на мястото му!“ — реши той, но когато на разсъмване Челеби го настигна с две десни уши в пояса, задоволи се да попита:

— Къде да търсим третия?

— Няма да го търсим, княз — отговори натрапеният му спътник. — Той сам ще ни намери!

Челеби грешеше. Качил коня си на една гемия, Хасан Али паша плуваше към Румели Хисар за метан и доклад при своя министър, генерал Нури паша.

— Ваше превъзходителство — щеше да каже моаджирът, който тепърва щеше да се намесва в живота на князете Авалови. — Фантомът на македонските планини се казва княз Марс Авалов, синът на Вангел Аваля от Янина. Три хиляди ятагана затри кучето му гяурско, с огън, с вода ги затри, в общ гроб ги струпа и потеря ми пусна... Хайдуците му ми дишаха във врата до Солун...

Да, Миро грешеше. Рано беше да очакват Хасан Али. Вместо него от юг се зададе първородният син на Белия дявол, княз Константин, следван от наемника на майка си Марин капитан.

* * *

— Позволи ми да те наричам Марс и да те смятам мой брат — започна Константин. Този разговор се състоя десетина дни след

срещата им. Бяха запалили огньовете на прага на Рилската пустиня, чеверметата се въртяха, по околните хълмове клечаха съгледвачите и сега, в припадащия здрач силуетите им се изрязваха на небето, като на онези виещи по луната вълци, които рисуваха върху креватните табли на молдовските спални. Лошан и Петро Дундар поеха на запад, но две трети от хората им останаха с Марс, обръщайки гръб на злощастната Битоля.

— Не! — Марс поклати глава, загледан в огъня. — Аз трябва да моля да бъда твой брат и да нося името ти!

Константин прегърна копелето.

— Имам страшна болка, Марс — изплака той. — Твоят племенник е в ръцете на ичогланите.

Сконфузен от внезапната ласка, Марс се изтръгна от ръцете му, помогна му да седне, отпусна се срещу него.

— Каж ми всичко, което знаеш!

„Пред никого не мога да покажа истинския си лик!“ — Константин започна тъжната си реч, старайки се да каже колкото се може повече от истината, но, по дяволите, има ли нещо по-абсурдно от нея? Дори мозъкът му да разкриваше фактите, устата ги обвиваше със слой от полуистина, лакираше ги и ги поднасяше омекнали и подсладени. Марс слушаше с очи в огъня. Лицето му не изразяваше нито съчувствието, което искаше да предизвика у новия си брат, нито яростта, която би изтръгнала Вангел от ръцете на рязаните. „Дали е в състояние да изпитва родова солидарност?“ — питаше се Константин и всячески се стараяше да му вдъхне част от обидите си, обиди върху дома и честта на Авалови, чиято съдба Марс по собствено желание бе решил да споделя. Нищо не личеше по лицето на незаконородения... Настана тишина. Македонците спяха край гаснещите кладни, конете пръхтяха в сенките на дърветата, караулите бяха изчезнали във всепоглъщащата бездна на нощта.

— Къде е Филип? — попита синът на слугинята. В гласа му нямаше гняв, нито нещо му пречеше да произнесе на глас това име.

— Във Венеция... с онази блудница, жена ми. Намерили са подслон при другия предател, Менон Шкодер. Може би знаеш, но три пъти е предавал Белия дявол?

Марс се усмихна. За първи път някакво човешко настроение заживя на лицето му.

— Не — каза той. — Не знам.

Константин го видя да става, да смъква мечата си кожа от седлото и да изпъва сухата си снага край огъня.

— Марс?

— Кажи, Константине.

— Чакам решението ти, брат.

Незаконороденият мълча дълго.

— Утре тръгваме за Одрин. Ако е рекъл господ Вангел да бъде свободен, ти ще го отведеш на север, при княгиня София.

— А ти?

— Ще потърся Менон във Венеция.

— А Спидер?

Марс отново млъкна за дълго.

— Той е мой брат, дори да не го признава...

* * *

Седемнадесет дни по-късно, когато търсеха брод през Истър, срещу течението на реката се зададе млад свещеник, седнал на магаре като на стол. Никой не му обърна внимание, докато от гърдите му не се изтръгна вик.

— Ей, мъже, кой от вас е княз Марс Авалов? — свещеникът не дочака отговор. — Ако князът е сред вас, нека знае, че там — посочи на юг — на половин левга, в рибарските хижи го чакат брат му Филип с жена си и техния слуга Наум Белиот.

— Защо си тук, Спайдер? — попита Константин. Бяха разположили стан във върбалаците на Истър. Марс и наемниците вече три денонощия скитаха из Одрин или известният светец и чудотворец Юмер паша вече беше побил главите им по коловете пред градските порти. Завита в походна кожа, жената на брат му, Зоя, спеше, осветена от огъня. Покрай десния бряг на реката, притихнали в тягостно очакване, дремеха четиринадесетте хайдуци на Марс, готови при най-малката опасност да побегнат в кариер към родната си Битоля. Нищо не ставаше от тези мъже, освен орачи и пастири, разбира се, и Константин втори месец се питаше кога Марс ще проумее тази очевидна истина.

Спайдер изглеждаше отслабнал и изтощен. Наглото му лице беше смекчило чертите си, мътните му, дори кални очи все по-често и все по-загадъчно задържаха погледа си в една точка, гордият му, изправен кръст все по-често се кършеше под напора на някакви грижи, известни само нему. Константин цяла неделя отлагаше полагаемите му се обяснения. Причината беше Марс.

— Господа — беше казал глухо новият им брат. — Вангел е в плен. Отивам да търся начин да го измъкна от калето. Ако в мое отсъствие се хванете за гушите, кълна се, собственоръчно ще обеса победителя!

Вбесен, Спайдер скочи и измъкна пищова си, но зад незаконородения застанаха наемниците и благоразумието малко по малко смаза и гнева, и високомерието му.

— Чуваш ли, Спайдер? Питам защо си тук! Вангел е мой син. Съдбата му не те интересува!

Филип вдигна глава.

— Как мислиш? — попита той. — По чия заповед наемниците взеха страната на бастърда?

— Действаха по инстинкт.

Спайдер поклати глава.

— Не, не вярвам в слепите симпатии! Тук се чувства ръката на старата.

— Глупости, Спайдер. Ние сме нейни синове, Марс нейното унижение.

— Разсъждаваш елементарно. Албанката ни презира и двамата. За нея е от значение единствено съдбата на Вангел... и може би е права.

— Една майка не презира синовете си дори когато са скотове... като теб!

Филип се усмихна или поне гримасата му имитира усмивка.

— За нея ти си неудачник, мекотело, срамно потомство на Белия дявол?

— А ти? — обидено, по женски заядливо попита Константин.

— Успокой се, презира и мен, макар и по други причини.

— Мога ли да ги чуя?

Зоя изплака насън, но лицето ѝ остана спокойно, дишането по детски равномерно и безшумно.

— Спайдер?

— Трудно ще ме разбереш, Константине!

— Ще опитам!

Филип мълча дълбокомислено, преди да направи баналната си констатация, но я изрече с апломба на човек, открил философския камък.

— Старата обожествяваше Белия дявол, но интуицията ѝ подсказваше, че той живее и друг, свой живот, недостъпен за нея. Аз съм всичко това, което майка ти с ужас нарича „Тайния свят на Вангел Аваля“.

— Похот, подлости, предателства... Това ли наричаш таен свят, Спайдер?

— Може и така да се каже... Алика остана във Венеция. Менон се грижи за нея.

— Но ти я заведе при него и я заряза в този Вавилон!

Филип се премести така, че закри Зоя с гърба си.

— Алика роди урод... Както би казала майка ти: „Господ наказва грехопадението!“ Умъртвих го... Белия дявол не заслужава недъгави внуци... Алика роди син.

Мълчаха заслушани в пръхтенето на конете, примесено с жабешкия хор, там долу, край блатистите брегове на реката.

— Ще те убия, Спайдер! Не злощастният ти син, ти си урод, макар недъзите ти да се невидими!

Този път в гримасата на Филип се промъкнаха весели пламъчета.

— Не можеш да ме убиеш, Константине... Не със средствата на мъжа... Марс ще намери сина ти, ще го изтръгне от казармата и всеки ще поеме пътя си. Вземи Вангел и идете да приберете майка му. Ще я намериш отчаяна и смирена... и няма да лишиш сина си от майка. Напуснете ли Венеция, аз ще заведа Зоя там и повече няма да чуеш за мен... Кълна се!

— Много лесно ти изглежда всичко, Спайдер!

— Ако избереш отмъщението, ще загубиш и жена си, и сина си... Кой знае, може и живота си...

— Не ме плаши, Спайдер! Брат ми Марс ще ми помогне... и войните на майка ми!

Филип кимна.

— Направи избора си. Ще спя. Не предприемай нищо, преди да го обмислиш.

Филип намери объл камък, сгъна сюртука си и положи глава върху него.

— Спайдер?

— Кажуи...

— Ти... обмисли ли всичко?

— Мисля — отговори брат му.

* * *

Марс се върна на сутринта, но освен добри, донесе и няколко тревожни новини. Вангел служеше като аджемиоглан в една от одринските орти, вече положил „чакма“, еничарската клетва за вяръност, и скоро щеше да бъде повишен в ичоглан или „избраник на султана“. Тогава щеше да напусне одринския джемаат и да се настани завинаги в Румели Хисар, еничарската твърд, откъдето обръзаните дьонмета всяваха ужас в християнския свят. Марс беше видял младия княз, но не можеше да се закълне, че Вангел го е познал.

— Очите му се взряха в мен, но лицето му не проговори — каза незаконороденият. — Пораснал е, заприличал е на княгиня София, но е рус като поляк... Толкова бял, че няма с кого да го сравня.

— Може да не те е познал, Марс! — задъхан промълви Константин.

— Възможно е — Марс избягваше очите му, но на Спайдер демонстративно подлагаше гърба си. — Пратих наемниците... Реакцията му беше същата.

— Вангел не те е виждал никога! — възкликна Константин и тогава за първи път чу гласа на Зоя.

— Напишете писмо. Аз ще го занеса.

Мъжете онемяха. Нямахше по-просто, по-близко до ума решение, но никой не беше се сетил да известят Вангел, че готвят отвличането му.

— В калето знаят, че от запад идва Марс Авалов начело на десет хиляди конника — каза копелето, когато писмото беше в пазвата на Зоя и Филип беше оседлал Атаман, готов да я откара още тази нощ пред стените на града. — Миро Челеби се смеси с агите... Знаят също, че Вангел е внук на Белия дявол от Янина.

— Валенщайн нямаше десет хиляди саби в корпуса си — обади се Филип.

— Очите на страха — неопределено каза Марс. — Това е и добре, и зле. Добре, защото дремещите пазванти чакат войска и няма да обърнат внимание на пет-шест конника, и зле, понеже сменят охраната на всяко денонощие...

Филип го прекъсна.

— Ако Зоя успее да му предаде писмото, Вангел сам ще дойде при нас!

— А ако не успее? — без да се обръща, попита Марс.

— Тогава ще мислим...

— Не! — Ред беше на копелето да го прекъсне. — Сега ще обмислим всички вероятности! Ако Вангел получи писмото и побегне, еничарите ще вдигнат потеря. На север към границата ще хукнат вестители, за ден-два всички южни пристанища ще са известени да дебнат русо момче, ще завардят стапелите, ще претърсват всяка гемия. Значи нито на север, нито на юг... Ще се върнем в Македония, а оттам

или през Солун по море към християнския свят, или по Далмация до Дунава...

— Това заповед ли е, Марс? — попита Филип.

— Да, княз, заповед!

„Чакам отговора ти, Спайдер“ — ликуваше Константин, макар да знаеше, че такъв няма да има. Филип присви калните си очи, качи Зоя на седлото, но преди да скочи на Атаман, подхвърли през рамо:

— Добре, княз Марс... Докато Вангел е в плен, ще се подчинявам. Но отведем ли го в безопасност, ще те науча как се говори със законния княз Авалов!

Когато Атаман отмина, Марс свика македонците, раздаде им по една златна лира и разпусна отряда си. Изгледаха разпръсването на хората, яхнаха конете и обходиха местността. Тракия се ширеше пуста и равнинна, зелена като персийските килими на везирите Кюпрюлю, оттатък, през Хебър на един ден път ходом, се извисяваше естествената крепост на Одрин, но нито около него, нито на същия преход околоръст се виждаше някакво движение на аскери.

— Марс?

— Да.

— На мястото на Спайдер ти какво би отговорил?

— Не те разбирам?

Константин задържа коня си.

— Ти имаш причини да мразиш нашия дом... Майка ми, мен...

— Не мразя семейството на баща си! — глухо, много глухо, като че ли задавено звучеше гласът на този скитник. — Но имам свои причини да бъда негов син!

— Кой оспорва баща ти, Марс?

Синът на слугинята не отговори. Спайдер беше намерил брод през реката и сега, следван от пращен облак, препускаше към града. Дълго се взираха в отдалечаващия се конник...

— Марс?

— Да.

— Не искам да те измъчвам с излияния... Ти си мой брат много повече от Филип... Държа да го знаеш.

Копелето кимна едва забележимо, но продължи да мълчи.

— Знаеш ли, че става трето лято... откак Вангел е пленник на джагалите?

— Пораснал е... Има мъжки ръст. Очите му са сини като на момиче, но тежки и остри като на орлите!

— Вангел е дете...

— Не! — Срещнаха очите си. „И твоите са остри и тежки, Марс, само дето не са сини и по-скоро вълчи, отколкото орлови.“ — Ще го видиш, Константине. Той не е детето, което отвялякоха от дома ти.

— Господ да ги убие! За мен винаги ще остане дете.

„Защо са ми толкова чужди тези мъже? — мислеше Марс, заслушан в гласа му. — Единият не крие презрението си, другият ми декларира любовта си... двата полюса на махалото, чието начално ускорение е дал нашият баща. Тогава защо не чувам песента на кръвта? Защо не се чувствавам част от Великото всичко и защо преча на тези князе да си прегризат гърлата... Тогава Зоя ще бъде моя...“ Марс избягваше да гледа хърватката, но когато погледът му паднеше върху нея, заболяваха го и очите, и душата.

— Марс?

— Слушам.

— Ако освободим Вангел, Кенан паша ще удари Скендера.

— Ще пратим наемниците в Молдова. Ще ударят не само Скендера. Няма да пожелат ни Лазар, ни вода Мехия, ни Котленеца.

— Ще трябва да потърсим нови земи... Щом баща ни не може да избегне еничарския ятаган, ние какъв шанс имаме?

Марс остави тези думи без отговор. Константин беше първородният син на Белия дявол, главата на семейството, както казваше Бриджит, „патер фамилиас“, и той с удоволствие би подчинил волята си на неговата, ако в характера си имаше и най-беглите заченки на главатаря. Тримата братя Авалови, с наемниците на старата княгиня, със златото си биха били страшна сила, ако имаше кой да сплоти рода и да го накара да действа като петте пръста на ръката. За жалост Константин беше роден без енергията на водача, а Филип беше твърде много лешояд, за да поведе рода след величието на Белия дявол... Той, Марс, синът на слугинята, би могъл да подчини Константин... С кръв и насилие да скърши княжеското високомерие на Филип... „Какво ли значи Спайдер?“, но диктат със страх и принуда не би му се усладил, а и не вярваше в злото. Подпрян върху патериците на алхимизма, овладял принципа на полярността, той знаеше, че злото ражда единствено зло и че само усъвършенстването на духа е в

състояние да осигури величието му. Филип си служеше с подлост, с насилие, с най-презрените грехове на плътта, а срещу тях той трябваше да противопостави висшите принципи на Умственото всичко. Ако огънят, водата, убийството от засада бяха добри средства срещу враговете на баща му, то те ставаха напълно негодни срещу неговите потомци.

— Марс?

— Кажи.

— Трябва да търсим нова земя за семейството!

Копелето мълча дълго, преди да каже:

— Засега е достатъчно да изтръгнем Вангел от джемаата!

* * *

Зоя купи червена копринена блуза, червена кърпа за главата, всички стъклени накити, които намери, зелена кашмирена пола, събу се боса, пъкна писмото в пазвата и тръгна към казармите. Спайдер я изчака да се отдалечи и тръгна след нея. Градът гъмжеше от разноцветно и разноезично население. Всички раси, занаяти и пороци се бяха събрали тук, както навсякъде по градовете на Империята. Зоя плуваше сред тая гмеж без страх и без свян. Беше свикнала да я желаят, кучката му с кучка, но спокойствието, с което срещаше похотта, влудяваше Филип. Крачеше на стотина метра зад нея с изтръпнали ръце и кипящ гняв, разминаваше се с цъкащи простаци, подхвърлящи подкани на един език, който за свое щастие не разбираше. „Тази сбирщина трябва да бъде избита до крак!“ — мислеше той, старайки се да си придаде вид на чужденец, странстващ от любопитство. Зоя преплува града и тръгна по калдъръмения път към джемаата. От време на време минаваха конни офицери, в близост до казармите димяха шарените шатри на цигани цуцумани. Спидер ги знаеше от Скендера. Тук беше разпънало стан същото племе. В Зоя се взираха всички, на него никой не обръщаше внимание. „Не бива да отивам по-далеч?“ — реши той. Вдясно извисяваше купол синя джамия, срещу нея на висок чардак беше разположено кафене, но оттук можеше да види, че във високите стъклени чаши искри вино. Спидер се изкачи по дървените стълби, отпусна се на възглавниците

пред една ниска маса и едва тогава се сети, че Вангел и Зоя нямат общ език, че хърватката никога не е виждала момчето и че е невъзможно да го открие сред стотиците аджамиоглани на джамаата. „Зоя отива да ни предаде!“ — мълния прекоси мозъка му. С широки крачки извървя обратния път, оседла Атаман, заплати се с ханджията, върна се в кафенето, върза жребеца за стълбата и високо, заповеднически и на английски извика:

— Ханджия, чаша вино!

От опит знаеше, че кръчмарите по цял свят имат таланта да разгадават претенциите на клиентите си, независимо на какъв език им ги поднасят.

Беше пет часът по турско време, когато мюезинът излезе на минарето и започна протяжната си проповед. Бяха минали повече от два часа, откакто Зоя тръгна за казармите.

Спидер пи вино до свечеряване, но когато стражите се смениха, той вече бе успял да се измъкне от Одрин и обхождаше джамаата от изток. Лавнаха гончетата на циганите, но дългият му английски стек ги държеше на разстояние, а и Атаман беше храбро животно и не се поддаваше на паника.

Денят го завари буден, легнал по корем в плешивата брезова гора, растяща между града и изгрева. От Зоя нямаше помен. Да влезе в джамаата беше равносилно сам да надене примката на врата си. „Къде се дяна кучката му проклета? Ако е жива, сега лежи разкочена на някой миндер!“ Потни реки плъзнаха под ризата му. „Зоя е моя съпруга. Свързва ни свещен християнски брак!“

Към обяд различи Марин капитан. Видя го едва когато беше завършил обхода около казармата и прекосяваше Истър при брода срещу западната порта... Вечерта го свари все така притихнал, като рис на пусия, но Зоя не се появи нито на плаца, нито по пътя към града. Мъчеше го и глад, и жажда, но вратите вече бяха заключени... „Ще се върна в стана! — реши той. — Утре ще се върна тук!“

Завари Зоя край огъня. Хърватката не само беше намерила Вангел, но беше донесла и отговор. Него беше търсил Марин капитан около Одрин, а на сутринта щяха да го търсят във ветрило.

— Кога се върна? — мрачно попита Спидер.

— Веднага щом отвориха вратите — кротко отговори Зоя. — Търсих те в хана.

— Там стана неудобно... за мен... После обикалях около джамаата.

— Аз се върнах веднага... Княз Вангел те поздравява.

— Ще бяга ли от калето? — попита Спидер с поглед върху Константин. — Или е станал истински еничар?

Зоя наведе глава и остави някой от мъжете да отговори. Константин изглеждаше онемял. Празният му стъклен поглед не издаваше настроенията му, но Спидер го познаваше достатъчно, за да предполага каква буря бушува в душата му.

— Какво се е случило, Марс? — все пак попита Спидер.

— Отговорът на Вангел затруднява делото — сухо каза копелето. — Искате смъртта на шест души в калето.

— Ултиматум? За какъв се мисли тоя хлапак, Константине?

— Филип... — обади се Зоя, но Спидер ѝ затвори устата.

— Млък! Махай се! Когато мъжете обсъждат проблемите си, жените нямат работа наоколо!

И срещна погледа на Марс. Видя истинската омраза, тази, срещу която няма лек, която не се поражда от чувства, която изплува от костния мозък и подчинява всичко на отровата си.

Марс стана, свали чантите си от седлото, измъкна една дузина ножове и започна да ги остри. През дърветата се мяркаше русата глава на хърватката, наемниците се бяха пръснали по краищата на гората и лежаха до конете си.

— Какво мислиш да правиш? — попита Филип.

Без да вдига очи от заниманието си, Марс почувствува адреса на въпроса и заплашителните му нотки.

— Ще видя на място — каза той, прибирайки ножовете в дрехите си.

— Ще дойда с теб!

Марс поклати глава.

— Свикнал съм да действам сам.

— Марс — Филип вдигна глас и сложи длани на пищовите си. — Аз съм воювал с Чарлс Стюард срещу Кромуел, с Валенщайн...

— Тук е друго... Няма война.

— Нека Атаман си поеме дъх и тръгвам!

— На кон? А защо не с карета? — попита копелето.

— Къде отиваш, Марс? — обади се Константин.

— За сина ти...

— Върви, брат... Бог да ти е на помощ.

Константин се прекръсти вяло и затвори очи. Когато се увери, че повече въпроси няма да има, Марс се загърна във влашкия си ямурлук и тръгна. Филип го видя да минава покрай Зоя и да потъва зад стволовете на дърветата.

* * *

Марс отиваше да изпълни кървавия каприз на младия княз. Знаеше шест имена и това беше всичко. Абдула паша, началникът на джамаата, Нур Ахмед бег, Муртаза ага, това бяха офицерите и сигурно имаше някакъв начин да ги открие, но Сали Садък и Шукри не носеха ни титли, ни звания и най-вероятно бяха аджамиоглани като самия Вангел. Как, по дяволите, щеше да ги намери сред няколко хиляди момчета?

Незаконороденият изчака нощта да скрие сенките и преди изгрева на луната започна да катери крепостната стена. Зидът беше грапав, лесно препятствие, но когато легна между бойниците, разбра, че само на лунна светлина може да преброи вишките на стражата. Градът спеше, тук-там скитаха кучета, пръхтяха коне, котки, безшумни като духове изрязваха силуетите си върху бронза на луната. Загърнат в ямурлука, или трябваше да чака деня, или още сега да се снабди с документи и дрехи. „Документи?“ Марс беше започнал да разбира турски, но ако се наложеше да показва тескере, с него беше свършено. „Никакви документи, но дрехи ми трябва веднага!“ Оставяйки сянката след себе си, Марс дотича до най-близкия страж, закла го в движение, метна трупа на рамо и хукна из тесните сокаци. Не лавнаха кучета, никой не чу смъртта на аскера, никой не тръгна след убицеца му. Марс прехвърли трупа в някакъв двор, скочи след него, съблече го, затрупа го с върше, прехвърли се обратно на улицата и тръгна към реката. Мъртвецът беше значително по-дребен от него, но чалмата и елека му станаха, а като върза пояса и го набучи с ятагана и пищовите, вече знаеше, че единствено говорът можеше да го предаде. „Избивам враговете ти, Бели дяволе!“ — мислеше той, докато избираше каруца на градския пазар, в която да дочака сутринта.

Еничарската казарма, или джамаата, както го наричаха османлиите, представляваше три едноетажни тухлени постройките, една зад друга и пред тях нещо средно между дворец и лятна къща, в която вероятно се помещаваха велможите. Пълзейки към казармата, Марс закла три кучета, загуби три ножа, но се добра до телената ограда, потъна в магарешките тръни и зачака Вангел. Рано или късно младият княз щеше да се появи на плаца. Не му трябваше много време, за да разбере, че niskият кривокрак учител по езда, който биеше момчетата с дълъг триезичен бич, се казва Нур Ахмед бег. Името му кълтеше ту в молби за милост, ту в проклетия, ту през горък детски плач. Часовете се нижеха един след друг, но Вангел или не беше в джамаата, или не излизаше от спалните помещения. На свечеряване се появи и Муртаза ага. Доля на разпенена кобила, скочи на плаца и заповяда на зурнарите да свирят сбор. Муртаза беше красив мъж, пъргав, строен, но очите му гледаха мръсно и ядно като у невестулките, а високият му писклив глас на евнух всяваше видим ужас у момчетата...

Вангел излезе на плаца. Вървеше лениво, изглеждаше разсеян, лицето му беше бледо като восък. Когато се увери, че внукът на баща му е тук, Марс пропълзя обратния път, легна по гръб във високата папрат, затвори очи и зачака нощта. Мракът падна бавно, гласовете стихнаха, само четирите огньовете на стражите блестяха като котешки очи в тъмнината. Марс се изправи и тръгна... Странно течеше животът на копелето. Порасна див като бурен, стана последовател на Хермес, опозна законите на всеобхватното Всичко, позна жената, но щастлив не стана. Не се чувстваше нещастен, но това явно не беше достатъчно. Беше успял да преживее страст, гордост, после уязвиха честолюбието му и той хукна по пътищата на баща си. Убиваше, ядеше, спеше и се криеше и в това се вместише целият му живот. Душата му беше празна, не се радваше, не страдаше, когато убиваше, вършеше го с разума си, напрягаше фантазията си да изкопае масов гроб на бащините си врагове, но наблюдаваше агонията им безстрастно, без бурното злорадство на отмъщението. Тогава защо го правеше и къде беше тръгнал с тази смърдяща чалма на главата?

С приближаването на офицерската къща мозъкът му престана да задава въпроси и ръцете сами потърсиха ножовете. Зад сарая имаше конюшня и Марс проникна първо в нея. Шест коня пръхтяха над пълни ясли, в дъното под кована врата се процеждаше светлина от огън. Марс

пристъпи, откряна вратата, нахлу в помещението и се озова лице в лице с Нур Ахмед бег. Срегнаха очите си и заложиха на бързината. Нур Ахмед скочи към стената, на която висеше ятаганът му, но Марс отсече китката му със своя и преди викът да се изтръгне от гърлото, заби ножа си в мъжеца. Когато агонията свърши, навря трупа под леглото, отвърза конете, разпръсна огъня из мократа слама и излезе. Пред сарая на Абдула паша дремеше страж, но от прикритието, в сянката на конюшната виждаше, че главата му клюма. Марс притича, заби ножа във врата му, придърпа го под навеса и прескачайки по няколко стъпала, влетя в къщата. Попадна в тъмен салон, полепнал с миризма на енфие, но миг по-късно конюшната пламна, предметите добиха релеф и започна паниката. Чу се цвилене на коне, чаткане на копита, викове. Скоро целият джамаат щеше да бъде на крак. В дъното на салона, между два джамлъка, започваше стълба към чардак, който завършваше с по една врата вляво и дясно. Марс тръгна по стъпалата, когато се чу скърцане и от дясната врата се появи мъж на средна възраст по бели долни дрехи, намятащ бурнуз на раменете си. Това можеше да бъде само Абдулла паша. Марс се прикри зад подпорния дирек, изчака го да се изравни с него и го закла, преди да е почувствал дебнешката опасност и много преди да разбере, че се среща със смъртта.

Навън паниката стихваше. Муртаза ага беше овладял положението. С ръце на кръста и лула в устата, той вече беше изкарал едната орта ичоглани да гасят пожара, дори беше отделил хора да изловят конете, беснееше на воля из прашния плац на казармата. Княз Вангел не беше сред гасящите пожара, затова Марс тръгна към втората спалня. Вървеше с ръце на пояса, но криеше в шепата си ножове, макар да знаеше, че никой няма да го спре.

— Княз — Марс разтърси момчето, но когато почувствува разбудването, учтиво, но твърдо запуши устата му. — Знаеш ли кой съм?

Вангел кимна и Марс разпусна хватката.

— Абдулла паша и Нур Ахмед бег са мъртви. Облечи се и ми покажи Сали, Садък и Шукри!

Младият княз пусна босите си крака на пода, разтърка очи и посочи съседния нар.

— Садък!

Марс се надвеси над аджамиоглана, с една ръка запуши устата му, с другата заби ножа в сърцето. Пет минути по-късно на наровете лежаха три трупа. Смъртта беше минала тихо, бързо и безболезнено. Облечен в еничарските си потури, Вангел стоеше в средата на спалнята, очите му бяха широко отворени, но нищо не се четеше в тях. Тук, в тази вмирисана на мъже казарма, някой друг изпълняваше присъдата, която той беше издал, но разплатата не му носеше удоволствие, ни облекчение. „И той като мен се е родил с празна душа!“ — мислеше Марс, докато го подбутваше към изхода.

— Ти си Марс Шкодер, нали?

— Да.

— Къде е баща ми?

— Чака ни зад реката.

— Коя беше тази жена... русата Зоя?

— Жената на чичо ти Филип.

— Красива.

— Да.

— Каза, че пашата и Нур Ахмед са мъртви?

— Казах го.

— А Муртаза ага? Искам главата му, Шкодер! Той е най-мръсната свиня в Одрин. Иди го убий, ще те чакам тук!

Марс погледна младия княз с възхищение. Това момче знаеше да заповядва... не, беше се родило с правото да издава заповеди.

— Не тук, княз. Върви напред към блатата. Там е конят ми. Когато свърша с Муртаза бег, ще те извикам по име.

Вангел го погледна със сините си високомерни и студени очи и без да бърза, но и без да се влачи, изчезна в лепкавия тракийски мрак.

* * *

На плаца беше положен обгорелият труп на Нур Ахмед, конюшната беше загасена, конете вързани за прозорците на столовата, но Муртаза ага го нямаше. Тръгна да го търси. Отново влезе в къщата на пашата, прерови една след друга всички стаи. Не го намери ни тук, ни в някое от спалните помещения. Скоро щеше да съмне, а височайшата княжеска заповед още не беше изпълнена. Марс седна в

прахта и се огледа. „Къде може да бъде агата?“ — и тогава го видя. От вътрешностите на обгорилата конюшня го гледаше някой... Марс стана бавно, дори тромаво, отърси прахта от брича си, но когато застана с лице към агата и тръгна срещу него с македонско махало, в ръцете му блестяха и нож, и пищов.

— Муртаза ага?

Еничарският главатар излезе на осветения от луната плац. В ръка стискаше ятаган, на лицето му играеше злорада усмивка. Марс прибра пищова и извади ятагана, но когато скъсиха разстоянието и агата се приготви за атака, хвърли ножа, заби го ниско. „Лош удар!“, в корема, доуби го с кривия турски меч, грабна го за краката, върна го в конюшнията, мина през опушените греди от другата страна на джамаата и тръгна да търси младия княз.

Затворил очи, обърнал гръб на огъня, Марс се опитваше да си представи Венеция. Имаше нещо замайващо в самото име на Републиката, а и какво ли значеше „република“? „Държава без цар“ — беше казал Филип, „Управление на велики мъже!“ — Константин. Нито едното, нито другото беше задоволителен отговор. „Венеция?“ — това беше част от света на Бриджит, на Ньобур, на Хермесовите последователи.

Шестдесет и четвърти ден шестима мъже, една жена и едно момче бягаха от дивата потеря на Хасан Али. Преследваха ги настървено, неуморно, с отчаянието на хора, заложили главите си. Челеби беше преброил двеста спахии. Анадолски копти на анадолски коне ядяха и спяха на седлата. Четири пъти Марс успя да ги пропусне пред себе си, но Хасан Али бързо разбираше, че Авалови са в тила му, и променяше посоката си. „Трябва да се разделим!“ мислеше копелето, но княз Константин и синът му бяха загубени без неговата протекция, а със Зоя не искаше да се разделя, макар все още да не беше си го признал. Филип и наемниците бяха издръжливи мъже, язدهха породисти коне, а това им позволяваше да подвеждат Хасан Али, да го увеличат по следите си и да дават възможност на Марс да набере разстояние, грижейки се за един княз, една жена и едно момче, па макар и обучавано в еничарска табия. Марин капитан и Наум Белиот стреляха от пусия, Челеби залагаше капани, брулеше камъни върху спахиите, Филип, яхнал Атаман, предизвикваше бяс у Хасан Али и с лекота поддържаше разстояние, по-голямо от един изстрел между арабския си жребец и дребните анадолски коне. Пет денонощия им трябваша, за да се доберат от Едрине до предпланините на Родопа, но оттогава два месеца бродеха из планинските плата, заобикаляха върхове, спускаха се в падини, търсеха брод в ледени реки, стремейки се към полетата на Македония като пеперуда към пламъка на свещта. И коне, и хора едва кретаха. Вангел спеше на седлото, Зоя стенеше насън, бедрата ѝ кървяха, под очите ѝ се бяха образували дълбоки сини

кръгове, снагата ѝ линееше. „Ще трябва да убия Хасан Али!“ — мислеше Марс зад спуснатите си клепачи. След шестдесет и четири дена бягство, когато, преваляйки последното било, очакваха да се спуснат в долината на Вардар, пред тях се изправи нов планински масив, още по-остър и неприветлив от предходните, летящ от север на юг, докъдето ти стигат очите.

— Спиш ли? — Константин се отпусна до него.

— Не.

— Пашата е неуморен. Бивакът им е в долината... на по-малко от един ден път.

— Знам. Трябва да прекосим планината. Умората мъчи и спахиите.

— С нас има жена и дете, брат!

Марс беше свикнал с това обръщение. Когато Филип беше наблизил, Константин го използваше с особена охота, но сега той и наемниците търсеха знаците им, за да се доберат до бивака.

— Какво значи Спайдер?

Константин се взря в огъня и мълча дълго. Зоя се надигна със залитане, съблече се и легна в ледените води на потока. Марс виждаше всичко, и умората ѝ, и болките в тялото, и примирението. Виждаше обаче и тревогата ѝ, когато законният ѝ съпруг княз Филип Авалов беше наоколо.

— Ако успея да извадя сина си от Отомания, ще отида на поклонение в Ерусалим. Ако е рекъл господ да се върна жив, ще се подстрижа за монах... Някой трябва да измоли опрощение за греховете на баща ни.

Загледан в силуета на Зоя, Марс чуваше, но не възприемаше думите му. Хърватката излезе от водата, надяна приличната си на расо дреха, върза сандалите и изстискайки косата си, тръгна към тях.

— Чуваш ли ме, Марс?

— Да.

— Ако тази планина не се превърне в гроб за всички ни... — Константин взря празните си очи в Зоя, направи ѝ място до огъня и се надигна. — Ще ида да видя Вангел — но преди да се отдалечи, подхвърли през рамо. — Паяк, Марс... На английски Спайдер значи Паяк. Някога ще разбереш защо го наричам така.

Зоя седна, прегърна коленете си и постави брадичката си върху тях.

— Неуморен ли си, княз?

— Умирам за сън.

— Тогава Хасан Али е от желязо?

— И той е на края на силите.

— Не — Зоя поклати глава. — Той е съдбата!

— Петро Дундар казваше, че Хасан Али е аджар, роден християнин. Като всяко дьонме гори от желание да докаже, че е предан на исляма.

— Ти ли издави войската му в Македония? — Марс кимна. — Значи той гони теб, княз?

Незаконороденият потърси отговора си в очите ѝ. „Искаш да се отървеш от мен? — беше първата му мисъл. — Мнителен си, Марс!“ — втората. Зоя разсъждаваше на глас и това като че ли беше всичко.

— Марс?

— Слушам.

— Загубени, сме без теб...

— Филип и наемниците задържат потерята.

— Защото има кой да ги командва. Подчиняват се на твоята воля дори и да не съзнават. Ако трябваше сами да взимат решения, Хасан Али да ги е изклал отдавна.

„Така е! — Марс се взря в огъня. — Така е, дявол да го вземе!“

— Хасан Али... — Зоя изправи снагата си и протегна нозе към огъня. — Някой трябва да го убие, Марс!

— Тази мисъл ме занимава непрекъснато.

— Може би Миро или Наум Белиот.

Марс поклати глава.

— Не мога да ги пратя на сигурна смърт.

— Но Филип може... или Константин?

— Съмнявам се... Дори да приемат, ще бъде привидно.

— Ще избягат?

— Сигурно.

— Тогава няма изход.

— Ще се намери... може би.

— Ти? — Марс не отговори. — Не ти, Марс! Знаеш какво е стадо без водач. За три дни ще избият мъжете до крак, а мен... Мен ще ме

напълнят с боклук... като помийната яма на Дарма сарацинката!

— Коя?

— Жената, която ме купи на търга в Либия. Мъжът ѝ беше халиф на Сидра.

Зоя стана, нахвърли дърва в огъня и премести кожата си до неговата.

— Марс?

— Да.

— Кога... ще убиеш Хасан Али?

— Не знам... — близостта ѝ го изтезаваше. Чувстваше дъха ѝ, виждаше дългите ѝ слаби пръсти да мърдат в гръцките сандали. — Знам само, че трябва да отида през деня, да идвам в тила му и да съм пешак.

— Това е лудост!

Марс скочи на крака.

— Не знам, Зоя... Поддържай огъня, отивам да спя.

— Марс?

— Какво има?

— Филип те мрази!

— Знам.

— Страх ме е... от него.

— Той е твой съпруг... ти си Авалова.

— Марс?

— Трябва да спя! — едва потискащ треперенето си каза той.

Тогава Зоя легна и изпъна ръцете си върху бедрата.

— Ела.

— Лека нощ, Зоя.

— Марс?

— Казах не!

— Филип нямаше да се откаже...

Марс направи два разкрача и потъна в храстите. Треперенето се усилваше. Не владееше нито краката си, нито хаосът от мисли, бушуващ в главата му. Хермес казваше: „В принципа на половото познание се съдържа величието на фалическите мечти и гниенето на вагиналното благо, а те присъстват и в най-бруталните, и в най-изтънчените превъплъщения на Ерос!“

Клекнал над турския бивак, Марс чувстваше как вътрешностите му се разкъсват в парадокса на пола. „Аз трябва да убия Хасан Али паша! — чуваше той единия глас на раздробената си личност. — Неговата смърт ще спаси моето семейство от изстребление, ще убия един убиец, за да живее едно височайше момче, внук на един велик мъртвец. Смъртта на пашата ще спаси една жена, двама князе, трима наемни убийци, изчадия адови, но според принципа на полярността — бъдещи светци, заситили завинаги в тленния си живот жаждата за кръв. Смъртта на Хасан Али щеше да спаси и него самия, но от недрата на душата му се надигаше още един писклив, заядлив и истеричен глас и той крещеше: Трябва да убиеш Филип! Ти искаш жена му, искаш я повече от славата на Белия дявол, повече от всичко, което те е изкушавало в порочния свят на Сатанаил. Не жалкият слуга на Мохамед е твоят враг, а князът, в чиито жили тече твоята кръв и в чиято душа отдавна се е настанила омразата към теб, незаконородения, към греха на баща ви, към живота унижение на кървавата си майка! Затова, Марс, удари пръв и бъди по-бърз от вятъра!“

Долу светеше бивакът на Хасан Али, зад гърба му лежеше една жена, готова да разтвори нозете си за него, а той зъзнеше, потънал в пот, и мислеше за Хермес египтянина. Над главата му се виеха прилепи, отсреща, в клоните на букака, светеха зелените огньовете на бухалови очи. В далечината вятърът клатеше разтревожено конско цвилене. Покоят и тишината бяха привидни. Планината дишаше със свой лишен от вражди и свади живот, чужд и на срамната похот, и на порока, и на високомерието на доброволната фрустрация. „Ти си скопец!“ — крещеше вътрешният му глас, когато Константин застана до него.

— Защо избяга, Марс... Зоя те желае, а аз съм осъден на мълчание.

— Къде е жена ти? — глухо, мислещ за друго, попита той.

— Във Венеция... Родила е урод от Спайдер. Той е скот, но твърде честолюбив, за да лъже...

— Какво смяташ да правиш?

— Не знам — и гласът, и лицето на Константин бяха самата кротост, пълни със смирение, а като ли и с прошка. Красивото му лице, изрязано в профил върху диска на луната, беше пълно с благородно безстрастие, а това го правеше непостижим патриций. И тук действаше

принципът на полярността. В единия му край се извисяваше всеопрощаващото великодушие на Константин, в другия стърчеше всепоглъщащата паешка жестокост на Филип и нито единият, нито другият можеха да слоят родовата си кръв с неговата, въпреки че според принципа на ритъма свободният ход на махалото свързваше двамата братя, а в затихването си трябваше да ги слее и с него, сина на греховния живот на Великия дон.

— Защо ме пращаш при Зоя, Константине? Щом познаваш болката, която жената може да ти причини?

— И Спайдер би ти дал такъв съвет, ако не ставаше дума за негова собственост!

— Искам тази жена! — глухо, все по-глухо звучеше гласът му.

— Тогава защо се отказа?

— Мъчиш ме...

— Ще те оставя на мъката ти, но ще поискам съвет. Как би постъпил с майката на Вангел?

След мъчително мълчание Марс отговори.

— Ако бях Филип, щях да я убия, но ако бях Константин — да я прибера вкъщи.

— Но ти си Марс.

— Не знам... Разбера ли, ще ти кажа.

Копелето му обърна гръб и се запуска към потока. Клекна, гребна вода, пи, плисна няколко шепи на лицето си, зави се с кожата, легна и затвори очи. „Няма да мисля! — реши той. — Утре ще тръгна срещу пашата... Ако оцелея, ще поискам Зоя от Паяка...“

„Който остане жив, ще я притежава!“

* * *

Вместо Хасан Али, смъртта настигна Марин капитан. С двадесетина души пашата беше напуснал бивака и заблуждавайки Филип, беше напипал следите му. Връхлетя изневиделица. Оставен на пост, Челеби беше задрямал за няколко минути, колкото да позволи на пашата да скъси разстоянието. Когато конският тропот го разбуди, князът и наемниците вече препускаха в кариер. Миро пропусна спахиите, яхна коня и ги последва, криейки се в храстите. Единствено

той видя смъртта на Марин капитан. Конят му се препъна в къртичина, наемникът политна, падна по корем и когато скочи, готов да побегне, връхлитащ конник го обезглави с ятагана си...

Преследването продължи целия ден, но класата на конете отново си каза думата. Постепенно кариерът на анадолските атове се разклати и ни шпори, ни стекове бяха в състояние да ги вдигнат на щурм. Въпреки това Хасан Али продължи преследването. До вечерта основната група го застигна и разпръснати във ветрило, продължиха на запад с голи ятагани в ръце. Челеби ги обходи от юг, намери Марс и Константин и ги поведе след бегълците. До разсъмване настигнаха Филип и навлязоха заедно в планинския масив. Трето денонощие не бяха слизали от конете. Зоя се луташе между унеса и безсъзнанието, и жребци и ездачи бяха смазани. Единствено Атаман, потомъкът на персиана Диомед, не чувстваше умората и увличаше конете, които като всички животни, събрани накуп, се превръщаха в стадо. Марс яздеше отзад и се стараеше да не изпуска от поглед Вангел и Зоя. Пиеше ледена планинска вода, дъвчеше листа, за да залъже глада си, и разсеяно наблюдаваше връщата от дивеч гора. На петия ден Миро се върна да огледа за потерята. Хасан Али беше изостанал повече от един ден път. Марс слезе от коня. Беше време за отдых. Събраха се в кръг, спънаха конете и легнаха...

Марс отвори очи в пълната тъмнина на беззвездна нощ. Всяка кост и всеки мускул го боляха. Стана, разкърши врат, ръце, кръста, огледа бивака и легна отново... Разбуди го възкресението на гората. И князе, и убийци спяха, Зоя изглеждаше мъртва. Не беше, напротив, дишаше равномерно и тихо. Марс се изкъпа в ледената вода на езерото и тръгна на лов. Шест пъти хвърли ножа и се върна с една сърна и три пъдпъдка. Запали огън, свари вода и когато се готвеше да започне пърленето, Челеби се измъкна от вълчата си кожа. Марс му отстъпи готвенето и тръгна да търси потерята. Изкачи билото и се взря в долината. Не се виждаха ни хора, ни коне. Обходи хълма и се качи на следващия. В далечината блеснаха водите на Егейско море, в небето се гонеха чучулиги, но докъдето стигаше погледът, хора и ездачи нямаше. Когато тръгна към бивака, от храстите излезе Филип. Изглеждаше отпочинал и надменен като офицер от исмаилския гарнизон. Марс го изчака да се изравни с него и смушка коня.

— Наруши уговорката, княз! — чувствувайки и смут, и надигаща се омраза започна незаконороденият. — Изложи на преследване и жена си, и младия княз!

— Това обвинение ли е?

— Трябваше да подведеш пашата далече на юг!

— Защото на теб ти е удобно така.

— Защото такава беше уговорката!

Филип се усмихна. Марс беше свикнал на тази полугримаса, полутик, която изкривяваше иначе правилното му лице и вадеше в очите истината на чувствата му.

— Колко си годишен, Марс?

— Тридесет.

— Достатъчно, за да се научиш да познаваш хората. Аз не съм Константин!

— Синове сте на един баща и една майка.

— Баща ни водеше двойствен живот. Той беше дон и княз. Константин наследи благородството му, но все нещо е останало и за мен?

— Това заплаха ли е, Филипе?

— Предупреждение. Няма да ти отстъпя Зоя дори ако трябва да я убия! Но преди това ти ще минеш под ножа!

— Да не стигаме дотам? Поне докато Хасан Али е по петите ни!

— Не ме интересува никакъв Хасан Али! Тръгвам със Зоя! Отивам във Венеция. Наум Белиот ще остане с вас... Това е. Срецна ли те още веднъж, един от нас ще бъде мъртъв!

— Във Венеция е майката на Вангел... — започна Марс, но Филип го прекъсна грубо.

— Това не е твоя работа, бастърд! Ако брат ми иска жена си, знае къде да я намери. Негова грижа е как ще постъпи с нея, но ако ти се появиш във Венеция, с гаранция мога да ти кажа, че мъртвецът ще бъдеш ти!

Марс стегна поводите и спря Ром.

— Никакви съмнения ли не изпитваш, княз?

Спидер изпъна чертите на лицето си.

— Не разбирам?

— Как смяташ да ме убиеш? Да ме отровиш, да стреляш в гърба ми или в честен двубой?

- Не ме принуждавай да избирам средствата!
- Няма честно средство, с което можеш да ме убиеш, Спайдер!
- Княз Филип, бастърд! Не забравяй чий син съм!
- Не забравям за миг... Затова си жив!

Чуха остро гълъбарско изсвирване, изстрел, после и чаткане на копита. Марс смушка коня и излезе над гората, Филип яздеше до него. Когато естествената преграда на буковината остана зад гърба им, видяха потерята да се спуска от север по десния бряг на реката. Челеби и Наум Белиот стреляха с мускети, докато Константин и Вангел помагаха на Зоя да яхне коня.

— Стреляй! — изсъска Марс и изпразни пищова си в потерята. Филип измъкна мускета от седлото, прицели се и застреля коня на пашата. Хасан Али се изтъркаля в тревата. Потерята спря. Офицерите скочиха да помогнат на водача си, тогава Белиот и Челеби яхнаха жребците и препуснаха след Константин.

— Трябва да задържим пашата! — Марс се обърна към Филип в момента, когато Паяка изпразваше пищова си в главата на Ром. Жребецът рухна, преди Марс да е извадил крака от стремената. Остра болка в прасеца замъгли съзнанието му. Когато успя да се измъкне и стъпи на парещия си крак, Атаман вече настигаеше бегълците. „И този човек се казва Филип^[1]“ — произнесе на глас копелето, преди отново да хлътне в буковината.

* * *

„Къде е Марс“ — в началото този въпрос го дразнеше, но с течение на времето започна да го тревожи.

Зимата беше по петите им, а вълчото преследване на Хасан Али не стихваше. Въртяха се от една планина в друга, влизаха от дъбрава в борова гора и обратно. Ядяха корени, спяха на гърба на животните. Вече близо месец не бяха палили огън. Една нощ, в средата на октомври, изчезна и Миро Челеби. На въпроса „Къде е?“ — Белиот отговори: „Тръгнал е да търси господаря си!“

„Трябваше да стрелям в Марс!“ — мислеше Спидер, заслушан в дишането на жребеца си. В Атаман беше надеждата му, с него растеше и дързостта му. Спидер си беше спечелил слава на изключителен ездач

още в Британия, където и той, и найтите яздеха приблизително равностойни коне, но на гърба на Персиана се чувстваше неуловим за врагове и недостижим за куршуми. Ако не го мъчеше мисълта за бастърда, би могъл да каже — животът ми не зависи от никого, а в тези смутни години дори не всички монарси имаха привилегията на пълната независимост.

С времето Филип Авалов беше развил „синдрома на нощната пеперуда.“ Както тя, привлечена от огъня, се навърташе около него, докато не изгореше в пламъците му, така и той имаше непреодолимия рефлекс да се върне на местопрестъплението и да види ефекта на делата си, сигурен, че ще срещне укор, омраза, дори отмъщение. Едва убеден в истинския характер на чувствата, които е предизвикал, той се поддаваше на „дромоманията“ си, другия неконтролируем стремеж у него — обръщане на гръб и паническо бягство дори когато никой не го преследва. Посягайки на Алика, той знаеше, че неминуемо ще се изправи пред Константин, за да чуе присъдата си от устата му, каквото и да му струваше това, дори живота. Стреляйки в коня на Марс, той разчиташе, че спахиите ще се разправят с копелето. „Не аз убих греха на баща си, аз само улесних убийците му!“ — в началото тази мисъл го успокояваше, но после се намеси Зоя.

— Кажи ми истината! Къде е Марс? Уби го в гръб, нали?

Ехидно усмихнат, Спидер беше отговорил.

— Разстрелях коня му. Хасан Али ще свърши останалото!

Тогава в очите на Зоя се появи и надежда, и презрение.

— Видя ли смъртта му?

— Видях го да пада под жребеца. Спахиите се спускаха по реката.

Зоя наведе очи.

— Бягай, Филипе! — каза тя. — Единственото ти спасение е бягството. Иди в Испания, смени си името и никога не се разделяй с пищовите!

Спидер я сграби за китката, взря очите си в прозрачната синева на нейните и... прочете в дълбините на душата ѝ любов към бастърда.

— Зоя, ти си влюбена? — с мъка произнесе той.

— Не зная... — отговори хърватката. — Сега мисля за теб. Ти извърши най-тежката грешка в живота си... Помогна на Марс да се

освободи от задължения към тебе. Мъртъв си, Филипе! Това, че сега разговаряш с мен, е само отсрочка.

— Не аз, Зоя, той е мъртъв! Главата му отдавна се клати на някоя пика!

— Не! — провлечено, със силния си хърватски акцент каза тя, преди да отпусне поводите и да подкара коня след групата.

Спидер я остави да отmine и смушка Атаман. Душеше го гняв. „Докъде го докара, Филипе? Собствената ти съпруга не отрича, че е влюбена в незаконородения ти брат и ти, вместо да я разсечеш на две, очакваш някакво чудо да омекоти погледа ѝ? Ти си се превърнал в слуга, приятелю, в слуга на бивша робиня, бивша курва, в слуга на бившата си жена!“

— Зоя!

Хърватката задържа коня.

— Какво има?

— Ти си моя жена, дължиш ми уважение!

— Аз съм твоя вдовица — разсеяно каза тя и продължи пътя си.

„Ще я убия!“ — кипеше Спидер, но Наум извика, че потерята налита... Когато отново увеличи дистанцията и нощта ги свари под остър снежен зъбер, гневът му беше изтлял. Ако изпитваше някакво желание, то беше да вземе хърватката в прегръдките си...

— Имам нужда да говоря, Константине... Ако продължа да се ям отвътре, ще полудея.

— Говори — каза брат му.

Спидер го наблюдаваше пети месец. Никога, от деца не беше им се случвало да прекарат толкова време заедно, никога не бяха лягали, ставали, яли от една трапезата, споделяли едни несгоди, преследвани от една съдба, без да се опълчат един срещу друг, без да сблъскат възгледите си за живота, без да замислят саморазправа. Константин старееше видимо, ежедневно. Брадата му беше снежнобяла, а и в косата все по-нагъсто светеше среброто на грижите. Някога изправената му, дори горделива снага, сега беше пречупена в раменете, походката му беше като на Сокон лаза, когато се връщаше от плаване, но очите... В очите светеше нещо непонятно. Вече месеци не можеше да определи какво. Не беше страх, не беше болка, нито умора, нито отчаяние... Очите му бяха едни и същи при бягство и при покой, когато паднат върху него или върху Вангел, когато случайно видеше

влюдяващите гърди на Зоя или разпознаеше оглозганата от орлите глава на Марин капитан. Очите на брат му не бяха загубили живота си, напротив, в тях се беше настанил друг, непонятен мир, средоточен, а спокоен, като че ли лишен от страсти... Когато загуби надежда да разгадае погледа му, Спидер се загледа в движенията на тялото му. Някога Константин държеше ръцете си на кръста, сега ги сключваше в скута си, навремето движеше краката си от бедрата, сега ги прегъваше в коленете, младежкият му силует правеше дъга в кръста, сега дъгата беше под привитите му рамене, в хлътналия аскетичен корем... И образът сам се натрапи. Константин беше заприличал на отшелник, ако не и на светец... Тогава разбра, че трябва да говори с него.

— Зоя предпочита Марс и не го крие... А ние си приличаме с него. Или така ми се струва?

— Външно, Филипче.

— Ти ме назова по име? Престанах ли да бъда Паяка?

— Без значение е как ще те нарека. Важно е ти какви думи намираш за себе си.

— Не съм в мир, Константине... Дори в примирие не съм. Аз съм от тия таралежи, чиито бодли растат навътре... Знаеш ли какво открих един ден... Когато забих ножа в урода... Аз причинявам болка, защото ме боли!

Лицето на брат му остана непроменено и Спидер помисли, че не го е чул.

— Тогава защо стреля в брат си?

— Не в него, застрелях коня му.

— Какви са шансовете на един срещу двеста спахийски ятагана?

— Ще ти отговоря с женски думи — любов и отмъщение. Страстта към Зоя и жаждата за кръвта ми — това е неговият шанс. Преди един месец имах глупостта да го мисля за нищожен.

— А днес?

— Не знам... Бягството на Челеби, думите на Зоя...

— Марс е жив, Филипче!

Спидер едва преглътна шурналата си слюнка.

— Откъде знаеш?

— Готви се да застанеш пред брат си!

— Той не е мой брат, Константине!

— Затова си приличате само външно. Ти не знаеш, че сте братя, но той го знае, а това пък е твоят шанс!

Спидер се взря в очите му.

— Мислиш, че няма да ми посегне...

— Никога!

— Той ли ти каза... Той е тук някъде... Къде се крие?

Константин сложи длан на коляното му.

— Пази се от бога, Филипе. Марс ще те пожали, но страшният съд идва за теб. Идва главоломно, задъхано, с вой и проклетия... А сега иди да спиш и пази Зоя, докато дойде време да я предадеш на истинския ѝ мъж... И запомни — посегнеш ли на живота ѝ, няма да намериш покой ни на този, ни на оня свят!

Спидер не отиде да спи. Тресеше го. Духаше тънък пронизващ вятър, миришеше на сняг. Трябваше да се измъкнат от планините, преди да навали. Нямаха нито зимни дрехи, нито храна, ако и тревата потънеше под снега, с конете щеше да бъде свършено, а по следите Хасан Али щеше да ги преследва и нощем. „Що за човек е този аджар? Ако всички османлии си вършеха работата с такова настървение, Империята им щеше да стигне до Ламанш на запад, до Балтика на север, до Китай на изток...“ Извънредна страст влагаше пашата, за да върне едно момче към ичогланския талим, и извънреден смисъл. И него го мъчеше умора, глад, студ, и той беше подложен на дъжд, на бури, и за него щеше да вали сняг... Защо? За да унищожи потомците на Белия дявол? „Не, паша! Можеш да удариш първородния му син, внука му, копелето на Мана слугинята, но моята глава ще остане на раменете...“

— Чичо? — Вангел се надигна, зави се с кожата и тръгна към него. — Зоя проплаква насън... Говори своя език. Болна ли е?

— Греховете я мъчат — отговори Спидер. — Явяват ѝ се насън като кошмари.

— В Одрин непрекъснато сънувах — каза момчето. Събуждах се плувнал в пот... — Вангел сниши глас. — Сънувах мама... Беше на смъртно легло, защото беше родила върколак...

— Върколак?

— Змей. Събуждах се с подути очи... Плачех насън.

— Къде е Алика? — с мъка попита Спидер.

— Чака ни в Яш. Като разчистим дядовите сметки във Венеция, ще се установим във Виена и ще пратим да я повикат. Сега Молдова е опасна за нас.

— Така е — измънка Филип. „Константин те е пожалил, племеннико. Дано си наследил силите на дядо си, за да понесеш истината... един ден!“

— И ти ще останеш във Виена, нали?

Спидер с труд понасяше доверчивите му очи, но се чувстваше длъжен да му даде някакъв отговор.

— Ще дойда по-късно... След като изведа баба ти от Буджак.

Мълчаха, загледи в огъня. Зоя спеше, обърнала гърба си към топлината. Константин взираше очите си на светец в нещо видимо само за него. Допрели тела, жребците се топлеха взаимно. Някъде там, зад лисата боровина, Наум Белиот дебнеше движенията на потерята... Оредяваше отрядът им, намаляваха средствата му за защита. Марин капитан загина, Челеби изчезна, Марс... Единствен господ бог знаеше каква е съдбата на копелето. Загубиха трима силни мъже... „Утре вечер! — трескаво мислеше Спидер. — По това време утре Зоя и аз ще приближаваме Солун! Нека Хасан Али преследва това дете... Ако бог му е отредил съдбата на еничар, тогава върху мен пада задължението да продължа този злополучен род! И Зоя ще бъде тази, която ще ражда синовете ми... дори насила!“

— Хайде, Вангеле — каза Спидер. — Утре ни чака тежък ден. Трябва да спиш, моето момче. Обърни гръб на огъня, а така... Пожелавам ти сън без кошмари.

* * *

— Зоя — каза Константин. — Ще ти задам един въпрос. Ако искаш, можеш да не ми отговаряш.

Яздеха ходом. Трябваше да заобиколят върха, който се издигаше на юг, да вървят по руслото на реката и закътали гърба си от вятъра, да продължат в галоп на запад. Според изчисленията на Наум Белиот до обяд щяха да се измъкнат от планината и да се спуснат в неврокопските полета.

— Кажете, княз. Ще ви отговоря, какъвто и да е въпросът.

Спидер очакваше всичко, само не това, което последва.

— Кого търси Хасан Али паша?

— Мен, княз — кротко каза Зоя.

— Благодаря — Константин смушка коня и я отмина, но онемял от изненада, едва преглъщащ шока си, Спидер се пресегна и впи пръсти в рамото ѝ.

— Как тебе? Хасан Али преследва Вангел! Иска да го върне в джамаата! Какво значи търси мен?

— Чу истината, Филипе! Аз бях негова жена!

Спидер замахна и камшикът му се уви около лицето ѝ.

— Кучка! — отчаян извика той. — Мръсна кучка!

От устата ѝ шурна кръв, но очите ѝ останаха спокойни и като че ли мъртви.

— Аз съм робиня, Спайдер! — тихо каза тя. — И ти, и той ползвахте робинята! Нито той, нито ти щяхте да се докоснете до мен, ако бях свободна жена!

— Аджар? Какво значи това?

Зоя обърса кръвта си и преди да смушка коня, каза:

— Марс сгреша. Погрешно беше чул думата, погрешно я ползваше. Хасан Али е турчин от Херцеговина. Там мохамеданите се наричат моаджири.

„Господ да ни е на помощ! — мислеше Спайдер, загледан след нея. — Ако знаех кого преследват, нямаше да посегна на копелето!“

[1] Филипис (лат.) — любител на коне. ↑

Зоя избягваше да си припомня миналото, много болка имаше в него, въпреки това обаче имаше няколко епизода от детството, които не би искала да забрави. В родната ѝ Сибона имаше езеро с лебеди, над водата се извисяваше връх, чието могъщо чело се отразяваше в него, а там, в сянката му, се гушеше ловната хижа на баща ѝ. Къщата беше малка, имаше само едно помещение с миндери и огнище, но никога и никъде Зоя не беше се чувствала повече „в своя дом“ и никога нямаше да забрави какъв божи дар е да имаш млад, весел и добър баща... Никога! Както никога нямаше да забрави как го донесоха в Сибона, проснат на циганска талига, с отворени очи и глава, отметната назад, като прекършена. Този ден беше последният от детството ѝ, а все още не беше навършила дванадесет години. С града ставаше нещо — червени куртки с пера на шапките, яхнали високи червени коне с рязани опашки, напускаха града, следвани по петите от турци с чалми и криви саби, или турците напускаха и се връщаха австрийските гренадири... Един ден майка ѝ изчезна. Отиде да купи риба и не се върна. Дядо ѝ Зоран и баба ѝ Зоя ѝ забраниха да излиза от сибонската къща, подстригаха я като момче, или ако я пускаха да подиша въздух в двора, мажеха лицето ѝ със сажди и изливаха в косата ѝ някаква течност, от чиято миризма ѝ се повдигаше.

Една нощ Сибона пламна от четири страни. Зоя помнеше колоната от бежанци, която тръгна към залез-слънце и спря едва като опря в морето. Баба Зоя почина по пътя. Погребах я на края на една нива, поплакаха с дядо ѝ, после той ѝ подаде ръка и отново тръгнаха на път. Пътуваха в затворена кола, теглена от четири коня, а още четири крачеха свободни зад нея. Дядо Зоран беше богат мъж, не им липсваше храна, спяха по ханове, имаха нови дрехи, кожени завивки, възглавници, пълни с гъша перушина, така че поне за нея пътуването беше интересно и вълнуващо. По пътя към далматинския бряг жената узря в Зоя, но когато видя кръв по краката си, помисли, че е болна, и легна да мре. Дядо Зоран бързо разгада болестта ѝ, смя се със

звънливия си гърлен глас, подари ѝ златен пръстен, наниз пендари и я заведе в Каолинови бани, местност с горски извори, скрита в дол, обрасъл с гора. Когато отново тръгнаха на път, бежанците от Сибона се бяха изтеглили на запад и шосето беше пусто. Дядо ѝ престана да се озърта за крадци, позволи ѝ да разпусне косата си, да облече бяла блуза с червена бродерия, да седне до него на капрата. Пътуваха още дълго. Веднъж на ден спираха да разменят местата на конете и така до брега на морето. Зоя никога нямаше да забрави безумието, което я обзе, когато очите ѝ плъзнаха по морската шир... Започна да плаче, да се смее, да тича вихрено без посока, да пада, да скача отново още повъзбудена... Когато отвори очи, дядо ѝ Зоран бдеше над нея. Беше ѝ пуснал кръв, древен метод за прогонване на бесовете, и когато неговата Зуи протегна слабите си ръчици и ги обви около врата му, старецът, който всъщност още нямаше петдесет години, изпусна сълзите си.

— Зуи, чедо... Край на мъките, дъще. Ще си построим къща на брега и ще живеем весело дядо и внуче. Аз ще те отгледам, Зуи! Мома прелест ще стане от тебе... само да бъдеш здрава и весела.

Дядо Зоран удържа на думата си. Вдигна къща на два ката, с решетки по прозорците, с шипове по оградата и кучета зверове в двора... Три години живяха в любов и съгласие, после дойдоха моаджирите...

Хасан Али беше третият син на Айваз паша, известен в цяла Босна като Домузоглу, синът на Свинята. По общо мнение на агите от Сараевския санджак Хасан Али беше одрал кожата на дядо си, същия, който беше спечелил това прозвище за рода си.

Дядо Зоран залости портите, извади всички пушки и пищови, с които разполагаше, и започна отбрана на честта си. Два месеца удържа обсадата, застреля сума моаджири и ако имаше достатъчно провизии, кой знае колко време щеше да води войната си, но храната взе да свършва. От време на време някоя птица прелиташе над двора и намираще края си в казана му, но скоро гладът стана непоносим. Едно след друго изядоха кучетата и котките. Разбира се, дядо ѝ не ѝ казваше какво месо ѝ поднася, но години по-късно Зоя си даде сметка, че в края на обсадата в двора не беше останало нито едно животно. Една сутрин Зоран разлости портите и излезе да посрещне моаджирите. Зоя беше до него. Когато Айваз Домузоглу слезе от коня и тръгна към него, дядо ѝ се наведе, целуна я по косата, каза „Бог да те пази, Зуи!“, застреля

Домузоглу с единия пищов, лагна другия и рухна с пробит череп в краката ѝ.

Заведоха я в харем, заключиха я и започнаха оплакването на сина на Свинята. Три дни виха под прозореца, после стихнаха и Хасан Али влезе при нея. Зоя почти не разбра какво беше станало с баща ѝ и майка ѝ, дядо Зоран направи всичко внучката му да не се чувства сираче, но с неговата смърт свърши нейният свят. Свита на топка върху харемските дамаски, Зоя плачеше тихо и горко, докато сънят не я повалеше, но тогава сънуваше веселото, добро и любимо лице на дядо Зоран, чувстваше устните му върху косата си, чуваше гласа му: „Бог да те пази, Зуи!“... „Не! — станеше шестнадесетгодишната Зоя. — Няма да остана при враговете на дядо! Ще избягам, дори да ме убият!“

Хасан Али я направи жена насила, но след това я затрупа с подаръци, ласки, любовни думи. Зоя търпеше всичко и чакаше своя ден. Този ден закъсна две години, но все пак дойде. По Коледа Зоя роди син, Хасан Али го кръсти Айваз, закла вол и покани моаджирските първенци от цяла Босна. Когато все пак ѝ дадоха детето и Зоя се надвеси над люлката му, почувства остра омраза към това червено, сгърчено бебе, което поразително приличаше на баща си. „Няма да живееш, изчадие! — мислеше тя, загледана в хилавото му телце. — Не те искам, потомък на Свинята! Аз те родих, аз ще те убия!“

И го уби със студ и недохранване. Хасан Али плака като дете. Колкото Зоя мразеше мъжа си, толкова той я обичаше. Хасан Али беше единственият моаджир в Сараево, който имаше само една жена, макар да имаше и власт, и злато да си купи колкото иска.

— Обичам те, Зоя ханъм — ласкаво казваше той. — Аллах ми е свидетел, уважавах дядо ти... Заповядах да го погребат с почести.

— Искам да ида на гроба му — казваше тя, сигурна, че ще ѝ откаже.

— Не бива, Зоя ханъм. Ти ще раждаш синовете на правоверен. Не бива да се скверниш на гяурски гробища.

— Той беше моят дядо, аз съм християнка.

— Беше християнка, Зоя ханъм. Мюезин ага е болен. Оздравее ли, ще влезеш в правата вяра.

Зоя не противоречеше, приемаше ласките му, но пестеше своите. Мразеше го от дъното на душата си, мразеше ръцете му, очите му,

миризмата му. Мразеше го, когато е буден, когато влиза в двора върху белия си жребец, напет и красив, с натрапчивата, пресолена красота на ориенталеца, мразеше го, когато спи, когато се приближава към нея..., но посегнеше ли, задушаваше се от омраза. Някакво вродено чувство, някакъв инстинкт за самосъхранение прикриваше чувствата ѝ, така че когато успя да се качи на галерата „Лакрима Кристи“, Хасан Али полудя от мъка, сигурен, че любимата му жена е отвлечена против волята ѝ.

Зоя замисли и подготви бягството си бавно, внимателно, затова и достатъчно прецизно. Снабди се с мъжки дрехи, купи ботуши, уши си плащ от кадифе за завеси и използвайки сезонния лов на глигани, който Хасан Али предвождаше, разби вратата на харема, изкачи се по бръшляна на дувара, скочи на улицата, забули се с плаща и тръгна към пристанището. Между много рибарски лодки в порта се клатеха два венециански кораба, които търгуваха с овце от Ориента. Един от тях беше „Лакрима Кристи“...

Великият дож дон Корадо Орлани държеше няколко хиляди глави овце в Южна Ломбардия, но те бяха малко, за да задоволят нуждите от мляко, камо ли от месо за вечно гуляещата Венеция. Капитанът на „Лакрима Кристи“, етрусецът Рудолф Феро, беше главният снабдител на Републиката. За Зоино щастие той знаеше, че стадата на Босна са ударени от шап и побърза да се отпрати на юг, към пристанищата на Солун и Пирея. Зоя се укри в празните трюмове и едва когато устните ѝ се напукаха от жажда, излезе на палубата. Дон Рудолфо беше на кварталдека, когато хърватката разпусна косите си и падна на колене с молба за милост и протекция. Етрусецът беше петдесетгодишен, но все още в цялата Република, а и в останалите морски полиси на Италия нямаше кой да го бие на боли, на дърпане на копие или във високо хвърляне на камък. Коремът му беше започнал да виси, зъбите оредяваха, но силата му беше исполинска и както не знаеше истинския брой на кредиторите си, така не беше в състояние да преброи децата, които беше създал от остров Мадейра до Хайфа, в източния край на Леванта. Когато видя Зоя, Рудолфо Феро слезе от мостика, хвана я за ръка, заведе я в каютата си и я хвърли на леглото. Един час по-късно, плувнал в пот и сладострастна немощ, етрусецът взе да я разпитва. Зоя не скри нищо, но вместо съчувствието, което очакваше, че пълната ѝ със смърт и сълзи история ще предизвика,

видя, че капитанът гледа на появяването ѝ като на особено благоразположение на съдбата и че докато плува на галерата, ще трябва да задоволява прищевките му. Едва срещайки Рудолф Феро, Зоя започна да разгадава истинското отношение на мъжа към жената. Дядо, баща, съпруг, братя — това бяха единствените мъже, защитници на родената в немощ жена, всички останали, а те бяха огромното мнозинство, бяха насилници, сладострастници, мръсници, а това естествено ги правеше и врагове. Зоя нито за миг, никога не съжали, че е избягала от моаджирите, но и никога не се примири с мъжете, в чиито ръце я хвърляме случайността. Нейното оръжие беше бягството, целта ѝ обаче бе, бягайки от мъжа, да срещне онзи мъж, който ще я брани от унижения и ще я превърне в жената, която подсъзнателно искаше да бъде — съпруга и майка. Рудолфо Феро лягаше върху нея до деня, в който хвърлиха котва в Пирея. Зоя се възползва от заплесията на вахтата и скочи в зелените води на залива. Плува дълго, измивайки от себе си спомените за принудителните мъжки ласки... Излезе от водата и тръгна към вътрешността. Вървя дълго... до къщата на Ана и Мексис.

Животът на Зоя се промени напълно. Ана беше българка, Мексис грък, но живееха дълги години в любов и разбирателство и всички около тях, пастири, овчари, млекари, имитираха суровото им благородство. Ана я прие като своя дъщеря, даде ѝ дрехи, легло и най-важното, закрилата си. Когато Рудолфо Феро и „Лакрима Кристи“ натовариха стоката си и отпътуваха, Зоя се почувства в пълна безопасност. С охота работеше около овцете, помагаше на Ана в кухнята. Започна да се усмихва, един ден се улови, че е започнала да тананика онази песен, с която някога майка ѝ я приспиваше... Дните се редяха един след друг спокойни и ведри, докато една вечер Мексис се върна разтревожен. Хасан Али и един отряд моаджири бяха влезли в града, следвайки по суша галерата на етрусеца. На пристана се говореше, че хърватката Зоя, руса до бяло, е избягала от борда и се крие в околностите на града. Същата нощ Зоя и Мексис потеглиха за Солун.

— Качи я на християнски кораб! — заповяда Ана. — Нека я свалят някъде на запад... Да търси късмета си сред католиците.

Корабът беше генуезката фрегата „Мизерикордия“, която превозваше богомолци от цяла Италия на поклонение на Божи гроб в

Ерусалим. Капитанът ѝ беше възрастен, богобоязлив мъж, Зоя отдавна беше забравила името му, но сред екипажа, както навсякъде, където се събираха професионални авантюристи, имаше и мръсни типове, от които ѝ се наложи да се брани веднага. Тогава в тълпата се откри Бернардо Кавур. Береардо беше дребен, но сърцат рицар от Парма, който с гол нож в ръка прекара до койката ѝ първата нощ на борда. На следващия ден изчезна. Ужасена, Зоя претърси цялата фрегата и като не го откри никъде, почука на кабината на капитана.

— Търся Бернардо Кавур — започна тя. — Няма го никъде? Къде може да бъде?

— Сигурно е паднал зад борда — разсеяно отговори старият моряк.

Следващата нощ беше ад. Нападнаха я след залез. Зоя опита да се бори, но силите ѝ се изчерпала и се остави на съдбата. До някое време брой мъжете, после престана, а после и припадна... Когато се свести, лежеше в койката. Богомолците спяха около нея, по-бедните направо на дъските в трюма. Моряците ги нямаше. Получили своето, те бяха излезли на палубата да изпълняват задълженията си. „Ще се самоубия — мислеше Зоя, разтривайки изтръпналите си нозе. — Още една такава нощ и ще се хвърля в морето!“

На разсъмване либийски сарацини нападнаха „Мизерикордия“. Екипажът поведе бой, но не издържа пиратския абордаж и се предаде. Всички, които дръзнаха да се защищават с оръжие в ръка, паднаха под сарацинския топор, всички богомолци бяха изведени за продан на пазара на робите в Сидра.

Преди да падне в нозете на своя господар халифа Исмаил паша, Зоя вече знаеше всичко за него. Велможата беше започнал живота си като претендент за византийския престол, родът Погонат беше дал няколко от най-значителните василевси на империята, а самият Исак беше воювал дълги години със султана. Остарял и уморен от битки, той беше предпочел да сътрудничи с поробителите си, вместо да загине под ударите на дивата им азиатска ярост. Исмаил паша беше приел исляма, беше се обрязал в преддверието на джамията „Султан Мурад“ и за награда беше получил генералско звание, титлата халиф, която отговаряше на византийското „архонт“, и пожизнено управление на либийска Сидра заедно с пристанището и двадесет и двата шебека, с които сарацините нападаха християнските кораби в Средиземно

море. Исмаил имаше стотици слуги, но Зоя попадна в свитата на жена му, мавританката Дарма, тъмна като суданска негърка, но с тънък нос и устни, като у белите жени. Трудно беше да се определи възрастта на мавританката, но на око тя беше между четиридесет и пет и шестдесет, тънка, стройна, готова да помогне всекиму, готова да застане срещу внезапния гняв на мъжа си, а и срещу ферманите на Падишаха. Зоя прекара при Дарма две години. За това време я видя да спасява мъже от въже и дръвник, да освобождава роби и бели пленници. Исак прекарваше времето си в писане на хроника на византийските императори, а когато почиваше, излизаше във вътрешния двор на двореца си, сядаше пред статива и рисуваше плодове, вази и свещници, докато светлината му позволяваше. С външния свят общуваше само чрез жена си, в която беше нежно, Зоя би казала, трогателно влюбен. Когато Дарма влизаше в покоите му, острото му лице се смекчаваше, очите му ставаха ласкави, изправяше сухото си, жилаво тяло и я посрещаше с протегнати ръце. Исак я целуваше по делото, полагаше я да седне до него и дълго, тихо разговаряха, без да изпускат ръцете си.

— Животът е поражение, моето момиче. Ако не съществуваше любовта, бих казал — животът е пълна безсмислица!

Когато Дарма се появи на търга на робите, Зоя беше припаднала от непоносимата прашна горещина на площада. Свести се в хладна, каменна стая. Беше гола, изкъпана, намазана с благовония, покрита с чаршаф. Нямаше сили да стане от леглото. Някой я беше купил. За Зоя нямаше съмнение, че е притежание на богат мъж, още по-малко за ролята, която ѝ е отредено да играе в дома му. Заспа отново. Събуди се с чувството, че не е сама в стаята. До леглото ѝ седеше Дарма.

— Край на мъките, моето момиче — каза на лингва франка мавританката. — Красавицата трябва да владее живота!

— Вие ли ме купихте, госпожо?

Дарма кимна.

— Аз нямам роби. При мен живеят няколко момичета... докато се омъжат. Как се казваш?

— Зоя — хърватката пусна нозете си на пода и седна в леглото. — Къде се намирам, госпожо?

— В един прокълнат от всички богове град, моето момиче!

Зоя заживя в дивата, кървава Сидра, както на беше живяла и в мечтите си. Под закрилата на Дарма и по-мрачна натура от нейната би

повярвала в прелестите на света, а Зоя беше склонна да забравя злото. Не мина месец, а те знаеха една за друга всичко, с подробности, които една жена трудно споделя и със сестра си. Дарма се беше родила в двора на мавритански воин, но селото ѝ беше превзето от кабирците на Ибн Мобарак и на шестнадесет години се беше озовала из бардаците на Агадир. Беше пътувала на борда на английски бриг, беше проституирала сред сарацините по мароканския бряг, докато не беше се появил Вангел Аваля, русото момче от Македония. Вангел беше наследил Ибн Мобарак Урода, но след нападението на пустинните племена бяха избягали в открито море. Любимец на съдбата, Вангел беше станал дон де мар в Средно море, но заварил Дарма да се люби с един от пиратите, вместо да я убие, беше я подарил на своя враг архонта Исак Погонат, нейния съпруг, настоящия халиф на Сидра. Тогава Зоя чу за пръв път името Аваля или Авалов, което една година по-късно щеше да се превърне в нейна съдба.

— Вярваш ли в прераждането? — попита Дарма един ден.

— Вярвам в бога — смирено отговори Зоя.

— Всички вярваме в боговете си... Погледни Исак. Разгледай го внимателно... по-дръзко. На какво ти прилича?

Зоя не разбра въпроса и не намери отговор.

— Знае се, че всеки човек прилича на някакво животно — продължи Дарма. Ядяха пресни плодове и наблюдаваха работата на халифа, средоточен над картината си. — Виж раменете му как се свързват с врата, виждаш ли каква дъга образуват, като у орлите? Сега погледни профила. Орлов нос, малки очи близко до носа... Вижда ли си грифон? Сега няма такава птица, но някога тя е владеела небето. Това е Исак, прероден грифон. Ако видиш императорските знамена на Византия, ще ти стане ясно защо са украсени с орли. — Дарма я погледна усмихната. — И аз съм някаква птица... Прелетна. Долетяла съм от черна Африка. Вангел беше тигър, затова не можах да живея с него. Птиците живеят с птици, рибите с риби, пълзящите с пълзящи... Инак ще настане хаос!

— Аз на какво животно приличам? — развеселена попита Зоя.

Мавританката дълго не отговори.

— Един ден, преди много години в Сидра спря фелука на великия везир Мехмед Кюпрюлю паша. В поканата до халифа пишеше: „Да доведеш мъдрата, милостива валия Дарма ханъм да се

поклони на наместника на Падишаха!“ Отидохме на борда. Пашата лежеше на възглавница, а в ръцете му спеше котка. Бяла до синьо, със сини очи, на вид мързелива и отпусната, но всъщност бърза като вятъра и жестока като древна фурия. Два пъти скочи в съня си... Единия път улови сигал във въздуха, втория — плъх, минаващ по палубата. Беше сита котка, убиваше за удоволствие и се връщаше в скута на везира. Слугите хвърляха жертвите ѝ в морето... Когато те видях да се бориш с припадъка на пазара на робите, казах си: „Ето я твоята котка... Вземи я, ще ти спи в скута, но не ѝ пречи да убива, ако не искаш един ден да скочи върху теб!“

Зоя се обиди.

— Говориш така, защото знаеш, че убих сина на Хасан Али!

— Това е само началото, Зоя. Ти ще убиеш много хора, докато не срещнеш по-силна котка, докато срещнеш тигъра! Тогава ще му се подчиниш, ще стихнеш в сянката му, ще прибереш нокти и ще се оставиш на висшата му воля!

* * *

В Сидра достигна слуха, че моаджирският паша Хасан Али търси жена си Зоя по всички пристанища, над които се вее полумесецът. Разказваха, че моаджирът пресрещнал галерата „Лакрима Кристи“ в Галиполи и въпреки забраната на шефа на бреговата артилерия Кристоф паша изклял до крак всички, които заварил на борда, а етрусецът скопил и обесил надолу с главата за омърсяване честа и постелята на правоверен. Дожът Корrado Орлани беше изпратил гневна нота до султана, но в отговор беше получил копринен шнур. Високата порта одобряваше отмъщението на своя генерал и предупреждаваше Венеция, че ако предприеме наказателна акция срещу бреговете на Босна и дождът, и доновете му ще увиснат по безбройните фенери на Републиката.

— Какво ще правим, Дарма? — попита хърватката. — Султанът ще принуди халифа да ме върне на мъжа ми?

— Сидра е далече, Хасан Али не е моряк. Докато стигне до Африка, ще минат години.

— Но един ден ще стигне?

— Тогава ще мислим — усмихната, обелила безбройните си бели зъби, отговори мавританката.

В сарая връхлетя бимбашията Юмер. Халифът беше починал внезапно. Работейки над хрониката си, той беше въздъхнал дълбоко, положил глава на масата, затворил очи и умрял.

Печалната слава на княз Филип Авалов пристигна в Сидра много преди него самия. Халифът беше изгорен и оплакан, Дарма беше свалила белия траур, когато турците доведоха в града ранен, окован във вериги пират от борда на онзи флойт, който нападаше търговските кораби из Додеканезите и Средно море. Преди да са изтръгнали ноктите на едната му ръка, морякът проговори. Пиратският капитан се казваше княз Филип Авалов. Не мина много време и името княз Авалов се чу отново. Този път ферманът до гарнизоните, съобщаваше, че млад мъж с това име се е появил в Битолския санджак. В Сидра се появи още едно противоречиво сведение. Княз Авалов беше преплувал Понт и Босфора на път за Царския град. От писмата на Филип Ткон Македонец до покойния ѝ съпруг Дарма знаеше, че Вангел е купил княжеска титла и че живее с жена си и синовете им на север от Отомания. „Синовете са тръгнали по пътя на баща си!“ — помисли мавританката и зачака появата на княз Филип в Сидра. Рано или късно буря или безветрие щяха да го изхвърлят на нейния бряг.

— Зоя — започна вдовицата на халифа една вечер. Бяха седнали да чакат бреговия бриз на горната веранда на двореца. Пристанището беше пусто, дори рибарските лодки бяха в морето. — Там някъде се рее Филип Авалов, синът на княз Вангел. Акостира ли в Сидра, ще те ожения за него. Ако е истински син на Белия дявол, той ще бъде истински мъж за котка като тебе!

— Подиграваш ли ми се, Дарма?

— Говоря напълно сериозно.

— Християнски княз? — Зоя се изчерви от вълнение. — Може да има жена, деца... Може да не ме хареса?

— Остави това на мен — разсеяно отговори мавританката. — Моли се съдбата да го изхвърли в Сидра!

Спидер изслуша разказа на Зоя, без да трепне, но отвътре клокочеше като вулкан.

— Мавританката ли плати на Зигфрид Нери да отвлече флейта?

— Съмнявам се... Защо би го направила?

— И аз се питам... Да кажем, че има някаква открита сметка между баща ми и нея... Приемам, че отмъщава на сина му, но ти твърдиш, че се е отнасяла с тебе като майка? Дарма отне кораба ми, тя ме прати на смърт, но сред осъдените беше и ти?

— Не — едва приглушавайки викът си, каза Зоя. — Тебе може би...

— Какъв изход остави за теб? Моята смърт е твоята смърт, Зоя! Нима не го разбираш? Дарма направи невъзможно бягството ти от Хасан Али!

— И въпреки това продължаваме да бягаме от него? Ще ти кажа нещо повече, аз няма да падна жива в ръцете му!

— Самоубийството не е изход.

— Ако беше живял моя живот, щеше да знаеш, че това е единственият почтен изход.

Спидер се засмя дрезгаво, ехидно. Когато си внушаваше, че го обича, Зоя се страхуваше от този смях, сега, когато го познава достатъчно, той я отвращаваше.

— Има думи, които не бива да се употребяват, жено! — сухо каза той.

Мълчаха. Огънят пращеше, Константин и Вангел спяха в завета на скалата, Наум Белиот в краката на конете. Ако надникнеха зад скалата, щяха да видят кладите на потерята долу, в поречието на Иструм. Белиот предполагаше, че на сутринта Хасан Али ще тръгне по течението на реката към морето, затова напрегнаха и своите, и силите на животните да превалят хълма на изток. Утре по билото на планината щяха да заобиколят Пелистера от север и да влязат в Битоля, родния град и на Белия дявол, и на наемника.

— Имам двама братя в града, княз — беше казал Наум, внушавайки им посоката. — Те ще ни помогнат да прекосим арнаутските земи до морето.

— Приемам упрека, Филипе — обади се Зоя. — Аз бях жена на много мъже!

— И Дарма твоя сводница?

— Тя ме хвърли в обятията ти.

— Само в моите?

— Робинята няма право да казва — не!

— Късно е за истината, Зоя. В Луксор можех да направя нещо... Сега съм беглец.

— Щеше да убиеш жената, която ме спаси?

— Щях да убия курвата, която предаде баща ми... Права е старата, Авалови имат твърде много живи врагове!

— Марс не беше враг на рода ти!

— Не ми говори за него.

— Защо, Филипе? Марс е жив. Готви се да го срещнеш... Казах ти, очаква те труден разговор!

— Ти го чакаш, нали?

Зоя наведе глава, взря се в огъня и дълго не отговори.

— Искаш да чуеш истината?

— Има истини, които могат да ти струват живота!

— Сам виждаш, ако бягството пропадне, Хасан Али ще ме върне в Босна... Ако успеем, оставам твоя жена... И двете възможности ме отвращават!

„Спидер, нещастнико, от собствената си жена чуваш тези думи!“

— Кога ме намрази, Зуи?

— Моля те, не ме наричай така?

— Отговори ми!

— Когато чаках брат ти Марс да се върне от Одринското кале... Сега можеш да ме убиеш?

„Не в жребеца, в бастърдското му сърце трябваше да стрелям!“

— Няма да те убия... Въпреки че наруши съпружеската клетва... Смъртта е лек изход.

— Приличаме си, Филипе... Аз разруших твоето семейство, ти на брат си Константин...

— Зоя! — Филип сниши глухия си глас. — Влизаш в бурни води!

— Не ме плаши, търся лекия изход.

Отново млъкнаха задълго.

— Какво очакваш, да те преотстъпя на Марс?

Зоя поклати глава.

— Брат ти...

— Той не е мой брат!

— Брат ти Марс! — Зоя вдигна глас и заби светлите си очи в него. — Той не ме иска, Филипе. Сбърках... Трябваше да му говоря за любов, вместо това аз му предложих тялото си!

— И той отказа?

— Не можеш да си го представиш, нали? Да, отказа! Константин е свидетел!

— Зоя — Спидер смекчи гласа си, — добре, нека бъде мой брат, щом е син на баща ми... Какво виждаш в него, за което аз съм сляп. И защо избра Марс, а не Константин например? И той е мой брат, много по-добър от мен, благороден, честен... Защо се влюби в позора на Белия дявол, а не в гордостта му?

— Грешиш, Филипе. Марс може би е позор за майка ви, но за...

— Белия дявол... — ехидно усмихнат ѝ помогна той.

— За княз Вангел Авалов, никога!

— Така да бъде, жено... Ще ми отговориш ли?

— Ще трябва да говоря дълго?

— До разсъмване има много време.

— Гладна съм, тялото ме боли, умирам за сън, едва се крепя на седлото... Бягам от единия си мъж, този, който уби дядо ми, с другия, който опита или не дай боже уби човека, когото обичам... А аз продължавам да говоря с Марс. Казвам му всичко, всичко... И той ми отговаря: „Зуи, аз ще дойда за теб!“

Филип скочи на крака. Задушаваше се, ръката му потърси ножа, но пръстите му тръпнеха и го остави да лежи в канията. В очите му се стичаше бесът на омразата, но гласът излезе спокоен, дори кротък.

— Знам тази болест — каза той. — Майка ми до ден-днешен говори с Белия дявол.

Спидер тръгна без посока. Трябваше да се успокои някъде далече от огъня, да го удари вятърът, да проветри и мозъка си, и унижените си чувства. На север планините белееха вече, но тук в сърцето на Македония вятърът все още беше твърде немощен за огъня,

който бушуваше в главата му. „Бели дяволе — ръмжеше той, — не знам дали копелето ти промени живота на жена ти, но на мен отне всякакво желание да съществувам! И не той го направи, а ти, вдъхвайки му силата си!“

Скитайки из гората, Спидер знаеше, че няма в какво да обвини Марс. Права беше Зоя — той, Спидер, се поддаде на изкушението, разби семейството на брат си, но и да беше се въздържал... Познаваше достатъчно Алика, за да знае със сигурност, че семейството ѝ е било разбито много преди да се върне от север. Заслушан във вътрешния си глас, Спидер чуваше обясненията на Менон. „Светът е страшен не с престъпленията си, а с това, че всеки престъпник е в състояние да даде смислено, убедително, а затова и разбираемо оправдание за деянията си...“ Менон беше обяснил предателството си с унизената си гордост... „Аз мога да кажа същото за Марс! — с разяждаща ярост и от крайна принуда си призна той. — Проклет да бъде деня, в който се срещнахме... И не него исках да срещна, а Константин... И не за да видя болката му, а да му поискам прошка... Доколкото Спидер се е родил годен да моли!“ Но застана лице в лице с третия си брат, с бастърда, с княз Марс Авалов. Баща му беше яздил жребец на име Ром, Марс — също. На гърба на коня Филип беше спечелил прозвището „Бързия“, но наблюдавайки как Марс плува в седлото, как прекарва деня в тръст, без следа от умора, той бързо си даде сметка, че е срещнал по-добър ездач от себе си. Марс можеше да прекара часове загледан в една точка, тих, ненатрапчив воин божи, бдящ над тленния живот на човеците. Филип беше водил три войни, коя от коя по-неуспешни, коя от коя по-голям провал пред вътрешния му престиж. Марс избиваше бащините им врагове с огън и вода, освободи от плен Вангел, след като преди него се бяха провалили патриарх, велик дож, еврейски банкери, дори кървавото злато на Белия дявол. Марс просто беше отишъл и изпълнявайки глупешките капризи на едно момче, беше го освободил според условията, които то имаше дързостта да постави. Дори да имитираше баща им, дори да го правеше съзнателно, имитацията изглеждаше толкова убедителна, че Филип започваше да се пита: „Нима Белия дявол се превъплъти в незаконородения си син?“

* * *

Шест клади горяха в полето, но в сивеещата нощ Спидер успя да види, че около тях няма хора.

— Науме? — Белиот се показа от сянката на дърветата. — Хасан Али е напуснал бивака?

— Накъде върви?

— Ще стане ясно на разсъмване.

— Късно! — каза Белиот. — Ако е напипал следите ни, сутринта ще бъде тук.

Денят ги свари на път. „Това е последниятт ми преход на беглец!“ — мислеше Спидер, задържащ Атаман по облите камъни на Пелистера. Нощта го потискаше, опъваше нервите му, правеше го склонен да надценява чужди качества, да подценява себе си. Денят обаче върна енергията на Паяка и личността му се преизпълни с гордост. На дневна светлина Зоя му се видя жалък повод да бяга като сърна пред гончета, да понася несгоди от адските мъки по-тежки, да страда от ревност, чувство, което само по себе си го поставяше в нозете на жената и много под избраника ѝ.

— Константине? — Спидер изчака брат си и мина на английски. — Жена ми избра копелето. Няма да ѝ преча. Ако е жив и я намери, да правят каквото искат, но аз вече нямам работа с вас! Нито мога да облекча положението ви, нито да бъда надеждна защита...

— Върви, Филипе — кимна Константин. — В живота е така, всеки трябва да поеме пътя си... Рано или късно.

„Какво ли иска да каже?“ — не се задълбочи в анализ. Инстинктите го принуждаваха час по-скоро да се махне, да хукне по своя път... Излишните приказки щяха само да го забавят.

— Отивам във Венеция... Там е Алика. Сега и завинаги тя за мен ще бъде чужд човек, но мога да предам твои желания... Заповеди дори?

— Благодаря. Ако имам да ѝ казвам нещо, сам ще я потърся.

— Да ѝ съобщя ли, че Вангел е свободен?

— Не! — Константин поклати глава. — Свободен е днес, утре отново може да бъде пленник... И още нещо... Той сам ще определи отношенията си с нея.

Константин не намаляваше хода на коня, не променяше стойката си, напрежението на тялото си. Говореше с такова безразличие, като че ли обсъждаха дворцовите тоалети на Уайтхол.

— Остани със здраве, Константине... Ако чуя, че сте в безопасност... ще бъда... щастлив.

— Сбогом, Филипе — каза Константин и отмина.

Спидер можеше да смушка Атаман и да полети на северозапад, но нещо недоизказано все още го задържаше сред бегълците. Готвеше се да изостави жена си, брат си, племенника си и това, че щеше да им остави телохранителя си, беше малка утеха дори за сурова натура като неговата.

— Вангел?

— Да, чичо.

— Нашите пътища се разделят, моето момче?

— Разбирам, чичо — хладно отговори Вангел.

— Така ли? — Спидер се усмихна. — Сега аз не разбирам.

— И ти, и аз знаем, че Марс е жив!

— Продължавам да не разбирам! — разбрал всичко, каза Спидер.

— Марс ще се върне — с извънредно високомерие отговори Вангел. — Тогава ти трябва да бъдеш далеч... Много далеч!

И младият княз отмина. Спидер спря коня и се огледа. Баща и син Авалови бяха напред, конете им кривяха глезени по камъните, зорко следена от Белиот, Зоя едва се крепеше на седлото.

— Пази Зоя, Науме! Един ден ще ти поискам сметка за живота ѝ!

— Напускате ли ни, княз?

— Отивам във Венеция... Ако някой ден търсиш хляб и легло, знаеш къде да ме намериш.

Спидер впи пръсти в рамото на хърватката.

— Спиш ли?

— Мъча се да не припадна.

— Трябва да чуеш нещо!

— Чух, Филипе. Добър път. Бог да те пази.

— Само това ли имаш да ми кажеш?

— Ще моля бога да спаси душата ти... Нямам сили, не мога да говоря!

— Добре, Зоя, няма да те мъча. Освобождавам те от съпружеската клетва... Никога няма да се позова на брачното тайнство. Наум ще се грижи за тебе, докато му кажеш да се маха. Дотогава той е твой роб. Последно слово, Зоя... Ако почувствуващ нужда да ме видиш, кажи му да те доведе при мен...

Хърватката не отговори. Спидер изчака да ги изгуби от поглед и се огледа за Хасан Али. Трябваше да го пропусне пред себе си, след това щеше да обърне Атаман на северозапад и волен като вятъра, да полети към Венеция.

* * *

Когато Паяка застреля Ром, Марс можеше да го спре било с нож, било с изстрел, но това би значело да го убие в гръб. Не, копелето искаше да види агонията в очите му, да чуе предсмъртните му хрипове, да почувства миризмата на анкора...

Марс се измъкна изпод коня. Потерята налиташе. Остра болка в прасеца и бедрото прежулиха мозъка му. „Трябва да бягам назад, към Одрин! Тогава Хасан Али ще избира мен или князете!“ В далечината се виждаше ниска, подпалена от залеза гора и Марс побягна към нея. Надяваше се зигзагът му да е по-бърз от ръцете на спахиите. „Ако костите ми са здрави, ще се измъкна!“ — помисли той, погнат от оловото на потерята. Преброи двадесет и два изстрела, после чуваше само собственото си дишане. Болката ставаше все по-остра, ботушът му се пълнеше с кръв, но когато хлътна в гората и се обърна, в далечината се виждаха единствено две прозрачни облачета прах, които слънцето беше оцветило розово. Хасан Али беше избрал дълга пред лесната плячка.

Когато нощта падна с непрогледната си тежест, Марс свали ботушите, брича и огледа крака си. Бедрото му беше раздрано от хълбока до глезена, но раната беше външна и бързо щеше да зарасне. Намери поток, изми крака, изпра клина и потърси завет. Сега имаше нужда от сън. Изход щеше да търси на сутринта. Ако, дай боже, седлото беше все още на гърба на Ром, а в него и златото му, изход все щеше да се намери...

Събуди се преди разсъмване. Слънцето все още не беше се подало зад хълмовете, пернатият свят още спеше. Скочи и хукна в кръг. Кракът го болеше, нощният студ го беше сковал така, че кръвта му едва се движеше в жилите. Когато възстанови кръвообращението, надяна мокрия брич, напъха краката си в ботушите и потърси трупа на

Ром. Завари багажа си непокътнат, затрупа жребеца с камъни, метна седлото на рамо и тръгна на запад.

Когато Наум Белиот пристигна в Скендера, княгиня София Авалова страдаше от зъбобол. В устата ѝ бяха останали по четири резци отгоре и отдолу, но от няколко месеца и те бяха започнали да се обаждат. „Превръщам се в старица — спокойно мислеше албанката. — Животът свършва!“ Не ѝ се умираше, напротив. Семейните дела бяха в хаос. Мъжете Авалови скитаха някъде из Империята и само всевишният знаеше живи ли са още. София беше свикнала да губи близките си и с примирение посрещаше лоши новини, от добрите обаче беше започнало да ѝ призлява. Ставаше нещо с нея. Когато получи последното писмо от Константин, кръвта се изтегли от главата ѝ и рухна на пода, но когато се свести в ръцете на Ната, знаеше съдържанието му, сякаш някой в отвъдното ѝ го беше прочел.

— Марс е освободил Вангел! — с треперещи ръце София разгърна ситните, педантични страници на първородния си син, увери се в отвличането на внука си и хукна из Скендера. „Бели дяволе, познах те — шепнеше тя. — Сърцето ми те позна, скъпи. Каква сила вдъхна на Марс, Вангели, и него ли остави за свой заместник на земята! Ела в съня ми, чакам заповедите ти, княз Авалов!“

Но Белия дявол отлагаше появяването си. Мина лятото, земята подгизна от есенните дъждове, карпатските студове я сковаха и до средата на април Скендера приличаше на ледена пустиня. От началото на века Европа не помнеше такива студове. Замръзнаха Дунавът, Рейн, Елба, Балтика, Понт Евксински, над царския град валя сняг и затрупа всичко по-ниско от човешки бой. София зъзнеше край камината, слушаше воя на вълците и чакаше пролетта да отвори пътищата, по които трябваше да се завърнат двамата ѝ сина, внукът ѝ Вангел и Марс, копелето на Мана слугинята. Когато слънцето проби оловото на небето и топенето започна, от юг плъпнаха конните орти на спахиите. София не знаеше, а и никой не беше чул в затънтения накрай света Скендер,

че цезарят на Свещената източна империя Фердинанд Втори беше подписал ферман, по силата на който Молдова, Влашко и Трансилвания губеха формалната си независимост и падаха под властта на Османовци.

Напоена с влага, съживена под ласките на слънцето, земята набуя в трева и бурен, дивечът изпълзя от дебрите и Скендера възкръсна.

— Ната — извика София една сутрин. — Викни ратаите, прати за Стефан Котленеца... Трябва да стегнем къщата. Скоро князете ще застанат на прага.

Мина май, юни, но все още никой не идваше, никакво писмо не стигаше до Буджак, нито някой, било Аарон Асса, било Аурел Абруд бяха получили някакви сведения за момчетата. В началото на юли султанът изпрати войска да раздели трите княжества на вилаети и да утвърди властта му, но навръх Илинден избухна войната с Венеция за Крит и Високата порта изтегли аскера си на юг, към пристанищата на Солун и Галиполи... За Крит, острова на раздора, щеше да се води четвърта поредна война... И тогава по пътя от Килия се зададе Наум Белиот.

* * *

Войната се затягаше, жертвите растяха, дъното около острова обрасна с пробити, подпалени, разцепени и преобърнати кораби, но Фортуна все не накланяше везните в нечия полза. Венеция беше получила уверения и от Генуа, и от Неапол, че ще я подкрепят на синьо дъно, но колкото и да се взираха на запад капитаните на Републиката, помощ не се задаваше. За разлика от великите си прадеди, Мустафа Кюпрюлю паша, великият везир на Отомания, все още не успяваше да събере в едно пристанище и фелуците си, и ортите, които трябваше да заменят изтощения и обезкървен гарнизон в Кандия. Изнемогващите защитници на Крит гинеха като мухи от глад и дизентерия.

От няколко дни цареше затишие, морето лежеше спокойно и гладко като платнище, проснато за съхнене, по пладне температурата скачаше толкова, че живачният термометър на пристанището всеки ден

пръсваше стъклените си. Умората си казваше думата и нито галерите помръдваха, вързани на котвите си, нито османците, превзели с щурм Кандия през зимата, правеха опит да разкъсат обръча, оковал пристанището... Тогава задуха бриз, по небето плъзнаха облаци, замириса на дъжд. За критяни това значеше възкръсване. Градът разтвори капациите на прозорците и пушна вятъра в спарените си стаи, по сокаците се чува копита, писнаха зурни, но когато в пет часа по турско време мюезинът се провикна от минарето и чалмалиите паднаха по очи във възхвала на аллаха, от православния манастир, високо горе над града, долетяха тържествени камбани. От северозапад се спускаха галерите на Венеция. Това, което ни обнадеждаха християни знаеха, ни рязаните информатори на Хюсеин бей, шефа на гарнизона, бяха успели да му докладват, беше, че флотата се командва от дож Корrado Орлани и че на левия му фланг плава петмачтовият английски бриг „Спидер“, командван от неговия собственик княз Филип Авалов, наречен още Паяка.

Бягството беше стихията на Спидер. Ако се чувстваше добре, възроден и годен да прощава, това беше само задгърбил грижи, опасности, понесъл се в кариер към безгрижието. Изоставил веднъж брат си и Зоя, той почувства облекчението на роба, счупил оковите си. Усетил настроението на господаря си, Атаман отприщи мощния си галоп и с всяка секунда го отдалечаваше недостижимо и от азиатската злоба на Хасан Али, и от кой знае от кого вменените му задължения към семейство, родова чест, та дори и към енигматичната родина на баща му. „Извини ме, Бели дяволе, но не бива да искаш от един княз да гледа на това стадо като на едноутробни братя!“

Вятърът свиреше в ушите му, но тишината и самотата бяха така всеобхватни, че скоро остави избор и на път, и на посока на жребеца и потъна в мисли. Цялата представа, която беше изградил за себе си, всичките достойнства, които си приписваше или беше убеден, че притежава, рухнаха. Марс му създаде комплекси, вдъхна му неувереност, та дори и страх, накара го да се озърта като циганин на тържище и в края на краищата го принуди да стреля от засада като наемниците на майка му. Спидер се срамуваше, че не му достигна кураж да се опълчи открито срещу копелето, и се боеше, че му е оставил шанс да оцелее. Ако Марс беше жив, неговите собствени дни бяха броени, освен ако Зоя не изпросеше опрощението му... Зоя? И

наум произнесено, това име режеше мозъка му, изпълваше го с яростна болка, устата му се наливаше с отровна слюнка, унижението се спускаше като пелена над очите му. Той, княз Авалов, рицарят, воювал срещу преподобния Оливер Кромуел, участвал в похода на най-големия авантюрист на века Валенщайн, беше свил знамената пред сина на бащината си слугиня и единствената му надежда за спасение сега беше кариерът на коня му. Трудно се понасяше такова самопризнание, още повече когато Зоя, собствената му съпруга, нито за миг не беше се побояла да му каже всичко това в очите.

Атаман разклати галоп и Спидер слезе от седлото. Цяло денонощие бягаше на североизток, време беше да даде отдих на жребеца. Свали сбруята и го пусна да пасе, опъна кожата, зави се и заспа. Няколко часа по-късно в просъница чу кучешки лай. Скочи. Слънцето преваляше в кротък залез, температурата падаше, студеният, пълен с мирис на бор въздух режеше дъха. Оседла Атаман и търкайки очи, потегли ходом. Лаят се усилваше. Пътеката се виеше между два обли хълма и се губеше някъде долу... „Да не би да съм превалил планината?“ — мислеше той, когато се надвеси над сребърната лента на спокойна, пълзяща на юг река. Това беше Иструм, но Спидер не го знаеше. Не знаеше също, че поне временно се е спасил и от дивото преследване на моаджира, и от отмъщението на Марс, копелето на Белия дявол.

* * *

Когато се добра до Битоля, Марс разбра, че е избрал погрешен път. Нито Константин, нито Филип бяха минавали през града, а и двамата имаха огромна преднина пред пешеходец като него. Марс спа два дни в хижата на Петро Дундар, купи кон и отново тръгна на път. Връщаше се в Молдова с тескерето на Марс Шкодер и по същия път. Съдбата се гавреше с него. Беше тръгнал по друмищата на великия си баща, а щеше да се върне по-жалък, отколкото се чувстваше на тръгване, а и по-малко готов да понесе на плещите си една... велика съдба. Беше се научил да дебне като котка, да изчаква момента си, да убива, но това далеч не беше достатъчно. Великият се раждаше велик и никакви усилия на нищожеството не бяха в състояние да го издигнат

до висотата на могъществото. Хермес беше достатъчно мъдър да отнеме от учениците си страха от смъртта, но беше безпомощен, когато трябваше да им даде устои, а и достатъчно смислена цел в настоящия тленен живот. Ако Ньобур беше наоколо, Марс щеше да му зададе един-единствен въпрос: „Как да издигна ръста си до мита за Белия дявол?“ — но знаеше, че не може да получи истински отговор. Ньобур би се отплеснал в доказателства, че никаква дейност на този свят не е от значение... Не, херметиците бяха неговият извор на знания, устои и сетива за света, но отдавна не го задоволяваха. Екlesiаст казваше: „Който трупа познания, трупа тъга!“, а това като че ли обясняваше пресищането му от алхимизма. От това учение беше усвоил способността да пътува астрално. Затворил очи, напрегнал вътрешното си зрение, сега той почти сигурно виждаше Константин, Вангел и Зоя да влизат в Солун, следвани от поболяната душа и разкъсаното самолюбие на Хасан Али, можеше със сравнителна сигурност да проследи Спайдер из тесните, надвиснали над водни ръкави улици на Венеция, но инстинктът му подсказваше, че трябва да върви на север, към Молдова, където фамилията на баща му щеше да понесе смъртен удар. Какъв, от кого... познанията му не стигаха, за да проникне в недрата на причините, да обхване мащаба на последствията, но инстинктът му за миг не се съмняваше, че когато небесният огън изсипе своята геена над дома на Белия дявол, той, неговият незаконороден син, трябва да бъде там, за да посрещне съдбата си.

* * *

Когато влизаха в Солун, глашатаят вече биеше барабана и предизвестяваше залостването на градските порти. Докато Наум Белиот търсеше хан, Вангел и Зоя легнаха в тревата зад градската баня, а Константин слезе от коня и с тръпнещи крака тръгна към пристанището. Трябваше да намери два кораба, тръгващи на разсъмване в две различни посоки. Единият през Истанбул и Понт за Молдова, на който възнамеряваше да качи снаха си и наемника, и друг за Венеция, с който той и сина му щяха да се доберат до дома на Менон Скодели, където може би все още живееше Алика... и всичко

това трябваше да стане, преди да са разлостили портите и Хасан Али да нахлуе в града...

* * *

Когато Спидер пристигна във Венеция, Алика беше наела малък замък на остров Сан Джорджо Маджоре срещу площад Сан Марко и обградена от своя прислуга и високопоставени приятели, с лека ръка и на едро пилееше златото на Авалови.

Филип нае гондола, прекоси залива, но когато се готвеше да акостира на кея на снаха си, вратата на „Каза Алика“, както беше нарекла двореца си, се разтвори широко, през нея излязоха четири носилки и потеглиха по улицата към вътрешността на острова. Спидер скочи на кея и ги последва. Зад пердетата се чуваше смях, възбудени женски гласове ехтяха в каменните фасади на дворците, но нито един от тях не беше на Алика. След стотина ярда носачите спряха, оставиха на кокилите ценния си багаж и спуснаха стълбите. На улицата се изсипаха девет жени, облечени в кадифе и коприна, пъстри като папагали и много по-шумни от тях. Спидер ги изчака да влязат в таверната и бавно влачейки по паважа новите си ботфорти, тръгна след матроните. Таверната се наричаше „Златният фазан“. Беше чувал за нея, преди да потегли на път с флойта, а сега щеше да му се удаде случай да надникне в нея. „Златният фазан“ беше една от най-прочутите кръчми на Венеция... Казвайки това, празноглавците от площад Сан Марко го потвърждаваха със слуха, а защо не клюката, че самият велик дож дон Корадо именно тук се среща с любовницата си.

Таверната беше подземна, широка, подпряна на каменни колони, и по-светла, отколкото отвън можеше да се допусне. Когато стигна до средата на залата и се обърна към светлината, Спидер видя широка панорама на Венецианския залив, но и няколко врати с тежки завеси, зад които изчезнаха жените.

— Какво обичате? — попита нисък, дебел мъж с барета и дага, стърчаща под наметалото му.

— Търся дона Алика — каза той. — Аз съм брат на мъжа ѝ.

Няколко минути по-късно едно от пердетата се размърда и Алика се върна в таверната.

— Кога пристигна, Спайдер?

Обръщението му подежда като шамар, но преглътна предизвикателството и отговори, стараещ се да подражава тембъра ѝ.

— Здравей, снахо. От три дни съм във Венеция... Как прекарваш времето си...

— Как ме намери?

— Проследих носачите.

— Тогава знаеш как си прекарвам времето?

— Нямам представа.

— Весело... — някаква сянка мина през теменужените ѝ очи, но мускулите на лицето ѝ се разтегнаха в усмивка. — Надявам се, че не се готвиш да ми държиш сметка?

— Не — Спидер остави очите си да реят из залива. — Как си прекарваш времето, е твоя работа, но чии пари харчиш, това имам право да знам!

— Авалови. Свой нямам, знаеш. Поне тук, във Венеция.

— Да — Спидер кимна, после дълго мълча, загледан в маневрирането на един галеон. — Не те ли интересува откъде идвам, кого видях... Имам ли някакви известия за сина ти?

— Ако имаш да ми казваш нещо, ще го направиш сам... Или се лъжа, Спайдер?

— Аз имам име, Алика!

— Не мога да те наричам другояче... Извини ме.

— Не мога да те извиня... момиче! — ярост се надигаше от жлъчката и тръпнещо желание да я стисне за гушата. — Ако развратничиш с мои пари и очакваш да търпя това, дължиш ми поне външно уважение!

Този път Алика се усмихна наистина.

— Все пак ми държиш сметка? И за златото, и за поведението? Питам се, откъде взимаш толкова наглост, девер? Брат ти Константин е скромнен човек.

— И морален... по-морален от двама ни... — Спидер се взря в празните ѝ, като че ли тъжни очи и потърси място за сядане. — Искам вино и ломбардски стек! За твоя сметка! Виното да е от това, което пиете с твоите... приятелки!

Алика се измъкна през същото перде и дълго не се върна, но съдържателят изпрати прислугата с пълен поднос. Имаше няколко

кристални кани с вино, фурми, сирене, бадеми... Спидер се нахвърли на ядките и пресуши първата кана. Беше жаден, гладен, грохнал от преследвания и бягства, петимен за дамски слабини и сън. Когато Алика се върна в таверната, на подноса не беше останало нищо за ядене, третата кана беше започната, но нито гладът, нито жаждата, нито яростта бяха заченали затихването си.

— Къде е стекът?

— Пекат го.

— Къде беше досега?

— Искях да се убедя, че ще бъде ломбардски.

— Убеди ли се?

— Да — Алика кимна и седна от другата страна на масата. —

Добро ли е виното?

— Знаеш, че е добро. Кога ще приготвят стека?

— Всеки момент.

Спидер отпиваше, но не й предлагаше, макар че на подноса имаше още една чаша... Внесоха месото. На подноса имаше пюре от ябълки, желе от боровинки и бял млечен сос, но Спидер знаеше от опит, че той е по-лют от всички пиперлии чушки, които растяха край чифлика на Стефан Котленеца.

— Благодаря. Можеш да си вървиш... Като ми потрябваш, ще те намеря!

Алика не мръдна от мястото си.

— Не чу ли? Това е всичко, което искам.

— Но не и аз, Спайдер!

— Алика!

— Спайдер! — Алика скочи. — Къде е синът ми? Къде е Вангел, куче! Ако не кажеш веднага, преди да си доядеш стека... ще те превърна в кървава пихтия!

Спидер се огледа и разбра какво й дава куража да му говори непочтително, да креци и заплашва. В таверната бяха влезли цяла дузина носачи с шпаги в ръце. Бяха препречили всички изходи и чакаха заповед да се нахвърлят върху него. „Ето къде се беше бавила кучката!“ Спидер я погледна, огледа охраната и избухна в смях, така мислеше, всъщност в злобен кикот, така звучеше.

— Смешна си, Алика! И кучетата ти са смешни. Искаш ли да ги избия до крак... Тук, пред тебе!

— Къде е синът ми, Филипе? — с отчаян, грохнал глас промълви тя, отпусна се в стола, захлупи лице на масата и заплака.

Спидер допи виното, побутна стека, вече не му се ядеше, измъкна сирийската си сабя и стана.

— Вангел е на свобода. Марс... Княз Марс Авалов го изтръгна от казармата. Все още бродят из България. Константин и синът ти... Кажи на кучетата да освободят пътя! Опитат ли да ме спрат, ще хвърчат глави!

Излизайки от таверната, Филип погледна през рамо. Алика все още лежеше на масата.

Вечерта го свари пиан, зъл като белка и в още по-пълна безпътица. И във Венеция не го чакаше нищо. Сега си даваше сметка, че бягството му към Република е било по инерция, по-скоро продиктувано от подсъзнателната увереност, че няма къде да иде, отколкото от непременното желание да се върне тук, където смъртният грях на кръвосмешението го бе довел... Спидер прекоси грамадния хол, добра се до леглото, отпусна се под балдахина и заспа, по-скоро пропадна в пианските си, кой от кой по-кошмарни сънища...

По обяд слугите го събудиха. Долу в салона го чакаха Менон и Алика. Снаха му беше положила усилия да добие вид на дама, но и да не беше, изнуреното ѝ лице, сенките под зачервените очи подсказваха достатъчно ясно какъв ужас е била тази нощ за нея.

Спидер ѝ разказа всичко, което знаеше. Не скри нищо, нито брака си с хърватката, нито предпочитанията ѝ към копелето, нито опита му да осъди на смърт натрапения си брат.

— Константин знае ли... че родих от тебе?

— Знае, Алика.

— Разкажение... Тази поза е отвратителна, Спайдер!

Филип не обърна внимание на настроението ѝ.

— Казах му всичко... Константин е загубил очи за света. Други въпроси го занимават сега. Той ще ти върне сина, но ти трябва да изчистиш... обора! Нали, Меноне?

Менон не отговори. „Старее... Старият грешник върви към края...“

— Добре, Филип Авалов — Алика стана. — Утре тръгвам за Молдова...

— Чакай тук — каза Спидер. — Брат ми няма да откаже на сина си да приберат скъпата, предана мама.

— Мръсник!

Спидер изгледа разсеяно бясното ѝ препускане към изхода.

* * *

— Какви нищожества сме ние, Меноне? — Обядваха сами, вуйчо и племенник, всеки потънал в своите мисли. — Ние, синовете на Вангел Аваля. Баща ни воюваше със султана, помагаша му претендентите за Константиновия скиптър, корсарите на Британия. Белия дявол стана личен враг на Филип Втори и изведе Англия на бреговете му. Кой от нас е годен на подобно отмъщение? Ние сме плъхове, похотливи плъхове, които не могат да разделят една жена... Баща ми рушеше с едната ръка и строеше с другата, името му се произнасяше с уважение в Уиндзор, Ескориал в Долма Бахче. Той беше равен на императори, патриарси, на големите пирати... А ние? Кой сме ние? — Менон продължаваше да мълчи. — Получихме огромно богатство, приятелството на най-големите английски фамилии, подкрепата на виенските банки. Ние можехме да бъдем доновете на Източна Европа, ако не бяхме се родили плъхове!... Аз загубих връзките си с Англия, но преди това загубих уважението ѝ. Валенщайн ме прие като син на големия пират на Леванта, но после ме осъди на смърт като дезертьор... Константин намрази баща ни още като дете. По-лесно му беше. Омразата го спасяваше от непосилното задължение да издигне ръста си до неговия...

— Вие имате още един брат — каза Менон. Спидер преболедува думите му. Опита се да чуе ехидни нотки, упрек или презрение, но тембърът на албанеца звучеше по старчески уморено, пресипнало и като че ли тъжно.

— Да — каза Спидер. — Дори ние да нямаме трети брат, Белия дявол има трети син!

Отпиваха от виното, поглеждаха се крадешком и мълчаха. Бузите на Менон висяха, ръката му трепереше, наметалото му беше посипано с пърхот и бели косми. „Колко ли е годишен... Може да приближава дори осемдесет, черният предател!“

— Какво става във Венеция, Меноне? Градът запада от ден на ден?

— Война — неопределено отговори албанецът.

— Война ли? С кого?

— Дон Корадо събира нова флота. Воюва за Крит.

— Откога?

— Вече близо година. Получил е уверението на няколко града, че ще го подкрепят. — Менон затвори очи. — Кръстоносен поход по море... Хазната е празна, данъците непосилни... Дори за мен.

Останал сам, Спидер отново се дотътри до леглото. За едно денонощие се напиваше трети път. Отпусна се и затвори очи. „Утре се връщам в Молдова!“ — каза гласно той, но това решение не му достави никакво успокоение. Какво щеше да прави в Скендера? Ще командва слугите на майка си? Ще плува в езерото, ще скита с мускет из горите, ще спи с жените на чокоите, докато един ден пукне от астма или сифилис... Или ще тръгне по света... Отново? Къде? Париж... С какво беше по-различен Париж от Лондон, Виена, Прага, Венеция... А той, Паяка, не може да се приспособи към нито един от тези полиси.

Когато се събуди, нощта падаше отново. Вятърът вдигаше тежки, кални вълни, луната изгряваше над Далмация и скоро щеше да освети каналите. Филип излезе и седна на балкона. „И утре няма да тръгна на север! — помисли той в мига, когато осъзна, че ако тръгне нанякъде, това в никой случай няма да бъде към бащиния му дом. — Война?“ Тогава го връхлетя второ прозрение. „Аз съм лош войник, защото презирам и тия, с които воювам рамо до рамо, и тия, за чиито глави съм тръгнал!“ Да, само идиотът не чувства, че е презиран, и само той може да бъде командван с презрение.

Спидер скочи и с широки крачки тръгна по верандата. „Белия дявол знаеше да предизвиква любов. Обичаха го и Сокоп лаза, и Лазар, и Влаха, и Котленеца. С любов говореха за него Филип Ткон, Дърмънд, адмиралите Мърдок и Хоукинс. Обичаха го княз Абруд, Дарма мавританката, майка им... А това значеше, че и той ги е обичал или поне, че никога не ги е презирал!“ Реки пот шурнаха по гърба му. „Защо зарязах найтите в ръцете на преподобния Оли? Защото презирах и Чарлс, и Джейкъб, и дебелогъзите им кралици, и вечно пияните им рицари! Защото аз, синът на Белия дявол, си бях позволил да презирам

Великобритания, внушавайки си, че съм й равен по сила, слава и благородство!“

Какъв глупак, боже мой? И защо отвялякох Алика, ако не от презрение към морал, фамилия... презрение към бога и божите заповеди, в края на краищата! Защо си позволих да бъда съдник на Марс, ако не от презрение към баща му... По дяволите! Спидер се хвърли в канапето. Дишаше тежко, дрехите лепнеха, сърцето го биеше в гърлото. „По дяволите! — изкрещя той срещу луната. — Защо никой никога не ми каза, че величието е любов!“

* * *

— Сам ли си, Науме? — попита княгинята.

— Не, господарке. Водя жената на негово височество...

— Алика?

— Зоя... Жената на княз Филип.

— Така ли? И къде е... нейно височество?

— Чака заповед да ви се представи?

София наведе глава и мълча дълго.

— Къде са синовете ми, Науме?

— Княз Константин и синът му пътуват за Венеция, господарке.

Отидоха да търсят майката на младия княз.

— А Филип?

Ред беше на Наум да наведе глава.

— Княз Филип ни напусна в България... Не благоволи да каже къде отива.

— Това е в негов стил — София кимна. — Кой освободи Вангел?

— Марс копелето, господарке.

— Княз Марс Авалов, куче! — Гласът й режеше като щорм. —

Повтори!

— Княз Марс Авалов — смирено произнесе Наум Белиот. — Той освободи благородния ви внук от еничарската табия в Едрине.

— А той къде е?

— Не знам, господарке... Убиха коня му. Преследваше ни потеря... Изгубихме го от очи. Сигурно си пробива път към Молдова.

— Добре, Науме... Кажи на Ната да подготви банята и доведи княгиня Зоя.

Миро Челеби не успя да намери своя господар. Търси го от Иструм до Вардар, но никой не беше срещал пешак, който малко от малко да прилича на княз Марс Авалов. „Сега накъде?“ — мислеше той, изтягащ се на дървения нар в един тетовски хан. В Сараево го чакаше въже, но Далмация беше голяма, а той — спечелил достатъчно злато, за да си купи и име, и имот някъде близо до шиптарската граница. „Или да тръгне за Скендера?“ — Челеби потръпна страховито. Там живееше онази ненаситна вълчица, онази фурия княгиня София, а вампирската ѝ жажда за кръв кой знае срещу какъв враг щеше да го изправи. Миро се протегна, докопа каната с вино и изпи дълбока глътка. „Ще се върна в Босна“ — реши той. Затвори очи. Мозъкът му спеше, но нервите му бяха така опънати, че вече втора нощ прекарваше в просъница. „Жалко за копелето!“ Марс го нямаше никъде, значи Хасан Али беше стоварил дланта си върху него. „Наистина жалко! Смел мъж, сърцат и честен... Честен! В наше време това не е малко!“

Отпи отново и се замисли. Трима братя, а колко различни, по дяволите. Константин мек, добър, може би твърде много християнин за неговия вкус и твърде слаб, за да бъде истински син на Белия дявол... Миро помнеше княз Вангел Авалов. Това беше една зима преди много години, в Битоля... Той беше коняр в дома на Енвер бей, спяхия, офицер и най-добрия ездач в санджака... И тогава се появи Белия дявол. Късно, в деня на бесенето. Кой и защо бесеха, Миро не помнеше вече. Помнеше друго... Княз Авалов спря коня пред портата на Енвер, повика го да излезе, пръсна спяхийската глава с пищова си, даде му няколко жълтици и препусна на изток. „Бягай, момче! — беше казал Белия дявол. — Утре започва клането!“

И Миро побягна. Сутринта го свари в покрайнините на Скопие полумъртъв от студ, гладен, но със златото на княза в пояса. Започнаха митарствата. Когато почувства силата на парите, младият бошнак се закле да живее живота на свободния и заможен човек, да не слугува никому и да заплати независимостта си, каквато и цена да поиска

провидението, дори собствената му кожа. Дребен, но як и сърцат, Миро бързо спечели и име, и престиж сред скопските бабаити, предимно дьонмета от Албания и Влашко, с които вечер причакваха керваните от Босна. Нападаха облечени като черкези. Така минаха две години в налети и пиянства, докато Топ капу изпрати заповед до Охридския валия да избие разбойниците. Потерята ги удари, заспали в ракиката край Вардар. Всички, които не знаеха да плуват, изгинаха или от ятаган, или от мътните априлски води на реката. Миро изплува на десния бряг, добра се до някакъв катун, открадна най-охранения кон на циганите и следвайки руслото, тръгна към Охрид, следван от молби, ругатни и проклетия.

Една година по-късно срещна Наум Белиот. И двамата бяха търсени от властта, и двамата щяха да намажат въжетото, ако паднаха в лапите на правосъдието.

— Има една работа — каза Белиот. — В шест часа по турско ела на кон в еврейската махала — разговорът се водеше в Скопие. — Знаеш ли къде е синагогата? Добре, ще те чакам.

Работата беше грабеж в дома на Самуил Леви, златар и лихвар, човека, който беше разорил цяло Скопие и срещу пет процента рушвет прибираше дълговете си с помощта на местния бимбашия Юмер и заптиите му.

— Ти варди ратаите — каза Белиот и хлътна в тъмната порта на висока сива къща.

Миро не се задоволи с ролята си. Събра слугите, заключи ги в избата и тръгна да търси Белиот. Завари го да лее еврейска кръв с яростта на йезуит. Жената на Леви лежеше изтърбушена, две сухи, та горели, момичета гледаха тавана с изцъклени, празни очи.

— Защо жените? — попита втрещеният бошнак.

— За да разбере това куче какво го чака, ако не даде златото!

Наум изглеждаше объркан, отчаян, дори изплашен.

Самуил Леви, напротив, с ясни очи и спокоен дъх чакаше края си.

— Говори, ефенди! — каза Миро. — По дяволите златото, живот спасяваш?

Леви поклати глава.

— Имам син, ефендилер. Златото ще остане негово. Опитът ще го научи да пази семейството си по-добре от мен.

Миро погледна Наум, но освен яд и отчаяние не откри други чувства по лицето му.

— Какъв е твоя кяр, човече? — продължи бошнакът. — Утре ще те ядат червеите?

— Ти си червей, момче — каза Леви. — Червеи са баща ти, дядо ти... Червеи са жените, които са ви раждали!

Наум замахна с ятагана, но Миро успя да го спре навреме.

— Умре ли, ще отнесе златото в гроба!... Защо да сме червеи, чорбаджи? — продължи да пита той. — С какво твоя син е по-малко червей от мен?

Леви обърса лицето си, надигна се, седна на пода, взря очи в труповете на дъщерите си, преглътна и премести погледа си на бошнака.

— Ще ти кажа, убицецо на девици! — Самуил Леви се беше преборил с мъката, така че сега душата му, готова да литне към Йехова, и тленното му тяло само бавеше възнасянето ѝ. — И ние сме роби, и вие сте роби, но ние владеем господарите си, владеем златото им, честта им, живота им, робите им... А вие, рая, нисша духом...

— Науме, удрай! — изкрещя Миро. Последва тъп удар и гласът на евреина заглъхна.

* * *

— Какво щеше да правиш със златото на евреина? — попита Челеби месеци по-късно. Бяха спрели конете на две-три левги от София и чакаха да минат горещините, преди да влязат в града. Нямаха пукнат грош, от няколко дни ядяха плодове, стомасите им се раздираха от сюргюн, ръцете омаляваха, краката едва ги удържаха на седлата.

— Знаем ли? — след дълго мислене отговори Наум. — Да го бяхме докопали, щяхме да мислим.

— Не така! — Миро поклати глава. — Прав беше евреинът, царство му небесно. Златото те прави господар. Нямах ли го, ти си роб, лайно! — Бошнакът се изплю шумно. — Леви умря господар, баща му е бил господар, синът му господар ще бъде... Разбираш ли? Това искаше да каже проклетият му чифутин... А ние какво — скитахме от място на място, тук ударим, там ударим... Съберем някоя лира,

после ги хвърляме за вино и циганки. Живот ли е това, Науме? Прав е, червеи сме и червеи ще си останем!

— Добре де, няма да прием, никакви циганки... Къде ще станем господари, като навсякъде ни дебне бесило?

Миро не отговори нито тогава, нито по-късно, на свечеряване, когато влязоха в София с вид на търговци едряци, дошли да въртят алъш-вериша си в града на баните...

Бягството им беше кърваво и безславно. Опитаха да оберат ханджията, у когото бяха отседнали, но подозрителният шоп беше предупредил конака, че в хана му са останали подозрителни типове. В престрелката убиха коня на Челеби, а два куршума го удариха в гърдите под гърлото и в десния прасец. Белиот не го изостави, напротив, праметна го на коня пред себе си и се юрна в паническо бягство. Миро се свести в лозята край Татарпазарджик. Наум го беше оставил в ръцете на овчари каракачани и беше тръгнал да се погрижи за прехраната им. Когато се върна, носеше четири наниз-пендари и две пушки чекмаклийки. От каракачаните купиха овен и вино, събраха ги на курбан, пиха, пяха, побратимиха се с кръв и изпаднаха в пиянски несвят. Слънцето ги разбуди по икиндия. Нямахше помен от овчари, ни от злато, ни от коня на Белиот, но пушките лежаха до тях, а това все пак беше нещо. Тръгнаха на юг.

— Ще се качим на някоя гемия — каза Наум. — Там и да те обере някой, няма къде да се скрие.

Миро прие този аргумент и подпирайки се на чекмаклийката, тръгна след него. Млад беше, силен, раните му бързо се съсирваха, тялото му лесно понасяше негодите, а с него вървеше Наум Белиот, човекът, който му беше спасил живота, побратимът... Какво повече можеше да иска. Тръгнаха през планините. Белиот се надяваше да настигне каракачаните, но скоро забравиха за тях. Родопа гъмжеше от села едно от друго по-богати, плячка имаше, а този път късметът беше на тяхна страна. Миро бързо разбра, че Белиот е човек на действието, че не му липсва ни сила, ни кураж, но че главата му работи бавно, мъчително и че мисленето го уморява. „Добре — рече си Челеби. — Аз ще мисля, ти ще действаш!“ Белиот разцъфна, успокои се, сънят му се върна, руменината на лицето също.

— Виждаш ли оная къща, Науме? — казваше Миро. — Щом мръкне, ще я ударим. Ти влизаш с пищовите и мълчиш. Шукне ли

някой, стреляш в главата му. Само главата, запомни, да не кажеш после, че не съм те предупредил?

Нападаха бързо, вероломно и се оттегляха безшумно и без помайване. Заприличаха на богати, отрупани със сърма и сребро търговци, но когато се налагаше, вадеха от дисагите униформите на спахии, позлатените ятагани и посрещани със салтанати и угодничество, сядаха в кафенетата и замайваха местния башибозук с бабаитски небивалици. Говореше Миро, Белиот пиеше вино, ядеше козя пастърма и мълчаливо се възхищаваше от находчивите лъжи на бошнака...

Когато захладня и над Родопа започнаха да се трупат облаци, Челеби поведе побратима си към морето. Някъде долу, между Дедеагач и Солун щяха да търсят място за усядане, постоянен дом, жени и съдбата на господари. Наивността на откъснатите от света планински турци ги беше подвела да мислят всички рязани за глупаци. Още с влизането в Кавала започнаха митарствата по конаците. В големите градове „бошлафа“ на доверие нямаше никаква стойност, там човекът беше тескере, а без тескере се превръщаше в хайдук, във враг на Империята и попадаше в зандана. Следствието беше бързо. Прегледаха им багажа, откриха спахийските униформи, смъкнаха им потурите, разбраха, че не са правоверни, биха ги на голо с върбови пръчки, докато признаха, че са убили и ограбили аскери на Падишаха, и ги изправиха пред кадията. Стар, белообраз съдия с гуреливи очи и празна уста изслуша обвинението, отпи с мляскане глътка кафе и определи съдбата им.

— Да се обесят в неделя, християнския петък на мегдана на Кавала, баш кога бият камбаните и гяурите се стичат на църква!

Беше вторник. Оставаха им пет дни престой на белия свят. В тъмницата завариха Марин капитан. В неделя и тримата като Христос и разбойниците щяха да тръгнат за небитието.

— Имате ли оръжие? — Без да мърда от ъгъла си, попита Марин.

— Нямаме — отговори Белиот.

— Язык. Ако имахте, щяхме да драснем... Кога писне мюезинът...

— Аз имам нож — обади се Челеби.

Марин мълча дълго, после каза:

— И той ще свърши работа.

Вечерта преди молитвата двете заптиета влязоха да им дадат хляб и да сменят жабурясалата вода. Марин хвърли ножа в гърдите на вардиянина с чекмаклийката, а Миро и Белиот се хвърлиха на водоносеца. Докато Челеби му чупеше врата, Белиот му беше пръснал и сърцето, и черния дроб с ковашкия си чук, както в приливи на самохвалство наричаше юмрука си.

— Стига — обади се капитанът. — Псовиса... Щом зине мюезинът, излизаме. Белиот с ръце на гърба, ние с Челеби като стража.

Думите му заглъхнаха във висок, протяжен вой. Беше пет часът по турско време, време за вечерна молитва.

Марин закла пазача на конфискуваната си гемия, опъна платната и отпраши към Дедеагач. Капитанът беше българин от солунските села, но от дете беше сраснал с морето и на суша се чувствуваше уязвим и преследван. Далаверата му беше контрабанда на маслини и олио, но не се отказваше да пренася и по-опасна стока, оръжие за критяни, избягали каторжници от Измир и Адана, мюсюлмани шиити, осъдени като еретици от фанатичните софти, търсеци спасение на персийския бряг. Марин капитан не се гнусеше от никаква работа, стига да се плащаше в злато и да риеше престола на султана, когото мразеше като Сатаната и презираше като изпражненията си. На шестнадесет години беше тръгнал по контрабанда с баща си, но две години по-късно една гъркиня отрови стария с гъби и оттогава плаваше сам или със случайни помощници. Хитър, потаен и подозрителен, Марин нямаше доверие никому и никога не предприемаше два курса с един и същ екипаж. С годините, беше прехвърлил двадесет и петте, той се беше превърнал в отчаян самотник. Не прощаваше нито предателства, нито обиди, отмъщението му бе едно-единствено, кръв, а трескавите очи на опасен луд го превърнаха в напастта на пристанищата, които отбягваха дори най-мръсните и разюздани типове на Леванта. Марин беше среден на ръст, слаб, сух, с тежки ръце и изпъкнали жили на врата като у анадолските хамали. Имаше малките черни очи на пор и нос, паднал по арменски над устата му. Беше клал турци, майка му беше отвлечена по харемите, когато старият плуваше с гемията, а той едва прохождаше, беше клал гърци... и любовницата на баща си, и двамата ѝ братя, и моряци в пиянски свади, и сирийци, и ливанци, и всякакви, така че вече трета година никой не дръзваше да се качи на гемията му и той опъваше

цялата хамалогия сам. Така и го заловиха. Беше тръгнал с хиляди сирийски саби от Халеп, но налетя на буря. Четири денонощия се бори със стихията. Когато влезе в Егея и вълната падна, обра ветрилата и се просна в койката... В нея го спипаха властите, заспал до контрабандното оръжие, хвърлиха го в зандана, осъдиха го на бесило, после съдбата го срещна с Челеби и Белиот.

Когато слязоха в Солун, първата им грижа бе да се снабдят с надеждни тескерета. Наум и Миро бяха силни мъже, не го разпитваха, не му досаждаха със сълзливите си истории. Имаха братски отношения и малко по малко Марин започна да ги харесва. Чуваше ги да говорят за тескерета, но докато не изкараха заедно две егейски бури и не ги видя как даянат на опасности и умора, държа устата си като закована с цигански клинове. Една нощ все пак се добраха до Солун и Марин реши да им гласува доверие.

— Чакайте тук — каза той. — Ще ида да наема коне. Вие лежете на дъното на гемията!

— Къде отиваме — попита Челеби.

— В един манастир, за тескерета... — беше отговорът.

Няколко дни по-късно потропаха на портата на манастира „Памакаристос“.

* * *

Пет лета тримата наемници служеха за лична охрана на игумена, отец Филип Ткон Македонец, плуваха чак до Киев през Понт и нагоре по Днестър и Припят до патриаршията, бяха при арменския патриарх Варлаам, при етиопския патриарх — негър Максим, — и навсякъде с опасни и тайни мисии. Пренасяха злато и светини, избиваха мекерета и доносчици, избиха сума турци и евреи, уредили чрез Илдъза да изкупят земите на светите православни обители. Работеха много, говореха малко, спяха в полудрямка като котките. Понякога Наум изпускаше веселия си нрав и запяваше някоя от безбройните си битолски песни. Пееше хубаво, гърлено, с дълбок цветен баритон. Миро затваряше очи и го слушаше. Марин капитан пригласяше наум и времето минаваше по-леко. Една нощ отец Филип прати да ги викнат в „Памакаристос“.

— Седнете, момчета — благо започна той. — Хапнете, пийте вино, от Света гора го донесоха братята. Починете си, дълъг разговор ни чака.

— Ти говори, отче, ние и така си почиваме — обади се Миро, — че нали го знаеш Наум от Битоля... Кога нещо не му е ясно, започва да се поти като коч!

Архонтът игнорира тези думи, но все пак започна да говори.

— Знаете, християни, Византия беше велика империя, твърдина на православието, скала срещу догми и извращенията на ересите... но се възгордя ромеят и го удари на разврат, суета и дела неугодни богу. Знаете как наказва Всевишния? Спомнете си Содом и Гомора, и до днес развалините им стърчат в Ханаан за предупреждение и страхом божий. Византиецът пренебрегна предупрежденията свише и тогава Творецът изпрати от арабската пустиня варварите на Осман рязания. Опомни се християнина, но беше късно. Хамутът на робството му беше надянат и той заживя живота на вола. Никой не знае за колко века ни наказва господ бог, но едно е сигурно — светец днес е оня, който с огън и меч се опълчи срещу догмите на Мохамед лъжепророка и в кръв залее престола султански. Имаше такъв светец, момчета. Отоманите го наричаха Белия дявол, християните — княз Вангел Авалов, дон де мар, или по нашенски „господар на моретата“. Хиляди читаци паднаха от ръката на този мъж, но бог го прибра до дясното си коляно за отдых и възнаграждение. — От очите на Филип потекоха две сълзи и бавно, като бисери по мрамор се изтъркаляха в брадата му. — Днес при нас е дошла вдовицата на Вангел дон да моли за помощ срещу враговете му... — игуменът стана и с широки крачки тръгна из магерницата. — Ще оставим ли в беда вдовицата на светеца, християни? — остро, пискливо, с очи в тавана извика той.

— Няма, свети отче — плахо, като на себе си отговори Наум и им върза ръцете. Марин и Миро се спогледаха, но вече беше късно.

— Анатема за онзи, който пренебрегне дълга си на християнин, за да тъне в разврат и пустословие в таверните на сатаната! — Отец Филип се отпусна уморено и запъхтян и развълнуван мълча дълго. — След три дни тръгвате за Молдова. Ако изпълните дълга си достойно, ще ви благословя с опрощение на греховете, но да ви пази господ, ако оскверните с дела, думи и помисли паметта на светеца! До гроб ще ви

преследва проклятие, а в отвъдното — страшен съд и вечните мъки на ада!

Когато по обратния път Миро избухна:

— Глупак малоумен, кой те би по устата да обещавах!

Наум произнесе първата си и единствена реч:

— Аз съм православен християнин от Битоля, Челеби. Всяка неделя баща ми слагаше новите си дрехи и ни водеше на църква. Пееше, и аз пеех, всички пееха... В душата ми светло, мозъка просветляваше, Челеби. Тогава знаех, аз съм българин от Македония, а читаците са мои врагове до девето коляно, до амина! Така ли е, Марине? Прав ли съм, питам? И после как стана така, как се завъртя света, че простият човек не знае кой е свой, кой не? Така не може, Челеби! Аз ти го казвам, ако да ме смяташ за малоумен глупак! Ние сме християни, божем, и ако един светец на нашата вяра ни вика на помощ от гроба, вълци да бяхме, на човеци щяхме да се превърнем и пак да идем!

Яздиха мълчаливо, всеки потънал в мислите си. Минаха много часове, всеки момент Солун щеше да изплува из хълмовете, когато Марин капитан се обади.

— Прав е Наум, Челеби. Така не може. Вълци да бяхме, пак щяхме да потърсим своите!

Но когато попаднаха в Скендера и княгиня София ги превърна в кучета, оказа се, че срещу християни ги насъсква. Е, не всички бяха православни като Марин капитан и Белиот, вярно, че някои бяха от римокатолическата ерес, но все пак се кланяха на кръста и почитаха светата неделя, денят, определен свихе за въздържание, смирение и прочистване на калта земна. Един ден Наум се накокошини и попита.

— Защо избиваме християни, господарке? Светът, е пълен с ислямити, да им опустее името!

В очите на княгинята блесна геена огнена. Господи, каква жена беше нейно височество! Каква фурия, боже! И с каква желязна ръка командваше мъжете, и с какво смирение и любов коленичеше до гроба на мъжа си, и с какви очи гледаше на запад, откъдето очакваше да се появят синовете ѝ.

— Молим те да отговориш, господарке — Марин капитан се притече на помощ на Белиот.

— Добре, кучета крастави! Ще ви кажа, изчадия, но това е последният въпрос, който ми задавате, или, ей богу, дяволите ще ви вземат! — София ги въведе в хола на кръглата къща, покани ги около камината, заповяда да сервират месо и вино, изчака ги да заситят глада си и задоволи любопитството им. — Светът гъмжи от лакеи и предатели. Не този, който държи нож срещу гърдите ви, непременно е най-страшният враг. В тъмното пълзят голи охлюви, прилепи късат месата ви, змии ви чакат в постелите. За да воювате със султана, момчета незрели, за да ви нарекат утре последователи на Белия дявол, първо трябва да избие лакеите на Топкапъ, да разпорите коремите на всички, които ви дебнат в мрака. А защитите ли гърба си от удари из пусия, тогава тръгнете на велика битка и заслепете славата на свети Георги Копиеносец! Дотогава обаче, песове ръмжащи, ще удряте само този, който аз ви посоча! А сега, марш навън! Ще влизате тук, когато ви повикам!

— Тя е права — каза Марин капитан. Лежаха на тъмно в дама на Котленеца и слушаха пръхтенето на конете в пълните ясли.

— И щедра — добави Белиот.

— Вие двамата сте си плюли в устата. — Миро се бореше със съня и от тримата най-малко се тревожеше кого ще нападат. За него беше достатъчно да има легло, злато, храна в изобилие и ръката на султана да не стига до бърлогата му. — Кучета крастави, песове ръмжащи... Да сте чули нещо друго от устата й?

— Устата й е люта — отговори Марин, — но със същите думи нарича синовете си!

* * *

Удряйки един след друг зърнените крале и чокоите на Буджак, наемниците бяха свикнали да срещат сина на едноръкия Лазар. Марс скиташе из огромния дори за ездач район от Исмаил до Татарбунари и от Килия до Скендера. Момчето вървеше неуморно, тичаше като елен, дебнеше като котка, ловуваше като рис. Едва беше навършил осемнадесет години, но беше хвърлил мъжки бой и беше натрупал и сила, и ловкост...

Лежейки на нара в тетовския хан, Миро виждаше като сега как копелето на Белия дявол се стрелва като кошута в храстите, без да ги разклати, и какъв безшумен и безмилостен преследвач беше, когато си набележеше ловна жертва. Големият му брат Константин беше пълната му противоположност. Преди да научат, че са братя, наемниците не ги сравняваха. Княз Авалов беше господар, благородникът, който не си знаеше ни земите, ни златото, човекът, който ги презираше като убийци и можеше да ги затрие с една дума, с едно трепване на клепача... и не го правеше. Защо? Тогава ни един от тях не намери верния отговор. Княз Константин се ожени, роди му се син и за тяхно облекчение престана да идва в Скендера. Заповеди получаваха или направо от княгинята, или от охтичавия ѝ иконом Влаха. От време на време имаше нещо за свършване, но щом приключи татарската война, враговете на Авалови рязко намаляха, така че по-голямата част от деня лентяйстваха или скитаха по ловджилък из непроходимите дебри на Буджак. И тогава в имението се върна Филип Паяка. Всички нещастия започнаха с неговото появяване, а и не само на фамилията, на всички, свързани с Авалови.

Миро отново се пресегна за виното и отново пи до преливане... „По дяволите, тоя Паяк е истински син на дявола! Отне жената на единия си брат, стреля в коня на другия... Само нещастия, където се появи, нещастия!“ Миро плю на пода. Ако не беше Паяка, и досега Марин капитан щеше да клати жилавото си тяло на седлото...

Челеби се обърна по корем и затвори очи. „Никой не е прокопсал от мислене“ — каза си той, преди да потъне в съня...

На сутринта в стаята му нахлуха заптии.

Когато Хасан Али влезе в Солун, бегълците вече ги нямаше. След дълго разпитване и с помощта на местния валия разбраха, че жената и единият от преследваните са тръгнали в една посока, бащата и синът в друга, но кой пътува през Босфора за Понт и кой през Коринт за Адриатика, никой не можа да каже.

Моаджирът се заключи в една от собите на конака и рева от ярост. Свестиха го. Лежеше на отоманката, наложен с пиявици.

— Аман, паша! — каза белобрадият валия. — Бива ли за някакви гяури да опънеш петалата?

Хасан Али се надигна, пи жадно блудкавата вода на Солун, изчака да му махнат пиявиците и уморено погледна стария валия.

— Гяурката е моя жена, Абдулла паша. Поруга дома на правоверния, кучката му бездомна. Ще посоя главата ѝ и ще я забия пред портата си в Сараево... Аллах Акбар!

— Ишша... — с цъккане и вайкане валията изрази съчувствието си, но благоприличието го задължаваше да чуе изповедта на събеседника си и той наведе глава над кафето.

— Мъжете, валия бей, са стари врагове на царщината. Бащата е син на онзи Бял дявол, който посрами адмирал Али паша при Лепанто.

— Аман, паша?

— Той е, валия бей. Синът му беше ичоглан в едринското кале, но го изтръгнаха от редовете на избраните. Трима братя са князете Авалови, но другите двама се пръснаха по пътя. Сто дни ме разиграваха из чукарите. Арабски коне яздят, на всичко даянат — ни студ ги плаши, ни глад, Абдулла паша. Не току-тъй са синове на Белия дявол.

— Ясно ми е сега, Хасан Али паша — валията беше оставил кафето и се взираше в красивото, изпито и измъчено лице на моаджира. — Разбирам дерта ти. Какво очакваш да направя за тебе?

— Много можеш да направиш, валия бей. Да разпратиш бързоходци по всички градове на Македония. Шест души мъже, едно

момче русо като слама и Зоя ханъм, жена ми... Те бягаха от потерята. Един посякохме по пътя, двама влязоха в Солун с жената на ичоглана. Значи другите трима са някъде наоколо и дебнат по къшетата поганската си работа. Двама са високи, руси, валя бей, добри ездаци, добри стрелци. Малкият син на Белия дявол, валя бей, издави и изгори еничарите край Битоля, а и нагоре из планината. Марс се казва, паша, и е другар с хайдуците Петро Дундар и Лошан войвода. Наши хора пратиха хабер, че се е върнал в Битоля. Третият е слуга, къс, як, без врат, мургав като мене. Това е, паша, жив да си, помагай, че се посрамахме.

Валяята плесна с ръце и стражата влезе с теманета. Половин час по-късно конници се пръснаха да търсят бегълците из Македония, а Абдулла заведе моаджира в покоите си и заповяда да поднесат обяда.

* * *

Хасан Али беше красив мъж с буйни мустаци, падащи над устата, среден на ръст, жилав и кривокрак като всички потомствени ездаци. Някой от прадедите му беше приел правата вяра, вече никой не можеше да установи кой точно, със сигурност се знаеше обаче, че повече от сто години родът му защитава Далмация от венецианските галери, а дядо му, бащата на Домуза, беше получил пашалъка си от султан Селим Втори, задето беше издавил кавалерите на дожа Гаetano Галици пред Сплит. Медалите му още красяха сарая им в Сараево, където приемаха със салтанати високопоставените си гости. Син на Домуз паша — жесток и безмилостен властник, Хасан Али от дете беше свикнал да търпи лишения и несгоди. Когато стана на двадесет години, баща му избра двама от най-добрите си конника и им заповяда да заведат сина му на поклонение в Мека. Пътуването трябваше да трае три месеца и нито ден повече. Ако Хасан Али не държеше на друмните несгоди, пазвантите имаха правото да го бият, да го връзват за коня, но в никой случай да не му позволяват глезотии и капризи. На третия месец Хасан Али се върна хаджия, но сам. Пазвантите измряха от изтощение. Единият на отиване в Александрия, другият на връщане в сухите, каменисти и горещи плата на Анадола.

Хасан Али береше цветя със зъби при пълен кариер на коня, хвърляше дванадесет ножа с една ръка и опираше раменете в земята на всички пехливани на Босна, стига да не тежаха повече от двадесет оки от него. Домуз беше лош човек, но добър баща и искаше един ден синът му да бъде достоен паша, затова го принуди да учи арабски при един от младите софти, които на тълпи заливаха империята и преподаваха Корана на правоверните. Хасан Али се справи и с науката, нещо повече, така изучи и турското, и арабското писмо, че можеше да пише стихове за аллаха и природата и на двата езика. Когато Домуз видя с очите си колко учен и какъв войник е станал синът му, подари му ловния си сарай, две хиляди златни лири и му позволи да започне да урежда харема си.

Моаджирът заживя собствен живот, стараейки се да си създаде собствен свят. Домуз беше безмилостен и караше стриктно по шерията. На крадците режеше ръцете, на лъжците — езиците, блудниците убиваха с камъни, убийците лягаха на дръвника. Цяло Сараево се страхуваше от него, и правоверни, и гяури, а и той ползваше закона, без да обръща внимание на вярата. Хасан Али знаеше, че е наследил много от враговете на баща си и че зад гърба му често го наричат Домузоглу, но това не го тревожеше особено. Един ден той щеше да докаже, че е учен и справедлив управник, дотогава обаче щеше да гледа младините си и да се наслаждава на живота и на бодливото му цвете — жената.

Когато младият дож Корато Орлани пое управлението на Републиката, първата му работа беше да си осигури мир с Отомания. Мирът беше неискрен, временен. Днес Хасан Али знаеше, дожът имаше нужда от нов, по-бързоходен тип корита, каквито правеха английските и холандските корабостроителници, че му се налагаше спешно да подмени остарялата артилерия и най-вече да потърси и наеме мъже, годни да воюват с флотата на полумесеца. Изтънчените венециански контета бяха годни да танцуват мадригал, да играят на боли и на ринг, но не и да понасят несгодите на войната.

Възползвайки се от мира, Хасан Али отиде да види Великия град. Върна се болен, поразен, с осакатена душа и разклатена вяра в аллаха. Венеция беше друг свят, друг век, друга епоха. Отомания тънеше в невежество, във физическа и духовна беднотия, в беззаконие и атавистична жестокост. Роден буден, с възприемчива природа, Хасан

Али скиташе из града и жадните му очи поглъщаха всичко. Фрески, мозайки, сграфита, отвсякъде го гледаха светци, дяволи, голи жени. Църквите кънтяха от звуците на органи, чембала, клавесини и християните приемаха своя бог, много по-благороден, мъдър и всеопрощаващ от аллах, в неповторимата среда на изкуството. Че живописата и музиката са изкуство и какво е изкуство, Хасан Али, разбира се, не знаеше, но роден отворен за красотата, той го приемаше с душата си, за да преболедува и намрази своя кървав и примитивен свят. Венеция почиташе властта и се стремеше към нея, но това не пречеше на върховния ѝ вожд дон Корадо да танцува с жените на сеньорите си, нито на тях да въртят в обятията си неговата съпруга, без да рискуват нито гнева му, нито отмъщение. Хасан Али скиташе като пиян из улици и канали. За да улесни достъпа си, а и да се спаси от излишно любопитство, младият моаджир носеше дрехите на богат патриций, а те му отваряха вратите на таверни, дворци, църкви... Венеция го омая, плени го, но го принуди и да я намрази до смърт, до отчаяната война на екзодуса. И истинската причина беше жената, „бодливото цвете“ на порока. В света, от който идваше, нямаше жени, нямаше ги по улицата, по кафенета и кръчми или ако се мяркаха някъде, те бяха забулени, ако са правоверни, или груби, дебели, с напукани пети и длани, с мръсни, сплъстени коси, с празни пазви или, напротив, надути като дойни крави. В неговия свят жената се обявяваше за тайнство, докато я добиеш като собственост. Повдигайки булото на загадката обаче, откриваш, че си идеализирал едно животно, че си тръпнел като жребец, за да яхнеш... крава! Аллах, защо лиши правоверния от жената!

В Босна започна да изтрезнява. Аллах си знаеше работата. Неговият свят беше свят на мъже, във Венеция командваха жените. Сваляха генерали, обявяваха войни, напускаха мъжете си като циганките и всичко това се вършеше свободно и безнаказано. Във Венеция, пленен от самодивския чар на венецианките, той беше готов да предаде своя свят. Стъпил на твърдината на Империята, той биеше чело в каменния под на джамията и молеше аллах да изпълни сърцето му с презрение към изкушенията на гяурите, към жените им — тези демони с разгопени гърди, чийто смях щеше да го преследва до края на живота му... И тогава видя Зоя. И Зоя видя него. Хърватката го

намрази от пръв поглед, а той... той загуби съня си завинаги, загуби душата си, радостта на очите си.

— Как сте, паша? — попита валията Абдулла на другия ден. Пиеха кафе на широк чардак, надвесен над морето. Долу, на каменния сокак, чакаше потерята за заповед и посока, но Хасан Али рееше поглед из залива, негоден да предприеме нищо.

— Благодаря на аллах, добре, паша. Някакви вести да са стигнали до ушите ти?

Абдула сгърчи вежди. „Бърза младия воин — помисли той. — Неучтиво е да говорим за работа, докато си пием кафето!“ После вдигна очи, взря ги в сивото, изнурено лице на моаджира, разбра как е прекарал нощта и го съжали от дъното на благородната си, препатила душа.

— Рано е, Хасан Али паша... Ще минат седмица, две... може и месец да се отъркаля, преди да се върнат бързоходците.

— Не мога да чакам толкова, пашалар!! Хвърлих чоп, падна се да вървя на запад. Тръгвам веднага, с твое разрешение, валия бей. Ако получиш някакъв хабер, прати човек да ме настигне по брега, жив да си. Във всеки конак ще му кажат къде да ме търси.

— Върви, сине — кимна валията, прехвърляйки кехлибарената си броеница. — Аллах да ти посочва пътя, паша. Не бери грижа, докопам ли някой от гяурите — твой е!

Хасан Али скочи, недопил кафето, извърши темането по всички правила на учтивостта и хукна по стълбите.

„Ще те намеря, Зоя ханъм! Накрай света да идеш, и там ще те търся!“ — мислеше Хасан Али, поклащайки се на седлото. Целият гняв, който беше събрал, се беше превърнал в буца мъка, заседнала на гърлото. Беше минал цял месец, откакто бе излязъл от Солун и хукнал от пристанище на пристанище. Чак в Атина намери кой да му каже, че една от търсените гемии е заредила вода и отплавала на юг. Малка утеха. Гемията можеше да бъде някъде в средата на морето, ако търсеше африкански бряг, около Пелопонес, ако не й стискаше да мине през вратите на Коринт, на брега на Пинд, ако е избрала късия път за Венеция и Европа. Хасан Али отново хвърли чоп и продължи по северния бряг на Коринтския провлак. Питаше по даляни, буни, по малките пристани до входа на Йонийско море, но, изглежда, гемията

не беше избрала неговия път. „Ще я причакам на далматинския бряг!“
— реши той.

* * *

„Аз живях достатъчно — утешаваше се моаджирът. — Цели тридесет години. Видях повече, отколкото моите сънародници могат да видят за три живота. Значи мога да умра с отворени очи или да доживея старини с жената, която искам... Аллах, не, която обичам!“

Конниците на потерята започнаха да се разбягват, но пашата ги разбираше и не им се сърдеше. Вече цяла година гонеха призраци из Империята и колкото по-посрамен и отчаян изглеждаше той, техният предводител, толкова по-дръзки и устати ставаха воините му. Един след обяд Хасан Али ги събра в двора на янинския джамаат и държа къса, дълго премислена реч.

— Воини на аллаха. Очите ви пламтят от безсъние, ръцете ви тежат от умора, конете ви се мъкнат като призраци, нивите ви пустеят, жените ви родиха деца, които не познавате, старците ви измряха в самота... Четиристотин дни ние преследваме синовете на Белия дявол по заповед на Негово величество султана. Прохладни долини, ледени планински плата, буйни реки, пек и бури, всичко издържахте, воини на аллаха, достойно и безропотно. Днес аз, вашият паша, ви казвам — стига толкова, върнете се по домовете си! Аз преследвам не само синовете на Белия дявол. Аз търся законната си жена Зоя ханъм... Мъж, който не отмъсти за честта си, осъжда се на срам и позор тук на земята и на вечни мъки в отвъдното!

Когато обаче преброи хората си на другата сутрин, от петдесет спахии бяха останали четирима. Цял април мина в чакане. Превали времето на бурите, Адриатика слегна, облаците се разкъсаха, рибарите тръгнаха да пресрещат паламуда, до ушите им стигна вестта за нова война с Венеция за Крит, а това значеше, че флотата на дож Корrado Орлани е минала някъде между италиийските и далматински брегове, без в Янина да почувстват или видят движението ѝ. Избухнаха пролетните бунтове в Армения, в Атина, на Родос. На изток от Едрине и на север от Родопа българите избиваха черкези и кърджалии, но покрай разбойниците напълниха гроба и някои чиновници на Високата

порта и великият везир изпрати спахиите си да умиротворят раята, а те, като всяка войска, го удариха през просото. Колеха безразборно, изнасилваха, грабеха, палеха и планините се напълниха с хайдуци. Хасан Али се вираше в хоризонта и молеше своя бог да не го осъжда на вечен срам и самоубийство. Че няма да се върне в Сараево с празни ръце, той отдавна знаеше... И аллах чу молбата му. Солунският валия Абдулла паша му прати иширет, че в тетовския зандан е запрян един от слугите на князете Авалови.

* * *

Миро Челеби беше престанал да брой дните, когато в тъмницата влезе Хасан Али паша, но щом видя моаджира, разбра, че е мъртъв. Пашата седна, поиска да нахранят затворника пред него, помоли за кафе и тютюн и когато всичко беше изпълнено, попита:

— Как се казваш, момче?

— Миро Челеби, паша, от село Меша в Босна.

— Моаджир?

— Бошнак, твоя светлост, от родители християни.

Хасан Али кимна разбиращо.

— Знаеш ли кой съм аз, Миро ефенди?

Ред беше на наемника да кима.

— Знаем, твоя светлост, ти си Хасан Али паша, син на... — Миро млъкна.

— На Домуз паша! — Хасан Али се усмихна подкупващо. — Щом цяла Босна му вика Свинята, защо се страхуваш на глас да произнесеш прякора му?

— Не ме е страх, паша. От срам млъкнах.

— Това е добре, Миро ефенди. Срамът е от аллаха. Безсрамен стана света, ефенди, затова сме на тоя хал. — Пашата се замисли, после вдигна глава и попита. — Защо те запряха в зандан, Миро Челеби?

— Знаеш, паша! Вземи ми главата като на мъж, но те моля да не ме мъчиш с женски приказки?

— Откъде да знам, че взимам главата на когото трябва, ефенди? — Хасан Али продължи да се усмихва. — Ти беше ли, когато

нападнаха князете едринския джамаат?

— Бях, паша, и ти добре го знаеш. Нали цялото време търча по петите ни.

— Търчах, верно е, Миро Челеби. Но ето че дотърчах при тебе. Сега ти ще ми кажеш къде са князете?

— Пръснаха се, паша. Кой накъде види. Това беше единственият начин да заблудят потерята.

— И това е вярно, Челеби. Ти си смел мъж, а смелият мъж не лъже. С вас имаше и една жена... Тя накъде и с кого потегли?

— Имаше жена, паша, верно е. Княгиня Зоя Авалова, жената на Филип, средния син на Белия дявол... — Хасан Али едва се справи с призляването, а трябваше да чуе и останалите приказки на бошнака. — Когато аз тръгнах да търся моя господар... третия син Марс, княгинята все още беше с групата.

Плувнал в пот, Хасан Али кимна и дълго, мълчаливо пи кафето си.

— Кой са князете, Миро Челеби? — с треперещ глас попита той. — Вие бяхте шест мъже, младия еничар и... княгиня Зоя?

— Русите мъже са князете, паша. Ние, Марин капитан, дето го посякохте, Наум и аз сме ратаи на майка им, старата княгиня, вдовицата на Белия дявол.

— Тогава как ще ми обясниш, Миро ефенди, че единият княз застреля коня на брат си баш кога налитахме на вас?

— Не мога да го обясня, паша, кълна се. Княз Филип осъди на смърт младия си брат... Защо, само те знаят! Мой дълг беше да потърся господаря си Марс... и ето ме тук, паша, в зандана.

— Вярвам ти, Челеби — сега лицето на Хасан Али изразяваше гняв и мъка. Миро можеше да се закълне, че никога не е виждал поскъсано мъжко лице от неговото. — Гяурите не почитат ни баща, ни братя, ни Разпнатия... Как мислиш, ефенди? За жената се смразиха братята, нали? Не казвай не, аллах Акбар! Знаем им кучешките нрави!

— Не казвам не, паша, но и да не мога да кажа. И да е имало такова нещо, на нас, слугите, кой ще ни каже?

Настана тишина в тъмницата. Само лулите им просвятваха в полумрака и на пашата гърдите свиреха като ковашки мехове. От гняв ли, от болест ли, Челеби не знаеше и не разбра никога.

— Хайде сега да мислим, Челеби ефенди? — обади се пашата. — Като се пръснат братята Авалови, къде ще се съберат? В Буджак, нали? Миро изтръпна.

— Откъде знаеш това име, паша! Буджак е извън Империята?

— Кой пита тук, ефендилер, ти или аз?

Челеби наведе очи и не ги вдигна, докато не чу гласа му.

— Ще ти кажа нещо, Челеби. Средният брат, Филип дето му викаш, същият, дето застреля коня на твоя господар, изостави големия си брат със сина му и жена си и отпраши някъде на север. Как мислиш, защо заряза княгинята?

— Не знам, паша, наистина не знам!

— Добре, не знаеш. Не беше там, вярвам ти, но не можеш да не знаеш къде е тръгнал? Само луд ще прекоси цяла империя на кон, щом е на един ден път от морето!

— Ако не се връща в Буджак, значи е отпрашил за Венеция, паша. Той оттам дойде под Едрине, когато дебнехме да освободим младия княз.

— Живее във Венеция?

— Не. Във Венеция живее брат на старата княгиня. Та той беше при него, оттам дойде.

— Чух това, Челеби? Друго ми кажи, къде живее с жена си Зоя?

— Още никъде, паша. Когато тръгна от Буджак, не беше женен. Кажи ми, паша, за бога, кой господар се изповядва на слугите?

— Добре, Челеби. Освен в Буджак, князете други имоти имат ли? Демек, ако знаят, че по тях тича потеря, къде ще се скрият, докато мине бурята?

— Много имот имат, паша. Богати са като царе... е, да не е като царе, но колко великия везир със сигурност. Злато имат цяла конна войска да поддържат.

Хасан Али отново наведе глава.

— Друго те питам, Челеби. Къде ще идат, ако в Буджак стане опасно за тях?

— На много места, паша. В Исмаил, в Килия, в Татарбунари, в Яш... по-нагоре по Дунава до Виена чак и по-нататък, не помня как се казваха градовете... Жив да си, паша, аз не лъжа никога!

Помагайки с длани на коленете си, Хасан Али стана и почука на портата.

— Това е за днес, Челеби. Почивай, утре ще продължим моабета... — и излезе.

Миро Челеби не дочака това „утре“. Вечерта с водоносеца влязоха и няколко заптии. Един от тях хвърли конопено въже в краката му. Миро беше живял достатъчно в Отомания, за да знае какво значи това. Хасан Али паша моаджирът го осъждаше на смърт, но жестът му беше царски. Когато Падишаха пратеше на велможите си копринен шнур, значи очакваше от тях на другия ден да му докладват, че сами са сложили край на живота си. Голям жест и Миро Челеби, бошнакът, го оцени по достойнство.

— Помогнете, агалар — каза той и подложи могъщия си врат на въжетото.

В деня на светия мъченик Евпъл София застана лице в лице с новата си снаха Зоя. Август се точеше горещ, задушен, безводен. Полетата бяха прегорели, дивечът се беше вдигнал на север, в Карпатите реките бяха пресъхнали, земята зееше в ронливи пукнатини като рани. Четиринадесет дни ни един облак не беше минавал по небето, повече от два месеца не беше валил дъжд. Хората излизаха нощем като таласъми да свършат някоя и друга работа и цял ден лежах на сянка с изплезени езици като кучета. Когато Наум Белиот поведе снахата към патиото, някъде далече на запад изтрещя гръмотевица. „Господи — помисли старата княгиня, — свършиха ли мъките на тази земя страдалка?“

— Господарке — обади се Наум. — Това е княгиня Зоя Авалова.

„Красива! — албанката не мръдна от мястото си. — Устни като малини, нозе на кошута, гърди като на оная кучка Алика, силни, остри, чувствени!“

— Добре дошла, дъще — каза София. — Науме, иди да спиш. Довечера те чакам на трапезата. Откъде си родом, Зоя?

— Хърватка съм, ваше благородие.

— Иди да се изкъпеш на езерото... Друга вода сега в Скендера няма. Докато миеш умората от пътя, аз ще внеса гардероба ти в стаята.

— Нямам гардероб, ваше...

— Имаш, Зоя... иди, иди, слугинята ще ти покаже в коя стая те чакам.

В деня на свети Евпъл Зоя получи всичките бижута, кожи и коприна, които албанката беше събрала за целия си живот с Белия дявол, но които беше престанала да носи след смъртта му. Подухна свеж вятър, замириса на дъжд. Гръмотевиците започнаха да се приближават, свраките полетяха в панически кръгове над езерото, после дойде и бурята. Черни облаци скриха слънцето, природата се смълча, пое дъх и посрещна стихията.

— Виж — каза албанката, — половин час вали, а още всичко е сухо.

Зоя кимна сънливо. Трескаво търсеше начин да каже на албанката, че мрази сина ѝ Филип, и криеше настроението си зад привидна умора. И тогава чу:

— Познавам Филип по-добре от теб, Зоя.

— Моля... Извинете, ваше благородие. — Зоя чувстваше цялата кръв в главата си, сърцето ѝ биеше до пръсване, краката ѝ омекнаха така, че трябваше да седне. — Не разбирам, ваше...

— Наричай ме, майко... — взряна в бурята, княгинята измъкна от ръкава си сгънат лист ѝ и го показа. — Константин изпрати писмо по наемника. Почивай, дъще, яж, спи, отпусни тялото и душата. Имаме време и да говорим, и да мислим. Опитай да заобичаш тази къща... Засега това е достатъчно.

София я хвана под ръка и я поведе към дълга маса, украсена с цветя и канделабри.

— Вали... — тихо каза Зоя.

— Нека вали. Господ си знае работата. Толкова кръв трябва да се отмие, толкова грехове, подлости, предателства, че дори потопът е безсилен да пречисти тоя свят, дъще. Ела. Отпусни си душата и се наслаждавай на вечерята.

Пред вратата чакаше Наум. Сменил дрипите си с кожен ловен костюм и нови ботуши, той се поклони на княгинята и отстъпи, правейки ѝ път да мине.

— Заповядай на масата, Науме. Имаш три дни да си вземеш солука, после те чака работа!

София настани Зоя, посочи стол на Белиот и даде знак на Ната да сервира вечерята.

* * *

От края на пролетта княгиня Авалова започна да чака момчетата. Със стабилизирането на времето зъбоболът стихна, но когато една сутрин отвори уста срещу огледалото, втрещена установи, че са ѝ израсли нови, бели и яки зъби, така наречените мъдреци, без които спокойно беше доживяла шестдесетте си години. „Ще падне голям

смях, като кажа на децата!“ — помисли тя, но вечерта от Яш пристигнаха Аурел и Магдалена, а нея я досрамя да се похвали с придобивката си. Аурел старееше красиво. Побеляваше, но тялото му, макар и дребно, пазеше линията си, зъбите му блестяха, бръчките говореха по-скоро за бурен живот, отколкото за възраст, а когато погледнеше влюбено жена си, заприличваше на онова буйно и чувствено момче, с което преди четвърт век дружеше покойният ѝ съпруг.

— Имаш ли новини от князете? — попита Аурел.

— Скоро ще се върнат — София се обърна към Магдалена. — Зиги пише ли? Как му понася виенският живот?

Синът на Аурел беше кръстен Сигизмунд, в чест на покойния владетел на Молдова, и от две години учеше във виенския хусарски лицей. Чуха конски тропот, после и гръмотевичния глас на Сококон Мехия. София беше пратила да поканят семейство Мехия и брат ѝ Лазар, но не вярваше едноръкият да се отзове на поканата.

— Рядко пише — отговори Магдалена.

— Когато му свършат парите — добави Аурел и стана да посрещне Сококон и французойката.

— Мир на този дом! — лазът целуна ръце на двете княгини и задържа ръката на Абруд. — Как си, старо момче?

— Благодаря на бога, крепя се. Жена ти става все по-красива, Сококон?

— И все по-млада... — Аурел чу пренебрежителни нотки в гласа му, но не му остана време да ги оцени. Французойката вървеше към него с протегнатата ръка.

— Щастлива съм да ви видя, княз. Рядко нарушавате дивата скука на Буджак?

— Здравейте, Бриджит. Тъкмо казвах на вода Мехия, че ставате все по-красива.

— Развалили сте настроението му — Бриджит се въртна и тръгна към Магдалена. Тогава на вратата се появи Лазар Шкодер.

— Заповядай, брат — София го хвана за единствената ръка и го поведе към масата. — Седнете, скъпи гости. Княз и княгиня Абруд ни събраха на тази вечеря... Щастлива съм да ви видя в Скендера, всички вас!

— Какво става в Яш, княз? — попита Лазар. — Говори се, че Василий Лупус се готвел да отхвърли васалитета?

— Приказки, Лазаре. За такъв акт му трябват силни съюзници.

— Или велики покровители — обади се Сокон.

Абруд кимна.

— Лупус не разполага ни с едното, ни с другото.

Лазар не беше доволен от отговора.

— Знаете какво казваше Вангел дон! По море Британия, по суша Русия.

— Татарите опожариха Москва и Нижни Новгород — каза София. — Говори се, че са нахлули в киевското княжество.

— Чух — Лазар вдигна бялата си глава. — Кажим им, Соконе, кой насъсква татарите и с какво?

— Високата порта, цял свят го знае. Кюпрюлю изпрати в Бахчисарай някои от най-фанатичните си софти.

— Дори така да е, това не променя факта. На Русия не може да се разчита.

— Ако Василий Лупус не намери съюзник тази есен, напролет полумесеца ще се развява над двореца му — гласът на Лазар звучеше по старчески уморено, а заедно с това заядливо и отчаяно.

— Кажим му го, Лазаре — Аурел се опитваше да внесе шеговитата нотка, но албанецът нямаше намерение да се предава.

— Аз или вие Абрудите сте приближени на двора? Турците безпрепятствено стигат до Килия. Преди няколко дни един еничарски ага почука на вратата ми. Водеше двадесетина пешаци.

— И какво искаше? — попита София.

— Агнета, хляб и вино.

— И ти му ги продаде?

— Изпъдих го! — гордо отговори едноръкият. — Утре ще доведе сто дьонмета и ще подпалят чифлика от четири страни.

— Трябваше да му дадеш храна, Лазаре — обади се Сокон. — Гостоприемството е от бога.

— И това ми го казваш ти, лаз? Дето презглава бега от Трапезунд, дето те клаха при Лепанто, на Киркира, в Янина?

Сокон се засмя гърлено.

— Това е минало, скъпи ми Лазаре. Отдавна забравено минало. Днес ние с тебе сме поданици на Молдова, а тя е подвластна на

султана. Наздраве. Когато бях малко момче, дядо ми имаше такава брада. Питам го веднъж: „Дядо, кое е най-страшното нещо на този свят?“ Старецът отговаря: „Да се пръкне малък народ между два многобройни!“ Такава беше съдбата на Грузия, Лазаре, такава е и на Молдова.

Пиха мълчаливо. Думите на едноръкия обаче им бяха насадили мрачни мисли. Единствено Бриджит и Магдалена водеха някакъв разговор шепнешком.

— Докато Вангел беше жив, не изпадахте в униние, капитани — обади се София. — Тогава знаехте какво да правите.

— Годините вървят, София — каза Аурел, — а с тях се мени и обстановката. Ако по времето на Батори можеше да се мисли за война на юг, днес е изключено!

— Защо?

— Дълго е за обяснение. Повярвай ми, така е. Знаем какви са настроенията в двореца.

— Вангел не се интересуваше от ничии настроения, Аурел. Той знаеше какво е необходимо за народа му и го преследваше докрай! До смърт! Иначе Високата порта не би отмъщавала на внука му.

— Така е — гласът на Лазар изскърца уморено, главата му залитна и едва сега видяха, че е пиан. — Вангел дон режеше главите на джагалите... като зелки!

Лицето на Абруд се изпъна.

— Вангел Авалов беше българин, господа. Аз нямам лична война с падишаха.

— Все още — обади се Лазар.

— Какво искаш да кажеш?

— Аурел, когато турците влязат в Молдова с достатъчно сили, първата им работа ще бъде да изколят елита на княжеството. Ще избият до крак всички, които имат някаква стойност, които знаят да четат и пишат, всички, които си служат с оръжие, а това значи, че семейство Абруд ще бъде едно от първите, дете ще мине под ножа!

— Мрачна прогноза, Лазаре? — кисело усмихнат каза молдовският княз.

— Мрачна, но точна, Аурел. Василий Лупус е религиозен фанатик и извинявай, по-скоро бreme за княжеството, отколкото негова

защита. Сега не е време за теоретични спорове между католици и православни!

Намеси се и Сокон.

— Докато водите спорове около триединството на Отец, Син и Свети дух, османите ще ви потурчат, Аурел... И ще ви обрежат!

Аурел поклати глава.

— Хабсбургите няма да допуснат султана до границите си.

— Аурел — Сокон се надвеси над масата. — Вие молдовците сте уседнали хора, пътувате малко, затова не знаеш, че Отомамия и Свещената източна империя отдавна граничат от Венецианския залив до Белград на Дунава. Повече от двеста години. Това е най-кървавата граница в света. Когато Сигизмунд Батори подписа васалитета, император Рудолф се ужаси така, че заболя от гръдна жаба и предаде богу дух.

— Той беше стар и болен — примирително каза Аурел.

— Рудолф беше десетина години по-млад от мен... — Сокон се засмя гърлено. — А аз все още яхам слугините!

— Сокон! — Бриджит вложи цялото презрение, на което беше годна.

— Защото жена ми, французойката, ме отби като малаче! Много съм бил груб за префинената й...

— Ти се напи, лаз — каза София.

Бриджит скочи.

— Княгиньо, моля да ме извините, аз не мога да остана!

— Върви на майната си! — Сокон намигна на Лазар и вдигна чашата си. — Наздраве, албанец! Да пием за добрите стари времена!

— Наздраве, лаз... Всички жени са кучки!

— Лазаре — обади се София.

— Млък! — едноръкият се взря в сестра си с празен, пиянски поглед. — Аз съм те отгледал... И за баща, и за майка съм ти служил! И децата съм ти гледал, и на мъжа ти служих вярно... Заслужил съм си правото да говоря, както мисля!

Настъпи неловка пауза. Бриджит излезе от хола, княгиня Абруд тръгна след нея.

— Ще остана малко при Бриджит и ще си легна.

— Добре, скъпа, лека нощ — Абруд трепереше от гняв. „Този простак, този мръсен пират си позволява да говори обидно за дама в

мое присъствие... Та той не уважава и мен.“ Сокон обаче почувства настроението му.

— Ако търсиш свада, Аурел, губиш си времето. Аз вече не мога да държа пицовите! — лазът се засмя гърлено. — Ръцете ми треперят.

— Никой не търси свада — каза София. Както винаги, тя не беше чула и разбрала нищо, което не я засяга лично. Отношенията на тези мъже с жените им не беше нейна работа, не засягаше пряко оцеляването на семейството ѝ и дълбоко не я интересуваше. — Ната, налеј вино на господата.

— Отпусни душата, Аурел — обади се Лазар. — Ние пиратите сме груби хора. Не можеш да очакваш от лаза да се държи лъскаво като ония ратаи с титли, дето се навъртат около твоя владетел?

— Той е и твой владетел, Лазаре!

— Не! — едноръкият изпи чашата си на един дъх и я разби в плота на масата. — Това дойдох да ви кажа. Време е да търсим нови земи за конете си... Дано не е късно, да пази господ!

София наостри уши.

— Какво говориш, брат?

— Истината. Стефан Котленеца се стяга. Стадата му пътуват на север, покъщината му тръгва утре на разсъмване. Чакай го в Скендера за сбогом и благословия!

— Избрал ли е земя? — попита Сокон.

— Ще търси пасбища в киевското княжество. Пет деца има горкият. Не иска да ги принася курбан на аллаха!

— И ти ще го последваш? — възкликна София.

Лазар кимна.

— Ако хетманът е склонен да ми продаде земя.

— А той склонен ли е?

— Ще чакам хабер от Стефан...

— А имота тук, а къщата в Килия? Ще ги продаваш ли? — попита Сокон.

— Кой е луд да купи вулкан? — Лазар доля чашите ѝ пресуши своята. — Майната им на имотите. Пиратското имане е бездънно. Кожите спасяваме, а вие двамата... — посочи София и Сокон — и децата си. Другиден тук ще мине огън и меч, ако не и утре... Аурел — албанецът погледна стария приятел на зет си и бързо отклони очи. — Абруд са знатна фамилия. Вие можете да търсите спасение във Виена,

в Прага, още по на запад... но за нас, след преврата в Лондон, спасението е на североизток... Сокон да ви каже, по време на зърнените акции ние стигаме до шведските крепости при Полтава. Земя огромна, села малко, пръснати на стотици левги едно от друго. Яздили сме по петнадесет, двадесет дни, без да срещнем жив човек. Ето, Сокон е жив, питайте го.

— Така е — избоботи лазът. — Всичко е, както казва албанецът, стига да се намери кой да продаде земя и да даде солидни гаранции върху имота.

— Ако се намери, ще тръгнеш ли с мен?

Сокон дълго не отговори.

— Какво ме заплашва тук? Смърт? Цял живот бях с единия крак в гроба.

— Синът ти годен ли е да живее така, лаз?

— По дяволите, не! Горам е баба. Вместо кръв, сополи текат по жилите му и за това е виновна оная... дето ме направи роконосец, от сибирски лос по-клонест!

Отново ги затисна мълчанието.

— Какво пък — обади се Аурел. — Лазар може би е прав, София? Не е лошо да потърсите ново покровителство?

— Тук е гробът на мъжа ми — глухо отговори албанката. — Тук ще се върнат синовете ми.

— Дочакай ги, сестро... Изровете костите на Вангел дон и тръгни към житните пояси. Ще търсим бедна земя, за пасища... Ние не сме земеделци, няма да пречим на местните, няма да посягаме на залъка им и ще живеем в мир.

— Вярваш ли в този мир, брат? — обади се албанката.

— Вярвам му като на бога, Софийо... Ние бяхме пирати, децата ви са от друго тесто замесени, богати са, за какво им е да поглеждат чуждото?

— Добре, Лазаре, ние имаме деца... А ти, който нямаш, защо ти пръв помисли за бягство?

Лазар имаше готов отговор.

— Искам да умра свободен човек и никой да не осквернява гроба ми!

София се вдигна и тръгна към спалнята си.

— Яжте, пийте, скъпи гости, но не се наскърбявайте. Това би било противно на вашия домакин Вангел Авалю... Утре ще продължим разговора.

Когато се събуди и излезе от стаята си, албанката завари жените да бърбят пред чаша кафе на масата пред езерния кей. Аурел и Сокон спяха, Лазар беше оседлал коня си и се беше върнал в Килия. София седна. Бърбиха за децата, за есенните балове. Към десет се появи Аурел, извини се, че в Яш го чака неотложна работа. София и Бриджит изгледаха отдалечаването на каретата им по пътя към Прут.

— Сокон е недоволен от теб. Мисли, че не си му вярна жена?

— Прав е, княгиньо — заядливо, със съзлививи нотки в гласа отговори Бриджит. — Ненавиждам го!

— Тогава защо се омъжи за него?

— О, беше толкова отдавна? Не помня вече.

— Аз мога да ти кажа, момиче. Направи го, за да останеш близо до Белия дявол.

Бриджит не скри изненадата си.

— Аз бях влюбена във Вангел, княгиньо!

— Не го наричай Вангел! Пред мен, не! За теб той беше княз Авалю!

„Мога да я пратя по дяволите, а мога и да отрова старините й! — с пламнало лице мислеше французойката. — Нищо лошо не съм видяла от тази страшна жена... И защо страшна, по дяволите, тя е най-обикновена старица, безсилна, безпомощна, беззъба...!“

— Права сте, княгиньо... Бях много млада, много бедна... и глупава. Мислех си, че ще принудя Сокон да стои далеч от мен...

— И се излъга?

— Излъгах се горко, госпожо. Дванадесет пъти ходих да помятам при една циганка в Исмаил.

— Друго би било, ако княз Авалю пълнеше утробата ти... нали, момиче?

— Аз съм на четиридесет и три години, госпожо княгиньо? Отдавна не съм никакво момиче.

— Ще ми отговориш ли?

Бриджит наведе глава.

— Да, госпожо, друго би било.

— Вангел знаеше ли?

— Казах му... Той не ви изневери, княгиньо... С мен, не!

— Защо, Бриджит? Кажи ми истината... От двадесет и седем години Белия дявол лежи в гроба.

— Не говорете така, госпожо... За бога, тръпки ме побиват!

София стана, влезе в къщата и се върна с кана вино и две кристални чаши. Напълни ги, но не бързаше да поднесе чаша на бившата гувернантка на синовете си.

— Изнервена ли си, Бриджит? Пий, виното ще те успокои — и когато французойката отпи първата си глътка, попита: — Сокон познава ли любовника ти?

— Да. Завари ни спящи... и голи. За бога, госпожо, има ли значение дали го познава, или не?

— Кой е той, Бриджит?

— Полковник Николае Буряни, началникът на татарбунарския гарнизон.

— И полковникът е още жив? Лазът започва да остарява.

— Стига кръв, госпожо! Тук не е Отоманската империя! Сокон има син. Ако убие полковника, ще го осъдят на смърт и Горам ще остане сирак... Не можете ли да го разберете?

— Разбирам, момиче — София вдигна чашата си. — Наздраве — пиха мълчаливо, албанката доля чашите. — Казваш, Бриджит, че си била влюбена в Белия, дявол? А той в тебе?

— Не го наричайте Бял дявол, за бога... Извинете! — Бриджит наведе очи. — Да, госпожо, и той беше влюбен в мен. Каза ми го в Галан, когато вие пътувахте за Лондон... После се върна тук... и загина.

София се облегна в стола.

— Помня това време. По пътя за Англия бях много неспокойна... Все имах предчувствието, че нещо лошо ще се случи... — София се усмихна спокойно, ведро, разбиращо. — Вангел не беше мъж за една жена... И други като теб минаха през живота му.

— Не е същото, госпожо! — извика Бриджит. Бузите ѝ бяха зачервени от виното, очите ѝ горяха трескаво. „Мрази ме...“ — развеселена помисли София, когато я чу да продължава. — Княз Авалов направи син на вашата слугиня, но обичаше мен! Само мен! О, господи, аз се напих... Извинете, госпожо?

— Няма нищо, Бриджит. Не се безпокой за нищо. Ната, ела тук!
— извика княгинята. — Ната, иди събуди вода Мехия. Кажи му да побърза, че жена му умира.

— Кой умира? Аз? Глупости, госпожо, чувствам се отлично. Може би виното ме хвана малко...

София игнорира думите ѝ.

— Изпълнявай, Ната! Кажи на Сокон да побърза... и тогава погледна французойката.

— Умирам ли, госпожо? — с пепеляво лице и надебелял език попита Бриджит. София кимна. — Но нали и вие пихте от виното?

— Отровата беше в твоята чаша.

— Трябваше да го очаквам... Вещица проклета! И ти ще се гърчиш в огнена геена!

— Всекиму заслуженото, Бриджит. Прочети си молитвата, краят приближава.

От очите на бившата гувернантка рукнаха жълто-зелени сълзи. Отровата беше започнала да действа.

— Милост, госпожо, няма ли някакво средство?

София поклати глава.

— Бързай, Бриджит! Моли се за упокоя на душата си!

На прага застана Сокон. Беше сънлив, махмурлия, бос, с голи, космати и побелели гърди, стар, отпуснат, жалък...

— Какво става тук? Кой умира... Защо не ме оставите да спя?

— Соконе, тя... — гърч отсече думите на Бриджит и тя рухна на пода.

Лазът Сокон Мехия клекна над трупа на жена си, пипна пулса ѝ, помириса дъха, склопи очите и се изправи. Сега лицето му беше още по-подпухнало, още по-уморено, още по-старо.

— Има ли отрова в каната? — попита той.

— Не.

Лазът допи виното на едри глътки, седна в стола, в който умря жена му, обърса устата си с длан и погледна албанката.

— Докога ще заместваш провидението? — глухо попита той.

— Докато се налага, лаз. Иди подготви сина си. Момчето трябва да се сбoguва с майка си. Кажи му: Майка ти е при своя бог, Гораме. Ние трябва да се радваме за нея. — София стана, заобиколи масата и

сложи дланта си на рамото му. — Хайде, събери сили, лаз! Аз ще изпратя покойната довечера... Готова за церемонията.

Когато остана сама, София повика Ната, заповяда ѝ да напълни каната с вино и да се заеме с трупа.

— Тя беше красива. Постарай се и синът ѝ да я запомни така!

Вода Мехия замина за Татарбунари и къщата утихна. Албанката взе каната, чаша и излезе. Тръгна към морето, там, където под единствения дъб се белееше гробът на пирата. Отпусна се в стола-люлка и отпи дълбока глътка.

— Не ме разбирай зле, Вангели? — високо произнесе тя. — Не за твоите чувства наказвах Бриджит, скъпи. Не, бог ми е свидетел! Тя трябваше да умре, пирате, за да порасне синът ѝ горд мъж и един ден, когато Всевишният повика Сокон лаза при себе си, духът му да не скита като върколак около измърсеното си ложе!

Ната я събуди на свечеряване. Трупът беше тръгнал с колата за Татарбунари, а на масата при езерния кей беше сервирана вечерята.

— Да впрегнат ландото! — заповяда София, крачейки към къщата. — След вечеря заминавам при брат ми в Килия.

* * *

— Само ние с теб останахме, Лазаре! — погледът на княгинята рееше по правоъгълните стени на двуетажната къща, по високите червени дувари, зад които бяха прословутите конюшни на брат ѝ. За пръв път идваше в дома му и това, което видя, я потисна от вратата. Лазар беше богат човек, а живееше в грозен свят, по-грозен и на вид по-беден от света, който значително по-бедният им баща беше създал в Киркира. — „Защо? — питаше се София и отговорът се натрапваше сам. — Така изглежда всяка къща, в която не е бушувала любов, в която не са кънтели детски гласове... А Марс?“

— Менон е жив — отговори Лазар.

— За мен умря в Янина.

— Жив е! — мрачно, с присъщата си упоритост каза той.

Седяха на грубо скована маса, под уродлива, криворасла дюля и се мъчеха да почувстват онази близост, която кръвта им налагаше.

— Остави, Менон...

— Ще дойдеш ли с мен, Софийо?

— Не още. Докато момчетата не се върнат, ще трябва да ги чакам в Скендера.

— Да не дочакаш спахиите?

— Всичко, е в божиите ръце... Бриджит е мъртва, Лазаре. В момента Сокон я погребва в Неводари.

В очите на Лазар се мярна ужас.

— Твоя работа, нали? За какви престъпления я наказва?

— Спасих сина й Горам от унижения. Сокон я осъди онзи ден, аз само изпълних присъдата.

Край пердето се мярна Мана, но срещнаха погледите си и бившата слугиня се дръпна във вътрешността на стаята. София беше сигурна, че дебне зад пердето.

— Лека й пръст — въздъхна Лазар. — Твоята гувернантка направи от Марс мъж.

— Не?

— Да, сестро... Ако някой ти поиска сметка за францужойката, това ще бъде той...

София махна с ръка. Нищо на божия свят не беше в състояние да я уплаши... „Още по-малко на тази възраст, когато ми растат нови зъби!“

— Ще вземеш ли Мана в Рус, Лазаре?... Върни я в Браила. Дай й злато и да се маха... Ако ти се свидят парите, кажи, аз ще ги дам.

— Действаш като Вангел, Софийо. И той мислеше, че със злато може да захрани и алчност, и пороци, и душите грешни.

— Вангел е мъртъв, Лазаре!

— Царство му небесно... Кажи, без да го увърташ, какво искаш от мен?

София се облегна на грубия стол, затвори очи и мълча дълго.

— Уморена съм, брат, ще бъда кратка. Ако тръгна на север, с мен ще дойдат синовете ми и Вангел, Раиса с децата си, баща и син Мехия. Там ще живеем в нов свят, между чужди хора. Ако сред нас остане и сянка на недоверие, обществото ни ще загине, преди да е пуснало и най-слаби корени...

— Какво ти пречи Мана... Тя е кал, тиня... Дори синът й гледа през нея като през пара?

— Именно затова трябва да остане в тинята, Лазаре. Ако я помъкнеш на север, аз ще отведа синовете си на запад.

— Тримата?

— Тримата, Лазаре... Или без Мана слугинята към Рус, или аз ще отведа цялото семейство на Белия дявол в Бохемия!

Десетина дни по-късно Стефан Котленеца мина през Скендера. Беше тръгнал след стадата си и идваше да се сбогува. Старият овчар носеше писмо от Лазар. Сутринта Мана слугинята беше тръгнала за Браила.

Когато Котленеца отмина, София прати Ната да доведе Игнат и Йоан негъра. Един час по-късно два коня потеглиха за Браила. Слугите на княгиня Авалова отиваха да вземат главата на любовницата на Белия дявол, на майката на незаконородения му син, на жената, която ѝ беше причинила най-много мъка през целия ѝ шестдесетгодишен живот.

19

— Добър ден, Алика — каза княз Константин Авалов.

— Добър ден, Константине.

— Доведох Вангел. Искаш ли да го видиш?

— Господи... Къде е той?

— Спи. Морето беше бурно, капнал е от умора.

— Къде е синът ми, Константине?

— Казах ти, спи. Ако искаш да го видиш, ела в хотел „Тре капитани“. Довечера.

— Аз имам къща... Никъде няма да починете по-добре.

Константин поклати глава.

— Знаеш къде да ни намериш... Това е всичко.

— Къде отиваш?

— Имам работа във Венеция. Ще кажа на Вангел, че след осем ще дойдеш в хотела.

— Константине?

— Кажи?

— Нищо друго ли нямаш да ми казваш?

Князът се усмихна тъжно.

— Не ми остави възможност за друг разговор, Алика.

— Това е жестоко?

— Знаеш, че не е така... Аз не съм в състояние дори да се сърдя!

— Тогава трябва да ме изслушаш? — умолително, но и с надежда възкликна тя.

— Можеш ли да ми кажеш нещо, което няма да ме наскърби. Вече не издържам на унижения... Остарявам.

Алика се пресегна и хвана ръката му. Константин не я издърпа, макар че го побиха тръпки.

— От погнуса ли трепериш? — агресивно, с искрящи очи попита тя.

— От студ — отговори княз Авалов. — Довечера те чакаме в „Тре капитани“.

Константин прекоси площад „Санти иноченти“, скочи в първата гондола, каза на френски „Обиколка на града!“ и затвори очи. Алика му подежда точно така, както навремето, когато я видя в колата на баща ѝ на площад „Галан“. „Аз обичам тази жена! Обичам я безумно! Ако в България можех да се заблуждавам, че тя е само майка на сина ми, сега това е невъзможно! Какво ще правиш, Константине? Виждаш ли някакъв изход, сине на Белия дявол?“

Изход, разбира се, нямаше. Алика беше унизила чувствата му, беше му изневерила с най-близкия му човек, родния му брат, дори беше родила поразен от бога плод на греховната си връзка. Константин беше скрил истината от сина си, но Вангел ставаше мъж и той с ужас си мислеше, че един ден ще трябва да отговаря на въпросите му. Да прости и да забрави? Дори да простеше, никога не можеше и нямаше право да забрави! Срещу всеотдайната си любов беше получил само прекомерни претенции, незачитане на личността си и накрая тази смъртоносна обида. „Защо, Алика? Какво ти донесе прелюбодеянието?“ Господ я наказва безмилостно... да, провидението прати този урод на греховната им любов!

Константин отвори очи. Гондолата се плъзгаше по каналите на този прекрасен град, но той нямаше сетива за него. Един ден щеше да се пита, наистина ли е бил във Венеция, и ужасен щеше да си даде сметка, че не помни нищо от него, нито една сграда, нито един детайл, който недвусмислено да му потвърждава, че е бил в Града-република.

— Хотел „Тре капитани“ — сухо заповяда Константин и отново се отдаде на мрачните си мисли.

Когато влезе във фойето на хотела, от софата за гости скочи Алика и тръгна към него.

— Къде е Вангел? — ударен от лоши предчувствия, попита той.

— Спи. Не посмях да го събудя.

Константин хукна по стълбите и нахлу в апартамента. Вангел наистина спеше. Пъхнал ръце под плюшените възглавници, сплескал носа си, зачервил бузи, той спеше дълбоко, спокойно и като че ли щастливо. От отвличането си за първи път спеше в нормално легло, в нормален град, без кошмара на бойните еничарски рогове, без фанатичното преследване на моаджира. Константин остана безмълвен до вратата, прекръсти се набожно и слезе в салона.

— Спи ли?

— Спи.

— Не издържах — виновно каза Алика. — Не мога да чакам до довечера... Ще полудея!

Княз Авалов се отпусна в зелените плюшени канапета.

— Вангел преживя тежки години... Той е още дете, Алика.

— Пораснал е — отчаяно възкликна тя. — Моля те, нека го погледам спящ?

Константин се взря във виолетовите ѝ очи, стана и я поведе...

— Господи, колко е голям... и колко е красив, господи!

Алика тръгна към леглото като в транс, надвеси се над Вангел, оправи с пръсти кичур руси коси, наведе се и целуна челото му с благоговението на поклонник, целуващ иконата на своя покровител. От очите ѝ шурнаха сълзи, брадичката ѝ трепереше, скоро нямаше да контролира състоянието си. Константин затвори вратата, хвана я за лакътя и внимателна я въведе в просторния салон на апартамента.

— Има нужда от сън. Още се чудя как издържа преследването.

Алика кимна през сълзи, но въпреки пороите очите ѝ се усмихваха щастливо.

— Ти спаси сина ни... Благодаря! Ще ти бъда благодарна до гроб, както и да постъпиш с мен.

Константин не отговори. Очите му рееха в сивата повърхност на залива, но продължаваха да не виждат нищо. Спомените му натрапваха други картини, от друг свят, който сега му изглеждаше толкова далечен, че сърцето му се съмняваше в съществуването му. Виждаше жена си в бял воал да пристъпва в яшката катедрала, виждаше я в напреднала бременност да бере диви маргарити в двора на Скендера, виждаше я да кърми новородения си младенец слаба, изнурена до смърт, но с щастлива усмивка, замръзнала на красивото... господи, на любимото лице!

— Константине?

— Да, Алика.

— Няма да ми отнемеш сина, нали?

— Не — без да мисли, отговори той и изтръпна. „Какво значи това?“

— Благодаря... Зная, че не мога да бъда твоя жена. Не ме прекъсвай. Извърших престъпление... Господ ме наказва по-жестоко,

отколкото... някой наказва кучетата си. Не мога да си ида у дома, не мога да дойда в Яш, в Скендера...

Константин чуваше отчаянието ѝ, но мислеше за своето. Пред вътрешното му око се нижеха други картини, виждаше се да я търси в Търговище, в Яш, в Скендера, да разпраца наемници във Виена, в Прага, в Краков. Чуваше гласа на майка си: „Алика се отдаваше на Филип още тук, в Скендера!“ Виждаше Спайдер яхнал Атаман, взрял мътните си очи в него, да му разказва с детска жестокост за престъпната си връзка с жена му.

— Константине?

— Да, Алика, чувам те. Ако искаш да не ти отнема Вангел, ще трябва да живееш с него.

— Къде?

— В неговия дом... В Яш, на площад „Галан“.

— А ти?

— Аз? Какво аз?

— Къде ще живееш ти, скъпи?

Константин чу обръщението, но вместо чувства или поне радост то възбуди в него недрата на дълго трупана горчилка.

— Моят живот свърши, Алика. Без значение е къде ще живея. Сигурно ще се върна в Скендера... Първоначално. Имам нужда от време и спокойствие. Баща ни ни завежда война с Отомания. Ако почувствам сили, ще се опитам да изпълня завета му, ако не — ще го финансирам и ще се оттегля в някой манастир.

— Манастир? За бога, Константине — извика тя, когато бос, гол до кръста, Вангел застана на вратата.

* * *

Войната за Кандия беше най-позорната битка, в която Спидер беше участвал. Турците изчакаха галерите да влязат в обсега на артилерията им и започнаха да ги разстрелват като престъпници, изправени на бялата стена. Дон Корато опита да обходи острова, но се натъкна на непристъпните му брегове, галерата му заседна и когато го измъкнаха от прибоите на Крит, побърза да отплава за Венеция. Обсадата, ако можеше да се нарече така тази безсмислица, продължи

още два месеца, въпреки че капитаните предупреждаваха дожа, че започва сезонът на бурите. Когато задуха от Африка и тежките облаци плъзнаха по небето, пред Кандия бяха останали половината от съдовете, с които започна войната, а беше крайно време и те да потърсят спасителен завет в пристанищата. „През нощта ще заповядам да вдигнат ветрилата!“ — реши Спидер и се прибра в каютата. Събуди го буря. Средиземно море вреше, духаше остър, горещ вятър, скоро щеше да рукне и дъжда.

— Викнете капитан Москин! — заповяда Спидер и седна зад махагоненото си бюро с бордовия дневник в ръце. Така го завари капитанът.

— Викали сте ме, княз?

— Да, капитане, седнете. Как мислите, ще издържим ли на бурята?

Енцо Москин кимна.

— Фрегатата е строена в Бристол, княз. С такива кораби англичаните покориха океаните.

Спидер му предложи вино, холандска пура.

— Искате ли да притежавате този кораб, капитане?

Младият неаполитанец се усмихна.

— Фрегатата струва двеста и петдесет хиляди дуката?

— Има начин да стане ваша... Ако проявите кураж да плувате в силно време... като това?

— Къде трябва да ви отведа, княз?

— Далече... На северозападния бряг на Понт.

— Кога?

— Искам тази нощ да вдигнете платната!

Москин мислеше трескаво.

— И какво ще стане там, княз?

— Аз ще сляза на пристана, който ви посоча, а вие ще откарате собствената си фрегата там, където ще я държите на порт.

— Ще ми дадете ли документ... Че ако ви откарам невредим... там, на северозапад, фрегатата ще бъде моя?

— Ето го — Спидер му подаде предварително подготвения договор, скрепен с печата на кораба и с неговия подпис.

Неаполитанецът прочете документа, сгъна го и го скри във вътрешните джобове на куртката си.

— Отивам да подготвя фрегатата, княз. След два часа вдигаме котва!

Спидер кимна. Поредната безплодна война беше свършила за него, време беше да ѝ обърне гръб и да се втурне в паническо бягство.

* * *

Когато Марс пристигна в Молдова, Зоя вече беше в Скендера, но Лазар Шкодер беше отпътувал някъде на север, в Русия. До ушите му стигнаха още два слуха, че Бриджит е починала от сърдечен удар, и другият, че майка му, Мана слугинята, е отказала да тръгне с Лазар и се върнала в Браила при роднините си... но не стигнала в Браила и не се върнала в Килия. В града предполагаха, че е попаднала на спяхийски разезд и завинаги е потънала в дебрите на Империята. Както биха се изразили херметиците, беше преминала от видимо в невидимо поле на астралния си полет. Марс се задоволи да констатира, че никога вече няма да срещне нито едната, нито другата, и потъна в своите мисли. Там, на два часа конски пробег, в дома на баща му живееше Зоя и цялото му същество се стремеше натам, макар да знаеше, че няма да стъпи в Скендера, а ако случайно мозъкът му се размъти дотолкова, че да пристъпи прага на кръглата къща, старата княгиня отново щеше да го нарече куче и да му покаже вратата. Ако, стремейки се към баща си, той го беше понесъл веднъж, пред Зоя не би могъл да си го позволи, ако иска да продължи да живее. А той искаше, въпреки твърдението на херметиците, че тленното тяло е временно наказание за духа по пътя към усъвършенстването му.

Първата нощ Марс спа на голия под, ползвайки седлото за възглавница, но на сутринта осъмна с мисълта, че трябва да обзаведе къщата, да купи коне и да започне набор на кавалерия. Когато поръчваше мебели в Татарбунари, той си даде сметка, че пред очите му непрекъснато е била Зоя, че я е виждал в различните кътове на празния Шкодеров дом и че поръчвайки столове, маси, канапета, той е мислил преди всичко какво би харесало на нея.

Марс опита да пропъди мечтите, яхна коня и на кариер се върна в Килия. „Нямам право да желая жената на брат си! — крещеше вътрешният му глас. — Аз, копелето на Белия дявол, нямам право на

нищо, освен на войната му с Отомания, но в тази война никой не може да ме спре... Никой!“

Майстори боядисаха къщата и оградата тъмночервени, варосаха стаите, изчистиха и измиха конюшните и двора. Преди дъждовете къщата беше мебелирана, дървата нацепени и подредени на сухо, хамбарите пращяха от зимнина... „А сега?“ От Скендера към Килия не течеха новини, а и той не се опитваше да проникне в света на жената, която го обичаше и която би превърнала тази огромна къща в рая на земята. Неведнъж беше стигал до чокоята Кобадин, но се отказваше да посети стария лаз, щом се увереше, че единствената причина за посещението е някоя изпусната дума за Скендера и... Зоя. Дъждовете се бавеха. Скитайки на кон, Марс навлезе в чифлика на Котленеца. Случайността го беше довела тук, същата случайност можеше да го отведе във всяка друга точка на Буджак. Слезе от седлото и тръгна към къщата, водейки жребеца за поводите. Когато заобиколи постройката и излезе срещу входа, видя първо бялата кобила на Сокон Мехия, а после и него, седнал на пруста, взел главата си в две ръце, като заспал или като връхлетян от внезапна немощ.

— Вода?

Сокон вдигна глава.

— Ти ли си, Марс? Как попадна тук?

— Готвех се да ви задам същия въпрос?

Сянка на усмивка мина по грузинското лице, но бързо потъна в бръчките му.

— Търся миналото, Марс.

— Намирате ли го?

— Когато остарее човек, миналото е навсякъде, като тъгата.

Сокон се изправи и му подаде ръка.

— Не знаех, че си в Буджак.

— Отскоро съм тук.

— Бриджит умря.

Марс кимна.

— Царство ѝ небесно, вода. Приемете съчувствията ми.

Сокон го потупа по рамото и взе поводите на кобилата.

— Нещо задържа ли те тук?

— Скитам.

— Ела с мен, Горам ще ти се радва.

* * *

— Защо се върна, момче? Авалови ще посрещнат първия удар... Чакаме нахлуването на турците. Или смяташ да умреш като Вангел дон?

— Отомания няма да влезе в Буджак, вода. Някой и друг наказателен налет, да, но заробване на нови земи — никога.

— Султанът ли ти го обеща?

— Помисли, вода. Падишахът едва се оправя с поданиците си. Спахийството уседна, хвана се за земята и няма никакво желание с голи ръце да вади картофи от огъня. Във всеки случай не за да бъдат сервирани в Долма бахче.

Младият Горам не се зарадва на Марс, напротив, лицето му пламна, измънка някакво несръчно извинение и побърза да се оттегли в стаята си. Сокон се смути от поведението на сина си и дълго затиска с вино внезапно избухналите си подозрения. Марс чувстваше вътрешния дискомфорт на събеседника си и мълчаливо го изчакваше да дойде на себе си.

— Мислех, че Горам и ти... сте приятели? — с очи, плувнали в червена пиянска мътилка, попита грузинецът.

— Отдавна не сме се виждали — кротко отговори Марс. — Когато заминавах, той беше малко момче. Сега е станал мъж.

— Как мислиш, защо се смути така? Горам е особено момче, затворено, но в никакъв случай срамежливо?

— Не зная, вода, хората се менят. Когато идвах на уроци при госпожата, той прекарваше цялото си време с нас. Учих го да язди, да плува, да стреля с мускет и пищови...

— Помня — Сокон кимна усмихнат. Думите на младия бастърд му припомниха щастливите години, когато живееше със заблудата, че има истинско семейство, че е спечелил завинаги любовта на Бриджит, че е годен да направи от сина си истински мъж. Тогава Сокон наблюдаваше с възхищение дивия, самостоятелен нрав на младия Марс, надяваше се да се сблизат с Горам, с тайната мечта хилавият, саможив хлапак да се приобщи към вълчия маниер на живот, което правеше от детето Марс същата взривна заплаха, която направи от баща му — Белия дявол. — Тогава защо не ти се зарадва?

— Не знам, вода. Трябва да питате него.

— Да... — Сокон беше загубил и подозренията си, и интереса към тази тема. Пиеше много и много скоро разговорът с него щеше да се превърне в бreme. — Да, така беше... Ще ти призная нещо, Марс. Горам излъга надеждите ми. Исках да го видя как израства като търговец, мореплавател, воин... А той лежи по цял ден с книга в ръка, очите му отслабват непрекъснато, тялото му е тлъсто, ръцете меки... Плаче ми се, като го гледам!

— Има такива хора, вода. Клод Ньобур беше от тях...

— Не споменавай името на този луд! — изкрещя лазът. — Ако ми се мерне, ще откъсна празната му глава! Той внуши на Бриджит неуважение и към мен, и към брака ни!

Марс мълчеше.

— Той беше луд, момче. Всичките му бръцолевения за някакъв си Хермес от Египет и безбожното му учение бяха чисти идиотщини! Ти как мислиш?

— Не знам, вода. Бях много млад, почти нищо не остана в главата ми.

— С пълно право! Никой не е прокопсал от еретици, гадатели, шамани и всякакви каналии от този вид. Виж Бриджит... Докъде я докара свободомислието? До гроба! — Сокон пресуши чашата си. — Първо си внуши, че духовно е надраснала мъжа си, после надрасна свещените закони на брака... И какво спечели? Отровата на София Авалова!

Марс изтръпна. Сокон беше загубил поглед, спомените връхлитаха пияната му глава, бунтуваха мрачните утайки на душата му. После стана и залитайки, излезе от салона, напълно забравил за него. Марс го чу да повръща в двора, надвесен от прозореца на спалнята си, след това къщата утихна.

Спусна се по стълбите, отвърза коня, яхна го и потегли ходом. „Отровата на София? Но тогава и майка му беше покосена от ръката на княгинята? Спахийски набези?“ — Глупости. Просто разчиствайки старите си, натрупани сметки, вдовицата на баща му най-после беше стигнала и до Мана. Марс сви рамене, навлезе в полето, смушка коня и наслаждавайки се на светлата, тиха нощ, препусна към дома си. Разсъмването го завари на пазара в Килия. Беше време да наеме слуги и да започне да търси ездитни коне.

* * *

Белия дявол беше направил казармата си в дома на Котленеца, Марс реши да постъпи по същия начин. Чифликът беше отделен от градовете, южните му граници опираха в блатата пред Дунава, а в тръстиките можеха да се укрият десетина гребни лодки, с които щеше да прехвърля конниците си в България. Марс нае пазач за казармата и тръгна да купува коне. За едномесечно скитане от град на град успя да купи двадесетина млади животни. За разлика от Белия дявол той щеше да избере тактиката на малобройния, елитен отряд, годен да маневрира бързо, да се разтваря незабелязано сред населението на Отомания и отново да се събира за война с рязаните. Последовател на Хермес, надраснал детинските догми на православната църква, той знаеше, че в този момент религията е единственото упование на българина, че въоръжената съпротива трябва да бъде осветена от божи служител и че без истински свещеник отрядът му ще изглежда разбойнически в очите на българите.

Прекося Дунава с тескерето на Марс Шкодер и тръгна да събира хора по селата. Три бяха местата, където се събираха младите мъже — вечер в кръчмата, в неделя на обяд в църква и в неделя надвечер на хорото, което виеха на тревните селски мегдани. Добруджа беше необятна, безводна и бедна, затова и малко привлекателна за турците. Марс безпрепятствено обходи селата, спазари и капарира четници и тръгна да търси поп. Намери го в Добрич, на другия край на равнината, но откри идеалния човек за целта, която преследваше. Поп Анастас разбра мисията му от половин дума, закова с цигански клинове църквицата си, пхна един кавал в пояса и пешком тръгна до коня му. Връщаха се в Килия да чакат сбора на четата.

— Турците са чурук племе, Марс — говореше попът. — Като кюмюр се ронят, стига да се намери кой да ги удари... А българинът това чака, да се намери кой да вдигне ръка на падишаха. Екнат ли ерихонските тръби, като пилци ще изтребим читаците.

Марс не противоречеше на божия служител, макар да не споделяше оптимизма му. Достатъчно беше скитал из България, за да знае от личен опит какво наплашено, безволево стадо тъпче тази обетована земя и колко време ще трябва да мине, за да се отърси от

парализиращия страх и да надигне глава... Дори тези българи, които беше наел и които щеше да чака в чифлика на Котленеца, имаха слаба представа какво им предстои да извършат. Повечето мислеха, че се цанят в хайдушка шайка и че им предстои да причакват керванджии по друмищата.

Настани попа в чифлика, заповяда на иконома да го викне, когато момчетата започнат да се стичат в Буджак, и се върна в Килия. От Белия дявол бяха останали няколко сандъка с мускети, двеста конски седла и сбруи, каци с барут, саби, униформи от някаква неизвестна армия, по всяка вероятност европейска. Пушките бяха доста стари, трудно зареждащи се и късобойни, но на първо време и те щяха да свършат работа. Марс избра тридесет комплекта снаряжение, натовари една каруца и когато отваряше тежката порта, за да я изпрати, пред дома му спря ландото на Авалови и княгинята слезе от него.

— Добър ден, княз Авалов — каза тя. — Дойдох да говоря с тебе!

С навирена глава и изправено тяло, княгиня София тръгна към къщата. Марс даде знак на коняря да тръгва и я последва. Старата фурия седна на масата под ореха, извади тънко, сгъваемо ветрило и започна да се бори с огъня си.

— Стара съм, княз. Това е последното пътуване, което предприемам. Ако се върна жива и здрава в Скендера, ще отслужа молебен.

— Мога ли да ви предложа нещо, госпожо княгиньо?

— Вода, Марс. Студена вода и седни да поговорим.

Когато засити жаждата си и си пое солука, София се облегна на стола и затвори очи.

— Чух, че се готвиш да воюваш на юг?

Марс изтръпна.

— Госпожо, ако това стане известно, читаците ще ме посрещнат с артилерия?

— Бъди спокоен, княз! Дойдох да ти предложа помощта си. Всичко е на твое разположение, злато, слуги, връзките ни в Яш, а и по̀ на запад! Ако имаш нужда от нещо, не се колебай да го поискаш!

— Благодаря, княгиньо...

— Не ми благодари, моля те! Тези дни при теб ще дойдат Константин, Вангел и... майка му — София го погледна за първи път.

— Константин замина за Яш, но ме помоли да ти кажа: „Аз ще воювам под твоята команда, брат!“... Това са точните му думи.

Марс наведе глава.

— Къде е Филип, госпожо княгиньо?

— Това никой не знае! Крие се някъде... Венеция? Може дори в Британия да се е върнал — отново срещнаха очите си. — Знам всичко, Марс! Ти си достоен син на баща си, моето момче! Не трови сърцето си с омраза към този нещастник... В Скендера имаш брат, племенник... а аз никога няма да забравя кой спаси от плен внука на Белия дявол!

Тези думи Марс пропусна покрай ушите си.

— Ще ми отговорите ли на един въпрос, госпожо княгиньо?

— Аз убих майка ти и Бриджит, Марс! Това ли е въпросът? — Марс кимна. — Сокон умира от пиене, но синът му Горам трябва да порасне с обожание към родителите си. Ако Бриджит беше останала жива, леглото ѝ щеше да внуши на малкия, че приживе е презирала баща му... Разбираш ли ме? — Марс кимна отново. — А Мана... Изглежда закъсняло отмъщение, но не е, княз, честна дума! Тази жена не можеше да остане с нас... Скоро всички ще последваме Лазар, а където и да иде, щеше да се държи... недискретно... Аз не убих жената, аз затворих една уста. Трудно ли е за разбиране?

— Не — отговори Марс и наистина го мислеше. — Ценя откровеността ви, госпожо княгиньо. Нямам повече въпроси.

— Но аз имам, моето момче. Искам да ми отговориш като на вдовицата на покойния си баща. Трябва да разтвориш сърцето си и да ми кажеш светата истина!

— И каква е тя, княгиньо?

— Обичаш ли Зоя, Марс?

Незаконороденият мълча дълго, търсейки и отговор, и прикритие на смущението си.

— Ще ми отговориш ли?

— Зоя е жена на Филип, княгиньо.

— Това са глупости и ти го знаеш не по-зле от мен! Някаква си клетва, произнесена насилствено в Африка, не може да е валидна тук! Зоя презира и двамата си съпрузи. Нито моаджира, нито Филип имат някаква власт над сърцето ѝ.

— А аз?

— Не така, Марс! Аз съм с единия крак в гроба, това ми дава право първа да чуя отговора?

— Ще ви отговоря така, княгиньо. Не съм срещал жена, която желая по-силно от Зоя!

— Ако имаш такава възможност, би ли я направил своя законна съпруга, майка на децата ти?

Марс кимна.

— Да, госпожо, но тя е...

София го прекъсна.

— Иди ѝ го кажи! Зоя чака в ландото.

* * *

Два месеца по-късно, в началото на декември, Марс чакаше първия сняг, за да поведе отряда си в България. Валеше ситен, студен дъжд. Край огнището пиеха вино и печеха мръвки бъдещите освободители на България. Поп Анастас свиреше къдри на кавала, момчетата му пригласяха дрезгаво, някои, ударени от вино и стоплени от огъня, спяха на пода. Марс едва-едва преглъщаше залците си. И тялом, и духом той беше на пет левги оттук, в дома си край Килия, където беше оставил Зоя и тя му беше казала, че ще го чака до гроб. Вече девет дни чакаха този проклет сняг, а за това време сигурно и последните ѝ съмнения са се разсеяли. „Падне ли нощта, ще отскоча до вкъщи — мислеше той, с поглед блуждаещ в дъжда. — Още тази нощ трябва да знам ще ставам ли баща, или не!“

В къщата влезе стражата, свали качулката на ямурлука, потърси го с очи, приближи и каза:

— Идва конник от Килия, княз.

Марс излезе да посрещне ездача. „Това е Константин“ — помисли той, но първо разпозна Атаман, а после и Паяка. Филип скочи на подгизналата земя, върза жребеца за оградата и тръгна към него.

— Здравей, Марс Авалов! — високо каза той.

— Какво искаш? — попита незаконороденият.

— Да говорим... Ти и аз, синовете на Белия дявол.

— Говори — каза Марс.

— Покани ме на сухо, предложи чаша вино, заповядай да се погрижат за коня ми... Брат ти е дошъл, по дяволите!

— Брат ми стреля в коня ми!

— Не бъди злопааметен! — Паяка вдигна ръка. — Ти отне жена му. Нека не мерим вините!

Марс влезе в къщата, но остави вратата отворена, сигурен, че Филип ще го последва. Седнаха в усойната спалня на Котленеца, слугите донесоха месо, вино и отидоха да се погрижат за Атаман.

— Минах през Килия — започна Паяка. — Видях Зоя... Ще ставаш баща, Марс?

Внезапно лумнала тревога не му позволи да се зарадва.

— Сигурен ли си, че е жива и здрава?

— О, да... — Спидер го погледна и едва сега разбра въпроса. — Прав си да се страхуваш... Оставих я на прага на дома ти... по-красива отвсякога! — усмихна се злобно. — И по-щастлива!

Мълчаха дълго.

— Защо се върна, Филипе? Доколкото знам, имаш къде да идеш?

— Пътувах насам с чувството, че се връщам в бащиния си дом. Измамно чувство! — Спидер изпусна ехидния си смях. — Утре тръгвам за Венеция... При Менон.

— За главата му?

— Черните овце на фамилията се събират под един покрив за размисъл и разкаяние... — отново лаещ смях и мътни, играещи очи. После настъпи тишина, чуваше се единствено кавалът на попа.

— Защо си тук? — попита Марс.

— По пътя и аз си задавах този въпрос.

— Отговори ли си?

— От страх... От страх да не би някой да помисли, че ме е страх да застана пред тебе... Понятно ли ти е това чувство?

— Не — отново млъкнаха за дълго.

— Започваш войната на баща ни? — но това не беше въпрос и Марс не си направи труда да отговори. — Това е чужда война, Марс. И безсмислена. Човек може да освободи само онзи, който иска да бъде свободен. Българинът е роб и роб ще пукне! — Незаконороденият предпочете да мълчи. — Майка ми ти изпрати Наум Белиот. Оставих го да пази Зоя. — Отново никаква реакция. — Много ли ме мразиш, брат?

— Не. Това мислех, докато говореше... Никой не е успял да обясни живота.

— Не те разбирам?

— И аз не разбирам. Вие пораснахте с презрение към копелето на баща ви, аз с вина и бог знае какво още... Ти унищожи живота на родния си брат, стреля в коня ми... Аз ти отнех жената...

— Но освободи Вангел от плен и се готвиш да следваш заветите на Белия дявол. Тази война беше завещана на нас.

— Без значение — Марс вдигна очи. — Защо става така, Филипе, имаш ли някакво обяснение?

— Да... Ние разтроихме баща си. Константин наследи благородството му, аз страстта му към пътищата, но и вероломството на вуйчо си Менон, ти... — Спидер се усмихна. — Останалото го знаеш! Това е всичко. Кажи им да оседлят Атаман.

Когато копитата на жребеца заглъхнаха, Марс потегли за Килия. Вдигна лек галоп, но колкото приближаваше, толкова се усилваше тревогата му. Когато скочи в двора, и от устата, и от стомаха на коня капеше кървава пяна.

— Зоя! — изкрещя той.

Зоя се появи с ужасено лице и ръце, полепнали в тесто.

— Какво има? — с разтреперан глас попита тя. — Случило ли се е нещо?

Марс прекоси двора с олекнала душа и обви ръце около раменете ѝ. Зоя разбра, надигна се на пръсти и го целуна жадно, благодарно.

— Филип си отиде завинаги, скъпи.

— Докато е в Буджак, не мога да бъда спокоен! — каза той, взрян в очите ѝ. Тогавачу гласа на Наум Белиот.

— Бъди спокоен, Марс! — каза наемникът. — Старата княгиня ми заповяда, появи ли се втори път в Килия, да го застрелям!

— Добре дошъл, Науме — Марс подаде ръка на бившия слуга на Паяка. — Тук си в своя дом... До края на живота си не мога да ти се отблагодаря за живота на Зоя!

Наум се усмихна.

— Отнасяш ли се човешки с мен, сметката ни ще е чиста.

— Как живееш, сине? — попита София.

— Мъча се да отгледам Вангел.

— Добре знаеш какво ме интересува?

— Друго не знам. — Константин обърна уморените си очи към езерото. — Защо те интересува?

— Аз съм майка, Константине. Страданията ти не са ми безразлични.

— Ти ли изтрови Бриджит и слугинята? — София кимна. — И Сокон още не ти е отрязал главата?

— Дължиш уважение на майка си и почитание! — гласът ѝ звучеше отпуснато, чуваха се старчески хрипове, някакво свирене на дробовете, което сутрин и вечер се засилваше. — Тези жени трябваше да умрат! Мъжете им не ми искат обяснения, значи гледат на смъртта им като на необходимост.

Константин погледна майка си. Изпитваше отвращение към нея, но и някакъв страх, който никой друг не беше успял да му вдъхне. Нито Спидер, нито могъщите врагове на баща им.

— Каква е присъдата на Алика и кога смяташ да я изпълниш? Все пак тя е майка на сина ми?

— Ти ме мразиш, Константине.

— Отговори, дявол да те вземе! Имам право да знам какво очаква жена ми!

Старата княгиня се вдигна тежко, мина през патиото, излезе от къщата и тръгна към гроба на баща им. Константин я последва с ръце в джобовете и с нарастващ гняв в душата. „Ако посегне на Алика, ще я удуша с възглавницата ѝ... Но каква компенсация ще бъде тя срещу младия живот на Алика!“

София се отпусна на плетения люлеещ се стол. Константин застана между нея и светлината. Разсъмваше се, пернатият свят свиреше и пееше в храстите, слънцето изплува от морето и освети един тих и мек ден в края на циганското лято.

— Отговори — кротко каза той. — Искам да знам, каква смърт замисляш за Алика?

— Никаква. Живейте в любов и разбирателство, правете деца... — горчива ирония кънтеше в гласа ѝ, очите ѝ бяха влажни и светеха гневно, но ръцете ѝ не трепереха вече. Сега лежаха спокойно в скута. — Тази жена превърна в ад твоя живот, на тебе причини страдания, непоносими обиди за истинския мъж. Само ти имаш право да я съдиш, и аз, твоята майка, ти признавам това право!

— Имам ли честната ти дума, че никога, по никакъв повод няма да посегнеш на Алика?

— Имам я. А сега се махай. Имам нужда да остана сама!

Константин не се махна, напротив, седна на земята пред нея, прегърна нозете си, подпря брада на коленете.

— Това, което казваш, не е голямо прозрение, майко. Какъв е смисълът да назоваваш видимото? Опитай да погледнеш зад него. Ние сме християни. Мислила ли си как е изграден невидимият свят на Твореца? Какво следва след престъплението? Наказание? Не! Дай възможност на съгрешилия да стигне до разкаянието, дочакай смирението в очите му и го накажи с всеопрощение. Тогава срамът и угризенията ще бъдат насъщният му ден, ще заменят хляба и водата...

Очите на София не криеха изненадата си, пазвата ѝ се люлееше, гърдите свиреха като косове.

— Ти се готвиш да я накажеш с опрощение?

— Не аз, ти. В мен няма отмъстител, мамо. Аз преживявам чуждата агония като своя, но твоята жажда за мъст трябва да пресъхне. Стига кръв! Ако не спреш сама, ще те спра аз! — Константин се прекръсти. — Заклевам се тук, пред гроба на баща ми!

София разбра всичко. Лицето ѝ отново беше по старчески отпуснато, очите вяли и гаснещи.

— Добре, сине... А сега ме остави сама.

Константин се изправи, но когато изтупа бричовете си и се готвеше да се прибере в къщата, от нея излезе Филип и развял тежкото си самурено палто, тръгна към тях. Константин го изчака на мястото си.

— По-добре, че сте тук — каза Спайдер. — И баща ми ще участва в раздялата.

София вдигна глава.

— Заминаваш ли, Филипе?

— Крайно време е — Филип се усмихна ехидно. — Константине, искам Вангел никога да не разбере, че съм ви напуснал по принуда!

— Той те видя да стреляш в коня на Марс?

— Не му обяснявай защо... С времето ще започне да мисли, че това е била трагична грешка. Не искам прекомерно, надявам се?

Константин кимна.

— Кажу ми, че не съм могъл да изчакам събуждането му — усмивката му отново наподобяваше нещо средно между злоба и лукавство. — Почуках на Алика. Искан да й поискан прошка... Прати ме по дяволите! — Филип отмина брат си и застава срещу старицата. — Сбогом, мамо! Когато удари камбаната, желая ти лека кончина.

— Къде отиваш, Филипе?

— Не знам със сигурност... Ще тръгна към Венеция. Там все пак е онзи несретник, брат ти... Когато ме натисне самотата, ще има с кого да разменя две думи.

— Започнал си да се самосъжالياваш? — подхвърли княгинята.

— Права си. Такива думи звучат глупаво в моята уста — наведе се, взе ръката й и я целуна. — Сбогом, мамо!

— Сбогом, Филип Авалов. Бог да те пази.

Спайдер протегна ръка, Константин я пое.

— Сбогом, брат!

— Сбогом — Константин освободи ръката си и го прегърна. — Нямам омраза към тебе, Филипе. Ако един ден стане нетърпимо, не се колебай да се върнеш.

— Не, Константине. Днес се виждаме за последен път.

Йоан негъра изведе оседлания Атаман. Филип прекоси поляната, яхна го и ходом излезе от имението.

Константин продължи да не мърда от мястото си. Нещо се скъса в него, нещо от последните му устои, от последните му живи връзки с този свят. Отиваше си брат му, отиваше си безгрижното им детство, напускаше го един дразнител, който винаги го бе държал нащрек, но с който беше свикнал и който щеше да му липсва. Отиваше си един неудачник, роден богат, а скроен бедно, надарен със силата на баща си, но и с пороците на плебея, които го превръщаха във вечно виновен роб. Към отшелничеството и неизвестността тръгваше един убит дух, който си беше позволил да презира чуждата любов, а когато чувствата

споходиха и него, любовта му се отплати с презрение, каквото гордият му нрав не можеше да понесе.

— Филип си отиде, мамо?

Княгинята не отговори.

— Имало е дни, когато съм молил бог да го махне от очите ми, а сега мисълта, че никога повече няма да го видя, ми се струва непоносима. — Княгинята продължи да мълчи. — Мамо?

Константин се надвеси над стола на майка си, видя смъртта. Княгиня София Авалова беше угаснала, но на лицето ѝ все още стоеше маската на дива, нечовешка скръб.

* * *

Спидер не бързаше да напусне Молдова, напротив, правеше всичко да удължи престоя си в княжеството. Отиде в Яш, изкъпа се в руската баня на майка си, преоблече се и тръгна към кафе „Сибиу“. Заведението беше полупразно, още не беше мръкнало, но домнула Лиза беше на поста си и скочи да го посрещне.

— Добре дошъл, княз Филип?

— Добре заварила, домнула. Кафе и вестници, моля.

Спидер избра едно от сепаретата. Когато Лиза му донесе пресата, попита.

— Къде са девиците?

— Почиват още. Сега ще излязат в салона — Лиза седна срещу него, изчака да му поднесат кафето и когато останаха сами, продължи. — Имам нещо специално за вас, княз? Тежки гърди, отзад закръглена... Осемнадесетгодишна?

— Нова?

— Илона. Унгарка. Ще останете доволен, княз?

— Добре, Лиза, убеди ме. Прати я и да сервират шампанско.

Илона малко отговаряше на описанието, напротив, изглеждаше уплашена, притеснена и приличаше много повече на слугиня, заловена в кражба, отколкото на курва, годна да го отвлече от мрачните мисли.

— Седни — каза Спидер. — Отпусни се за бога. Няма да те изям, я?

Унгарката приседна в края на стола и дори не погледна шампанското, което остави пред нея.

— За първи път ли... правиш компания на мъж?

— Не, ваше благородие — със силен акцент отговори тя.

— Тогава от какво се плашиш? Девствена ли си?

— Не, ваше благородие.

— Страх ли те е от мен?

— Да, ваше благородие.

Спидер изпсува наум и пресуши чашата си.

— Искаш ли... да спиш с мен?

— Не зная, ваше благородие...

— Ти си тъпа, уплашена гъска... Ти си, и курва не си! Ти си нищо! Ясно ли е?

— Да, ваше...

— Стани! — кресна Спидер. Момичето скочи ужасено. Подаде ѝ банкнотата, която би заслужила, ако беше ползвал услугите ѝ, и я отпрати. След няколко секунди пердето се разтвори и Лиза влезе в сепарето.

— Княз?

— Остави, Лиза, нямам настроение за разврат. Ще допия виното и ще вървя да спя. Цял ден прекарах на коня.

Но когато се прибра в „Галан“ и легна, бързо разбра, че не е в състояние да заспи. Облече се, излезе на верандата, пуши лула, пи вино, изчака заспиването на града и се върна в спалнята. Чувстваше се бодър, напрегнат и много далеч от онова състояние, в което мозъкът му би бил годен да примами съня. „До Венеция има един месец езда. Ако намеря кораб до Виена, ще си спестя и скуката на пътя, и умората. Ще тръгна по течението. Все някоя гемия ще ме настигне.“

Спидер оседла Атаман, праметна пътните чанти зад седлото, яхна го и потегли. Спокойно и без бързане за два дни щеше да стигне реката.

* * *

Погребението на княгиня София беше скромно и в семеен кръг. От Килия дойдоха Марс, Зоя и Наум Белиот, от северния бряг на

езерото Раиса, от околностите на Татарбунари вода Сокон Мехия със сина си Горам. Заровиха тялото до Белия дявол, поп Анастас извърши опелото на български, после Константин покани близките си на масата.

— Кога тръгваш? — попита Константин.

— Чакам дъждовете — отговори Марс, загледан в сина му. — Вангел започва да прилича на дядо си... Ако съдя по портрета?

— Дано тази прилика остане само външна!

— Дано! — не разбрал смисъла на думите му, Сокон се прекръсти и изля виното в гърлото си. Константин беше броил до десетата му чаша, после се отказа. Сокон слезе пиян от каретата, пиян присъства на погребението и много скоро щеше да се строполи от стола.

— Престани да пиеш! — обади се Горам.

— Да — кимна Сокон с плувнали очи, наля чашата си до преливане и обяви на всеослушание. — Последна чаша и отивам да спя!

— Ще тръгнеш ли с мен? — попита Марс.

— Напролет — Константин изпитваше чувството, че някаква висша сила унищожавя семейството му и със страх и умиление гледаше оределите му членове. — Ще отведа Вангел и Алика на север. Стопят ли се снеговете, ще те потърся в Килия!

— Филип ви напуснал, вярно ли е? — попита Сокон през слюнки, заекване и напразни мъки да съсредоточи погледа си.

— Не — отговори Вангел. — Замина на гости при дядо Менон във Венеция.

— Слугите казаха, че заминал и няма да се връща вече — обади се Горам. — Татко го чу от тях.

— Лъжат — Вангел не изпитваше симпатия към това женствено момче и не се чувстваше длъжен да го крие. — Чичо, защо не дойдете с нас в Русия?

— И това ще стане. Зоя трябва да роди, бебето да закрепне... Догодина ще дойдем при вас.

— Ще пътуваме бавно — Вангел нямаше намерение да се предава. Марс беше неговият герой и той с голямо неудоволствие разбра, че ще живее в Килия, на един ден път, а сега разстоянията

между тях щяха да станат огромни. — Аз ще се грижа за Зоя, докато ти и баща ми купувате земя?

— Има неща, които не разбираш — обади се Алика.

Лицето на младия княз доби обидено и вироглаво изражение.

— Грещиш, мамо. Много добре знам защо Марс остана в Килия... Готви се да напада турците през Дунава.

Константин избухна в смях, последваха го Марс, Наум, Зоя, дори Сокон се опита да се включи в общото веселие. Единствено Горам и Алика не промениха израженията си.

— Догодина ще те взема с мен, Вангеле, но дотогава нито дума никому?

— Тук сме в семеен кръг, затова си позволих да го кажа, Марс — но Алика прекъсна сина си.

— Зоя трябва да ляга вече?

— Чувствам се чудесно! — опита да възрази тя, но Марс побърза да се намеси.

— Ще се видим утре на закуска. Хайде, Зуи, време е да се оттеглим.

— И за нас е време — обади се Горам. — Хайде, татко!

— Княз — обади се и Наум. — Ще помогна на вода Мехия и ако не възразявате, и аз ще легна?

— Лека нощ, Науме! — каза Константин. — Утре те чакам на закуска.

— Компанията се развали — Вангел се прозя шумно, но срещна укорителния поглед на майка си и постави длан пред устата. — Умирам за сън... Вие няма ли да лягате?

Когато Вангел тръшна вратата на стаята си и шумовете в къщата стихнаха, Алика вдигна глава.

— Това, че майка ти умря, значи ли, че аз ще живея?

— Имаш ли чувството, че те заплашва смърт?

— А ти — не?

Константин обмисли отговора.

— Майка ми избиваше тези, които по някакъв начин бяха свързани с баща ми.

— Мана и Бриджит? Какви врагове бяха те на Белия дявол? С всяка чаша, с всяка чиния чаках отровата... Ужасно е да се живее така.

Нали знаеш: „По-добре ужасен край, отколкото безкраен ужас!“
Смъртта я изненада, иначе и аз щях да мина по реда си.

Константин поклати глава.

— Не, Алика. Обеща ми да не се бърка в моите отношения.

— И ти й повярва?

Константин стана.

— Не съди за майка ми по себе си, Алика. Тя беше страшна, защото се нагърби с мисията на баща ми, но беше княгиня, дама и никога не лъжеше. Лека нощ.

* * *

Спидер пътуваше на юг. Не познаваше добре страната, но знаеше, че е достатъчно да се държи за десния бряг на река Прут и тя непременно ще го изведе на Дунава. Нощта беше тъмна, тиха и страшно дълга. Повече от петнадесет часа плътен, лепкав мрак застилаше земята, после слънцето изгрываше някъде долу, на юг и едва топлеше въздуха. Всеки ден можеха да духнат северните ветрове, да докарат облаци и да падне първият сняг. „Трябва да бързам!“ — мислеше Филип, полюшвайки се ритмично на седлото. Атаман охотно поддържаше парадния си галоп, сам избираше пътя, сам следваше руслото на реката и господарят му спокойно можеше да се отдаде на мисли. Там, от другата страна на реката, на брега на Дунава и на един ден път от морето спеше бившата му съпруга Зоя, която се готвеше да роди дете на новия му брат Марс и това му се струваше непоносимо. В дни, когато мъката не го душеше така, той разбираше основанията ѝ, признаваше качествата на копелето и знаеше, че единственият му изход е да се махне час по-скоро и да отиде колкото може по-далеч. Но в нощи като тази, когато цялото му същество боледуваше животински липсата ѝ, Спидер едва се въздържаше да не полети към Килия и с оръжие да наложи и волята си, и правосъдието си. Въздържаше го не страх от незаконородения, не увереността, че застанал срещу нещо, шансовете му са малко, не му липсваше нито кураж, нито сила, нито умението да си служи с оръжията. Въздържаха го очите на Зуи, студеният им блясък, презрението, с което можеше да го натовари, и любовта, с която беше годна да погледне Марс.

Спидер спря жребеца. Скочи, препъна го, зави се със самуреното си палто и легна в сухата трева. „Къде съм тръгнал, по дяволите! — трескаво, с пламнала глава мислеше той. — Ще се върна за жена си. От кого наследих тази патологична страст към бягството? Утре сутрин ще потърся брод през Прут и ще се върна в Килия. Аз съм син на Белия дявол, а той никога, никого не е изоставял... ни жена си, ни бог, ни дявола...!“

Но на сутринта се събуди уморен, потиснат, очите на Зоя отново се бяха явявали в съня му... и Спидер продължи пътя си. По обяд спря в хана на Хуши, обядва, нахрани Атаман, остави го да отдъхне и го възседна отново. Целия ден и цялата нощ, менейки хода от ходом на галоп, Спидер вървеше към Дунава. Когато и той, и Атаман грохнаха, потърси място за почивка и откри, че се е добрал до онова място, където Прут се влива в Дунава. Първата част от бягството му беше завършила. Разседла Атаман, пусна го в блатистия естуар на реката и се хвърли на земята.

Събудиха го викове, мъжки команди, издадени на турски, цвилене на коне. Скочи и се огледа. В сивата мъгла на утрото три лодки, натоварени с воини и коне, прекосяха Дунава. Филип свирна на Атаман, оседла го и се метна на гърба му. Нямаше никакво намерение да се сблъсква с турците, но любопитството го задържа да разгадае намеренията им. „Хайдушка шайка — реши той. — Малко за наказателен отряд и много за търговски керван!“

Яхнал Атаман, Спидер се укри в тръстиките и зачака слънцето. Светлината щеше да му даде отговор на много въпроси и на най-важния — в коя посока, по течението на Дунава или срещу него е най-безопасно да тръгне. Лодките навлязоха в папратта на Прут, после се появиха отново. Гребците натискаха греблата и бързаха да се върнат на южния бряг. Когато слънцето проби мъглата, лодките бяха стигнали талвега на Дунава, а Спидер успя да преброи седем коня, струпани на петдесетина метра под него, в подножието на скалата. След малко замириса на дим. Турците не бързаха за никъде, готвеха се за дълга почивка, може би щяха да чакат нощта, за да извършат нападението си, и лодките отново да ги откарат в Отомания. Спидер се огледа. Вдясно се виждаха покрайнините на Галац, вляво на Рени, но в която и посока да тръгнеше, щеше да предизвика вниманието на турците, а може би и преследването им. Спидер измъкна от торбата сгъваем артилерийски

далекоглед, подарък лично от Валенщайн. Турците се суетяха около огъня, готвеха се да пекаат риба, миеха домати, режиха лук. На огнището обаче грееше ръцете си мъж с бяла чалма, без съмнение предводителят им, а когато се обърна, Спидер разпозна Хасан Али паша, моаджира. В първия момент сграбчи поводите, но преди да забие петите и да смушка Атаман, някаква сила го задържа на място. „Хасан Али търси Зоя? — тази мисъл порази мозъка му като мълния, вдигна утайката на гнева и изби в пот по вкочаненото му тяло. — И ще я намери, ей богу! От Браила до Яш и от Леово до Килия, когото и да попита, всеки щеше да му каже къде е Скендера и къде къщата на Марс Авалов, незаконородения син на Белия дявол!“

— Ти си мъртъв, Хасан Али!

Спидер измъкна мускета и държейки Атаман на къс повод, бавно и колкото позволяваше теренът, безшумно започна да се промъква през тръстиката. Метър, два, десет, двадесет...

— Хасан Али? — извика Спидер и когато моаджирът се обърна, изпразни мускета в гърдите му. Пашата рухна, чалмата му отхвъркна, падна в огъня и пламна с висок, син език. Спидер хвърли мускета, измъкна пищовите и ползвайки изненадата, изпразни двете цеви във втрещените турци, хвърли ги, измъкна сабята и смушка жребеца. Трябваше да прекоси огъня и да препусне на изток, към Рени. „С бога напред!“ — помисли Филип, но когато Атаман прескачаше кладата, почувства удар в кръста и падна от седлото. Почувства втори, трети, десети... и се предаде на смъртта...

Няколко часа по-късно се върна в съзнание. Лежеше до тлеещия огън, на няколко крачки от него Атаман хрупаше прегорялата паша, Хасан Али лежеше по гръб с отхвърлена глава и празни очи, зад него се валяше трупът на друг турчин. Опита да се мобилизира и да се вдигне. Краката му бяха мъртви. Ръката му напипа ятагана, който стърчеше в гърба му и беше прерязал гръбначния стълб като тръстика. Спидер разбра, беше се върнал в съзнание, за да преживее отново целия ужас на смъртта. „Нямаш милост, господи! — вяло помисли той, загледан в пищова, който се подаваше от пояса на моаджира. — Мъка в живота, мъка в смъртта.“

— Атаман! Ела тук... — Спидер се хвана за поводите. — Хайде, тръгвай бавно.

Когато се изравни с трупа на Хасан Али, пусна юздата и дълго лежа в премала, събирайки сила за последното усилие в живота си. Малко по малко световъртежът се разсея, дъхът му се успокои и отново мисълта му надделя болката.

— Услужи ми с пищова си, паша? — гласно каза той и измъкна сребърната ръкохватка от пояса му. — Ние бяхме законните мъже на Зуи, Хасан Али, редно е заедно да идем в пъкъла!

Спидер се подпря на лакти, лапна дулото и натисна спусъка.

21

Алика не излезе за закуска. Константин знаеше, че е бил груб с нея и беше започнал да съжалява, но не можеше да позволи да наричат майка му лъжкия в деня на погребението ѝ.

Сокон и Горам бяха заминали на разсъмване.

— Така е с пияниците, княз — каза Наум Белиот. — Докато кипи виното, спят като заклани, прекипи ли, удрят ги нервите и никъде не ги свърта.

— Вангел спи ли?

— Отидоха с Марс да бият патици.

— А Зоя?

— Не е излизала от стаята си, господарю.

Константин изпи едно кафе и влезе в кабинета на майка си. Предстояха му дълги часове ровене в документи, сверяване на приходи и разходи, писма до банката, до кредитирани чокои, пръснати от Украйна до Добруджа, до Аарон Асса. Сега, когато делата на рода рухнаха в ръцете му, когато от него зависеше на коя операция да даде ход и коя да спре, първата му работа щеше да бъде отказ от зърнения трансфер. Той не беше Белия дявол и нямаше да върши нищо, което намирисва на престъпление. Ни той, нито докато е жив, някой от рода! Щеше да финансира акциите на Марс изцяло и щедро, дори ако се наложеше да наема кораби или да купува съгласието на онзи религиозен фанатик Василий Лупус.

През прозореца му се мярна Зоя, после я видя да крачи покрай езерото с букет от есенни цветя... по-късно я чу и да пее. Слънцето още не беше стигнало зенита си, когато чу завръщането на князете.

Стана, разкърши снага и излезе да ги посрещне. На седлата висяха по три патици, лицето на Вангел пламтеше от младост и възбуда, на лицето на Марс играеше тънка усмивка.

— Има ръка — каза той. — Вангел удари всичките птици.

Младият княз хукна да носи улова в кухнята, Константин каза:

— Разбира се, ти дублираше всеки изстрел?

— Не, честна дума. Очите му врат, бърз, ловък. Ще излезе ловец от него.

— Не искам да развива страст към оръжията — Константин го хвана под ръка и го поведе към къщата. — Ела да прием по едно кафе. Искам да те запозная със семейните дела.

Зададе се Зоя. На челото ѝ имаше плетен венец, в ръцете букет като жетварски сноп.

— Ще отвлека мъжа ти за един час? Ако не възразяваш?

— Аз ще разпределя цветята по вазите — усмихната каза Зоя.

Ната сервира кафето и се оттегли. Константин му предложи пура, разположиха се в креслата.

— Ти си Авалов — каза старшият брат. — Трябва да влезеш в течение на операциите и да поемеш своя дял от теглото.

— Тегло ли е? — прикривайки смущението си зад усмивка, попита Марс.

— И то какво. Богатството е бремене, а ние сме много богати. Имаме милиони в банката, в имоти, в кредити, повечето пресрочени, в търговски операции, в строителни сдружения от Яш до Браила и от другата страна на Дунава до Констанца.

— И всичко това създаде Вангел Аваля от Битоля?

— Съвсем сам, брат. И това не е всичко. Капитали в Лондон, във Виена, търговско корабно сдружение в Солун и т.н. Трябва да прочетеш документацията.

— Защо аз?

— Защото си син на Вангел Аваля, защото си мой брат и защото си длъжен да ми помагаш! Този товар е непоносим за сам човек.

— Майка ти ми даде капитал.

— Прехвърли го на Зоя или на детето, което чакате, и се хващай за работа. Богатството е хубаво нещо, Марс, но изисква работа и грижи.

— Но аз не разбирам нищо от търговия, нито от банково дело?

— Нито аз. Знаеш, завърших виенски хусарски лицей, а баща ни не беше виждал училище. Всичко, което знаеше, беше научил със сабя в ръка.

Марс отпи от кафето и потъна в размисъл.

— Как виждаш моето участие?

— Равноправни пълномощия. Разбира се, ако един ден Филип се върне, пълномощията ще бъдат три.

— Той има ли възможност да ползва правото си на Авалов?

— Сега не. Има личен капитал, немалък предполагам. Днес права имам само аз, но утре това писмо ще тръгне за кантората на нашия адвокат във Виена... Аарон Асса, чувал ли си това име?

— Княгинята ми преведе златото чрез него.

— Точно така. Когато това писмо влезе в ръцете му, ти ще ползваш правата, които имам и аз.

Марс продължи да се усмихва.

— А задълженията?

— Войната на Белия дявол. Оттеглиш ли се, половината от бухгалтерското тегло на този кабинет пада върху тебе.

— Защо не кажеш „нашата война“?

— Защото аз нямам сили за нея... Откровено ти го казвам. Не мога да понасям насилието, леенето на кръв, чуждото страдание, а баща ни струпа това богатство, за да воюва за народа си... — Константин стана и с широки крачки тръгна из кабинета. — И това е половината от истината, Марс. Не мога да понасям и несгодите. Студ, пек, глад, умора, мръсно бельо... Белия дявол сгреши с нас. Ако искаше да ни направи борци, не трябваше да допуска да отраснем като князе...

„Да — каза си незаконороденият. — Това е абсолютната истина!“

— Прав си, Константине. Разбирам. За тебе тази война е завещание, но аз ще воювам за моя народ!

— Тогава ти си щастлив човек! Аз видях този народ. Той не може да бъде свободен. Не защото е робски, или защото не може да си извоюва свободата, а защото няма да знае какво да прави с нея. Робството е форма на цивилизования свят да удържа низките страсти на нисшите духом. До свободата трябва да се дорасне, Марс, а народът на нашия баща, твойт народ, е в ембрионалното си развитие. Знаем, цветът му е унищожен, гордостта и волята прекършени. Това са трагични факти, но факт е също, че в този момент българинът не е годен да понесе свободата... Може би затова Белия дявол дойде да чака смъртта тук, а не отгатък, на родна земя...

В кабинета връхлетя Зоя. Приличаше на луда, очите ѝ едва се удържаха в орбитите, ужасът късаше думите ѝ като дрипи.

— Там, бързо, Алика, господи...!

* * *

„Скъпи — започваше първото и последно писмо, което получаваше от жена си. — Не мога да живея. Моят живот свърши отдавна, не искам да си припомням точно кога. Не мога да понеса вината си не защото е вина, а защото е към теб, човека, когото не мога да обвиня в нищо. Не мога да понасям погледи, намеци, упреци... Нямам сили. Затова си отивам доброволно. Господ ще ми прости, той знае, че съм много, много слаба. Сега, когато пиша това писмо, мисля, че те обичам... Сигурна съм, че те обичам, скъпи, и затова ми е толкова трудно да изпия рецината на майка ти. Ако Вангел никога не разбере каква нещастница е била майка му, аз ще ти бъда благодарна и в отвъдния свят. Последната ми молба към бога е синът ни да не прилича на мен. Обичай Марс, скъпи, той е твоят брат. На мама и татко кажи, че съм починала от гърдна жаба. Сбогом. Моли се за душата ми. Алика.“

Ната затрупа Алика с лед, а Наум препусна за Търговище да доведе родителите ѝ. Седнаха да чакат. Мълчаха. Зоя изглеждаше толкова зле, че Константин помоли Марс да я застави да легне. Ната ѝ свари отвара от маточина, билката я успокои, цветът се върна на лицето ѝ и потъна в съня.

Вангел се опитваше да се държи мъжки, но от време на време изчезваше. Братята го оставяха да се наплаче. Свечери се. Запалиха свещи, фенери. Мълчаха.

— Легни си, Вангеле — помоли Константин. — Утре ни чака тежък ден.

Младият княз се вдигна и мълчаливо излезе. Константин извади писмото и го подаде на Марс. Незаконороденият прочете писмото, смачка го и го поднесе към свещта. Изгледаха догарянето му.

— Колко безсмислено нещо е животът — тихо каза Константин. — Добре, че децата не го знаят.

— И болезнено.

В салона влезе Игнат. Изглеждаше пиян.

— Ваши благородия — с фъфлене и заекване започна той. — Дошъл е приставът от Галац... Води Атаман... — Игнат изхлипа и падна на колене. — И господин Филип на него... Мъртъв, боже помози!

Обезкървен, а подгизнал от кръв, восъчно бял, а черен от съсиреци, Спайдер лежеше, положен на пруста.

* * *

След двадесет и шест часа бясна езда Марс се върна от Галац. Когато скочи в Скендера, конят му преплиташе крака, тялото му беше така обезводнено, че беше престанало да отделя пот и пяна. Марс поиска чаша вода и се отпусна в стола.

— Единият от трупове е Хасан Али — дрезгаво каза той. — Другите са моаджири от потерята. Филип е нападнал, но не е успял да се измъкне. Ударът в гърба го е смъкнал от седлото.

— Хасан Али! — тих ужас се чу в гласа на Зоя. — Защо в Молдова?

— Заради теб, Зуи — Марс взе ръката ѝ. — Хасан Али паша и княз Филип Авалов в смъртна хватка... В това има нещо величествено!

— Живя като паяк, но умря красиво... — Константин се изправи. — До онзи ден в Скендера се белееше само гробът на баща ми. Утре гробовете ще бъдат четири... Господ да ни е на помощ!

— Амин! — прекръствайки се набожно, каза Зоя.

* * *

С падането на снеговете Марс поведе отряда си по брега на Дунава — към залеза на слънцето. Щеше да напада далече от Килия, от влашкия бряг, така че ако османлиите вдигнеха наказателна потеря, да се сблъскат с войската на княз Матей Бесараб. На десетия ден отрядът наближи Турну Мъгурели и Марс заповяда да намерят гемиджии за прехвърляне на реката. Отсреща беше Никопол, един от седемте турски форта на българския бряг. Раздели хората на две групи. Наум Белиот с едната гемия мина срещу село Мокрица, Марс западно

от Никопол. Продължиха навътре в страната, заобикаляха села, избягваха главните пътища, където можеха да срещнат освен редовна войска и предатели, годни да предупредят властта за присъствието им в страната. Целта беше околностите на Севлиево, оттам започваше войната им с Отомания.

Срещнаха се привечер срещу Коледа и със запалени факли влязоха в село Дряново. Марс повери своята група на Калуд от Алфатар, наречен Вола заради изключителната му сила, и възседнал Атаман, коня на Филип, излезе на селския мегдан. Наум удари конака, Калуд Вола богатите къщи. Изкараха десетина читаци, един онбашия и трима от първенците на Дряново, които местните наричаха чорбаджии. Накладоха огън, Марс поиска да нахранят и напоят хората му, държа реч за свободата, за гордостта и честта, но смълчаното население наблюдаваше с уплах въжетата, които Белиот премяташе на дрянореве, и не чуваха дума от патриотичното слово на русия кърджалия, който говореше езика им като влах и им разваляше най-светлия зимен празник — коледуването.

„Рано е за речи!“ — реши Марс и даде знак на Наум да бесят читаците. Утрото ги завари в колибите над Ловеч. Ако османлиите бяха вдигнали потеря, тя не можеше да излезе по-рано от разсъмване, а снегът отдавна беше заличил следите им. Марс хапна и легна, но сън не го ловеше. Чувахе Вола и хората му да делят жълтиците на дряновските чокои и малко по малко започна да разбира, че акцията беше най-обикновено разбойническо нападение. „Избихме десетина рязани, ограбихме няколко чорбаджии и развалихме празника на хората! Това е всичко!“

Следващата нощ връхлетяха Троян. Градчето изглеждаше заможно, сокаците му почистени от сняг, сметищата сковани с дъски и захлупени с капаци. Отново се разделиха на два отряда, само че този път Марс прати Вола да удари конака, а Белиот да заварди изходните пътища. Когато Атаман стъпи на мегдана, започна престрелката. Марс смушка жребеца, но докато стигне конака, битката беше приключила. Вола беше избил заптиетата и вече тършуваше по долапите за злато.

— Всички на мегдана! — сухо заповяда Марс. — Да се изведе населението! Ей, ти! — Избра човек наслуки. — Бягай да удариш камбаната!

Сънените троянци се събраха на мегдана и историята се повтори. Марс говори пред глуха публика. Когато разбра пълното безсмислие на усилията си, отстъпи мястото си на поп Анастас.

— Знаете ли кои сме ние, поганци? — започна попът. — Ние сме вашите освободители от игото мохамедово, тор говежда! Ние главите си сложихме под топора, кози барбойки, а вие се прозявате насреща ни и се чудите как да се върнете в топлите постели, да барате дебелите гъзове на жените си! Фъшкии сте вие и фъшкии ще пукнете! Сполайте!

Върнаха се в ловешките колиби. Калуд Вола отново раздели златото, както си знаеше, и глух за воплите на ограбените, заповяда да му врътнат овен на чеверме и да му донесат от дряновското вино.

— Вола се самозабрави — каза Белиот.

— Виждам... Ще говоря с него... Утре. Ако не разбере от дума, ще се разделяме!

Този разговор обаче не се състоя. Пред Ловеч ги чакаше потеря. Препускаха две денонощия и загубиха четирима души, докато снегът не обърка потерята пред Пирдоп. Марс поведе хората в Балкана. Наближиха Панагюрище, прекараха нощта в снега, увити в кожите, а на сутринта прати Наум да търси бивак. Три дни се криха в една тепавица над градчето, а по пладне на четвъртия излязоха на мегдана. Изпука пушка и едно момче от Негру вода рухна в снега. От двадесет и четири души отряд останаха деветнадесет. Хванаха убиеца, оказа се даскалът на килийното училище, обесиха го с петима турци и един полуумен въоръжен горски, ограбиха безмилостно всички къщи, които им се сториха по-заможни, запалиха конака и тръгнаха на юг през снежните баири. Надвечер влязоха в Стрелча. В селото нямаше турци, населението ги посрещна по-сърдечно откъдето и да било, но Вола отново проведе грабежа си. „Изтеглим ли се от селото, ще го поставя на истинското му място!“ — Марс трепереше от ярост, но не можеше да наказва четника си пред селяните. Преспяха по къщите на стрелчани и на сутринта тръгнаха за Татарпазарджик.

— Стой! — заповяда Марс, когато покривите на Стрелча се загубиха от поглед. — Вол, ела тук! Извади златото! Цялото злато на Стрелча!

— Какво говориш, княз? — Лицето на алфатарецът стана зло, очите му шарени като на котка подсказваха, че ще се бори за всяка

лира. Могъщите му мускули се напрегнаха. — За какво им е злато на тия отрепки? На тях им дай кашкавал и сирене!

— Златото, Вол! — Марс измъкна пищова си и го вдигна до очите му. — Стрелям!

Калуд се обърна, откачи една торба от седлото и я хвърли в краката на Атаман.

— Ти — Марс избра момче наслуки. — Бягай обратно. Попът да върне златото на собствениците му! Чакам те тук!

Стойко от Липница обърна коня и отиде да изпълни заповедта, но до свечеряване още не беше се върнал.

— Науме, иди да видиш какво става! — каза Марс, сигурен, че е безсмислено.

Белиот се върна скоро. Стойко не беше влизал в Стрелча. Със златото в ръце беше заобиколил селото и хукнал, където му видят очите, стига да е далече от разбойническата шайка на княз Авалов.

Пред Татарпазарджик налетяха на редовен спахийски ескадрон. Марс застреля предводителя им, но в преследването двама паднаха от куршуми и петима в плен. Когато нощта ги затисна край Чепино, отрядът наброяваше единадесет души. Наум чу лай на кучета, намериха овчари каракачани, пиха мляко, ядоха безсолен хляб и се проснаха да спят изтощени от студ и преследване... Каракачаните повикаха потерята, Вола ги изкла като гергьовски агнета, но цяла седмица се въртяха из снежните чукари. От куршуми загинаха Стоян Едрия от Тутракан и Матей Попиванчев от село Биволаре, а конят на Ангел Пехливанина счупи крак и потерята го съсече пред очите им.

Удари снежна виелица, би ги три дни, но потерята се върна и когато се добраха до една запустяла мелница край Ихтиман, Марс обяви — три дни за поемане на солука! Бяха останали осем души, измършавели и подивели като карпатски вълци. Марс броди цял ден из околностите, уби няколко зайци, една сърна, откърши боров клон, върза го за опашката на Атаман и метейки следите, се върна в мелницата. Запалиха огън, ядоха дивеч и потънаха в безпамятен сън. Капнал от умора, с тръпнещи крайници, с тежка, а празна глава, Марс полегна край огъня. Знаеше, че няма да заспи, не преди да припадне от немощ. Този набег в България беше пълен провал, време беше да си го признае. Прав беше Спайдер, не можеш да освободиш някой, който не желае да бъде свободен. Можеш да лееш кръв, да грабиш, да бягаш от

потери, но това е съдбата на всички разбойници по всички географски ширини. Бяха избили двадесетина османлии, но и техните жертви не бяха по-малко. Отрядът се беше стопил до една трета, а до дунавския бряг кой знае още колко момчета щяха да оставят кокалите си по полетата. „Провал!“ Според Хермес такова понятие не съществуваше, просто махалото беше стигнало фазата на отчаянието и всеки момент щеше да тръгне по обратния си път, но Хермес беше безпомощен да обясни трагедията на един народ и да оправдае освободителен поход, който се е изродил в разбойнически набег.

— Момчета — каза Марс една сутрин. — Ще се разделим по двама. Връщаме се в Килия. Зимата не е сезон за война. Напролет ще съберем нови хора и ще ударим султана. Наум остава с мен, останалите са свободни.

Тогаво Вола се надигна от тъгла си.

— Добре, княз, върни златото и да се делиме!

— Какво злато, Вол?

— Стрелчанското!

— Знаеш какво стана с това злато... Или може би не беше там?

Калуд Вола се изсмя гърлено.

— Че бях, бях, княз, ама отде да знам, че Стойко от Липница не те чака някъде да делите жълтиците!

Марс замахна и стовари тежкия си юмрук в брадата на алфатареца. Калуд залитна, но падайки, измъкна пищов изпод ямурлука си. Князът се хвърли встрани, изстрелът изтреця нахалост, следващия миг и Марс, и Наум насочиха по две цеви във Вола.

— Стани, Вол! — сухо заповяда копелето. — Избери си ортак. — Вола посочи Анещи от Македония. — Взимайте си дърмите и да ви няма! Срещнем ли се още веднъж, ти ще бъдеш мъртъв вол, Калуде!

* * *

Обратният път минаваше през Фелибе, Заара, Казанлък, Сливен, Котел, а оттам през Балкана, та чак при Преслав слязоха в равнината. Шестдесет и четири денонощия път, преследвания, бягство, нападения над коначи и отново бягство. Във Фелибе нахлуха в палатите на румелийския бейлербей Кенан паша, сгащиха го в кревата с две

кадъни, та трябваше да затрият и тях. Потерята ги гони чак до Заара, но убиецът на Филип Ткон, пашата, който отвлече Вангел, никога повече нямаше да влезе в царствения си харем.

В Заара беше меко, слънчево, сухо, но тръгнаха ли за Казанлък, отново ги лъхна Балканът. Студ, виелици, сняг до кръста, че и до шия. Великолепно животно беше Атаман, издържаше на всичко, но Наум сменяше трети кон, а и този изглеждаше взел-дал.

Край Сливен имаше пазар на животни, но кон, годен да мине Балкана, не продаваха. През нощта Марс и Белиот проникнаха в джамаата, отвлякоха една алена арабска кобила, но си навлякоха сто часа дива потеря през планината. Три дни им трябваше да заблудят турците, че отиват към Елена, а на петия влязоха в Котел. Нямаше читащи в града, но и доверие към чужденеца нямаше. Наеха стая в Аполоновия хан, напариха се с вряла вода, изядоха храната на една glutница вълци, спаха нервно, нащрек, будиха се от плъхове, от гаргите, пърхаци в стрехата, от собственото си хъркане. Не беше съмнало още, когато тръгнаха да превалят планината. Загледан в Марс, Наум откриваше дълбоките промени, настъпващи, в него. Гняв и ярост! Князът беше променил изражението си. Очите му светеха като на разярена котка, ноздрите му се разширяваха, кожата му се опъваше и заприличваше на самия сатана...

Така живееха четвърти месец — или нападаха, или бягаха от потери, спяха като таласъми и отново ставаха роби на княжеската ярост. Марс не говореше, освен когато заповядваше, но насън стенеше като дете и Белиот се чудеше как да му помогне.

— Какво ти е, Марс? — попита веднъж той. — Какво те коси, за бога?

Марс не отговори тогава, но няколко часа по-късно внезапно избухна.

— Милиони читащи! Не можеш ги изкла всички, по дяволите! Не се ли вдигне българинът, такива като нас са плюнка в морето! А той не мърда, спи! Спи скота му овчи и не го е еня, че такива идиоти като теб и мен са тръгнали гордост да му вдъхват!

После млъкна. Мълча от Преслав през целия Делиорман, а това беше пет дни път, че и повече. Белиот започна да мисли, че е онемял, когато една вечер съгледаха село в далечината.

— Наближаваме Дунава — с пресипнал от неупотреба глас каза копелето. — Ще потърсим огън за през нощта, а утре ще се прехвърлим в Буджак.

Селото се оказа голямо, житно, с хан и кръчма. Наеха стая, прибраха конете на пълни ясли и седнаха. Ханджията им опече овнешки бут, донесе две кани вино и отиде да си гледа работата.

— Наздраве, Науме — каза Марс. — Край на мъките. Утре сме си вкъщи!

— Искам да те питам нещо, Марс?

— Казвай? — подкани го с пълна уста той.

— Истина ли е, че ще се върнеш тук напролет?

Марс остави храната, погледна го разсеяно, избърса устата си, понечи да отговори... Тогава изтреця пушка и той рухна върху масата. Наум скочи. Срецу него с чекмаклийки в ръце и широки усмивки на лицата стояха Калуд Вола и Анеци Македонца.

— Хайде, Науме! — каза Вола. — Златото на масата, и твоето, и княжеското!

Случайността ги беше завела в Алфатар, селото на Калуд Вола, останалото свърши сляпата съдба...

* * *

Марс напълни петия гроб в Скендера. Карпатите дъхаха леден вятър, снегът хрущеше под ботушите, вълчия вой се чуваше през монотонното опело... Пресъхнала и на сълзи, и на мъка, Зоя хвърли шепа пръст върху ковчега и подкрепяна от Вангел, се прибра в къщата. Константин заби кръста в земята и ги последва. Преди да влезе в хола, князът се обърна и каза през рамо:

— Тръгвай, Науме! Донесеш ли главите им, имаш един милион рубли в злато!

После се прибра в кръглата къща и затвори вратата. Наум Белиот спечели милиона и стана управител на Скендера. Не само на него, и на имотите Кобадин, Неводари, Килия, на чифлиците на Влаха и на Стефан Котленеца.

Княз Константин се прибра в Яш. Мразеше Скендера и не можеше да живее в него, макар че в завещанието си изрично беше

разпоредил един ден да го погребат при близките му, под единствения дъб в Буджак.

В началото на май Зоя роди момиче. Кръстиха го София в яшката православна църква. Княз Вангел топна в купола първата си братовчедка, която навръх Нова година щеше да стане негова сестра. На Васильовден княз Константин заведе снаха си Зоя под венчило.

— Да съберем децата си, самотата си, а ако е останало нещо, и надеждите си? — каза княз Константин Авалов. Зоя затвори очи и дълго не отговори. Седяха на терасата на „Галан“ и гледаха как Яш заспива пред очите им.

— Зоя — каза Константин. — Ще ми отговориш ли?

Зоя се пресегна, взе ръката му в сухите си, трескави пръсти и допря устни до дланта му.

Издание:

Христо Калчев. Белия дявол. Синове

Първо издание

Редактор: Ивайло Дичев

Художник: Божидар Икономов

Художествен редактор: Кирил Гогов

Технически редактор: Веселина Недялкова

Коректор: Ива Данева

Издателство „Български писател“

ДП „Димитър Найденов“ — В. Търново

Формат: 32/84/108

Тираж: 52 112 екз.

Печатни коли: 18

Издателски коли: 15,12

УИК 15,45

Дадена за набор на 10.X.1988 г.

Излиза от печат на 25.II.1989 г.

Цена 1.64 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.